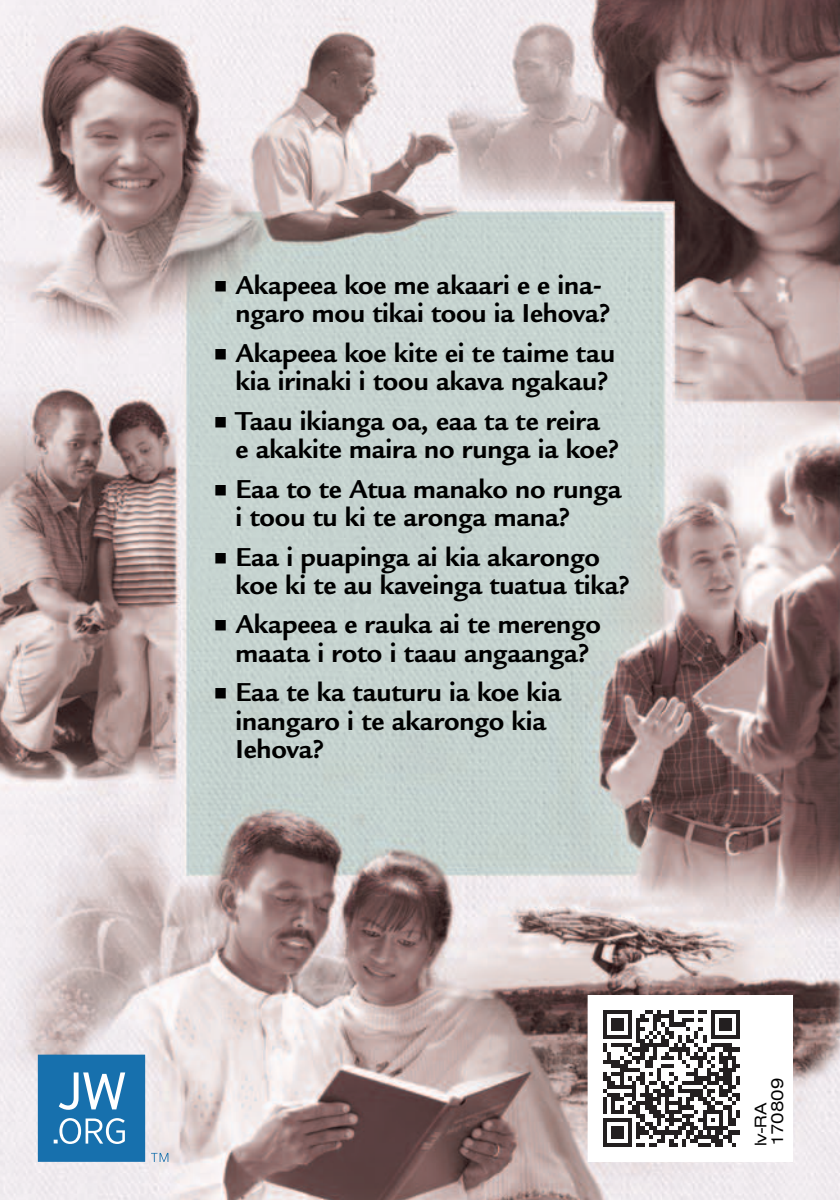

**KIA NOO TAMOU
KOTOU I ROTO I TE
AROA O TE ATUA**

-
- Akapeea koe me akaari e e inangaro mou tikai toou ia lehova?
  - Akapeea koe kite ei te taimē tau kia irinaki i toou akava ngakau?
  - Taaū ikianga oa, eaa ta te reira e akakite maira no runga ia koe?
  - Eaa to te Atua manako no runga i toou tu ki te aronga mana?
  - Eaa i puapinga ai kia akarongo koe ki te au kaveinga tuatua tika?
  - Akapeea e rauka ai te merengo maata i roto i taaū angaanga?
  - Eaa te ka tauturu ia koe kia inangaro i te akarongo kia lehova?

JW
.ORG

TM

M-RA
170809

KIA NOO TAMOU KOTOU I ROTO I TE AROA O TE ATUA

TEIA PUKA NA

Photo Credits: ■ Kapi 16: © COMSTOCK Images/age fotostock

■ Kapi 154: Mixa/age fotostock ■ Kapi 231: © bilderlounge/Tips RF/age fotostock

**Kare teia poroutia e oko. I orongaia mai ei tuanga no tetai angaanga
apii Pipiria i te ao katoa, turuia e te tauturu oronga ua.**

Me oronga i te tauturu, aere ki te www.jw.org.

Te au taiku anga Tuatua Tapu no roto mai i te Pipiria i te reo Kuki Airani,
urianga 1888. Me kare i akakiteia atu, te ngai i akaarii te NW i muri
i tetai taiku anga, te akakite maira e no roto mai i te urianga o teia
tuatau o te *New World Translation of the Holy Scriptures*.

“Keep Yourselves in God’s Love”

Nenei Anga o Tiunu 2016

Rarotongan (lv-RA)

© 2014 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania

Aronga Nenei

Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.

Walkill, New York, U.S.A.

Made in Japan

AU TUMU MANAKO

PENE	KAPI
1. “Teia Oki te Inangaro i te Atua”	5
2. Akapeea Koe te Akono Marie Anga i te Akava Ngakau Meitaki?	16
3. Inangaro i te Aronga ta te Atua e Inangaro Ra	28
4. Eaa ka Akangateitei ei i te Aronga i Akamanaia?	41
5. Akatakake Mai Anga Mei Teiane Ai	57
6. Me Iki i te tu Tamataora Tau	71
7. Mei Teaa ra te Puapinga o te Oraanga Kia Koe?	84
8. Inangaro te Atua i te Aronga mā e te Viivii Kore	98
9. E Rere ke Atu i te Moeaana	111
10. Akaipoipo—E Apinga Aroa no ko Mai i to Tatou Atua Akaperepere	126
11. Kia Akangateitei i Toou Akaipoipo	139
12. Kia Tuatua i te Tuatua Meitaki te ka Akatupu i te Meitaki	153
13. Au Akaepaepaanga Kare te Atua e Mareka Ana	165
14. Rave i te Mea Tika i te au Mea Katoa	183
15. Kia Kite Toou Ngakau i te Meitaki o Taau Angaanga	195
16. E Patoi Atu i te Tiaporo e Tana au Ravenga Kikite	209
17. Akamatutu i to Kotou Akarongo	224
Au Manako ke Mai	236

E te au Taeake Tei Inangaro ia Iehova:

“Ka kite iā kotou i te tuatua-mou, e na te tuatua-mou kotou e akarangatira,” i karanga ai a Iesu. (Ioane 8:32) E au tuatua pumaana tikai teia! Ae, ka rauka ia tatou kia kite i te tuatua mou i teia “tuatau openga” noatu te maata o te pikikaa e totoa ua nei. (2 Timoteo 3:1) Te maara ra ainei ia koe te taimē mua i kite ei koe e ko teia te tuatua mou mei ta te Tuatua a te Atua e akamārama maira? E mea mataora tikai te reira!

Inara noatu e e mea puapinga kia rauka te kite mou tikai o te tuatua mou e kia piri putuputu ki te akakite aere anga i te reira ki etai ke, ka anoano katoaia tatou kia akamako i to tatou uaorai tu kia tau ki te tuatua mou. E rauka ai i te rave i te reira ka anoanoia tatou kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua. Eaa ra te o maira ki teia? Na te tuatua a Iesu i te po i mua ake ka mate ei aia e pau i teia uianga. Kua akakite aia ki tana au apotetoro e: ‘Me akono kotou i taku au akauenga, e vai akaperepereia atu kotou e au; mei iaku i akono i te au akauenga a taku Metua ra, e e vai akaperepereia mai au e ia.’—Ioane 15:10.

Akara ana ra e kua vai tamou rai a Iesu i roto i te aroa o te Atua na te akono anga i te au akauenga a tona Metua. Kia akapera katoa tatou i teia tuatau. E rauka ai kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia tatou kia akarotai i to tatou oraanga ki te tuatua mou i te au rā ravarai. I taua aiai rai kua akakite a Iesu e: “E ao to kotou, te aronga i kite i teia-nei au tuatua, kia akono kotou i te reira.”—Ioane 13:17.

Te irinaki nei matou e ka riro teia puka ei tauturu ia koe i te akono ua atu rai i te tuatua mou i roto i toou oraanga e kia rauka ia koe te noo tamou i roto i te aroa o te Atua e tae ua atu ki te ora mutu kore.—Iuda 21.

Pupu Akaaere o te Au Kite o Iehova

“Teia Oki te Inangaro i te Atua”

“Teia oki te inangaro i te Atua, ko te akono i tana au akauenga; kare oki tana au akauenga i te mea teiaa.”—1 IOANE 5:3.

TE INANGARO ra ainei koe i te Atua? Me tei roto koe i tetai pirianga akatapuia ki te Atua ko Iehova, papu roa e e ae taau pauanga—e e mea tau teia! E mea natura ua kia inangaro tatou ia Iehova. Inangaro tatou i te Atua no tona aroa ia tatou. Akakite te Pipiria e: “Te anoano nei tatou iaia, no te mea koia ana tei anoano mai ia tatou nei.”—1 Ioane 4:19.

² Ko Iehova a mua i te akaari mai i tona aroa no tatou. Kua oronga mai aia i tetai kainga ruperupe no tatou i te enua nei. Te akono maira aia i to tatou au anoano no te oraanga i te pae kopapa. (Mataio 5:43-48) Tetai mea puapinga, te akono maira aia i to tatou au anoano i te pae vaerua. Kua oronga mai aia i tana Tuatua, te Pipiria. E tetai, te pati maira aia ia tatou kia pure kiaia ma te akapapuanga e ka akarongo mai aia e ka oronga mai aia i tona vaerua tapu ei tauturu ia tatou. (Salamo 65:2; Luka 11:13) Tei puapinga rava atu, kua tono mai aia i tana Tamaiti akaperepere ei Oko, ei akaora mai ia tatou mei te ara e te

---

1, 2. Eaa te akakeu ra ia koe kia inangaro i te Atua ko Iehova?

*Akatutu mai
te akatapuanga
e te papetito i te
akamataanga o te
oraanga akarongo
kia Iehova*

mate. Kare e aiteia te aroa maata o Iehova no tatou!
—E tatau ia Ioane 3:16; Roma 5:8.

³ Inangaro a Iehova kia puapingaia tatou mei tona aroa e tuatau ua atu. Inara, noatu ka puapingaia tatou e me kare, tei runga te reira ia tatou uao-rai. Te akakite maira te Tuatua a te Atua e, e rauka ai ia tatou kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua, ka anoania tatou kia tauta pakari. (Iuda 20, 21) Ka

---

3. (a) Kia noo tamou rai i roto i te aroa o te Atua, eaa te ka anoania kia rave tatou? (e) Eaa te uianga puapinga ka anoania tatou kia akamanako, e ka kiteaia te pauanga kiea?

anoanoia tatou kia ariu atu ki tona aroa na roto i te au mataara e akaari meitaki maira i te reira. Tetai uianga puapinga i reira no tatou kia akamanako koia oki, ‘Ka akapeea ra au i te akaari anga i toku inangaro no te Atua?’ Ka kitea te pauanga i roto i te tuatua a te apotetoro ko Ioane e na ko ra e: “Teia oki te inangaro i te Atua, ko te akono i tana au akauenga; kare oki tana au akauenga i te mea teiaa.” (1 Ioane 5:3) E mea meitaki kia kimi marie tatou i te aiteanga o teia au tuatua, no te mea ka inangaro tatou i te akaari ki to tatou Atua i to tatou inangaro maata iaia.

“TEIA OKI TE INANGARO I TE ATUA”

⁴ “Te inangaro i te Atua”—eaa ra ta te apotetoro ko Ioane e manako ra i tona tata anga i taua au tuatua? Ko teia tuatua, kare te reira e tuatua ra no runga i te aroa o te Atua no tatou, mari ra i to tatou inangaro nona. Te maara ra ainei ia koe te akamataanga toou inangaro no Iehova i roto i toou ngakau?

⁵ Akamanako ana i te taime mua i apii ei koe no runga ia Iehova e tona akakoroanga e kua akamata koe i te tuku i toou akarongo ki roto iaia. Kua mārama i reira koe e noatu i anau araiā mai koe e kare koe i kite ake i te Atua, kua oronga mai a Iehova i te mataara na roto ia Iesu Karaiti kia rauka ia koe te turanga apa kore tei ngaro ia Adamu e kia rauka te oraanga mutu kore. (Mataio 20:28; Roma 5:12, 18) I na kua mārama koe e mei teaa tikai te maata o ta Iehova i akaatinga, i te tonono mai anga i tana Tamaiti

---

4, 5. (a) Ko te tuatua “te inangaro i te Atua,” te tuatua ra te reira no runga i teia? (e) Akataka mai e akapeea te inangaro no te Atua i te tupu anga i roto i toou ngakau.

akaperepere kia mate noou. Kua akakeuia toou ngakau e kua akamata koe i te inangaro i te Atua, ko tei akaari mai i tona aroa maata noou.—**E tatau ia 1 Ioane 4:9, 10.**

⁶ Ko taua inangaro ra, ko te akamataanga ua ia o toou inangaro mou tikai no Iehova. Kare te inangaro i te manako ua e kare katoa i te tuatua ua. Ko te inangaro mou tikai no te Atua e maata atu te o maira i to te karanga ua e, “Inangaro au ia Iehova.” Ka kiteaia te inangaro mou tikai na roto i te angaanga ta te reira e akakeu ra, mei te akarongo rai. (Iakobo 2:17) E akaari ana tatou i te aroa na roto i te au angaanga e marekaia ra e te tangata ta tatou e inangaro ra. No reira, i te tupu anga te inangaro no Iehova i roto i toou ngakau, kua akakeuia koe kia akarotai i toou oraanga ki te mataara e mareka maira toou Metua i te rangi. Kua papetitoia ainei koe ei Kite no Iehova? Me koia ia, na teia inangaro mou tikai e te tu tiratiratu i akakeu ia koe kia rave i te ikianga puapinga roa atu i roto i toou oraanga. Kua akatapu koe i toou oraanga kia Iehova kia rave i tona anoano, e kua akaari mai koe i te reira na roto i te papetito anga. (**E tatau ia Roma 14:7, 8.**) I te akatupu anga i teia taputou naau kia Iehova, te o maira te tuatua ta te apotetoro ko Ioane e taiku maira.

“KO TE AKONO I TANA AU AKAUENGA”

⁷ Te akamarama maira a Ioane eaa te aiteanga o

---

6. Akapeea ra te inangaro mou tikai me akaariia, e eaa ta te inangaro no te Atua i akakeu ia koe kia rave?

7. Eaa etai au akauenga a te Atua, e eaa te o maira i te akono anga i te reira?

te inangaro i te Atua: “Ko te akono i tana au aka-uenga.” Eaa ra ta te Atua au akauenga? E maata ta Iehova au akauenga taka meitaki ua i oronga mai na roto i tana Tuatua, te Pipiria. Ei akaraanga, kua arai aia i te au peu mei te kona kava, moeaana, akamori itoro, keikeia e te pikipikikaa. (1 Korinetia 5:11; 6:18; 10:14; Ephesia 4:28; Kolosa 3:9) Te akono i ta te Atua au akauenga, te o maira te akarotai anga i to tatou oraanga ki te au turanga taka meitaki ua a te Pipiria.

⁸ Inara, e mareka mai ei a Iehova, e maata atu te ka anoanoia kia rave tatou i to te akarongo ua i tana au akauenga. Kare a Iehova e arairai ana ia tatou ki te au ture e akaaere ra i te au tuanga ravarai o to tatou oraanga. I te au ra ravarai, penei ka aro atu tatou i tetai au turanga kare tikai a te Pipiria au aka-uenga no te reira. I roto i teia au tu nei, ka akapeea tatou e kite ei e eaa ta Iehova ka mareka? Taka meitaki ua te au tuatua i roto i te Pipiria no runga i to te Atua aerenga manako. Ia tatou e apii ra i te Pipiria, ka kite tatou e eaa ta Iehova mea inangaro e eaa tana mea riri. (**E tatau ia Salamo 97:10; Maseli 6:16-19**) Ka kite tatou e eaa te au tu e te au angaanga tana e akaperepere ana. Te maata atu i ta tatou ka apii no runga i to Iehova tu e tona au arataa, ko te maata atu ia ka rauka ia tatou i te tuku i tona aerenga manako kia arataki i ta tatou au ikianga, e te akakeu i ta tatou ka rave. No reira, i roto i te au turanga kare tikai a te

---

8, 9. Akapeea tatou e kite ei e eaa ta Iehova e mareka ana noatu i roto i te au turanga kare tikai a te Pipiria ture no te reira? Oronga mai i tetai akaraanga.

Pipiria au ture, ka rauka ua ia tatou kia kite e eaa “to te Atua ra [ko Iehova] anoano.”—Ephesia 5:17.

⁹ Ei akaraanga, kare a te Pipiria akauenga e akakite tika maira e auraka e akarakara i te au teata me kore i te au porokaramu tivi e akaari maira i te au peu tā ua, me kore i te au peu ainga viivii. Inara, ka ano-anoia ainei tetai ture e akakite tika maira e auraka tatou e akarakara i taua au mea ra? Kua kite tatou e eaa to Iehova manako no runga i teia au peu. Te akakite taka ua maira tana Tuatua kia tatou e: “Tei inangaro i te takinga-kino, kua riri roa [to Iehova] ngakau iaia.” (Salamo 11:5) Te karanga katoa maira te reira e: “E akava oki te Atua i te akaturi e te moeana.” (Ebera 13:4) Na te akamanako anga no runga i teia au tuatua akauruia, ka kite taka meitaki tatou e eaa to Iehova anoano. No reira, ka iki tatou auraka e akarakara i teia au teata e akaari maira i teia au tu peu viivii ta te Atua e makitakita ra. Kua kite tatou e e mea mareka na Iehova me kopae tatou i te au peu viivii ta teia ao e akavare maira e e au tamataora meitaki ua.*

¹⁰ Eaa te tumu maata i akono ei tatou i te au akauenga a te Atua? Eaa tatou i inangaro ei kia akarotai i to tatou oraanga ki to te Atua aerenga manako? Kare tatou i iki i taua arataa ra kia kore tatou e akautungatia e kia kopae i te kino e tupu ana ki te aronga akono

---

* Akara i te uriurianga i roto i te Pene 6 o teia puka e ka akapeea me iki i te au tamataoraanga tau.

10, 11. Eaa te tumu i iki ei tatou kia akono i te arataa akarongo kia Iehova, e mei teaa te tu o to tatou akarongo kiaia?

kore i te anoano o te Atua. (Galatia 6:7) Mari ra, ko te akono i ta Iehova akauenga, e tikaanga manea te reira no te akaari i to tatou inangaro iaia. Mei tetai tamaiti rai e inangaro ra kia mareka mai tona metua iaia, ka inangaro katoa tatou kia mareka mai a Iehova ia tatou. (Salamo 5:12) Koia oki to tatou Metua, e te inangaro nei tatou iaia. Kare atu e mea e rauka ai te mataora maata me kore te merengo mou mari ra, me kite tatou e te rotai nei to tatou oraanga ki te mataara e ‘akaperepereia maira e Iehova.’—Masei 12:2.

¹¹ No reira, e akarongo ngakau tae to tatou e te papakitai kore.* Kare tatou e iriiri e eaa te ka akono e eaa te ka kopae, e oti ka akono ua ai i tei tau ia tatou me kare e tupu te manamanata. Mari ra, ka ‘akarongo tatou ma te ngakau katoa.’ (Roma 6:17) Aite to tatou manako mei to te tata taramo tei karanga e: “Ka mataora rai au i taau ra au akauenga, tei inangaroia e au nei.” (Salamo 119:47) Ae, e mea *inangaro* na tatou i te akarongo kia Iehova. Te āriki nei tatou e kua tau rai aia kia umuumu mai ia tatou kia akono i tana au akauenga ma te ngakau katoa e te karapii kore. (Deuteronomi 12:32) Ka inangaro tatou kia aite ta Iehova tuatua ia tatou mei tana i akakite i roto i tana Tuatua no runga ia Noa. I te au mataiti tei aereia, kua akaari tera tavini tiratiratu i tona inangaro no te Atua na te akarongo anga kiaia,

---

* E akarongo ana te au vaerua kino kare ra e tae ana te ngakau. I te akaue anga a Iesu i te au temoni kia aere mai ki vao mei roto i te au tangata tei uruia, kua ariki kinokino ua atu ratou i tona mana e kua akarongo.—Mareko 1:27; 5:7-13.

e te karanga ra te Pipiria e: “Kua pera oki a Noa; i te au mea katoa ta te Atua i akaue mai iaia ra, ko tana ia i rave marie.”—Genese 6:22.

¹² Eaa ra to Iehova manako no runga i to tatou tu akarongo ngakau tae? Te karanga ra tana Tuatua e te ‘akarekareka ra tatou i tona ngakau.’ (Maseli 27:11) Te akarekareka tikai ra ainei to tatou tu akarongo i te ngakau o te Atua Ngateitei rava atu o te ao katoa e pini ua ake? Ae, e tumuanga tau to Iehova kia rekareka! I anga mai a Iehova ia tatou kia riro ei au tangata rangatira. Te aiteanga, e tikaanga to tatou kia iki; ka rauka ia tatou i te iki kia akarongo ki te Atua, me kore kia iki eiaa e akarongo kiaia. (Deuteronomi 30:15, 16, 19, 20) Me iki tatou ma te ngakau tae kia akarongo kia Iehova e me inangaro tatou Iaia ma te ngakau katoa, ka akatupu tatou i te mataora e te rekareka maata ki to tatou Metua i te rangi. (Maseli 11:20) Te iki katoa ra tatou i te oraanga meitaki rava atu.

“KARE OKI TANA AU AKAUENGA I TE MEA TEIAA”

¹³ Te akakite maira te apotetoro a Ioane i tetai mea pumaana no runga i ta Iehova e umuumu maira: “Kare oki tana au akauenga i te mea teiaa.” Kare ta Iehova au umuumuanga i te mea tau kore me kore i te mea ngata. Ka rauka i te tangata apa ua nei i te akono i tana au ture.

---

12. Akapeea to tatou akarongo i te akarekareka anga i to Iehova ngakau?

13, 14. Eaa ka tau ei kia karangaia e ‘kare ta te Atua au akauenga i te mea teiaa,’ e ka akapeea me akatutu i te reira?

¹⁴ Penei ka akatutu tatou i te reira na teia mata-ara. Kua pati atu tetai oa piri mou ia koe kia tau-turu iaia i te neke ki tetai are ke. E maata te au pia ka tari. Māma ua tetai papaki ka rauka ua i tetai tangata okotai i te amo, tetai papaki ra e teimaa e ka inangaroia e rua tangata e maranga ai te tāki. Kua akakite mai toou oa i te au pia tana e inangaro ra kia tari koe. Ka pati mai ainei aia ia koe kia tāki i te au pia tei kite aia e e teiaa roa noou kia amo? Kare. Kare aia e inangaro kia rokoia koe e te kino i te amo anga i te reira ko koe anake ua. Kare katoa to tatou Atua aroa e te takinga meitaki e pati mai ia tatou kia akono i te au akauenga ngata roa i te rave. (Deuteronomi 30:11-14) Kare rava aia e pati mai ia tatou kia amo i taua apāinga teiaa ra. Kua marama a Iehova i to tatou au turanga no te mea “kua kite oki aia i to tatou tu; te manako ra aia e, e one tatou nei.”—Salamo 103:14.

¹⁵ Kare roa ta Iehova au akauenga i te mea teiaa; ei puapinga rai te reira no tatou. **(E tataua ia Isaia 48:17.)** No reira a Mose i akakite ei ki to Iseraela i taito e: “Kua akaue mai a Iehova ia tatou e, e rave i taua au akonoanga katoa nei, e kia matakū tatou i to tatou Atua ia Iehova, *kia meitaki tatou i te au rā katoa*, kia akaora aia ia tatou mei teia oki i teianeī rā.” (Deuteronomi 6:24) Ka rauka katoa ia tatou kia irinaki e, i te oronga mai anga a Iehova i tana au ture, te inangaro ra aia kia puapingaia tatou e mutu kore ua atu. Eaa atura oki te tumu ka manako mai ei

---

15. No teaa ka rauka ai ia tatou kia irinaki e no to tatou uaorai puapinga ta Iehova au akauenga?

a Iehova ia tatou? E pakari mutu kore to te Atua ko Iehova. (Roma 11:33) No reira kua kite aia e eaa te mea meitaki rava atu no tatou. Ko Iehova katoa te akaraanga meitaki rava atu no te aroa. (1 Ioane 4:8) Koia uaorai oki te aroa, e na te aroa e akakeu ana i te au mea ravarai tana ka tuatua e tana ka rave. Ko te reira te tango i akatumuia ai tana au akauenga pou-roa e tuku mai ana ki tona au tavini.

¹⁶ Kare teia e karanga mai ana e ka māma ua i te akarongo ki te Atua. Ka anoanoia tatou kia patoi pakari i te au akakeuanga viivii a teiane i ao kino, no te mea te “vai ua nei rai to te ao ravarai i raro ake i taua vaerua kino ra.” (1 Ioane 5:19) Ka anoano katoaia tatou kia patoi atu i te tu apa ua o te kopapa e akanauru nei ia tatou kia aati i te au ture a te Atua. (Roma 7:21-25) Inara ka autu to tatou inangaro no te Atua. Ka akameitaki mai a Iehova i te aronga e inangaro ra i te akarongo kiaia. Kua oronga mai aia i tona vaerua tapu “ki te aronga e akarongo iaia.” (Angaanga 5:32) Ka akatupu taua vaerua ra i te au ua memeitaki i roto ia tatou—te au tu puapinga te ka tauturu ia tatou kia aruaru i tetai arataa akarongo. —Galatia 5:22, 23.

¹⁷ I roto i teia puka, ka kimi oonu atu tatou no runga i ta Iehova au kaveinga e tana au turanga no runga i te mea tika e te mea tika kore, e te au mata-

---

16. Noatu te au akakeuanga viivii a teiane i ao kino e te au tu paru-paru o te kopapa apa ua, eaa ka rauka ai ia tatou i te aruaru i tetai arataa akarongo?

17, 18. (a) Eaa ta tatou ka kimi oonu atu i roto i teia puka, e eaa ta tatou ka akamaara ia tatou e rave ra i te reira? (e) Eaa te ka uri-rii i roto i te pene ka aru mai?

ara e akakite mai ana aia i tona anoano. Ia tatou e rave ra i te reira, ka anoanoia tatou kia akamaara i tetai au mea puapinga. E akamaara tatou e kare a Iehova e māro ana ia tatou kia akarongo i tana au ture e tana au kaveinga; ko to tatou akarongo ngakau tae tana ka inangaro. Auraka tatou e akangaropoina e te pati maira a Iehova ia tatou kia noo i te tu oranga te ka apai mai i te au akameitakianga maata i teiane i te oraanga mutu kore a te tuatau ki mua. Kia akamanako ra tatou e ko to tatou akarongo ngakau katoa, e tikaanga manea te reira i te akaari kia Iehova i to tatou inangaro maata iaia.

¹⁸ Ei tauturu ia tatou kia kite e eaa te mea tika e eaa te mea tarevake, kua oronga mai a Iehova i tetai akava ngakau no tatou. Inara e riro ei te reira ei aratiki mou, ka anoanoia kia tereni i to tatou akava ngakau, mei ta te pene e aru maira ka uriuri.

AKAPEEA KOE ME PAU?

- Eaa te tu akarongo ta Iehova e tapapa maira mei tona aronga akamori, e no teaa ra i riro ei teia ei puapinga no tatou?—Deuteronomi 5:28-33.
- Mei teaa ra te puapinga o to tatou akarongo kia Iehova?—1 Samuela 15:22, 23.
- Eaa te apiianganga ta tatou ka tamou mai mei to Iesu tu akarongo ki te Atua?—Ioane 8:29.
- Eaa ra i tau ei kia akarongo tatou kia Iehova?—Apokalupo 4:11.

Akapeea Koe te Akono Marie Anga i te Akava Ngakau Meitaki?

“Ei akava-ngakau meitaki to kotou.”

—1 PETERO 3:16.

KUA akatere tetai rangatira-pa’i i tona pa’i na te moana; aere tetai tangata i te tutaka aere na tetai ngai motutaa; akarere atu tetai tangata i tona pairere na roto i te tiao rangi ki tetai tua mai i te mareva. Kua kite ainei koe e eaa te mea aiteite i teia au tangata? Ka ngaro ratou pouroa me kare a ratou kaveinga—me kare tikai a ratou apinga ke atu mei te māpu rai te tu ei tauturu ia ratou.

² Teia mea e kaveinga e apinga māmā ua i te taangaanga, e taviri tona e te nira e tou ra ki te tua tokerau. Me te angaanga meitaki ra, e mei te mea tikai e taangaanga kapitiia ma tetai māpu tano tikai, ka riro te reira ei akaora i te oranga o tetai tangata. Ka tau rai kia akaaiteia te reira ki tetai

---

1, 2. Eaa ra i riro ei te kaveinga ei apinga puapinga, e ka akapeea te akaaite anga i te reira ki te akava ngakau?

apinga aroa akaperepere ta Iehova i oronga mai no tatou —ko te akava ngakau. (Iakobo 1:17) Me kare o tatou akava ngakau, kare o tatou aratakianga e ka ngaro tatou. Me taangaanga meitakiia, ka tauturu te reira ia tatou kia kite i te arataa tau e kia noo tamou ki reira. Ka akamanako ana tatou e eaa tikai te akava ngakau, e e akapeea ana te reira me angaanga. E oti, ka uriuri tatou i teia au manako: (1) Te tu me tereni i te akava ngakau, (2) te tumu ka akamanako ei tatou i te akava ngakau o etai ke, e te (3) te puapinga ka rauka no te akono marie i te akava ngakau meitaki.

TE AKAVA NGAKAU E TANA ANGAANGA

³ I roto i te Pipiria, te aiteanga tikai o te tuatua Ereni no te “akava-ngakau” koia oki, kia “kite ia koe uaorai.” Tuke rai tatou mei te au mea ora ravarai, kua oronga mai te Atua i te tareni kia kite tatou ia tatou uaorai. Ei akaaiteanga, ka rauka ia tatou kia noo marie e oti, akamanako meitaki e me te tau ra to tatou tu. Mei tetai kite mata rai, ka rauka i to tatou akava ngakau kia makitoro marie mai i ta tatou au peu, to tatou tu, e ta tatou au ikianga. Penei ka akakeu te reira ia tatou kia rave i te ikianga tau, me kore ka akamatakite mai ia tatou i te mea kino. Penei ka akapumaana mai ia tatou a muri ake me kua tau ta tatou ikianga, me kore ka akautunga mai me kua tarevake ta tatou ikianga.

⁴ Kua tuku takereia teia tu ki roto i te tane e te vaine mei muatangana mai. Kua akaari mai a Adamu raua ko Eva e e akava ngakau to raua. Te kite ra tatou i te akapapuanga e e tika te reira, no te mea kua kite raua i te akama i muri ake

---

3. Eaa te aiteanga tikai o te tuatua Ereni no te “akava-ngakau,” e eaa ta te reira e akataka maira no runga i teia tareni umere i roto i te tangata? 4, 5. (a) Akapeea tatou i kite ei e e akava ngakau to Adamu raua ko Eva, e eaa tei tupu i to raua kopae anga i te ture a te Atua? (e) Eaa te nga akaraanga e akaari maira e e taangaanga ana te au tangata tiratiratu i taito i to ratou akava ngakau?

i to raua ara anga. (Genese 3:7, 8) Te mea taitaia ra, kare i rauka ana i to raua akava ngakau kino i te tauturu ia raua i taua taime ra. Kua akakoro tikai raua kia kopae i te ture a te Atua. Kua kite raua i te reira e kua iki rai raua kia meamea-au e kia patoi i te Atua ko Iehova. Ei nga tangata apa kore, kua kite raua e eaa ta raua e rave ra, e kare rai raua i inangaro i te ariu ki te Atua.

⁵ E maata te au tangata apa ua nei tei aru i te akakeu-anga a to ratou akava ngakau e kare i aite mei ia Adamu raua ko Eva. Ei akaraanga, kua rauka i te tangata tiratiratu ko Iobu i te tuatua e: "Taku tuatua-tika taku e tāpu nei, e kare au e pa: kare toku ngakau e tapepe mai iaku i toku au rā katoa."* (Iobu 27:6) Kua akapapu a Iobu e kia akarongo aia ki tona akava ngakau e kia tuku na te reira e arataki iaia i roto i tana ka rave e tana au ikianga. No reira i rauka ai iaia kia tuatua ma te pumaana e kare tona akava ngakau i akaapa mai iaia kia akama e kia kinokino. Akara ana ra i te tuke i rotopu ia Iobu e Davida. I to Davida akari anga i te tu akangateitei kore no te ariki akatainuia o Iehova ko Saula, "i muri akera, kua akaapa maira to Davida ngakau iaia uaorai." (1 Samuela 24:5) Papu roa e kua riro te mamae ki tona akava ngakau ei tauturu e ei apii iaia kia kopae i taua tu akangateitei kore.

⁶ Ko te au tavini ua ainei o Iehova tei tu i teia apinga aroa? Akamanako ana i te tuatua akauruia a te apotetoro

---

* Kare e kupu tikai no te "akava-ngakau" i roto i te au Tuatua Tapu Epera. Inara te taka ua ra i roto i teia nga akaraanga, e ko te akava ngakau te tuatuaia ra. Ko te tuatua "ngakau," maataanga te taime te tuatua ra na roto i te tu akatutu ua no runga i te tangata i roto. I roto i teia nga akaraanga, te tou ra te reira ki tona akava ngakau. I roto i te au Tuatua Tapu Ereni, mei te 30 taime te taiku angaia te kupu Ereni tei urii ei "akava-ngakau."

---

6. Eaa te akaari maira e e apinga aroa te akava ngakau no te au tangata katoatoa?

ko Paulo: “Te etene oki kare a ratou ture ra, kia rave ua ratou i ta te ture ra, kore ua atu rai ta ratou ture, ko ratou uaorai ta ratou ture: Kua akakite ua oki ratou i ta te ture i tataia i roto i to ratou ngakau, te akakite ra oki to ratou akava-ngakau, e to ratou manako, te akaapa ra, e te akatika ra, ratou ratou uaorai.” (Roma 2:14, 15) Te aronga katoa kare takiri i kite i ta Iehova au ture, tetai au taima e akakeuia ana to ratou akava ngakau kia aru i te au kaveinga a te Atua.

⁷ Tetai au taima ra, kare te akava ngakau o tetai aronga e angaanga meitaki ana. No teaa ra? Ei akaraanga, me tukuia tetai kaveinga ki te pae i tetai apinga auri, penei ka ūeia te nira kia tou ki tetai ngai ke. E me taangaangaia te reira ma te kore e mapu tano tikai, ka puapinga kore ua te kaveinga. Pera rai me akakeu pakariia e te au anoano tika kore o to tatou ngakau, penei ka taki to tatou akava ngakau ia tatou na te mataara tarevake. Me kare e taangaanga kapitiia ma te aratakianga a te Pipiria, penei kare tatou e kite i te tuke i rotou i te tika e te tarevake no runga i te au mea puapinga. No to tatou akava ngakau kia angaanga meitaki, ka anoano tatou i te aratakianga a te vaerua tapu o Iehova. Kua tata a Paulo e: ‘Te akakite kapipiti mai nei te vaerua tapu e toku akava-ngakau iaku.’ (Roma 9:1) Ka akapeea ra tatou i te akapapu anga e te rotai ra to tatou akava ngakau ki te vaerua tapu o Iehova? Na roto i te tereni anga i te reira.

TE TU ME TERENI I TE AKAVA NGAKAU

⁸ Akapeea koe me rave i tetai ikianga tei akatumuia ki

---

7. No teaa ra te akava ngakau ka tarevake ei i tetai au taima?

8. (a) Eaa ra ta te ngakau ka akatupu ki te akava ngakau, e eaa te mea puapinga roa atu ta tatou ka akamanako i roto i ta tatou au ikianga? (e) Eaa te tumu kare ei e rava ua te akava ngakau meitaki no te au Kerititiano? (Akara i te tataanga rikiriki i raro.)

runga i te akava ngakau? Tetai aronga ka makitoro marie ratou i to ratou uaorai aerenga manako e oti, iki i ta ratou ka rave. E i muri ake ka karanga ratou e, “Te mako ua nei, kare toku akava ngakau e kinokino ana.” E pakari te anoano o te ngakau e ka taruri ke te reira i te akava ngakau. Te karanga ra te Pipiria e: “E pikikaa maata to te ngakau i te au mea katoa nei, e kua kino takiri: koai te kite?” (Ieremia 17:9) No reira, kare ko te anoano o to tatou ngakau te mea puapinga roa atu. Mari ra, kia na mua tatou i te akamanako e, eaa te ka akarekareka ia Iehova.*

⁹ Me akatumu tikaia tetai ikianga ki runga i to tatou akava ngakau tereniia, ka akaata mai te reira i to tatou matakau i te Atua, kare i to tatou uaorai anoano. Akamanako ana i tetai akaraanga tau. E tikaanga to te tutara tiratiratu ko Nehemia kia māro i te tangata i Ierusalemia kia tutaki i te tero. Inara kare aia i akapera ana. No teaa ra? No te mea te matakau ra aia i te akamareka kore ia Iehova me akateiaa aia i te apainga a te iti tangata o te Atua. Akakite aia e: “Kare ra au i akapera, no te mea te matakau ra au i te Atua.” (Nehemia 5:15) Te matakau ngakau tae i te Atua, e matakau ngakau katoa te reira i te akamareka kore Iaia, e e mea puapinga tikai te reira. Ka akakeu teia tu matakau ia tatou kia kimi i te aratakianga mei te Tuatua a te Atua, me e au ikianga ta tatou ka rave.

---

* Akaari mai te Pipiria e kare e rava ua te akava ngakau *meitaki*. Ei akaraanga, akakite a Paulo e: “Kare oki au nei i kite i taku nei ara; kare ra au e tika i te reira: ko te akara matatio mai iaku nei, ko te Atua ia [ko Iehova].” (1 Korinetia 4:4) Te aronga mei ia Paulo rai tei takinga kino i te au Kerititiano, kua rave ratou i te reira ma te akava ngakau *meitaki* no te mea, te manako ra ratou e te ariki maira te Atua i to ratou tu. No reira, e mea puapinga kia taka *meitaki* e te tau ra to tatou akava ngakau kia tatou e te viivii kore i mua i te Atua.—Angaanga 23:1; 2 Timoteo 1:3.

---

9. Eaa ra te matakau i te Atua, e eaa ta te reira ka akakeu i to tatou akava ngakau kia rave?

¹⁰ Ei akatauanga, e akamanako ana no runga i te kava. Teia tetai ikianga ka anoanoia te maataanga ia tatou kia rave me tamataora kapiti tatou e te au oa, Me ka inu ainei au i te kava e me kare? Te mea mua, ka anoanoia tatou kia apii ia tatou uaorai. Eaa ra te au kaveinga Pipiria ka tau no teia? Kare te Pipiria e akaapa ana i te inu tau ua i te kava. Te akameitaki ra te reira ia Iehova no tei oronga mai i te uaina. (Salamo 104:14, 15) Inara te akaapa ra te Pipiria i te inu maata i te kava e te peu akatietie. (Luka 21:34; Roma 13:13) Te kapiti katoa ra te reira i te kona kava ki te au ara kino mei te moeaana e te akaturi.*—1 Korinetia 6:9, 10.

¹¹ Ka tereni te Kerititiano i tona akava ngakau na te taangaanga anga i taua au kaveinga ra i roto i tona oraanga. Ka papa i reira tona akava ngakau i te akamatakite atu iaia i te mea tika e te mea tarevake. No reira, me e ikianga ta tatou ka rave no runga i te inu kava i ko i te au akakoroanga tamataora, e ui kia tatou uaorai e: 'Mei teaa ra te tu o teia akakoroanga? Ka tupu ainei te manamanata? Eaa ra toku uaorai manako? Te inangaro ra ainei au i te inu i te kava ei akaoraora e ei akamataora iaku? Ka rauka ainei iaku i te akapapu e kia tau ua taku ka inu?' Ia tatou e akamanako ra i te au kaveinga Pipiria e te au uianga ta te reira e akatupu mai ana, e mea tau kia pure tatou no ta Iehova aratakianga. (**E tatau ia Salamo 139:23, 24.**) Na teia mataara, te pati ra tatou ia Iehova kia oronga mai i tona vae-rua tapu ei arataki ia tatou. Te tereni katoa ra tatou i to tatou akava ngakau kia rotai ki te au kaveinga a te Atua.

---

* Kia mārama katoa tatou e e maata te au taote tei karanga e kare te inu tau ua i te mea meitaki no te aronga inu maata i te kava; no te mea kia ratou, ko te aiteanga o te "inu tau," kare rava ratou e inu i te kava.

10, 11. Eaa te au kaveinga Pipiria e o maira no runga i te inu kava, e ka akapeea e rauka ai ia tatou ta te Atua aratakianga no te akono anga i te reira?

Inara, e mea ke tetai te ka tau kia akamanako meitaki tatou i roto i ta tatou au ikianga.

EAA TATOU KA AKAMANAKO EI I TE AKAVA NGAKAU O ETAI KE?

¹² Penei ka poitirere koe i tetai au taimē no te mea e tuke tuke te akava ngakau o te au Kerititiano. Tetai tangata, kare aia e reka ana i tetai au peu; kareka tetai, e inangaro ana aia, e kare e tumu tau nona kia akaapa. Ei akaraanga, e reka ana tetai aronga i te inuinu e te au taeake i tetai taimē; kareka tetai pāpāki, ka manamanata ratou i te reira peu. Eaa ra i tuke tuke ei te akava ngakau, e eaa ra te ikianga ta tatou ka rave me aro atu i teia tu?

¹³ E maata te au tumu i tuke ei te tu o te tangata. Tukeke te turanga o te oraanga i tupu mai ei ratou. Ei akatauanga, tetai aronga kua tauta ana i te akakore i tetai manamanata o ratou i mua ana, e penei i tetai au taimē kare e rauka ana. (1 Ariki 8:38, 39) No runga i te kava, penei ka akamatakite to ratou akava ngakau ia ratou kia akamanako meitaki no runga i te reira. Me aere mai tera tangata ki toou kainga, penei te tau ua ra tona akava ngakau kia akakeu iaia eiaa e ariki i te kava. Ka manako ainei koe e te akavaavaa maira aia ia koe? Ka māro atu ainei koe? Kare. Noatu kua kite koe i te tumu e me kare—penei kua iki rai aia eiaa e akakite mai—ka akakeu ra te aroa taeake ia koe kia kore e māro atu.

¹⁴ Kua kite te apotetoro a Paulo e e maata te au akava ngakau tukeke i rotopu i te au Kerititiano i te anere mataiti mua. I taua taimē ra, kua manamanata tetai au Kerititiano no runga i tetai au kai tei akaatingaia ki te au itoro.

12, 13. Eaa tetai au tumu i tuke ei te akava ngakau o te au Kerititiano, e eaa ra te mea tau no tatou kia rave me aro atu i taua au tu?

14, 15. No runga i teea manamanata i tuke ei te akava ngakau o tetai pāpāki i roto i te putuputuanga i te anere mataiti mua, e eaa ta Paulo i ako atu?

Ka riro te akava ngakau tei tereniia e te Pipiria ei tauturu ia koe i te iki e me ka inu koe i te kava e me kare

(1 Korinetia 10:25) Kare to Paulo akava ngakau i kinokino ana i taua au kai tei okoia i muri ake i ko i te makete. Kiaia, e mea puapinga kore ua te au itoro; na Iehova te kai kare na te au itoro. E oti akera, kua mārama a Paulo e kare i aite-ite te manako o etai ke ki tona no runga i teia mea. Penei kua piri ana tetai pāpāki ki te akamori itoro i mua ake ka riro mai ei ratou ei Kerititiano. Kia ratou e mea viivii roa tetai ua atu apinga e piri atura ki te akamori itoro. Eaa ra ta Paulo i rave?

¹⁵ Akakite a Paulo e: “E teiane, ko tatou ko tei maroiroi nei, ka akakoromaki i te apikepike o te maroiroi kore e tika’i, eiaa e akatika i ta tatou uaorai. Kare katoa oki te Mesia i akarekareka iaia uaorai.” (Roma 15:1, 3) Kua manako a Paulo e e mea tau eiaa tatou e akarekareka ia tatou uaorai mari ra, kia akamanako tatou i te akava ngakau o te

*Ka arataki te akava ngakau meitaki ia tatou i roto i te oraanga
e ka akatupu i te mataora e te ngakau au*

au taeake, mei ta Iesu Karaiti i rave. I roto i tetai uriurianga mei teia rai, kua akakite a Paulo e kare rava aia e kai akaou i te puaka, kia kore aia e akaturori i tetai ua atu tangata ta Iesu i oko ki tona toto.—E **tatau ia 1 Korinetia 8:13; 10: 23, 24, 31-33.**

¹⁶ I tetai tua, eiaa te aronga e patoi ra to ratou akava ngakau i tetai au mea, e akaapa atu i etai ke na te mārō anga kia aru te katoatoa i to ratou manako no runga i te au mea e o maira te akava ngakau. (E **tatau ia Roma 14:10.**) No reira, kia taangaangaia to tatou akava ngakau ei akava ia tatou uaorai, eiaa ei akava atu i etai ke. E akamaara i te tuatua a Iesu: “Auraka e akakino atu; kia kore kotou e aka-

---

16. Te aronga e patoi ra to ratou akava ngakau i tetai au mea, eaa te tumu ka kopae ei ratou i te akava atu i te aronga tei tuke to ratou akava ngakau?

kinoia mai.” (Mataio 7:1) E mea tau eiaa te katoatoa i roto i te putuputuanga kia akaapaapa atu i te akava ngakau o etai ke. Kia umuumu ra tatou i te au mataara te ka akatupu i te aroa e te tu taokotai, i te akamatutu i tetai e tetai, eiaa e akatupu i te ke.—Roma 14:19.

TE PUAPINGA KA RAUKA NO TE AKAVA NGAKAU MEITAKI

¹⁷ Kua tata te apotetoro a Petero e: “Ei akava-ngakau meitaki to kotou.” (1 Petero 3:16) Ko te akava ngakau mā i mua i te aroaro o Iehova, e apinga aroa manea tikai te reira. Kare i aite mei te akava ngakau o te manganui i teia tuatau. Te akataka maira a Paulo no runga i te “aronga i tungia to ratou akava-ngakau ki te auri vera.” (1 Timoteo 4:2) Mei ta teia irava e akataka maira, mei te reira rai te manganui o te tangata kare e angaanga meitaki akaou ana to ratou akava ngakau i te akamatakite mai i te tarevake, me kore i te patoi atu i te reira. Kare e kite akaou ana i te akama e kare e tatarara no te rave i te kino.

¹⁸ E tika rai, me kinokino te akava ngakau, ko te mataara tera e akakite maira te akava ngakau e e apinga tarevake ta tatou i rave. Me ka rauka i taua manako ra i te akakeu i tetai tangata ara kia tatarara, ka rauka katoa i te akakore i te au ara kino rava atu. Ei akaraanga, kua rave te Ariki a Davida i tetai ara kino, inara kua akakoreia mai tana ara no te mea kua tatarara aia ma te ngakau tae. No tona rikarika i tana au ara e tona inangaro kia akono i ta Iehova ture mei reira mai e aere ua atu, na te reira i tauturu iaia kia kite tikai e ‘e meitaki a Iehova e kua tika iaia i te akakore mai i te ara.’ (Salamo 51:1-19; 86:5) Akapeea ra mei te mea e ka vai rai

---

17. Eaa ra tei tupu ki te akava ngakau o te manganui i teia tuatau?

18, 19. (a) Me kinokino te akava ngakau me kore me tupu te akama, eaa ta te reira e akakite maira? (e) Eaa ta tatou ka rave me akautunga ua atu rai to tatou akava ngakau ia tatou no te au ara tei tatarara ke ana tatou?

te akava ngakau kinokino e te akama i muri ake i to tatou tatarara anga e kua akakoreia mai ta tatou ara?

¹⁹ Tetai au taime, ka akaapa mai te akava ngakau i te tangata tei rave i te ara i muri roa ake i te akakoreia anga tana ara. Me tupu teia, penei ka anoanoia tatou kia akapapu i roto i to tatou uaorai ngakau e, e maata atu a Iehova i te manako ngakau tangata ua nei. Ka inangaroia tatou kia irinaki e kia ariki i tona aroa e tana akakoreanga ara, mei ia tatou katoa e akamaroiroi ra i etai ke kia akapera. **(E tataua ia 1 Ioane 3:19, 20.)** I tetai tua, ka akatupu te akava ngakau mā i te ngakau au, te tu rangi marie e te mataora mou e ngere nei i roto i teia ao. E manganui tei rave ana i te au ara kino, kua kite tikai ratou i teia tu mataora, e i teianeia kua rauka ia ratou te akono marie i te akava ngakau meitaki ia ratou e tavini nei ia Iehova.—1 Korinetia 6:11.

²⁰ I tataia teia puka ei tauturu ia koe kia rauka taua tu mataora e kia rauka te akono marie i te akava ngakau meitaki e tae ua atu ki te openga o teia au ra manamanata o to Satani akatereanga. E tika rai e, kare e rauka i teia puka i te akamarama pouroa mai i te au ture e te au kaveinga Pipiria ka anoanoia koe kia akamanako e kia akono i roto i te au turanga e tupu ana i te au ra ravarai. E tetai, eiaa e manako e e au ture taka meitaki ua tetai no te au mea e o maira te akava ngakau. Te akakoroanga o teia puka, ei tauturu ia koe i te apii e te taangaanga i te Pipiria i roto i toou oraanga. Na teia e tereni e e akapapa i toou akava ngakau kia akamatakite mai ia koe i te mea tika e te mea tarevake. E tuke rai tei tataia i roto i te Ture a Mose, kareka “te ture a te Mesia,” te pati maira i te aronga e akono ra i te reira, kia irinaki maata atu ki te aratakianga a te akava

---

20, 21. (a) I tataia teia puka ei tauturu ia koe i te rave i teaa? (e) Ei au Kerititiano, eaa te tikaanga ngateitei tei rauka ia tatou, e ka akapeea ra tatou me taangaanga i te reira?

ngakau e te au kaveinga. (Galatia 6:2) No reira, kua oronga mai a Iehova i te tikaanga ngateitei kia rauka ia tatou i te iki i ta tatou ka rave. Inara te akamaara maira tana Tuatua e auraka rava tatou kia taangaanga i taua tikaanga ra “ei tapoki tuatua kino,” koia oki ei kotoeanga no te rave i te kino. (1 Petero 2:16) Mari ra, te oronga maira te reira i tetai tuatau no tatou kia akaari i to tatou inangaro no Iehova.

²¹ Na te akamanako anga na roto i te pure i te mataara meitaki rava atu i te akarotai i toou oraanga ki te au kaveinga Pipiria e oti taangaanga i te reira, te rave ra koe i tetai mea puapinga tei akamata mai i te taime mua i apii ei koe no runga ia Iehova. Te tereni ra koe i toou ngakau kia kite i te tika mei te tarevake. (Ebera 5:14) Ka riro toou akava ngakau tei tereniia e te Pipiria ei puapinga maata kia koe i te au ra ravarai o toou oraanga. Mei te kaveinga rai e arataki ra i te tangata turoto, ka arataki toou akava ngakau ia koe kia rave i te au ikianga te ka akamareka i toou Metua i te rangi. E mataara papu tikai teia noou kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua.

AKAPEEA KOE ME PAU?

- Te kite anga e te akara maira a Iehova ia tatou i te au atianga ravarai, akapeea te reira i te akaketaketa anga i to tatou akava ngakau?—Ebera 4:13.
- Akapeea to Iosepha akava ngakau i te tauturu anga iaia kia patoi i te timataanga?—Genese 39:1, 2, 7-12.
- Eaa i anoanoia ai te akava ngakau mā kia rauka i te akavaitata atu kia Iehova?—Ebera 10:22.
- No teaa tatou ka akamanako ei i te akava ngakau o te aronga kare i roto i te tuatua mou?—2 Kōri-netia 4:1, 2.

Inangaro i te Aronga ta te Atua e Inangaro Ra

“Ko tei kapiti katoa i tona aerenga ki to te aronga pakari ra, ka pakari katoa ia.”—MASELI 13:20.

I TETAi tu mei te vavai rai te tangata; ka rauka i te vavai i te ngote mai i te vai i tetai ua atu ngai, e mei tera rai te tangata, ka rauka ia ratou i te tamou mai i te au apinga ta ratou e kite ra. Noatu kare tatou e kite ana, e mea māma ua ia tatou i te tamou mai i te au tu, te au tura, e te au peu a te aronga e piri ua ana tatou.

² Te akakite maira te Pipiria i tetai tuatua tika taka meitaki ua i te na ko anga e: “Ko tei kapiti katoa i tona aerenga ki to te aronga pakari ra, ka pakari katoa ia: ko tei kapiti ra ki te aronga neneva ra, e mate ia.” (Maseeli 13:20) Kare teia irava e tuatua ra no runga i tetai kapitianga poto ua. Ko te tuatua, “kapiti katoa i tona aerenga,” te akataka maira te reira i te tu pirianga rave matauia. I te tuatua anga no runga i teia irava, akakite tetai tataanga no runga i te Pipiria e: “Ko te aere kapiti e tetai tangata, te o maira te inangaro e te pirianga ki tera tangata.” Kare ainei koe e akatika e e aru ana tatou i te tu o te aronga e inangaro ana tatou? Ae, no te mea e piri ana to tatou manako ki te aronga e inangaro ana tatou, ka piri mai rai to ratou tu meitaki me kore to ratou tu kino ki runga ia tatou.

1-3. (a) Eaa te tuatua tika taka meitaki ta te Pipiria e akakite maira? (e) Akapeea tatou me iki i te au oa te ka riro eī akakeuanga meitaki ki runga ia tatou?

³ E rauka ai kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua, e mea puapinga kia kimi tatou i te au oa te ka aka-keu ia tatou kia rave i te au mea meitaki. Akapeea tatou me rave i te reira? Kia inangaro tatou i te aronga ta te Atua e inangaro ra, e kia akariro i tona au oa ei au oa no tatou. Akamanako ana i te reira. Koai ma ra oki te au oa meitaki e akaari ra i te au tu ta Iehova e inangaro maira i roto i tona au oa? Ka kimi marie ana tatou i te tu tangata e inangaroia ra e te Atua. I na kua taka meitaki ia tatou to Iehova manako, teianeia ka rauka ia tatou i te iki i te au oa te ka riro ei akakeu-anga meitaki ki runga ia tatou.

TE ARONGA TA TE ATUA E INANGARO MAIRA

⁴ No runga i te pirianga oa, e iki ana a Iehova i te aronga ua tei tau kia riro ei oa nona. E tikaanga tona kia akapera me kare ainei? Ae, no te mea koia te Atua Ngateitei o te ao katoa e pini ua ake, no reira e tika-anga ngateitei tikai kia riro ei oa nona. Koai ma i reira tana e iki ana ei au oa nona? E akapiri vai-tata ana a Iehova ki te aronga tei irinaki i roto iaia, e tei tuku i to ratou akarongo ki roto iaia. Ei akara-anga, e akamanako ana ia Aberahama, e tangata teia tei kite matauia no tona tu akarongo mou. Kare e ti-mataanga maata atu no te akarongo o tetai metua, kia patiiia mai kia oronga i tana tamaiti ei atinga.*

---

* Na te pati anga ia Aberahama kia rave i teia, te akatutu maira a Iehova i te atinga tana uorai ka rave me oronga mai i tana Tamaiti anau tai. (Ioane 3:16) Inara kua tāpu a Iehova ia Aberahama e kua oronga mai i te mamoe toa ei atinga.—Genese 22:1, 2, 9-13.

---

4. Eaa to Iehova tikaanga kia iki e koai te ka tau ei oa nona, e eaa te tumu i kapiki ei a Iehova ia Aberahama e ko “toku oa”?

No te mea e akarongo mou tikai to Aberahama e “e tika i te Atua kia akatu mai iaia [ia Isaaka] mei te mate,” kua papa ua iora a Aberahama i te oronga ia Isaaka. (Ebera 11:17-19) No to Aberahama akarongo mou e te tu akono, kua kapiki iora a Iehova iaia ma te akaperepere e ko “toku oa.”—Isaia 41:8; Iakobo 2: 21-23.

⁵ Kia Iehova, e mea puapinga maata te tu akarongo tiratiratu kiaia. E mea akaperepere nana te aronga tei akariro i te tu tiratiratu kiaia ei mea mua i roto to ratou oraanga. (**E tatau ia 2 Samuela 22:26.**) Mei ta tatou i kite i roto i te Pene 1 o teia puka, e mea reka-reka na Iehova te aronga tei iki kia akarongo kiaia no to ratou inangaro iaia. “Tei te aronga tuatua-tika ra tana muna,” e karanga ra a Maseli 3:32. Te aronga tei akono tiratiratu i te au umuumuanga a te Atua, e patiangā manea ta ratou no ko mai ia Iehova: Ka riro ratou ei manuirī nana i roto i tona “puakapa”—kia akamori iaia, e kia pure kiaia i tetai ua atu taime. —Salamo 15:1-5.

⁶ E akaperepere ana a Iehova i te aronga e inangaro ra i tana Tamaiti anau tai ko Iesu. Akakite a Iesu e: “Kia anoano mai te tangata iaku ra, ka akono ia i taku tuatua: e ka akaperepere mai oki taku Metua iaia, e aere atu oki maua kiaia ra, ka noo tikai ki ona ra.” (Ioane 14:23) Ka akapeea tatou i te akaari anga i to tatou inangaro no Iesu? Na te akono anga i tana au akauenga, tei kapiti mai i te tutu aere anga i te tua-

5. Eaa ra to Iehova manako no runga i te aronga e akarongo tiratiratu ra kiaia?

6. Ka akapeea tatou i te akaari anga i to tatou inangaro no Iesu, e eaa ra to Iehova manako no te aronga tei inangaro i tana Tamaiti?

tua meitaki e te akariro anga i te tangata ei pipi. (Mataio 28:19, 20; Ioane 14:15, 21) Te akaari katoa ra tatou i to tatou inangaro no Iesu me 'aru tatou i tona takainga vaevae' na te tauta pakari anga i te akaata mai i tona tu na roto i ta tatou tuatua e ta tatou au peu. (1 Petero 2:21) E mareka ana to Iehova ngakau i te aronga e akakeuia ra e to ratou inangaro no tana Tamaiti kia aru i tona takainga vaevae.

⁷ Te au tu ta Iehova e umuumu maira i roto i Tona au oa koia oki, ko te akarongo, te tu tiratiratu, te tu akono e te inangaro ia Iesu e tona au turanga. E mea meitaki kia ui tatou tataki tai kia tatou uaorai e: 'Te akaari maira ainei toku au oa piri tikai i taua au tu ra? Te akariro ra ainei au i to Iehova au oa ei au oa noku?' E mea tau kia akapera tatou. Te aronga e akatupu ra i te au tu ta Iehova e umuumu maira e te tutu maroiroi ra i te tuatua meitaki o te Patireia, ka riro to ratou tu ei mea puapinga kia tatou, e ei akakeuia tatou kia akatupu i to tatou akakoroanga kia akamareka i te Atua.—Akara i te pia i te kapi 33, "Eaa ra te oa Meitaki?"

APII MEI TETA AKARAANGA PIPIRIA

⁸ E maata te au akaraanga a te Pipiria no te aronga tei puapingaia no te mea kua iki ratou i te au oa me-meitaki. Ka rauka ia koe i te tatau no runga i te pirianga i rotopu ia Naomi e tana unonga ko Ruta, i rotopu i te au mapu Epera toko toru i Babulonia tei

---

7. Eaa ra i meitaki ei kia akariro i to Iehova au oa ei au oa no tatou?

8. Eaa taau mea reka no runga i te pirianga i rotopu ia (a) Naomi e Ruta? (e) te au mapu Epera toko toru? (ng) Paulo e Timoteo?

akamou i tetai pirianga oa ngaueue kore, e i rotopu ia Paulo e Timoteo. (Ruta 1:16; Daniela 3:17, 18; 1 Korinetia 4:17; Philipi 2:20-22) Ka akamou ra tatou ki runga i tetai akaraanga umere tikai: ko te pirianga oa i rotopu ia Davida e Ionatana.

⁹ Te karanga ra te Pipiria e i muri ake i to Davida tamate anga ia Golia, “piri rava akera te ngakau o Ionatana ki te ngakau o Davida, aroa aturā Ionatana iaia.” (1 Samuela 18:1) Ko teia te akamataanga o tetai pirianga oa mou tikai noatu te aka tuke i rotopu i to raua mataiti, e tae ua atu ki te mate anga a Ionatana i te ngai tamaki.* (2 Samuela 1:26) Eaa ra te tumu i ngaueue kore ei te pirianga i rotopu i teia nga oa?

¹⁰ No to raua inangaro i te Atua e to raua anoano ngaueue kore kia vai tiratiratu kiaia, i mou ei te pirianga i rotopu ia Davida raua ko Ionatana. Riro katoa te anoano maata i te akamareka i te Atua ei taokotai ia raua. Kua akaari raua i te au tu akaperepere no tetai e tetai. Kare e ekoko e kua umere a Ionatana i te tu ngakau toa e te maroiroi o teia mapu tane i te paruru matakū kore i te ingoa o Iehova. Papu rai e kua akangateitei a Davida ia Ionatana, tei turu tiratiratu i ta Iehova au akanoonooanga, e kua tuku aia i to Davida au anoano na mua i tona uo-
rai. Ei akaraanga, akamanako ana i te taime e noo tui-

---

* E mapu ua a Davida e ‘e tangata ou ua aia’ i te taime i tamate ei aia ia Golia, e mei te 30 ona mataiti i te taime i mate ei a Ionatana. (1 Samuela 17:33; 31:2; 2 Samuela 5:4) Mei te 60 o Ionatana mataiti i mate ei aia, e 30 ona mataiti pakari atu ia Davida.

9, 10. I akatumuia te pirianga oa o Davida raua ko Ionatana ki runga i teaa?

tarere ra a Davida i te metepara kia kore aia e tamate-ia e te Ariki ko Saula, te metua o Ionatana. No tona tu tiratiratu kia Davida, kare a Ionatana i tavarevare ana, mari ra kua 'aere atura aia ki taua vaorakau ra kia Davida, e kua akamaroiroi atura iaia no runga i te Atua.' (1 Samuela 23:16) E akamanako ua ana e mei

EAA RA TE OA MEITAKI?

Kaveinga: "E aroa mairai te taunga i te au tuatau katoa ra, i anau maira te taeake no te tuatau e tumatetenga'i ra."—Maseli 17:17.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- E au oa ainei toku au oa no Iehova e no Iesu?—Ioane 15: 14, 16; Iakobo 2:23.
- Te tauturu maira ainei toku au oa iaku kia akatupu i te au tu meitaki?—1 Korintia 15:33.
- Te inangaro maira ainei toku au oa iaku, e ka akatikatika mai iaku me ano-anoia?—Salamo 141:5; Maseli 27:6.
- Me akara mai te au oa Kerititiano i toku tu e taku aerenga tuatua, ka inangaro ainei ratou iaku ei oa no ratou?—Maseli 12:18; 18:24; 1 Ioane 3:16-18.

PEEA I RAUKA AI TO MAUA AU OA MEITAKI

- “Te akamataanga, ngata tikai iaku i te kimi i tetai au oa i roto i te putuputuanga. Inara, na te piri maroiroi anga ki te angaanga orometua i tauturu iaku kia akatupu i te au tu mei te tu maru, te akakoromaki, e te aroa. No te mea te akatupu ra au i teia au tu, e maata te aronga mei teia rai to ratou tu tei ariki mai iaku, e teianei kua rauka toku au oa meitaki.”—Shivani.
- “Kua pure au kia rauka iaku tetai au oa meitaki i roto i te putuputuanga. No te roa, kua manako au e kare taku pure e pauia mai. I te openga kua nakiro iaku e kare tikai au e tauta ana i te akaoa atu ki etai ke. Inara, i te akamata anga au i te rave i te au mea taku e pati ra i roto i taku pure, papu iaku e kua pau mai a Iehova i taku pure.”—Ryan.

teaa ra to Davida manako i te aere mai anga tona oa akaperepere i te tauturu e te akamaroiroi iaia!*

¹¹ Eaa te apiianga i mou mai ia tatou mei te akaraanga o Ionatana e Davida? Te apiianga puapinga roa atu no te au oa koia oki, kia riro ei au oa no te Atua. Me piri tatou ki te aronga tei aiteite ua to tatou

---

* I roto ia 1 Samuela 23:17, e rima au apinga ta Ionatana i akamaroiroi atu ia Davida: (1) Akapumaana aia ia Davida e auraka e matakau. (2) Akapapu aia kia Davida e kare e puapingaia ta Saula tautanga kia tamate iaia. (3) Akamaara atu aia kia Davida e no Davida rai te taoonga ariki mei ta Iehova i taputou. (4) Kua tia aia e ka vai tiratiratu aia kia Davida. (5) Akakite katoa aia kia Davida e kua kite a Saula i te reira.

---

11. Eaa te apiianga i mou mai ia koe mei te akaraanga o Ionatana e Davida no runga i te pirianga oa?

irinakianga, au kaveinga no te mea tika e te mea tarevake, e te anoano ra kia vai tiratiratu ki te Atua, ka akapumaana kapitiia tatou, ka akamaroiroia e ka akamatutuia. (**E tatau ia Roma 1:11, 12.**) Ka kite tatou i taua au tu taeake tiratiratu i rotopu i te au oa akamori. Inara, ko te aiteanga ainei i reira e, e au oa meitaki pouroa te au tangata e aere maira ki te Are Uipaanga Patireia? Kare.

ME IKI I TO TATOU AU OA PIRI TIKAI

¹² I roto i te putuputuanga, ka tau tatou kia iki meitaki i te au oa te ka tauturu ia tatou i te akaketaketa i to tatou pirianga kia Iehova. Ka poitirere ainei tatou i teia? Kare. Tetai au Kerititiano i roto i te putuputuanga ka roa rai e rauka ai te akatupu i tetai pirianga ketaketa kia Iehova, mei te ua o tetai tumu rakau, ka roa rai e para ai tetai pae. No reira i roto i te au putuputuanga ravarai, tuke tuke te tupu anga o te au Kerititiano i roto i te akarongo. (Ebera 5:12–6:3) Ka inangaro tatou i te tauturu ia ratou kia matutu, no reira kia akaari tatou i te tu akakoromaki e te aroa no te aronga ou e te aronga kare e maroiroi roa ana.—Roma 14:1; 15:1.

¹³ Tetai taime, penei ka tupu tetai turanga i roto i te putuputuanga te ka anoanoia tatou kia matakite no runga i te aronga ka piri atu tatou. Penei ka o tetai aronga ki roto i te au peu tau kore. E penei ka akatupu etai atu i te tu makitakita me kore i te tu akaapaapa. Kua tupu ana taua au tu tau kore i roto i te au putuputuanga i te anere mataiti mua T.N. Te maataanga i te

---

12, 13. (a) Eaa tatou ka tau ei kia iki meitaki i to tatou au oa i rotopu i te au oa Kerititiano? (e) Eaa te au tu tau kore tei tupu ana i roto i te au putuputuanga i te anere mataiti mua, e eaa te au akamatakiteanga ta te reira i akakeu ia Paulo kia oronga?

au mema e aronga tiratiratu ratou, kareka tetai pāpāki kare e tau ana to ratou tu. No te mea kare tetai aronga i roto i te putuputuanga i Korinetia e ariki ana i tetai au apiianga Kerititiano, kua akamatakite atu te apotetoro a Paulo i te putuputuanga e: “Auraka e vavare; e kino te tuatua meitaki i te kapiti anga kikino.” (1 Korinetia 15: 12, 33) Kua akamatakite katoa atu a Paulo ia Timoteo e te vai ra tetai aronga tu tika kore i rotopu i te au oa Kerititiano. Kua akakiteia kia Timoteo kia akaatea mai mei taua aronga ra, eiaa e akariro ia ratou ei au oa piri tikai nona.—E tatau ia 2 Timoteo 2:20-22.

¹⁴ Akapeea tatou me taangaanga i te kaveinga o te au akamatakiteanga a Paulo? Eiaa e piri atu ki tetai ua atu —i roto e i vao ake i te putuputuanga—te ka riro ei aka-keuanga kino ki runga ia tatou. (2 Tesalonia 3:6, 7, 14) Kia paruru pakari tatou i to tatou pirianga kia Iehova. Mei te vavai rai me tukuia ki roto i te vai repo, kare e rauka ia tatou kia tapapa atu e e vai ma ta te reira ka ngote mai, pera rai me piri tatou ki te aronga angaanga kino, kare e rauka ia tatou kia tapapa atu e e au mea memeitaki ta tatou ka mou mai.—1 Korinetia 5:6.

¹⁵ Te mea mataora ra, ka kite tatou i te au taeake memeitaki i rotopu i te au oa akamori. (Salamo 133:1) Akapeea koe e kite ei e koai te au oa i roto i te putuputuanga e tauta ra i te akamatutu i to ratou pirianga kia Iehova? Ia koe e akaari ra i te au tu e te au peu e mareka maira te Atua, ka varenga mai te aronga e tauta katoa ra i te akamareka iaia. E kimi katoa koe i tetai au ravenga kia akapiri atu ki tetai au oa ou. (Akara i te pia

14. Akapeea tatou me taangaanga i te kaveinga o ta Paulo akamatakiteanga no runga i te aronga ka piri atu tatou?

15. Eaa taau ka rave e kite ei koe e koai te au oa i roto i te putuputuanga e tauta ra i te akamatutu i to ratou pirianga kia Iehova?

Ka kite koe i te au oa memeitaki i rotopu i te au oa akamori

i te kapi 34, “Peea i Rauka ai to Maua au oa Meitaki.”) Kimi i te aronga e akaari ra i te au tu taau e inangaro ra i te akaata mai. Akarongo ki te ako a te Pipiria kia ‘akamaora atu’ e kia akaoa atu ki te au taeake i roto i te akarongo noatu eaa to ratou iti tangata, to ratou enua, e ta ratou peu. (2 Korinetia 6:13; E tatau ia 1 Petero 2:17.) Eiaa e piri ua ki te aronga o toou uaorai uki. Akamaara ia Ionatana, e pakari roa atu aia ia Davida. Ka riro te kite e te pakari o te aronga pakarikari ei akameitaki roa atu i to tatou pirianga oa.

ME TUPU TE MANAMANATA

¹⁶ Penei ka tupu rai te manamanata i roto i te

16, 17. Me akariri mai tetai oa akamori ia tatou, eaa te tumu kare ei tatou e akaruke i te putupuanga?

putuputuanga i tetai au taime, no te mea e tukeke te tu o te tangata e to ratou oraanga i utuutuia mai ei. Penei ka tuatua tetai taeake me kore ka rave aia i tetai mea te ka akariri ia tatou. (Maseli 12:18) Tetai au taime ka riro to tatou tu, to tatou marama kore, e te manako taokotai kore, ei akatupu i te manamana-ta. Ka akatika ainei tatou i taua au tu kia akaturori ia tatou e kia akatakake mai ia tatou mei te putuputuanga? Me e inangaro tikai to tatou ia Iehova e te aronga tana e inangaro ra, kare tatou e akapera.

¹⁷ Na Iehova i Anga ia tatou e koia te Tumu o te Ora, kua tau rai e koia ta tatou e inangaro ma te ngakau katoa e koia anake ua ta tatou e akamori. (Apokalupo 4:11) Tetai, e mea tau kia turuturu tiratiratu tatou i te putuputuanga ta Iehova e mareka ra i te taangaanga. (Ebera 13:17) No reira me ka akariri mai tetai oa akamori ia tatou, auraka tatou e akaruke i te putuputuanga ei akaari i to tatou riri. Eaa ra oki tatou ka akapera ai? Kare na Iehova i akariri mai ia tatou. No to tatou inangaro no Iehova, kare rava e rauka ia tatou kia kopae iaia e tona iti tangata!—**E tatau ia Salamo 119:165.**

¹⁸ Na to tatou inangaro i to tatou au oa akamori e akakeu ia tatou kia akatupu i te au i roto i te putuputuanga. Kare a Iehova e tapapa mai ana i te tu apa kore mei te aronga tana e aroa maira, e kare katoa tatou e akapera. Ka tauturu te aroa ia tatou kia akakore i te au apa rikiriki, e kia akamaara e e aronga apa ua tatou e e tarevake ana rai. (Maseli 17:9; 1 Petero 4:8) Ka tau-

---

18. (a) Eaa ta tatou ka rave kia tupu te au i roto i te putuputuanga? (e) Me iki tatou kia akakore atu i te ara no te mea e tumuanga tau tetai kia akapera, eaa te au akameitakianga ka rauka?

turu te aroa ia tatou kia 'akakore ua rai tetai, i ta tetai ara.' (Kolosa 3:13) Kare i te mea mama i te taangaanga i teia ako. Me akatika tatou kia autu te riri, ka akamou-puku ua atu rai tatou, te manako anga e te tamamae ra tatou i tera tangata me akamou-puku tatou iaia. Inara ko te tikaanga tikai, ka takino te tu akamou-puku ia tatou. No reira me iki tatou kia akakore atu i te ara no te mea e tumuanga tau tetai kia akapera, e akameitaki-anga maata te ka rauka. (Luka 17:3, 4) Ka oronga mai te reira i te manako e te ngakau au, ka akatupu i te au i roto i te putuputuanga, e tei puapinga roa atu, ka pa-ruru te reira i to tatou pirianga kia Iehova.—Mataio 6: 14, 15; Roma 14:19.

TAIME TAU KIA AKAMUTU I TE KAPITI ATU

¹⁹ Tetai au taima ka patia mai tatou kia akamutu i te kapiti atu ki tetai tei riro ana ei mema no te putuputu-anga. E tupu ana teia me akaateaia tetai tangata tatara-ara kore tei aati i te ture a te Atua, me kore me kopae tetai i te akarongo na te apii aere anga i te au apii-anga pikikaa, me kore na te akatakake mai anga iaia mei roto i te putuputuanga. Te akakite tika ua maira te Tuatua a te Atua e “auraka kotou e kapiti atu” ki taua aronga ra.* (1 Korinetia 5:11-13; 2 Ioane 9-11) Penei e mea ngata kia kopae i tetai tei riro ana ei oa, me kore e kopu tangata aia no tatou. Ka vai ngaueue kore ainei tatou kia kite ratou e ko to tatou tu tiratiratu kia Iehova e tana au ture tuatua tika tei maata roa atu? E akamaara

---

* No ta tatou ka rave no runga i te aronga tei akaateaia me kore tei akatakake ia ratou, akara i te Au Manako ke Mai i te kapi 237-239.

---

19. Eaa te au turanga te ka tupu mai e te ka anoanoia tatou kia akamutu i te kapiti atu ki tetai tangata?

e e mea puapinga maata tikai kia Iehova te tu tiratiratu e te akarongo.

²⁰ Ko te akanoonooanga no te aronga tei akaateaia ki vao i te putuputuanga, e ravenga takinga meitaki tikai teia na Iehova. No teaa ra? Me akaateaia tetai tangata tatarara kore, te akaari maira te reira i te inangaro akaperepere no to Iehova ingoa tapu, tona au turanga, e no Iehova uaorai. (1 Petero 1:15, 16) Ka riro te akaatea anga i te tangata ara ei paruru i te putuputuanga. Ka paruruia te au taeake tiratiratu mei te akakeuanga kino a te aronga rave akakoro i te ara, ka rauka ia ratou i te rave i ta ratou akamorianga ma te pumaana i te kite anga e ka riro te putuputuanga ei akapuanga mou no ratou i roto i teia ao kino. (1 Korinetia 5:7; Ebera 12:15, 16) Te akaari maira teia akatikatikaanga pakari i te aroa no te tangata tei ara. Penei na teia e akakeu iaia kia ariki e ka anoanoia aia kia tau i tona tu e kia rave i tei anoanoia, kia rauka iaia i te oki mai kia Iehova.—Ebera 12:11.

²¹ E tika rava e ka riro te au tu e te au peu a to tatou au oa piri ei akakeuanga pakari ki runga ia tatou. No reira e mea puapinga kia iki meitaki tatou i to tatou au oa ma te tu pakari. Na te akariro anga i to Iehova au oa ei oa no tatou, e na te inangaro anga i te aronga ta te Atua e inangaro ra, ka rauka ia tatou te au oa meitaki rava atu. Ta tatou ka tamou mai mei ia ratou, ka riro ei tauturu ia tatou kia akatupu i to tatou akakoroanga kia akamareka ia Iehova.

20, 21. (a) No teaa i riro ei te akaatea anga i te aronga rave ara ei akanoonooanga takinga meitaki? (e) Eaa ra i puapinga ai kia iki meitaki tatou i to tatou au oa ma te tu pakari?

Eaa ka Akangateitei ei i te Aronga i Akamanaia?

“Akangateitei atu i te tangata ravarai.”

—1 PETERO 2:17.

KARE koe i akara ana i te tutu mata o tetai tamaiti i te patiaa atu anga kia rave i tetai mea kare tikai aia e inangaro ana i te rave? Ka kite ua atu koe i runga i tona mata e te ngata ra iaia i te kimi e ka akapeea aia. Te rongo ra aia i te reo o tona metua, e te kite ra e ka anoanoia aia kia akangateitei i te tikaanga o tona metua. Inara, kare rai aia e *inangaro* ana i te akarongo. Te akatutu maira tona tu e e tupu ana rai teia kia tatou pouroa.

² Kare i te mea mama ua i te akaari i te tu akangateitei no te aronga i runga ake ia tatou. E mea ngata ainei ia koe i tetai taime i te akangateitei i te mana o te aronga i runga ake ia koe? Me ko tera te tu, kare ko koe anake ua te akapera ana. Te noo nei tatou i te tuataua kare te tangata e akaari ana i te tu akangateitei. Inara, te akakite maira te Pipiria e ka anoanoia tatou kia akangateitei i te aronga e mana to ratou i runga ake ia tatou. (Maseli 24:21) No reira, me ka inangaro tatou kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia tatou kia akangateitei i te mana o te aronga i runga ake ia tatou. No reira, e au uianga tetai ka anoanoia tatou kia akamanako. No teaa ra i ngata ai ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia? Eaa ra a Iehova i umuumu mai ei kia

---

1, 2. (a) No teaa i ngata ai ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia? (e) Eaa te au uianga ka akamanako tatou?

akarongo tatou, e eaa te ka tauturu ia tatou kia rave i te reira? Te mea openga, eaa te au mataara ka rauka ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia?

TE TUMU I NGATA AI

³ Ka akamanako ana tatou e rua nga tumu i ngata ai ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia. Mea mua, e aronga apa ua tatou; te rua, e au tangata apa ua rai te aronga e mana to ratou. Kua akamata ke ana te ara e te tu apa ua i roto i te aua i Edene i te meameaau anga a Adamu raua ko Eva i to te Atua mana tutara. No reira i tupu mai te ara no te meameaau. Mei reira mai, kua vai rai teia tu meameaau i roto ia tatou.—Genese 2: 15-17; 3:1-7; Salamo 51:5; Roma 5:12.

⁴ No to tatou tu ara, e mama ua i te maataanga ia tatou i te akatupu i te tu parau e te akatietie, kareka te tu akaaka, ka anoanoia tatou kia tauta pakari i te akatupu e te akono. Noatu kua roa to tatou tavini tiratiratu anga i te Atua, penei ka tupu mai rai te tu marokiakia e te parau. Ei akaraanga, akamanako ana ia Kora tei na roto ana i te au turanga ngata e manganui ma te iti tangata o Iehova. E oti akera, kua inangaro aia kia maata atu tona mana e kua meameaau ia Mose, te tangata maru roa atu e ora ra i taua tuatau ra. (Numero 12:3; 16:1-3) Akamanako katoa i te Ariki ko Uzia, no tona ngakau parau i tomo ei aia ki roto i te nao o Iehova e kua rave i tetai angaanga tei akataka anake uai na te kau taunga e rave. (2 Paraleipomeno 26:16-21) Kua akautungaia taua nga tangata ra no te meameaau. Inara, kua riro to raua akaraanga kino ei apiianga puapinga no tatou pouroa i teia tuatau. Ka anoanoia tatou kia patoi i te tu parau te

---

3, 4. Akapeea te ara e te tu apa ua i te akamata anga mai, e eaa i ngata ia tatou kia akangateitei i te mana o te aronga i runga ake ia tatou?

ka akanauru ia tatou kia kore e akangateitei i te mana o te aronga i runga ake ia tatou.

⁵ I tetai tua ra, e maata te kino ta te aronga mana i akatupu tei riro ei takino i te tu akangateitei o te tangata no te aronga i akamanaia. Te maataanga ia ratou, e aronga kino, takinga kino e te tangi kore. Kua ki te tuatua enua o te tangata i te aronga tei taangaanga tau kore i to ratou mana akaaere. (**E tatau ia Koheleta 8:9.**) Ei akaraanga, e tangata meitaki ua a Saula e te maru i te taime i iki ei a Iehova iaia ei ariki. Inara, kua o te ngakau parau e te vareae ki roto iaia; i reira kua akamata aia i te takinga kino i teia tangata meitaki ua ko Davida. (1 Samuela 9:20, 21; 10:20-22; 18:7-11) Ko Davida tetai ariki meitaki rava atu o Iseraela, i muri mai ra, kua keiā aia i te vaine a Uria e tangata ngati Heta, e kua tuku i teia tangata kare ana apa, kia tamateia i roto i te tamaki. (2 Samuela 11:1-17) Ae no te tu apa ua i ngata ai i te tangata i te akaaere meitaki i to ratou mana. E me kare te aronga i akamanaia e akangateitei ana ia Iehova, ka kino roa atu ta ratou akatereanga. Te oti anga i te akataka mai i te tu i akamata ai tetai au pope o te Akonoanga Katorika i te takinga kino i te tangata, karinga tetai tangata i roto i te kavamani o Peritane e: “E akariro ana te tangata i to ratou mana akaaere ei takinga kino i etai ke.” No reira ka akamanako ana tatou e: Eaa ra tatou ka akangateitei ei i te aronga i akamanaia?

EAA KA AKANGATEITEI EI I TE ARONGA I AKAMANAIA?

⁶ Te tumu maata rava atu i akangateitei ei tatou i te

---

5. Akapeea ra te au tangata apa ua i te taangaanga anga i to ratou mana akaaere na roto i te tu tau kore?

6, 7. (a) Eaa ta te inangaro no Iehova ka akakeu ia tatou kia rave, e no teaa ra? (e) Eaa te o maira ki te tu kauraro, e ka akapeea tatou me akaari i te reira?

aronga i akamanaia—no to tatou inangaro ia Iehova, te tangata, e ia tatou uaorai. No te mea e maata roa atu to tatou inangaro ia Iehova i tetai ua atu apinga, ka inangaro tatou i te akarekareka i tona ngakau. (E **tatau ia Maseli 27:11; Mareko 12:29, 30.**) Kua kite tatou e mei te tuatau mai o te meameaau i Edene, kua akaapaia to Iehova turanga ngateitei koia oki tona tikaanga kia tutara i te ao katoa nei. Kua piri te maataanga o te tangata kia Satani i te patoi i te tutaraanga a Iehova. Te rekareka nei ra tatou i te turu i to Iehova turanga ngateitei. Me tatau tatou i te au tuatua akapaapaa i roto ia Apokalupo 4:11, ka akakeuia to tatou ngakau kia akangateitei iaia. Te taka meitaki ua ra kia tatou e ko Iehova te Tutara tika tikai o te ao katoa e pini ua ake! Te turu nei tatou i to Iehova turanga ngateitei, e te āriki nei tatou i tana tutaraanga i roto i to tatou oraanga.

⁷ Teia tu akangateitei te o maira te akarongo e te vai atura. E akarongo ua ana tatou kia Iehova no to tatou inangaro iaia. Kare e kore e i tetai au taima ka ngata rai ia tatou i te akarongo mei tera manga tamaiti rai i te akamataanga o teia pene. Me tupu te reira, ka anoanoia tatou kia kauraro. E akamaara tatou e kua kauraro a Iesu ki tona Metua i te rave i tona anoano noatu te ngata. Kua tuatua aia ki tona Metua e: “Kia tupu ra toou anoano, auraka toku.”—Luka 22:42.

⁸ E tika, kare a Iehova e tuatua mai kia tatou tataki tai i teia tuatau; e na roto mai ana aia i tana Tuatua e tona au komono i te enua nei. No reira, kia kauraro tatou ki to Iehova mana tutara na te akangateitei anga i taua aronga ra tana i akamana i rungao ia tatou. Me ka mea-

---

8. (a) Eaa te o maira ki te kauraro anga ki to Iehova mana tutara i teia tuatau, e eaa to Iehova manako no runga i teia? (e) Eaa te ka tau-turu ia tatou kia akarongo ki te ako e kia āriki i te akatikatikaanga? (Akara i te pia i te kapi 53-54.)

meaaau tatou i teia aronga—na te patoi anga i te akatika-tikaanga a te Pipiria ta ratou ka oronga mai—ka akariri tatou i te Atua. Te urutoe anga e te meameaaau anga te ngati Iseraela ia Mose, i roto i te mata o Iehova koia rai ta ratou e patoi ra.—Numero 14:26, 27.

⁹ Ka akangateitei katoa tatou i te aronga i akamanaia, no te mea te inangaro ra tatou i to tatou tangata tupu. Eaa ra te tumu? Akamanako ua ana e, e vaeau koe i roto i tetai nuku. Tei runga te meitaki o te nuku e to ratou ora i te tu taokotai o te au vaeau, to ratou akarongo e te akangateitei i te akauenga a te au rangatira. Me kare koe e kauraro ki ta ratou akauenga, ka akao atu koe i toou au oa vaeau ki roto i te tumatetenga. E tika rai e, e maata te kino ta te au nuku vaeau e akatupu ana i roto i teiane i ao i teia tuatau. Kareka to Iehova au nuku, e akatupu ana ratou i te meitaki no te tangata. E maata ua atu te taima e kapiki ra te Pipiria i te Atua e, ko “Iehova Sabota.” (1 Samuela 1:3) Koia te Rangatira o te manotini ua atu au nuku angera ririnui. Tetai au taima, e akaaite ana a Iehova i tona au tavini i te enua nei ki tetai nuku. (Salamo 68:11; Ezekielia 37:1-10) Me ka meameaaau tatou i te au tangata ta Iehova i akamana ki rungao ia tatou, kare ainei e te tuku ra tatou i to tatou au taeake Kerititiano ki roto i te kino? Me meameaaau tetai Kerititiano i te aronga pakari tei akamanaia, penei ka takino katoa te reira i etai ke i roto i te putuputuanga. (1 Korinetia 12:14, 25, 26) Me meameaaau tetai tamaiti, ka tamamae aia i te katoaanga o tona ngutuare tangata. No reira, kia akaari tatou i to tatou inangaro no te au taeake na te akatupu anga i te tu taokotai e te tu akangateitei.

---

9. No teaa to tatou inangaro no te tangata tupu ka akakeu ei ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia? Akatutu mai.

E aru ana te metua tane Kerititiano i te tu e akono ana a Iesu i te taoonga upoko

¹⁰ E akangateitei katoa ana tatou i te aronga i akamanaia ei puapinga rai no tatou. Me pati mai a Iehova ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia, e akakite katoa mai ana aia i te puapinga ka rauka me rave tatou i te reira. Ei akatauanga, akakite aia ki te tamariki kia akarongo i to ratou nga metua kia roa to ratou oranga e kia mataora. (Deuteronomi 5:16; Ephesia 6:2, 3) Akakite mai aia kia akangateitei tatou i te aronga pakari i roto i te putuputuanga no te mea, me kare tatou e akarongo ka kino to tatou pirianga kia Iehova. (Ebera 13:7, 17) E te akakite katoa maira aia kia akarongo tatou ki te aronga mana taoonga, ei paruru ia tatou uaorai. —Roma 13:4.

10, 11. Eaa atu tetahi te ka akakeu ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia?

¹¹ Kare ainei koe e akatika e me kite koe i te tumu i inangaro ei a Iehova kia akarongo tatou, ka tauturu te reira ia tatou kia akangateitei i te aronga i akamanaia? E toru ia tuanga o te oraanga ka akara tatou e ka akapeea tatou me akangateitei i te aronga i akamanaia.

AKANGATEITEI I ROTO I TE NGUTUARE

¹² Na Iehova uaorai i akatumu i te au akanoo-nooanga no te ngutuare tangata. No te mea e Atua mako a Iehova, kua akanoonoo rai aia i te ngutuare tangata na roto i te tu mako. (1 Korinetia 14:33) Kua oronga aia i te tikaanga no te tane e te metua tane kia riro ei upoko no te ngutuare. Akangateitei te au tane i to ratou Upoko ia Iesu Karaiti na te

aru anga i te tu e akono ana a Iesu i te putuputu-anga. (Ephesia 5:23) No reira, eiaa te tane e kopae i tana apainga, mari ra kia akono aia i te reira ma te tau; eiaa ma te rotoriri me kore ma te māro, mari ra, ma te akaperepere, te maru, e te takinga meitaki. Kia akamaara aia e e mea orongaia atu tona tika-anga—kare aia i runga atu ia Iehova.

---

12. Eaa te tikaanga ngateitei ta Iehova i oronga no te tane e te metua tane i roto i te ngutuare, e akapeea te tane i te akono anga i taua apainga ra?

KOAI TAKU KA AKARONGO?

Kaveinga: “Ko Iehova oki to tatou akava; ko Iehova ta tatou tuku ture; ko Iehova to tatou ariki.”

—Isaia 33:22.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Eaa taku ka rave me patiiia mai au kia patoi i to Iehova au turanga?—Mataio 22:37-39; 26:52; Ioane 18:36.
- Eaa taku ka rave me akaueia mai au auraka kia akono i ta Iehova au akauenga?—Angaanga 5:27-29; Ebera 10:24, 25.
- Eaa te ka tauturu iaku kia inangaro i te akarongo ki te aronga tei akamanaia?—Roma 13:1-4; 1 Korinetia 11:3; Ephesia 6:1-3.

¹³ Ko te vaine e te metua vaine, e tauturu tau aia no tana tane. Kua oronga katoaia tetai tikaanga nona i roto i te ngutuare, no te mea te tuatua ra te Pipiria no runga i “te ture a to metua vaine.” (Maseli 1:8) E tika e, tei runga atu te tikaanga o tana tane i tona. Ka akangatei-tei te vaine Kerititiano i te turanga o tana tane na te tauturu anga iaia kia akono i tana apainga ei upoko no te ngutuare. Kare aia e taakama iaia, akakōkō, me kore e akariro e koia te upoko. Mari ra, ka turuturu aia i tana tane e ka akarongo kiaia. Me kare aia e mareka ana i te au ikianga a tana tane, penei e akakite aia i tona manako na roto i te tu maru e kia kauraro rai ki tana tane. Me kare tana tane i roto i te tuatua mou, penei ka aro

13. Akapeea te vaine e te metua vaine i te akono anga i tana apainga i roto i te ngutuare na roto i te tu te ka akamareka ia Iehova?

atu aia i tetai au turanga ngata, inara na roto i tona tu kauraro penei ka akakeuia tana tane kia ariu mai kia Iehova.—**E tatau ia 1 Petero 3:1.**

¹⁴ Ka akamareka te tamariki i to Iehova ngakau me akarongo ratou ki to ratou metua tane e te metua vaine. Ka riro katoa to ratou tu ei akangateitei e ei akarekareka i to ratou nga metua. (Maseli 10:1) I roto katoa i te au ngutuare e tai rai metua, kia akarongo te tamariki i to ratou metua no te mea, e maata atu te tauturu ka ano-anoia no to ratou metua. I roto i te au ngutuare e akono ra te katoatoa i te apainga ta te Atua i oronga mai na ratou, ka tupu te au e te mataora. Ka akangateitei teia ia Iehova, te Tumu o te au kopu tangata ravarai.—Ephesia 3:14, 15.

AKANGATEITEI I ROTO I TE PUTUPUTUANGA

¹⁵ Kua akamana a Iehova i tana Tamaiti ei Tutara i rungao i te putuputuanga Kerititiano. (Kolosa 1:13) E kua akamana a Iesu i tona “tavini akono meitaki e te pakari” kia akono i te au anoano pae vaerua o te iti tangata o te Atua i te enua nei. (Mataio 24:45-47) Ko te Pupu Akaaere o te Au Kite o Iehova, ko ratou te tavini akono meitaki. Mei te au putuputuanga Kerititiano rai i te anere mataiti mua, e rauka mai ana te au apiianga e te au akoanga a te aronga pakari i teia tuatau mei ko i te Pupu Akaaere, me kare e tuku tikaia mai kia ratou, ka na roto mai i te au komono mei te au akaaere tutaka te tu.

---

14. Akapeea te tamariki i te akarekareka anga i to ratou metua e ia Iehova?

15. (a) I roto i te putuputuanga, akapeea tatou me akaari e te akangateitei ra tatou i to Iehova mana tutara? (e) Eaa te au kaveinga te ka tauturu ia tatou kia akangateitei i te au arataki? (Akara i te pia i te kapi 55-56.)

Me akangateitei tatou tataki tai i te mana o te aronga pakari Kerititiano, te akarongo ra tatou ia Iehova.—**E tatau ia 1 Tesalonia 5:12; Ebera 13:17.**

¹⁶ Kare te aronga pakari i te aronga apa kore, e aronga apa ua ratou mei ia tatou rai. E oti akera, no te aroa o Iehova kua oronga mai aia i te aronga pakari ei tauturu i te putuputuanga kia vai matutu ua rai to ratou pirianga Kiaia. Te karanga ra te Pipiria e na te vaerua tapu i akamana i te aronga pakari. (Angaanga 20:28) Mei teaa ra te tu? Kia tau to ratou tu ki te au turanga tei tataia i roto i te Tuatua akauruia a te Atua. (1 Timoteo 3:1-7, 12; Tito 1:5-9) Tetai, ka pure te aronga pakari no te aratakianga a te vaerua tapu o Iehova i te akapapu i ta ratou ikianga.

¹⁷ I roto i te putuputuanga, penei i tetai au taima kare e aronga pakari e kare katoa e tavini tauturu i tae mai i te akaaere i te uipaanga no te angaanga tutuanga. Me tupu te reira, ka rauka i tetai taeake kua papetitoia kia akono i te reira apainga. Me kare e taeake i tae mai, na tetai tuaine Kerititiano kua tau, e akono i te reira tuanga. Tera ra, me na tetai tuaine e akono i tetai apainga tei akatakaia na tetai taeake kua papetitoia, ka aao aia i tetai tapoki upoko.* (1 Korinetia 11:3-10) Ka oronga mai teia i te atianganga no ratou kia akangateitei i te aka-noonooanga a Iehova no te taoonga upoko i roto i te ngutuare e te putuputuanga.

---

* I roto i te kapi 239-242, te uriuri ra te Au Manako ke Mai i tetai au mataara tau kia akono i teia kaveinga.

---

16. Na roto i teea tu e akamanaia ana te aronga pakari e te vaerua tapu?

17. I roto i te putuputuanga, eaa te tumu ka anoanoia ai te au vaine Kerititiano kia aao i te tapoki upoko?

AKANGATEITEI I TE ARONGA MANA TAOONGA

¹⁸ E aru meitaki ana te au Kerititiano mou i te au kaveinga tei taikua i roto ia Roma 13:1-7. (**E tatau.**) Ia koe e tatau ra i taua au irava ra, ka kite koe e ko te au kavamani “te aronga mana taoonga” e tuatuaia ra. Ia Iehova e akatika ra i teia au kavamani kia tutara, te puapinga-ia nei tatou no te au angaanga ta ratou e rave ra. Te akamou e te akamako nei ratou i te ture e te oronga maira i te au mea tei anoanoia, mei te mataara, te are maki e te vai atura. Na te akarongo anga ki ta ratou au ture, te akangateitei ra tatou i teia aronga mana taoonga. E akapapu meitaki ana tatou e kia tutakia ta tatou tero, kia akaki meitakia tetai ua atu au pepa tei umuumuia mai e te kavamani, e kia akono i tetai ua atu ture e o atura tatou, to tatou ngutuare tangata, ta tatou au pitiniti, me kore i to tatou au apinga mei te are e te vai atura. Inara, kare tatou e kauraro ki te aronga mana taoonga me ka akakite mai ratou e auraka tatou e akarongo ki te Atua. Mari ra, ka ariu atu tatou mei te au apotetoro rai o mua ana tei tuatua e: “Ko te Atua ta matou e akarongo e tikai’i auraka te tangata.”—Angaanga 5:28, 29; akara i te pia i te kapi 48, “Koai Taku ka Akarongo?”

¹⁹ Ka akaari katoa tatou i te tu akangateitei no te aronga mana taoonga na roto i to tatou tu ki etai ke. Tetai au taime, ka tu tatou ki mua i te aronga mana taoonga. Kua tu ana te apotetoro a Paulo ki mua i te aroaro o te Ariki ko Heroda Ageripa e te Kavana Fesito. E nga tutara kino teia nga tangata, e oti akera kua akari a Paulo i te tu akangateitei i te tuatua anga kia raua. (Angaanga 26:2, 25) Ka aru tatou i to Paulo akaraanga

---

18, 19. (a) Akapeea koe me akamarama i te au kaveinga tei taikua i roto ia Roma 13:1-7? (e) Akapeea tatou me akaari i te tu akangateitei no te aronga mana taoonga?

noatu e tutara ngateitei ta tatou e aro atura e me ko tetai akava ua i roto i te oire. I te apii, e tauta ana te au tamariki Kerititiano i te akaari i te tu akangateitei ki to ratou au puapii, ki te au puapii maata pera katoa te aronga angaanga ke mai. E tika, kare tatou e akangateitei i te aronga ua e ariki maira i to tatou irinakianga; ka akangateitei katoa tatou i te aronga e riri maira i te Au Kite o Iehova. Ka inangaro tatou i te au tangata kare i roto i te tuatua mou kia kite mai i to tatou tu akangateitei.—**E tataua ia Roma 12:17, 18; 1 Petero 3:15.**

²⁰ Auraka tatou e emiemi i te akaari i te tu akangateitei. Kua tata te apotetoro ko Petero e: “E akangateitei atu i te tangata ravarai.” (1 Petero 2:17) Me kite mai te tangata e e tu akangateitei tikai to tatou ia ratou, ka maraka roa ratou. E akamaara e, kare teia tu i te mea matauia i teia tuatau. Tetai mataara teia e akono ana tatou i ta Iesu akauenga e na ko ra e: “Koia katoa to kotou mārama, kia kakā ia ki mua i te aroaro o te tangata nei, kia akara ratou i ta kotou angaanga meitaki, e kia akameitaki ratou i to kotou Metua i te ao ra.”—Mataiao 5:16.

²¹ I roto i te ao o teia tuatau, e ariu atu ana te aronga ngakau akaaka ki te tuatua mou no runga i te Atua. No reira me akaari tatou i te tu akangateitei i roto i te ngutuare, te putuputuanga, e te au ngai angaanga, ka akaariu mai te reira i te tangata e ka akakeu ia ratou kia piri mai kia tatou i te akamori i te Atua. E manakonakonga ngateitei tikai teia! Noatu kare teia e tupu, e tai ra oki apinga i papu ia tatou. Ka riro to tatou tu akangateitei i te tangata ei akamareka i te Atua ko Iehova e ei tau-turu ia tatou kia vai tamou rai i roto i tona aroa. Teia te tutaki meitaki rava atu, me kare ainei?

20, 21. Eaa tetai au puapinga ka rauka no te akangateitei i te aronga i akamanaia?

“AKARONGO I TE AKO, E ĀRIKI I TE APII”

Te kiteaia nei to Satani tu, tona tu meameaau e tona tu akatupu pekapeka i teianei ao katoa e pini ua ake. No reira te Pipiria i kapiki ei ia Satani e ko “te ariki mana o te reva ua nei,” e te taiku katoa ra no runga i te “vaerua e angaanga ririnui nei i roto i te aronga akarongo kore.” (Ephesia 2:2) I teia tuatau, e manganui te tangata kare ratou e inangaro ana e na tetai ke ratou e akatere. Te mea taitaia ra, kua piri mai tera tu ki tetai au taeake i roto i te putuputuanga Kerititiano. Ei akaraanga, penei ka oronga tetai tangata pakari i te akoanga no runga i te kino o te tamataora tau kore e te ta ua, inara penei ka patoi tetai aronga e ka akariri no tei akoia atu. Ka anoanoia tatou tataki tai kia ariu ki te ako i roto ia Maseli 19:20 e na ko ra e: “E akarongo i te ako, e āriki i te apii, kia pakari koe i toou openga.”

Eaa ra te ka tauturu ia tatou i roto i teia turanga? Akamanako ana e toru au tumu e patoi ei te tangata i te ako me kore i te apii, e oti akara e eaa ta te Pipiria e karanga ra no runga i teia au tumu nei.

- “Kare au e manako ana e te tau ra tera ako.” Penei ka manako tatou e kare tera ako e tau ana ki to tatou au turanga me kore kare te tangata e ako maira i kite i te au mea pouroa no runga i taua turanga ra. Penei ka akavaavaa tatou i te ako. (Ebera 12:5) I te mea e aronga apa ua tatou pouroa, kare ainei e ko tatou te ka anoanoia kia akatikatika i to tatou manako no runga i tera ako? (Maseli 19:3) Kare ainei e e *au* tumuanga tau tetai i orongaia mai ei te ako? No reira ka inangaro tatou i te akamou ki runga i te tumu i anoanoia ai te ako. Te apii maira te Tuatua a te Atua ia tatou e: “E mou piri tikai i te ako; auraka roa e tukua: e tāpu marie i te reira; ko toou ĩa ora.”—Maseli 4:13.
- “Kare au e reka ana i te tu i orongaia mai ei te ako.” E tika e e teitei te turanga ta lehova i akanoo no te tu ka orongaia

mai te ako. (Galatia 6:1) Inara, te karanga katoa maira te Pipiria e: “Kua rave katoatoa oki i te ara, e kua ngere i te aka-meitaki a te Atua.” (Roma 3:23) Te mataara ua rai e rauka mai ei tetai ako apa kore koia oki, me na tetai tangata apa kore e oronga mai i te reira. (Iakobo 3:2) Te taangaanga nei a lehova i te aronga apa ua ei ako mai ia tatou, no reira eiaa e akara ki te tu i orongaia mai ei te ako. Mari ra, e akarongo e eaa to roto i te ako e oti, ka pure ei ma te akamanako e ka akapeea me akono i te reira.

- “Kare e tau e nana e ako mai iaku!” Me te manako ra tatou e kare e tano na tera taeake e ako mai ia tatou no te mea e apa rai tona, ka anoanoia tatou kia akamaara i te au manako i taikuia mai i runga akenei. Me te manako katoa ra tatou e kare tatou e anoano i te ako no te mea e pakari atu tatou, e kite atu tatou me kore e au apainga ta tatou i roto i te putuputuanga, ka anoanoia tatou kia akatikatika i to tatou aerenga manako. I te tuatau o te ngati Iseraela, e maata te apainga a te ariki e oti akera e āriki ana aia i te ako a te au peroveta, te kau taunga, e tetai au tangata i raro ake iaia. (2 Samuela 12:1-13; 2 Paraleipomeno 26:16-20) Teia tuatau, e au tangata apa ua ta te akaaerenga o lehova i akamana kia oronga mai i te ako, e e āriki rekareka ua ana te au Kerititiano pakari i te pae vaerua, na te akono anga i te reira. Me e maata atu ta tatou apainga me kore to tatou kite i to etai ke, e mea tau kia akaari tatou i te akaraanga meitaki no te tu maru e te akaaka, na te āriki anga i te ako e te akono anga i te reira.—1 Timoteo 3:2, 3; Tito 3:2.

Te taka ua ra e ka anoano tatou pouroa i te ako. No reira kia āriki rekareka ua tatou i te ako, kia akono marie i te reira e kia akameitaki ia lehova ma te ngakau katoa no teia apinga aroa. Ko te ako, e mataara meitaki tikai tera i te akakite mai i to lehova aroa no tatou, e ka inangaro tatou kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua.—Ebera 12:6-11.

“E AKARONGO I TO KOTOU AU ARATAKI”

I te tuatau o te tamariki o Iseraela, kua anoano vaveia tetai akanoonooanga no te akaaere meitaki i te iti tangata. Kare e rauka ia Mose anake ua i te akaaere i teia au mirioni ua atu tangata i te aere anga na roto i tetai metepara kare ratou i kite e mei teaa te tu. Eaa ra tana i rave? “Kua iki iorā Mose i te au tangata maroiroi no rotopu ia Iseraela katoa, kua akariro atura ei rangatira no te au tangata, ei rangatira tausani, ei rangatira anere, ei rangatira rima ngauru, e ei rangatira ngauru.”—Exodo 18:25.

I roto i te putuputuanga i teia tuatau, ka anoano katoaia tetai akanoonooanga mei teia te tu. No reira i ikiia ai tetai akaaere no te pupu tutu aere, te aronga pakari no te putuputuanga, e te Kumiti Opati Manga no te enua. Na roto i teia akanoonooanga, ka rauka i te au tiaki kia akono meitaki i te mamoe a lehova tei orongaia atu kia akono ratou. Tei runga ia ratou te apainga no teia aronga i mua i te aroaro o lehova e ia Iesu Karaiti.—Angaanga 20:28.

Ka anoania tatou tataki tai kia akarongo e kia kauraro ki teia akanoonooanga a te akaaerenga. Kare roa tatou e inangaro kia aru i te tu o Dioterepe, kare aia e akangateitei ana i te au tiaki. (3 Ioane 9, 10) Ka inangaro ra tatou i te akarongo i te au tuatua akauruia ta te apotetoro ko Paulo i tata: “E akarongo i to kotou au arataki, e kauraro atu kotou: te tiaki ra ratou i to kotou au vaerua, e akakiteia oki ta ratou tuatua ia kotou i te Atua ra; kia akakite ra ratou ma te reka-reka, eiaa ma te aue; kare oki e puapingaia ta kotou i te reira.” (Ebera 13:17) Tetai pae, ka akarongo me te akatika ra ratou i te aratakianga a te au tiaki, ka patoi ra oki ratou me kare ratou e akatika ana me kore kare ratou e marama ana i te tumu no te reira. E akamaara ra e ko te aiteanga o te kauraro, ka akarongo tatou noatu kare tatou e inangaro

ana. E mea tau i reira no tatou tataki tai kia ui kiaia uo-rai e, 'Te akarongo ra ainei au e te kauraro ra ki te au arataki?'

E tika e kare te Tuatua a te Atua i taiku mai i te au akanoo-nooanga me kore i te au angaanga ravarai e anoanoia ra ei tauturu i te putuputuanga. Inara, te karanga ra te Pipiria e: 'E rave ra i te au mea ravarai ma te tika e te manea.' (1 Korinetia 14:40) E akarongo ana te Pupu Akaaere i teia aratakianga na te akanoonoo anga i te au ravenga e te au aratakianga tukeke ei akapapu e kia rave meitakiia te au angaanga a te putuputuanga ma te tau. Papa ua te au arataki e te au tavini tauturu i te rave i teia au akanoonooanga i te tuku anga i te akaraanga meitaki no te tu akarongo. E au tangata 'maru ratou, e te akarongo ngoie ua.' (Iakobo 3:17) No reira, kua rauka i teia au pupu, au putuputuanga, au kotinga, e te au enua, tetai akaaerenga mako e te rotai, e akaata meitaki maira i te tu o to ratou Atua mataora.—1 Korinetia 14:33.

I tetai tua, te akakite katoa maira te au tuatua akauruia ta Paulo i tata i roto ia Ebera 13:17 e e kino te tu akarongo kore. Penei ka riro te reira ei akatupu i "te aue," koia oki ei akangata i te angaanga a te au arataki o te putuputuanga. Ka riro te tikaanga manea o te tavini anga ia lehova ei apainga teiaa ki tetai taeake e tauturu ra i te anana, no te tu taokotai kore e te patoitoi i roto i te putuputuanga. Te ka tupu, ka kino te putuputuanga katoa. E kino ke atu tetai te ka tupu me kare tera tangata e kauraro ki te akatereanga i roto i te putuputuanga. Ka takino aia i tona pirianga kia lehova no tona tu akatietie i te kauraro, e ka akatupu aia i te ke i rotopu iaia e tona Metua i te rangi. (Salamo 138:6) No reira, kia akapapu meitaki tatou e kia akarongo e kia kauraro.

Akatakake Mai Anga Mei Teiane i Ao

“Kare kotou i to teiane i ao.”

—IOANE 15:19.

I TONA po openga i te enua nei, kua manamanata a Iesu no runga i te turanga o tana au pipi a te tuatau ki mua. Kua pure katoa aia no ratou i te na ko anga ki tona Metua e: “Kare au i pure ia koe e, ka apai ke atu koe ia ratou i teiane i ao, kia tiaki maira koe ia ratou, auraka ei kino. Kare ratou i to teiane i ao, mei iaku nei rai oki, kare i to teiane i ao.” (Ioane 17:15, 16) I roto i teia pure, kua akaari mai a Iesu i tona inangaro maata i tana au pipi, e te aiteanga o tana au tuatua i akakite kia ratou i taua po ra e: “Kare kotou i to teiane i ao.” (Ioane 15:19) Te taka ua ra e e mea puapinga tikai kia Iesu kia akatakake mai tana au pipi mei teiane i ao!

² Ko “to teiane i ao” ta Iesu e taiku ra, te tuatua ra no runga i te aronga akarongo kore i te Atua i raro i te tu-taraanga a Satani, e tei riro ei tuikaa ki tona tu parau e te tu akatietie. (Ioane 14:30; Ephesia 2:2; 1 Ioane 5:19) E tika rava e, ‘ko tei anoano kia riro ei oa no taua ao ra, e enemi ia no te Atua.’ (Iakobo 4:4) Ka akapeea ra te au tangata e inangaro ra kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua i te akaatea mai anga mei teiane i ao, i na te noo ra ratou i roto i teiane i ao? Ka rauka ia ratou i te rave

---

1. Eaa ta Iesu i akakite taka meitaki mai i tona po openga i te enua nei?

2. Eaa ra te aiteanga o “teiane i ao” ta Iesu e taiku ra?

i teia: (1) me vai tiratiratu ua ki te Patireia o te Atua i raro i te tutaraanga a Karaiti, e eiaa e piri ki te angaanga poritiki o teiane ao, (2) me patoi i te vaerua o teiane ao, (3) me mako to ratou kakau e te akamanea, (4) me akariro i to ratou pirianga kia Iehova ei mea puapinga roa atu i roto i to ratou oraanga, e te (5) me aao i te rakei katoa a te Atua. Ka uriuri tatou i teia au mataara e rima.

VAI TIRATIRATU UA E TE PAKAITAI KORE

³ Kare a Iesu i piri ana ki te angaanga poritiki i tona tuatau, te mea maata tana i rave ko te tutu aere i te Patireia o te Atua, koia oki te kavamani o te Atua i runga i te rangi no te tuatau ki mua, e ko Iesu te Ariki tei ikia. (Daniela 7:13, 14; Luka 4:43; 17:20, 21) No reira i rauka ai iaia kia tuatua kia Ponotio Pilato, te Tutara o Roma e: “Kare to teiane ao taku basileia.” (Ioane 18:36) Kua vai tiratiratu ua te au pipi ki te Mesia e kua aru i tona akaraanga na te vai tiratiratu ua anga ki te Patireia o te Atua, e na te akakite aere anga i taua Patireia ki to te ao. (Mataio 24:14) Kua tata te apotetoro a Paulo e: “E teiane e karere matou na te Mesia, . . . te ako nei te Atua i te tangata e, e akaongi kotou i te Atua.”*—2 Korinetia 5:20.

---

* Mei te taima mai o te Penetekote 33 T.N., kua riro a Iesu Karaiti ei Ariki no tana putuputuanga o te au pipi akatainua i te enua nei. (Kolosa 1:13) I te mataiti 1914, kua akamanaia a Iesu Karaiti ei ariki i rungao i “te au basileia o teiane ao.” No reira, te tavini katoa nei te au Kerititiano akatainua ei au karere no te Patireia o te Atua i raro i te tutaraanga a te Mesia.—Apokalupo 11:15.

---

3. (a) Eaa ra to Iesu manako no runga i te angaanga poritiki i tona tuatau? (e) No teaa ka karangaia ai e e au karere ta Iesu au pipi akatainua? (Kapiti mai i te tataanga i raro ake.)

⁴ Ko te au karere, e komono ratou no to ratou uaorai kavamani i tetai enua ke, no reira kare ratou e akao atu ia ratou ki roto i te au manamanata o taua au enua ra; e turanga papakitai kore to ratou. Inara ka turu ratou e ka paruru i te au anoano o te kavamani o te enua ta ratou e komono ra. Mei tera katoa te au pipi akatainuia a Karaiti, to ratou ngai ka noo, “no te ao ia,” koia oki i runga i te rangi. (Philipi 3:20) No to ratou tu maroiroi i te tutu aere i te Patireia, mirioni ua atu o ta Karaiti “mamoe ke atu” tei tauturuia kia ‘akaongi ki te Atua,’ koia oki kia akaau Kiaia. (Ioane 10:16; Mataiao 25:31-40) Teia au mamoe ke atu, mei te au karere rai ratou na Karaiti i te turuturu i tona au taeake akatainuia. Ei anana okotai i te turuturu anga i te Patireia o te Atua i raro i te tutara a te Mesia, kua akatakake takiri mai nga pupu e rua ia ratou mei te au angaanga poritiki o teiane ai ao.—**E tatau ia Isaia 2:2-4.**

⁵ Te tu tiratiratu kia Karaiti, kare ko te reira anake ua te tumu i vai papakitai kore ei te au Kerititiano mou. I te tuatau o te ngati Iseraela, okotai rai enua e noo ana ratou, ko tatou ra i teia tuatau, e tuanga tatou no tetai taokotaianga taeake i te pa enua katoa. (Mataiao 28:19; 1 Petero 2:9) No reira me ka piri tatou ki te au pupu poritiki, ka takinoia to tatou tikaanga kia tuatua no runga i te karere o te Patireia, e to tatou turanga rotai ei au Kerititiano. (1 Korinetia 1:10) E tetai, i te tuatau tamaki, ka tā atu tatou i to tatou au oa i roto i te tuatua mou tei akaueia mai tatou kia aroa atu ia ratou. (Ioane 13:34, 35; 1 Ioane 3:10-12) No reira e tumuanga tau

---

4. Akapeea te au Kerititiano mou i te akaari anga i te tu tiratiratu ki te Patireia o te Atua? (Akara i te pia i te kapi 60.)

5. Peea te putuputuanga Kerititiano i tuke ei mei te ngati Iseraela i taito, e na teea tu te au Kerititiano i te akaari anga i teia?

TU PAKAITAI KORE O TE AU KERITITIANO
O MUA ANA

Maata te akapapuanga i roto i te tuatua enua o te tangata e akakite maira e kare te au Kerititiano e piri ana ki roto i te angaanga poritiki e te tamaki. Karanga te puka *The Beginnings of Christianity* e: “Kua akapapu meitaki te aronga i akatumuia ai te akonoanga Kerititiano e kia kore ratou e tamanamanata i te akanoonooanga a te kavamani.” Akakite katoa te puka *On the Road to Civilization* e: “Kare te tangata i marama meitaki ana i te turanga o te akonoanga Kerititiano, e kare te au tutara o teia ao tei kore i kite i te Atua, i ariki ana ia ratou. . . . Patoi te au Kerititiano i tetai au angaanga a te au tangata o Roma. . . . Kare ratou e inangaro i te au taoonga poritiki.”

No runga i te au Kerititiano o mua ana e te angaanga vaeau, kua akakite a Peter Meinhold, e tangata Tiamani kite teitei no runga i te akonoanga e: “E tuke takiri te turanga o te au Kerititiano e to te au vaeau.” Kua tata a Jonathan Dymond, te tangata tata puka, i tetai tua no runga i te tamaki e te akonoanga Kerititiano, e kua akakite aia e, i muri roa mai i te mate anga a Iesu, “kua patoi [Tana au pipi] i te piri atu ki roto i te [tamaki]; noatu me ka takinokinoia ratou, ka uriia ki roto i te are auri, e me ka tamateia.” Karanga katoa a Dymond e: “E tika tikai teia au mea i tupu.” No te taime ua “i o mai ei te au apiianga pikikaa ki roto i te akonoanga Kerititiano,” i akakite ei tetai tangata ke mai, i piri ei tetai au Kerititiano ki roto i te au angaanga vaeau.

tetai i akakite ei a Iesu ki tana au pipi e auraka e tā atu. E kua akakite katoa aia kia ratou kia aroa atu i to ratou au enemi.—Mataio 5:44; 26:52; akara i te pia i te kapi 61, “Te Vai Papakitai Kore ra Ainei Au?”

⁶ Ei au Kerititiano mou, kua akatapu tatou i to tatou oraanga ki te Atua, kare ki tetai ua atu tangata, ki tetai ua atu akaaerenga a te tangata, me kore ki tetai pati-reia. Te karanga ra a 1 Korinetia 6:19, 20 e: “Kare oki kotou i to kotou uaorai. Kua okoia kotou i te oko.” No reira i te au Kerititiano e apai ra i ta “Kaisara” au apinga

6. Eaa te pirianga i rotopu i toou akatapuanga ki te Atua e toou pirianga kia Kaisara?

TE VAI PAPAKitai Kore Ra Ainei Au?

Kaveinga: “Kare to teiane ai ao taku basileia.”
—Ioane 18:36.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

■ Ka akapeea au me akamarama e ko te akangateitei i te reva e peu akamori itoro te reira?*

—Exodo 20:4, 5; 1 Ioane 5:21.

■ Me akamarama i te tumu i kore ei au e piri ki roto i tetai au angaanga a te enua, ka akapeea au me akaari e te akangateitei ra au i te aronga kare e ariki ana i toku irinakianga?—1 Petero 3:15.

■ Eaa te tumu i kore ei au e turu i tetai ua atu pupu poritiki me kore i tetai ua atu angaanga vaeau?—Ioane 13:34; 1 Ioane 3:10-12.

* Akara i te Au Manako ke Mai i te kapi 243-246.

kiaia na te oronga anga i te akangateitei, te tero e te kauraro anga tei tau ki ta te Atua i akatika no Kaisara, ka oronga te au pipi a Iesu i 'ta te Atua, ki te Atua.' (Mareko 12:17; Roma 13:1-7) Te kapiti maira teia i ta ratou akamorianga, to ratou inangaro ngakau katoa, e to ratou akarongo tiratiratu. Me ka umuumuia mai, kua papa ua ratou i te oronga i to ratou uaorai oraanga ei akatupu i te anoano o te Atua.—Luka 4:8; 10:27; e tatau ia Angaanga 5:29; Roma 14:8.

PATOI ANGA I 'TE VAERUA O TEIANEI AO'

⁷ Tetai mataara ke mai no te au Kerititiano kia akatakake mai mei teiane ai koia oki, na te patoi anga i te tu kino o teiane ai. 'E teiane ai te vaerua i rauka ia tatou nei, kare ia to teiane ai, ko te vaerua ra no ko mai i te Atua,' i tata ai a Paulo. (1 Korinetia 2:12) Ki to Ephesia, kua akakite aia e: "Ko to kotou ia aerenga i muatangana ra ta to teiane ai ra, ta te ariki mana o te reva ua nei, te vaerua e angaanga ririnui nei i roto i te aronga akarongo kore."—Ephesia 2:2, 3.

⁸ Ko te "reva" me kore te vaerua o teiane ai, e mana ririnui kitea koreia te reira e akakeu ra i te tu akarongo kore ki te Atua, e te akatupu ra i "te anoano tika kore o te kopapa nei, e te anoano tika kore o te mata nei." (1 Ioane 2:16; 1 Timoteo 6:9, 10) Te taangaanga nei teia vaerua i tona "mana" ki rungao i teiane ai na roto i te anoano tika kore o te kopapa, te au ravenga kikite kare e akamutu anga e tei te au ngai ravarai te reira mei te reva rai. Tetai, e "angaanga" ana te reira

---

7, 8. Eaa ra 'te vaerua o teiane ai,' e akapeea ana teia vaerua me "angaanga" i roto i te au tangata taitoitō?

na te akatupu marie ua anga i te au tu tika kore i roto i te au tangata taitoito mei te karapii, akatie, noinoi, e te anoano kia akanoo i tona uo-rai turanga tuatua tika e te meameaau i te aronga i akamanaia.* Te taka uara e te akatupu marie ua nei te vaerua o teiane i ao i te au tu o te Tiaporo ki roto i te ngakau o te au tangata taitoito.—Ioane 8:44; Angaanga 13:10; 1 Ioane 3:8, 10.

⁹ Ka tupu ainei te vaerua o teiane i ao i roto i toou manako e toou ngakau? Ae, me akatika koe i te reira e me kare koe e maroiroi i te paruru i toou ngakau. (**E tataua ia Maseli 4:23.**) Maataanga te taima ka akamata marie ua penei na roto i te au oa meitaki ua me akaraia atu, inara kare o ratou inangaro no Iehova. (Maseli 13:20; 1 Korinetia 15:33) Ka akao katoa mai koe i te vaerua kino ki roto i toou ngakau na roto i te au puka kare e tau ana na te au Kerititiano, te au teata peu ainga viivii, me kore

---

* Akara i *Te Punanga Tiaki* o Tepetema 15, 2008, kapi 21-22, parakarapa 7-8.

9. Na roto i teea au mataara e o mai ei te vaerua o teiane i ao ki roto i to tatou manako e to tatou ngakau?

Te riro ra ainei toku kakau e toku akamanaea ei akangateitei ia Iehova?

te au *Web site* i runga i te Initaneti a te aronga tei akaruke i te tuatua mou, te au tamataora tau kore, e te au tarekareka akarērē—koia oki, tetai ua atu tangata me kore apinga e akatupu ra i te aerenga manako o Satani me kore i te tu o tana akatereanga kino.

¹⁰ Akapeea e rauka ai ia tatou i te patoi i te vauerua kino o teiane i ao e kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua? Na roto anake ua i te taangaanga meitaki anga i ta Iehova au akanoonooanga no te akamorianga, e kia pure ua rai no te tauturu a te vauerua tapu. E maata roa atu a Iehova i te Tiaporo e tana akatereanga kino. (1 Ioane 4:4) E mea puapinga tikai i reira kia akapiri vaitata ua rai tatou kia Iehova na roto i te pure!

---

10. Ka akapeea e rauka ai ia tatou i te patoi i te vauerua o teiane i ao?

KIA MAKO TO TATOU KAKAU E TE AKAMANEA

¹¹ Tetai akaraanga e akaari maira i te tu vaerua e aka-keu ra i te tangata koia oki, to ratou kakau, tu akamanea, e te tu ma. Kua kino takiri te turanga o te akamanea i te au enua e manganui, karanga tetai vaa tuatua o te tivi e me ka aru ratou i te tu akamanea o te au vaine akaturi, kare e roa atu kare e taka akaou te tuke i rotopu ia ratou e te au vaine akaturi. Kua piri katoa teia tu ki te au tamariki tamaine kare i mapu ake —“maata ua te pākiri e akaariia maira, kare ra e tau ana,” i na tetai nuti pepa ai. Tetai peu, ko te akamanea paarua e akaata maira i te tu meameaau e te tu akanga-teitei kore ia ratou uaorai.

¹² Ei au tavini no Iehova, ka inangaro tatou kia tau to tatou tu me akaraia mai, koia oki kia mako, kia mā, taurekareka e kia tau. I te au atianga ravarai, kia akaata mai to tatou tu i te “akatietie kore, e te akono meitaki,” kapiti mai te angaanga meitaki ko tei tau i te au vaine e te au tane “i mou i te akono i te Atua.” Ko te mea maata kia tatou koia oki kia noo tamou tatou i roto i te aroa o te Atua. (1 Timoteo 2:9, 10; Iuda 21) Ae, ka inangaro tatou kia riro to tatou akamanea no ‘te tangata ngaro o te ngakau, te apinga maata ia ki mua i te aroaro o te Atua.’—1 Petero 3:3, 4.

¹³ E akamaara katoa e, kia riro te tu o to tatou kakau e te akamanea ei akakeu i etai ke kia inangaro i te akamorianga mou. Kua taangaanga a 1 Timoteo 2:9, 10 i te tuatua “akatietie kore.” Inara i te tataia anga teia

11. Akapeea ra te vaerua o teiane ai i te akatuke anga i te au turanga o te akamanea?

12, 13. Eaa te au kaveinga ka tau ei arataki ia tatou me iki i to tatou kakau e te akamanea?

irava i roto i te reo Ereni, ko te tuatua tei taangaangaia no te “akatiekie kore,” tona aiteanga, kia akangateitei e kia akamanako atu tatou i etai ke. No reira, kia akamanako tatou e i puapinga atu te akava ngakau o etai ke i to tatou uaorai tikaanga kia aao i ta tatou e inangaro ra. Tei maata roa atu, ka inangaro tatou i te akangateitei ia Iehova e tona iti tangata, e kia kiteia mai e e au tavini tatou no te Atua e ‘rave ra i te au mea ravarai ma te akakakā i te Atua.’—1 Korinetia 4:9; 10:31; 2 Korinetia 6:3, 4; 7:1.

¹⁴ Puapinga maata atu to tatou kakau, te akamanea e te tu mā me aere tatou ki te angaanga tutu me kore ki te au uipaanga Kerititiano. E ui kia koe uaorai e: ‘Me te tau nei te akaraanga o toku kakau, akamanea e te tu mā, me ka riro tera ei tuatua anga na te tangata iaku? Ka riro ainei te reira ei taakama i etai ke? E puapinga maata atu ainei toku tikaanga i roto i teia au mea, i to te akameitakianga no tetai apainga i roto i te putuputuanga?’—Salamo 68:6; Philipi 4:5; 1 Petero 5:6.

¹⁵ Kare te Pipiria i akakite tika mai e eaa te au ture no runga i te kakau, te akamanea e te tu mā no te au Kerititiano. Kare a Iehova e inangaro i te akakore i to tatou tikaanga kia iki me kore i to tatou kite kia akamanako marie. Mari ra, te inangaro ra aia ia tatou kia riro ei au tangata te ka kite i te akamanako meitaki no runga i te au kaveinga Pipiria, e tei matau i te taangaanga i to ratou manako, kia kite e eaa te mea meitaki e eaa te mea kino. (Ebera 5:14) Tei puapinga roa atu, te inangaro ra aia kia riro na te aroa e arataki ia tatou

---

14. No runga i to tatou kakau e te tu mā, eaa te au uianga ka tau kia ui tatou kia tatou uaorai?

15. No teaa te Tuatua a te Atua i kore ei i akakite tika mai e eaa te au ture no runga i te kakau, te akamanea e te tu mā?

—koia oki te aroa no Iehova e no te tangata tupu. (E tataua ia Mareko 12:30, 31.) Me aruia tera kaveinga, e maata ua atu te kakau e te akamanea tuketuke ka tau no tatou. Te akapapua maira teia e te au kakau karakara e aao ana te urupu maata o te Au Kite o Iehova i te au ngai ua atu ka uipa ratou i teiane ai.

AKAMOU I TE ORAANGA KI RUNGA I TE TAVINI ANGA I TE ATUA

¹⁶ E pikikaa ua te vaerua o teiane ai e te akakeu ra i te mirioni ua atu kia tuku i to ratou irinakianga ki roto i te moni e te au apinga o te kopapa kia rauka to ratou mataora. Inara, kua akakite a Iesu e: “E maata ua oki to te tangata nei apinga, kare oki tei taua apinga nona ra tona ora.” (Luka 12:15) Kare a Iesu e turu ra i te manako e kare tatou e anoano i te moni me kore i te au apinga o te kopapa. Mari ra kua apii aia e ko te aronga akaaka e kite ra i to ratou anoano no te aratakianga a te Atua, e te aronga e akamou ra i to ratou oraanga ki runga i te tavini anga i te Atua, ka rauka ia ratou te mataora. (Mataio 5:3; 6:22, 23) E ui kia koe uaorai e: “Te irinaki tikai ra ainei au i ta Iesu i apii, me te akavareia nei au e Satani, te ‘metua no te pikikaa’? (Ioane 8:44) Me akamanako au i taku e tuatua ana, toku au akakoroanga, te au mea puapinga kiaku, e toku tu oraanga, eaa ra ta te reira e akaari maira?”—Luka 6:45; 21:34-36; 2 Ioane 6.

¹⁷ Te akakite maira te Pipiria kia tatou e kia riro tatou ‘ei aronga rave i te tuatua.’ (Iakobo 1:22) E akamanako

16. Akapeea te vaerua o teiane ai o tuku ei mei te apiianga a Iesu, e eaa te au uiaanga ka tau tatou kia ui?

17. Akakite mai i te au akameitakianga i rauka i te aronga tei akamou i to ratou oraanga ki runga i te tavini anga i te Atua.

ana ra i te au puapinga tei rauka i te aronga tei akamou i to ratou oraanga ki runga i te tavini anga i te Atua. Mataora ua ratou i te rave i te au angaanga o te Patireia. (Mataio 11:29, 30) Rauka ia ratou te kopae i te au mea e akatupu ana i te apiapi e te taitaia. (**E tatau ia 1 Timoteo 6:9, 10.**) No te mea te mareka ua ra ratou i te au mea tei anoanoia no te oraanga, e maata atu to ratou taima no te ngutuare tangata e te putuputuanga Kerititiano. Moe meitaki ua ratou i reira. (Koheleta 5:12) Maata atu to ratou mataora i te oronga i ta ratou ka rauka. (Angaanga 20:35) Rauka to ratou manakonakoanga, te ngakau au e te tu mareka ua. (Roma 15:13; Mataio 6:31, 32) E au akameitakianga puapinga tikai teia!

KA RAVE I "TE RAKEI KATOA A TE ATUA"

¹⁸ Te aronga tei noo tamou i roto i te aroa o te Atua, ka paruru katoaia ratou mei te au ravenga a Satani tei inangaro kia akamutu ratou i te tavini i te Atua, e kia kore e rauka te ora mutu kore. (1 Petero 5:8) Kua akakite a Paulo e: "Kare oki te tangata anake ta tatou e kukumi nei, ko te au ariki katoa ra, e te aronga mana, e te au tutara o teianeia ao pouri, e te au vaerua kikino i te reva nei." (Ephesia 6:12) Ko te tuatua "kukumi," te akaari maira te reira e ka aro tika atu tatou i te enemi e kare tatou e tamaki atu iaia mei te ngai mamao. Tetai, te akaari maira te au tuatua mei "te au ariki," "te aronga mana," e "te au tutara" e, e mea parani meitaki-ia teia kukumianga, e e mea akakoro tikai te reira.

¹⁹ Noatu to tatou au turanga apikepikē, ka autu rai tatou. Akapeea ra? Na te kakau anga i "te rakei katoa a

18. Akapeea te Pipiria i te akataka mai anga i to tatou enemi, tana au ravenga, e te tu o ta tatou tamakianga?

19. Akataka mai i te rakei pae vaerua o te au Kerititiano.

te Atua.” (Ephesia 6:11, 13) I te akataka mai anga i taua rakei ra, te na ko ra a Ephesia 6:14-18 e: ‘Ka tu, ma te tauaia to kotou taukupu i te tuatua-mou, e ma te tapokiumauma ra ko te tuatua tika i te kakau anga; E kia akatamakaia to kotou vaevae i te teateamamao o te evangelia o te au ra; E rave oki i te paruru ra i te akarongo, ei runga ravao ia, ko te mea e mate ei te au tao ai ravarai a te vaerua kino ra. Ka rave katoa i te pare ra i te ora, e te koke a te vaerua ra, koia te tuatua a te Atua: Ma te pure tukumoe kore, i te au pure ravarai, i te pati a te vaerua.’

²⁰ No te mea e akanoonooanga teia na te Atua, ka paruru taua rakei ia tatou me aao tatou i te reira i te au taima ravarai. Kare mei te au vaeau rai e akangaroi ana ratou no tetai tuatau roa me au te tamaki. Kareka te au Kerititiano, ka tamaki ua atu rai ratou kare e akamutu e tae ua atu ki te taima e akapou ei te Atua i to Satani ao e e uri ei aia i te au vaerua kino ki roto i te vaerua takere kore. (Apokalupo 12:17; 20:1-3) Penei e au tu paruparu to tatou, me kore e au anoano tika kore to roto i to tatou ngakau. Kia tauta atu rai tatou no te mea mei ta te Pipiria e karanga ra, ka anoanoia tatou kia “moto” ia tatou uaorai kia rauka ia tatou i te akamori ia Iehova ma te tiratiratu.—1 Korinetia 9:27.

²¹ Tetai katoa, kare tatou e autu i teia tamaki i to tatou uaorai maroiroi. No reira a Paulo i akamaara mai ei ia tatou kia ‘pure tukumoe kore ma te vaerua.’ E kia akarongo tatou kia Iehova na te apii anga i tana Tuatua e kia kapiti atu ki to tatou au taeake e te au tuaine i te au atianga ravarai no te mea, kare ko tatou anake ua tei

20. Akapeea to tatou turanga i tuke ei mei to te au vaeau?

21. Eaa te mataara anake ua e autu ei tatou i ta tatou tamakianga pae vaerua?

roto i teia tamaki! (Philemona 2; Ebera 10:24, 25) Te aronga tei vai tiratiratu ua i roto i teia au tu, ka autu ratou e ka maroiroi katoa i te paruru i to ratou akarongo me patoiia mai.

KIA PAPA UA I TE PARURU I TOOU AKARONGO

²² “No te mea ra, kare kotou i teiane ai” i na Iesu ei, “i riri mai ei teiane ai ia kotou.” (Ioane 15:19) No reira kia papa ua rai te au Kerititiano i te paruru i to ratou akarongo e kia na roto ua rai i te tu akangateitei e te maru. (E tatau ia 1 Petero 3:15.) E ui kia koe uaorai e: ‘Kua mārama ainei au e no teaa te Au Kite o Iehova i tetai au taime e kore ei e ariki i te aerenga manako tei matauia e te katoatoa? Me patoiia mai toku turanga, kua papu meitaki ainei iaku e e tika ta te Pipiria e ta te tavini akono meitaki e akakite maira? (Mataio 24:45; Ioane 17:17) I te rave anga i te mea tika, ka akapaapaa ainei au ia Iehova e ka akakite no runga iaia i mua i te aroaro o te tangata?’—Salamo 34:2; Mataio 10:32, 33.

²³ Inara, e maata te taime e timataia ana to tatou inangaro kia akatakake mai mei teiane ai na roto i te au mataara kitea koreia. Ei akaraanga, mei tei taikuia i mua akenei, te titau nei te Tiaporo i te akavare i to Iehova au tavini kia piri ki teiane ai na roto i te au tamataora tau kore. Akapeea e rauka ai ia tatou kia iki i te tu tamataora tau te ka mareka tatou e te ka oronga mai i te akava ngakau mā? Ka uriuriia tera tumu manako i roto i te pene ka aru mai.

22, 23. (a) Eaa te tumu ka anoanoia ai tatou kia papa ua i te paruru i to tatou akarongo, e eaa te au uianga ka tau kia ui tatou kia tatou uaorai? (e) Eaa te tumu manako ka uriuriia i roto i te pene ka aru mai?

Me Iki i te tu Tamataora Tau

**“Te au mea ravarai ta kotou e rave na,
e rave anake ia ma te akakakā i te Atua.”**

—1 KORINETIA 10:31.

E AKAMANAKO ua ana e te aere ra koe ka kai i tetai apara manea inara, kua kite koe e kua pe tetai ngai. Eaa ra taau ka rave? Ka rauka ua ia koe i te kai i tera apara e te ngai katoa i kino; ka titiri koe i te apara katoa; me kore ka mapi koe i te ngai kino e oti ka kai i te ngai meitaki. Eaa ra taau ka iki?

² I tetai au tu, aite rai te tamataora mei tera apara. Tetai taime ka inangaro koe i te piri ki roto i tetai au tamataora, inara kua kite koe e kare te maataanga o te tamataora i teia tuatau e tau ana. Eaa ra i reira taau ka rave? Tetai aronga, ka akakoromaki ua ratou e ka āriki i tetai ua atu tamataora ta teia ao ka oronga mai. Ko etai, penei ka kopae ratou i te au tamataora pouroa ei paruru ia ratou mei tetai ua atu mea kino. E tetai papaki, penei ka matakite ratou e ka kopae i te tu tamataora kare e tau ana, inara i tetai au taime ka piri ratou ki tetai au tamataora tau ua. Eaa ra taau ka iki kia rauka ia koe i te noo tamou i roto i te aroa o te Atua?

³ Te maataanga ia tatou, ka matakite e ka piri ua ki tetai au tu tamataora tei tau. E tika e ka anoanoia te tamataora i tetai au taime inara, ko te tamataora mā

1, 2. Eaa ra te ikianga ka anoanoia tatou kia rave no runga i te tamataora?

3. Eaa ra ta tatou ka akamanako i teiane?

ua ta tatou ka inangaro. No reira, ka anoanoia tatou kia akamanako e ka akapeea tatou i te akataka anga e ko teea te mea tau e ko teea te mea tau kore. Te mea mua ra, ka uriuri tatou no runga i ta tatou tamataora ka iki e eaa ta te reira ka akatupu ki ta tatou akamorianga ia Iehova.

“E RAVE ANAKE IĀ MA TE AKAKAKĀ I TE ATUA”

⁴ Tetai taimē akenei, akakite tetai Kite no Iehova tei papetitoia i te mataiti 1946 e: “E akapapu ana au e kia tae ua rai au ki te au akoanga no te papetito e kia akarongo meitaki, mei te mea rai e noku uaorai tera papetitoanga.” Eaa ra te tumu? Akamarama mai aia e, “Na te akamaara ua anga i toku uaorai akatapuanga, kua riro te reira ei tauturu iaku kia vai tiratiratu ua.” Kare e ekoko e ka akatika koe i teia manako. Na te akamaara anga kia koe uaorai e kua tia koe e ka tavini koe ia Iehova i toou oraanga katoa, ka riro tera ei akamaroiroi ia koe kia akakoromaki. (**E tatau ia Koheleta 5:4.**) Ka riro te akamanako oonu anga no runga i toou akatapuanga ei tauturu ia koe i roto i te au mea e o maira te angaanga orometua e tetai au angaanga ke atu i roto i te oraanga—kapiti mai i te tamataora. Kua akamaara mai te apotetoro ko Paulo i taua tuatua mou ra i tona tata anga ki te au Kerititiano i tona tuatau e: “E teiane, te kai ra e te inu ra oki, e te au mea ravarai ta kotou e rave na, e rave *anake iā* ma te akakakā i te Atua.”—1 Korinetia 10:31.

⁵ Te au mea ravarai taau ka rave i roto i te oraanga, e pirianga to te reira ki taau akamorianga ia Iehova. I roto

4. Akapeea to tatou akatapuanga i te tauturu anga ia tatou me iki i ta tatou tamataora ka inangaro?

5. Akapeea a Levitiku 22:18-20 i te tauturu anga ia tatou kia kite e te o maira tetai akamatakiteanga i roto ia Roma 12:1?

i te reta a Paulo ki to Roma, kua taangaanga aia i tetai tuatua pakari te aiteanga kia marama meitaki te au taeake i teia tuatua mou. Kua ako aia ia ratou e: “Kia tuku atu kotou i to kotou au kopapa ei atinga ora, e te tapu, e tau oki i te Atua, ko te akamori e tau ia ia kotou.” (Roma 12:1) Toou kopapa, te kapiti maira i toou manako, toou ngakau e toou maroiroi. Teia au mea pouroa, ka taangaanga koe ei tavini i te Atua. (Mareko 12:30) Karanga

a Paulo e ko tera tu akamorianga ngakau katoa, e atinga te reira. Ko te tuatua atinga, te o maira tetai akamatakiteanga. I raro i te Ture a Mose, ko tetai ua atu atinga tei kino, ka kopaeia te reira e te Atua. (Levitiku 22:18-20) Mei tera katoa te tu me rave tetai Kerititiano i te kino, ka kopae katoa te Atua i tana akamorianga. Akapeea ra te reira e tupu ei?

⁶ Kua ako a Paulo i te au Kerititiano i Roma e: “Auraka e orongatia to kotou kopapa ei taongatamaki na te kino.” Akakite katoa aia e, “kia tamate ra kotou i ta te kopapa.” (Roma 6:12-14; 8:13) I roto i tana reta i muao ana, kua oronga mai a Paulo i tetai au akaraanga no runga i tetai au angaanga kino o te kopapa. No

6, 7. Akapeea ra tetai Kerititiano i te taviivii anga i tona kopapa, e eaa te ka tupu?

runga i te tangata ara ua nei, te akakite ra a Roma 3:13-18 e: “Kua ki to ratou *vaa* i te tao e te akakino.” “E viviki to ratou *vaevae* i te akamaringi toto.” “Kare rava e mataku i te Atua i mua i to ratou *mata*.” Ka taviivii te Kerititiano i tona kopapa me kore i te au mero o tona kopapa, me taangaanga aia i te reira no te au peu kino. Ei akaraanga, i teia tuatau me akarakara tetai Kerititiano i tetai au mea tau kore mei te au peu ainga viivii me kore i te au peu ta ua, te akatika ra aia i tona mata kia akara i te au mea kino, taopenga mai, ko tona kopapa katoa tana e taviivii ra. Kare tana akamorianga e riro ei mea tapu e kare te Atua e āriki i te reira. (Deuteronomi 15:21; 1 Petero 1:14-16; 2 Petero 3:11) Ko tera ta te tamataora tau kore ka akatupu!

⁷ Te taka meitaki ua ra e e apainga puapinga te o maira me iki tatou i ta tatou tamataora. No reira, ka inangaro tatou i te iki i te tu tamataora te ka akamanea i ta tatou atinga ki te Atua. Teiane, ka uriuri tatou e ka akapeea e rauka ai ia tatou i te akataka e eaa te mea tau e eaa te mea tau kore.

“KIA RIKARIKA I TE KINO”

⁸ E rua iā nga tuanga tamataora ta tatou ka akara. Okotai, e mea tau kia kopae pakari te Kerititiano; tetai, te o maira te au tamataora penei kare e tau e penei ka tau kia āriki. Ka akamata tatou na te akamanakoanga i te tuanga mua—te tamataora ta te au Kerititiano ka kopae.

⁹ Mei tei akakiteia i roto i te Pene 1, te akaari maira tetai au tu tamataora i te au peu e akaapa tikaia ra i roto i te Pipiria. Ei akaraanga, akamanako ana i te au *Web site* pera te au teata, te au porokaramu tivi, e te au imene

---

8, 9. (a) Eia nga tuanga o te tamataora tei akatakaia mai? (e) Eaa te au tu tamataora ta tatou ka kopae, e no teaa ra?

tuatua viivii e akamaroiroi ra i te au peu tamatakutaku a te temoni, e te au peu viivii o te ainga e te akaturi. I te mea e te turuturu ra tera tu tamataora i te au angaanga e patoi ra i te au kaveinga Pipiria me kore, te aati ra i te au ture Pipiria, ka anoanoia te au Kerititiano mou kia kopae takiri i te reira. (Angaanga 15:28, 29; 1 Korinetia 6:9, 10; Apokalupo 21:8) Na te patoi takiri anga i tera tu tamataora tau kore, te akapapu ra koe kia Iehova e te rikarika ra koe i te kino e te kopae ngaueue kore ra koe i te reira. Na tera mataara, te akaari ra koe e e “akarongo pikikaa kore” tikai toou.—Roma 12:9; Salamo 34:14; 1 Timoteo 1:5.

¹⁰ Penei te manako ra tetai aronga e kare e kino ana me akarakara i te tu tamataora e akaari tika maira i te au peu anoano tika kore. Karanga ratou e, ‘Ka akarakara ua au i tera au mea i runga i te tivi kare ra oki au e rave i te reira au peu.’ E tarevake tikai tera tu kotoeanga, te akavare ua ra koe ia koe uaorai. (**E tatau ia Ieremia 17:9.**) Me te navenave ra tatou i te akarakara i ta Iehova e akaapa ra, te rikarika tikai ra ainei tatou i te kino? Me akara putuputu ua rai tatou i te reira, ka matorutoru to tatou akava ngakau. (Salamo 119:70; 1 Timoteo 4:1, 2) Taopenga mai, ka āriki tatou e te mako ua ra te peu viivii a etai ke.

¹¹ Kua tupu tikai teia. Kua akakeuia tetai au Kerititiano kia akaturi no te mea kua matau ua ratou i te akarakara i teia au tamataora tau kore. Kia tupu roa te kino kia ratou i kite ei ratou i te tika o ta te Pipiria e akakite ra e, “ko ta te tangata e ruru ra, ko tana ra ia e kokoti.” (Galatia 6:7)

10. Eaa te tu kotoeanga tarevake a tetai aronga no runga i te tamataora, e eaa te tumu i kino ei?

11. Eaa te openga kino ta te tamataora tau kore i akatupu mei tei tataia i roto ia Galatia 6:7?

Inara, ka rauka ua i te kopae i tera kino. Me tatanu koe i te au mea mā i roto i toou manako, ka mataora koe i te kokoti i te au mea tau i roto i toou oraanga.—Akara i te pia i te kapi 77, “Eaa ra te tu Tamataora Taku ka Iki?”

KIA ARU TAAU IKIANGA I TE AU KAVEINGA PIPIRIA

¹² Teiane i ka uriuri tatou i te rua o te tuanga—te tamataora e akaari maira i te au angaanga kare te Tuatua a te Atua e akaapa tika maira me kore e āriki tika ra. Me iki i te tamataora mei te reira te tu, ka anoanoia te au Kerititiano tataki tai kia rave i ta ratou uaorai ikianga no tana e manako ra e kua tau. (**E tataua ia Galatia 6:5.**) Inara, ka rauka ia tatou te aratakianga i roto i teia turanga. E au kaveinga me kore e au tuatua mou to roto i te Pipiria te ka tauturu ia tatou kia kite i to Iehova aerenga manako. Na te aru anga i taua au kaveinga ra, ka rauka ia tatou kia kite “i to te Atua ra [to Iehova] anoano” i roto i te au mea ravarai, kapiti mai i ta tatou ikianga no te tamataora.—Ephesia 5:17.

¹³ Te māramaia atura e kare e aiteite ana te mārama e te kite o te au Kerititiano pouroa. (Philipi 1:9) E tetai, te kite ra te au Kerititiano e e tuke tuke to ratou inangaro no runga i te au tu tamataora. No reira, kare e rauka ia tatou kia tapapa atu e ka aiteitei ua te tu tamataora ta te au Kerititiano pouroa ka iki. Te taka ua ra e, me tuku tatou i te au kaveinga Pipiria kia arataki i to tatou aerenga manako e to tatou ngakau, ka akakeuia tatou kia kopae i tetai ua atu tu tamataora te ka akamareka kore ia Iehova.—Salamo 119:11, 129; 1 Petero 2:16.

---

12. Eaa te pirianga o Galatia 6:5 ki te tamataora, e eaa te aratakianga ka rauka ia tatou no ta tatou uaorai au ikianga?

13. Eaa te ka akakeu ia tatou kia kopae i te tu tamataora te ka akamareka kore ia Iehova?

EAA RA TE TU TAMATAORA TAKU KA IKI?

Kaveinga: “Kia rikarika i te kino; kia kapiti atu ki te meitaki.”—Roma 12:9.

Ka mareka ainei te Atua . . .

■ me ka riro te au tuatua o te imene taku e akarongo ra, ei akangata i te akamou i toku manako ki runga i te au mea mā?—1 Korinetia 6:9, 10.

■ me ka aru au i te au tuatua e te au peu tau kore a te au tangata i roto i te au teata taku ka akara? —Luka 6:40.

■ me ka iki au kia kanga i te au tarekareka vitio te ka inangaroia au kia akatutu mai i tetai tangata takinga kino me kore i tetai tangata akono kore i te Atua? —Salamo 11:5, 7.

■ me e au kaveinga ke taku e apii nei ki etai ke e oti akera e au kaveinga ke ua taku e aru ra me iki i taku tamataora ka inangaro? —Roma 2:21.

¹⁴ E mea puapinga ke atu tetai ka anoanoia tatou kia akamanako me iki i ta tatou tamataora ka inangaro: koia oki toou taime. Noatu te tau ua ra te tu o taau tamataora, inara ko te taime e akapou ra koe ki te reira, te akari maira e eaa te mea puapinga atu kia koe. E tika e, ko te au mea e piri atura ki te akamorianga i te Atua tei

14. (a) Me iki i ta tatou tamataora, eaa te au mea ka tau kia akamanako tatou? (e) Akapeea tatou me tuku i te au anoano o te Patireia na mua i roto i to tatou oraanga?

***Me aruia te au kaveinga Pipiria me iki i te tamataora,
ka paruruia to tatou pirianga ki te Atua***

puapinga roa atu ki te au Kerititiano. (**E tatau ia Mataio 6:33.**) Eaa i reira taau ka rave ei akapapu e ko te au anoano o te Patireia te mea mua i roto i toou oraanga? Kua akakite te apotetoro ko Paulo e: “E tenana, kia matakite i to kotou aerenga, eiaa mei ta te kite kore, mei ta te aronga pakari ra. Ma te taporoporo marie i te tuatau.” (Ephesia 5:15, 16) E tika rai e na te akataka meitaki anga i te maata o te taime ka tuku koe no te tamataora, ka tau-turu te reira ia koe kia rava toou taime no “te au mea e maata ua atu te meitaki”—te au angaanga te ka akameitaki roa atu i toou turanga pae vaerua.—Philipi 1:10.

¹⁵ E mea tau katoa kia matakite tatou me iki i ta tatou tamataora. Eaa ra te aiteanga o te reira? Ka akamanako akaou ana i te akaraanga o te apara. Ko te ngai meitaki ua taau e matipi mai kia kore koe e kai atu i te ngai pe. Ka akapera rai koe me iki i taau tamataora, kia matakite e te taka ra ia koe e ko teea te mea tau e te mea kare e tau ana. Ko te Kerititiano matakite, ka kopae aia i te tu tamataora e patoi tika ra i te au kaveinga Pipiria e pera katoa te au tamataora e o maira te au mea te ka takino i tona pirianga kia Iehova. (Maseli 4:25-27) Ka riro te aru anga i te ako a te Tuatua a te Atua ei tauturu ia koe kia kopae i te au tu tamataora tau kore.

EI AU MEA VIIVII KORE

¹⁶ Me iki i te tamataora, e na mua ana te au Kerititiano mou i te akara e eaa ra to Iehova manako no runga i te reira. Te akakite maira te Pipiria e eaa to Iehova manako

---

15. Eaa i puapinga ai kia matakite me iki i ta tatou tamataora?

16. (a) Akapeea tatou me akaata mai i to Iehova aerenga manako no runga i te kaveinga no te mea tika e te mea tarevake? (e) Akapeea te akono anga i te au kaveinga Pipiria i te riro mai anga ei angaanga matau naau i te rave?

e tona au turanga. Ei akatauanga, kua akakite mai te Ariki ko Solomona i tetai au mea e riri ana a Iehova, mei “te arero pikikaa, e te rima i maringi ei te toto ara kore ra; Ko te ngakau i akakoro i te tuatua kino ra, te vaevae e oro viviki e rave i te kino.” (Maseli 6:16-19) Te aite ra ainei toou manako ki to Iehova? “Ko kotou, tei inangaro ia Iehova, kia rikarika i te kino.” (Salamo 97:10) Ka ano-anoia koe kia akaari mai na roto i taau tamataora ka iki e te rikarika tikai ra koe i te au mea ta Iehova e rikarika ra. (Galatia 5:19-21) E akamaara katoa e ko taau e rave ngaro ua ra, na te reira e akaari mai i toou tu tikai, kare na te au mea taau e rave ra i te ngai tangata. (Salamo 11:4; 16:8) No reira, me e inangaro tikai toou i te akaari mai i to Iehova aerenga manako no runga i te au mea tika i roto i toou oraanga, ka rave ua rai koe i te au iki-anga tei tau ki te au kaveinga Pipiria. Ka riro tera ei anga-anga matau naau i te rave.—2 Korinetia 3:18.

¹⁷ Eaa akaou atu taau ka rave i te akapapu e te aru ra koe i to Iehova aerenga manako me iki i taau tamataora? E akamanako no runga i te uianga e, ‘Eaa ra ta teia ka akatupu kiaku e toku pirianga ki te Atua?’ Ei akatauanga, i mua ake ka iki ei koe kia akara i tetai teata, e ui kia koe uorai e, ‘Mei teaa ra te tu ta teia teata ka akatupu ki toku

17. I mua ake ka iki ei i te tamataora, eaa ra te au uianga ka tau kia ui tatou?

**I mua ake ka iki ei i tetai tamataora,
e ui te au Kerititiano kia ratou uorai e**

- Eaa ra ta teia ka akatupu ki toku pirianga ki te Atua?
- Eaa ra ta teia ka akatupu kiaku uorai?
- Eaa ra ta teia ka akatupu ki etai ke?

akava ngakau?’ Ka akara ana tatou e eaa te au kaveinga ka tau no teia tumu manako.

¹⁸ Ka kite tatou i teia kaveinga puapinga i roto ia Philipi 4:8, e na ko ra e: “Ko te au mea mou ra, te au mea tau meitaki ra, te au mea tika ra, te au mea viivii kore ra, te au mea rekarekaia ra, te au mea rongo meitaki ra, te vai ra tetai meitaki, te vai ra tetai mea paapaia ra, e *akamaara i taua au mea ra.*” E tika e kare a Paulo e uri-uri ra no runga i te tamataora, mari ra no runga i te manako o te ngakau, ko te mea puapinga ia e mareka ai te Atua. (Salamo 19:14) Inara, ka tau katoa te kaveinga o te au tuatua a Paulo no runga i te tamataora. Mei teaa ra te tu?

¹⁹ E ui kia koe uaorai e, ‘Te riro ra ainei taku au teata e iki ana, te au tarekareka vitio, te imene, me kore tetai ua atu tu tamataora, ei akaki i toku manako ki “te au mea viivii kore?”’ Ei akatauanga, me oti koe i te akara i tetai teata, eaa te mea maata i roto i toou manako? Mei te mea e e au mea reka, e au mea ma, e ka puapingaia koe, ka kite koe i reira e te tau ra taau tamataora. Inara, me te akakeu ra te reira ia koe kia manako i te au mea tau kore, tera te aiteanga, kare taau tamataora e tau ana e ka takino te reira ia koe. (Mataio 12:33; Mareko 7:20-23) No teaa ra? No te mea, me ka manako ua koe i te au mea tau kore, kare toou manako e mou ki runga i te au mea meitaki, ka taviivii te reira i toou akava ngakau tei tereniia e te Pipiria e ka takino i toou pirianga ki te Atua. (Ephesia 5:5; 1 Timoteo 1:5, 19) I te mea e ka riro teia tu tamataora ei takino ia koe uaorai, ka anoanoia koe kia kopae

---

18, 19. (a) Akapeea te kaveinga i roto ia Philipi 4:8 i te tauturu anga ia tatou kia akapapu e me te tau ra te tamataora ta tatou i iki? (e) Eaa etai atu au kaveinga te ka tauturu ia koe kia iki i te tamataora meitaki? (Akara i te tataanga i raro ake.)

pakari i te reira.* (Roma 12:2) Kia aite koe mei te tata taramo tei pati kia Jehova na roto i te pure e: “E akaariu ke i toku mata kia kore e akara i te mea puapinga kore.” —Salamo 119:37.

KIMI I TE MEITAKI NO ETAI KE

²⁰ Kua taiku mai a Paulo i tetai kaveinga puapinga te ka anoanoia tatou kia akamanako me rave i tetai au ikianga no tatou uaorai. Kua akakite aia e: “E tika te au mea katoa iaku, kare ra te au mea katoa e tamaata i te meitaki. Auraka rava e tangata e kimi i tona uaorai meitaki, e kimi ra te tangata ravarai i to etai ke ra.” (1 Korinetia 10:23, 24) Eaa te pirianga o tera kaveinga ki te ikianga i te tu tamataora tau? Ka anoanoia koe kia ui kia koe uorai e, ‘Eaa ra ta etai ke ka manako no runga i te tamataora taku ka iki?’

²¹ Penei ka meitaki ua toou akava ngakau me piri koe ki tetai tu tamataora taau e manako ra e “e tika” me kore te tau ua ra. Inara, me te kite ra koe e kare te akava ngakau o te au taeake e āriki ana i te reira, penei ka iki koe eiaa e rave i te reira. No teaa ra? No te mea kare koe e inangaro kia riro tera ei ara naau ki toou taeake, e kia riro katoa ei ara naau i te Mesia mei ta Paulo i akakite, no te mea, ka ngata roa atu i reira no toou taeake kia vai tiratiratu ki te Atua. Kia akamanako marie ra koe i te ako a te Pipiria e na ko ra e: “Auraka kotou kia riro ei turorianga.” (1 Korinetia 8:12; 10:32) E akarongo ana te au Keritiano mou i teia tuatau ki te ako a Paulo, na te kopae

---

* Tetai au kaveinga ke atu ka tau no te tamataora, tei roto ia Masei 3:31; 13:20; Ephesia 5:3, 4; e Kolosa 3:5, 8, 20.

20, 21. Eaa te pirianga o 1 Korinetia 10:23, 24 ki te ikianga i te tu tamataora tau?

anga i te tu tamataora penei te tau ua ra kia rave ratou, inara kare e riro ei meitaki no etai ke.—Roma 14:1; 15:1.

²² E tuanga ke mai tetai no runga i te kimi anga i te meitaki no etai ke. Te Kerititiano e manamanata ra tona akava ngakau i tetai au mea, eiaa aia e mārō e kia aru pouroa te au Kerititiano i roto i te putuputuanga i tona akava ngakau no runga i te tu tamataora tei tau kiaia. Me ka akapera aia, aite rai aia mei tetai tangata e akaoro ra i tona patikara i runga i te mataara tei mārō e kia akaaite mai te katoatoa i te viviki o to ratou patikara ki tona. Kare tera tu i te mea meitaki. Tetai Kerititiano kare e tau ana te au tamataora ki tona akava ngakau, kia riro tona aroa Kerititiano ei akakeu iaia kia akangateitei i tona au taeake tei tuke to ratou manako no runga i te tamataora, inara te tau ra rai ki te au kaveinga a te Pipiria. Na tera mataara, 'te kitea meitakiia ra tona tu maru i te tangata katoa.'—Philipi 4:5; Koheleta 7:16.

²³ No reira, ka akapeea koe i te akapapu anga e kia iki koe i te tu tamataora tau? E kopae i tetai ua atu tu tamataora e akaari tika maira i te au peu viivii e te au anoano tika kore e akaapa tikaia ra e te Tuatua a te Atua. E aru i te au kaveinga Pipiria te ka tau ki te au tu tamataora kare i taiku tikaia mai i roto i te Pipiria. Kopae i te tu tamataora te ka takino i toou akava ngakau, e kia papa ua i te akakore i te tu tamataora te ka takino i te akava ngakau o etai ke, i to tatou au taeake tikai i roto i te tuatua mou. No reira, kia riro taau ikianga ngaueue kore ei akakaka i te Atua e ei tauturu ia koe e toou ngutuare tangata kia noo tamou i roto i tona aroa.

---

22. No teaa te au Kerititiano ka akangateitei ei i te au manako tu-keke no runga i te tamataora?

23. Akapeea koe i te akapapu anga e kia iki koe i te tu tamataora tau?

Mei Teaa ra te Puapinga o te Oraanga Kia Koe?

“Tei ia koe oki te tumu o te ora.”

—SALAMO 36:9.

KUA oronga mai to tatou Metua i te rangi i tetai apinga puapinga maata—ko te apinga aroa o te oraanga te ka rauka ia tatou ei au tangata kite e te mārama i te akaata mai i tona au tu. (Genese 1:27) No taua apinga aroa aka-perepere ra i mārama ai tatou e eaa te puapinga o te au kaveinga Pipiria no tatou. Na te aru anga i te reira, ka riro mai tatou ei au Kerititiano karape tei inangaro ia Iehova e tei tereniia kia kite e eaa te mea meitaki e eaa te mea kino. —Ebera 5:14.

² E mea puapinga tikai kia kite tatou i te akamanako marie no runga i te au kaveinga Pipiria i teia tuatau, no te mea te ngata ua atura te oraanga i roto i teiane ai ao e kare e rava ana te au ture no te au turanga ravarai e tupu ana. Te akaari meitaki maira te kite o te pae rapakau i te tika no runga i teia manako, no runga tikai i te au apinga e ta-angaangaia ana e pera katoa te au ravenga e o maira te toto. E mea puapinga tikai teia ki te aronga tei inangaro i te akono i ta Iehova akauenga. Me te mārama ra tatou i te au kaveinga Pipiria puapinga e o maira, ka rauka ia tatou i te rave i te au ikianga tau te ka paruru i to tatou akava ngakau e te ka tauturu ia tatou kia noo tamou i roto i te

---

1, 2. Eaa te apinga aroa no ko mai i te Atua tei riro ei mea puapinga tikai i teia tuatau, e eaa te tumu i puapinga ai?

aroa o te Atua. (Maseli 2:6-11) Ka akamanako ana ra i teia au kaveinga.

E MEA TAPU TE ORAANGA E TE TOTO

³ To Iehova akakite mua anga i te pirianga o te oraanga e te toto e to te reira tu tapu, i rave aia i te reira i muri ua ake i te tamate anga a Kaina ia Abela. Kua tuatua atura te Atua kia Kaina e: “Te kapiki maira te reo o te toto o toou teina kiaku, mei te one maira.” (Genese 4:10) I roto i te mata o Iehova, te akatutu maira te toto o Abela i tona oraanga tei takore puapinga kore uaia. No reira, ka tau kia karangaia na roto i te tuatua akatutu ua e, kua kapiki mai te toto o Abela ki te Atua kia akaoko i tona mate.—Ebera 12:24.

⁴ I muri ake i te Vaipuke i te tuatau o Noa, kua oronga mai te Atua i te tikaanga ki te tangata kia kai i te kiko manu, inara auraka ratou kia kai i te toto. Kua akakite te Atua e: “Ko te kiko ra ma te ora katoa i roto, koia te toto ra, auraka kotou e kai. Kare ua oki au e kore i te umuumu i te tutaki i to kotou na toto i ora’i kotou.” (Genese 9:4, 5) Ko teia akauenga, no te uanga katoatoa o Noa e tae ua mai ki to tatou nei tuatau. Te akapapu akaou maira te reira i te aiteanga o te tuatua a te Atua kia Kaina—e ko te oraanga o te au mea ora katoatoa, tei roto te reira i te toto. Te akapapu katoa maira tera ture e ka akautunga a Iehova, te Tumu o te ora, i te au tangata pouroa tei kore e akangatei-tei i te oraanga e te toto.—Salamo 36:9.

⁵ Kua akakite katoaia mai teia nga ture puapinga i roto i te Ture a Mose. Te na ko ra a Levitiku 17:10, 11 e: “E to te ngutuare o Iseraela, e to te au tangata ke e tuitarere ua i

---

3, 4. Inaea te au Tuatua Tapu i taiku ei i te tu tapu o te toto no te taima mua, e i akatumuia te reira ki runga i teea au kaveinga?

5, 6. Akapeea te Ture a Mose i te akaari mai anga e e mea tapu te toto e e mea puapinga maata te reira? (Akara katoa i te pia i te kapi 90.)

roto ia ratou, kia kai i te toto ra; ka anaana tikai toku mata i te reira tangata, i tei kai i te toto ra, e tipu ke atu au iaia i tona iti-tangata ra. Tei te toto oki te ora e ora'i te au mea katoa ra; i akono ei au i te reira e ko ta kotou ia e apai ki runga i te atarau, ei tapokiangaara na kotou uaorai: Ko te toto oki tei riro ei tapokiangaara na te tangata.”*—Akara i te pia i te kapi 88, “Ka Akakore te Toto i te Ara.”

⁶ Me kare te toto o tetai manu tei taiaia e taangaangaia ei atinga i runga i te atarau, kia akata'eia te reira ki runga i te one. Na roto i reira i te tu akatutu ua, kua akaokiia te oraanga kia Iehova, te Tumu o te ora. (Deuteronomi 12:16) E akara ana ra oki e, kare te ngati Iseraela e orei takiri ana i te parapara toto i runga i te kiko o te manu. Ko te mea maata, kia mako meitaki te tā anga i te manu e te akata'e anga i te toto, i reira ka rauka i tetai tangata Iseraela kia kai i te kiko ma te akava ngakau ma, no te mea te akaari ra tera i te tu akangateitei no Iehova, te Tumu o te ora.

⁷ E tangata inangaroia a Davida e te Atua, e kua mārama meitaki aia i te au kaveinga o te ture a te Atua no runga i te toto. (Angaanga 13:22) Tetai atiangā iaia e noo ra i roto i tetai ana, kua kaki vai a Davida, ina kua tomo pōiri ua e toko toru o tona au tangata ki roto i te aua puakapa o te enemi, kua uti maira i te vai mei roto i te ruavai e kua apai atura kiaia. I akapeea ra a Davida? “E inu ainei oki au i te toto o eianeī puke tangata, ko tei akaruru ua i to ratou ora i te tiki anga i teianeī vai?” i nana ai. I roto i te mata o Davida, me ka inu aia i taua vai ra, mei te mea rai e te inu ra

---

* No runga i te tuatua a te Atua e “te i te toto oki te ora,” karanga te puka *Scientific American* e: “E tika e ka tau kia karangaia e te akatutu ra te toto i te oraanga, inara e tika tikai tera tuatua no te mea: ka anoanoia te au *cell* toto no te oraanga.”

---

7. Akapeea a Davida i te akaari anga i te tu akangateitei no te tu tapu o te toto?

aia i te toto o tona au tangata tei tuku i to ratou oraanga ki roto i te kino nona. Noatu tona aka kaki vai, “kua riringi ra [aia i te reira] ki mua ia Iehova.”—2 Samuela 23: 15-17.

⁸ Mei tetai 2,400 mataiti i muri ake i te orongaia anga te ture kia Noa no runga i te toto, e mei tetai 1,500 mataiti i muri ake i te orongaia anga te Ture kororomotu, kua akauru iora a Iehova i te pupu akaaere o te putuputuanga Kerititiano o mua ana kia tata e: ‘E mea meitaki i te vaerua tapu e ia matou katoa nei oki, auraka rava ei teimaa ke e tukuia atu ki rungao ia kotou, mari ra ko teiane i au mea tika; Auraka kotou e kai i te manga i apaiia na te au idolo ra, e te toto, e te mea kukumi uai ra, auraka oki e akaturi.’ —Angaanga 15:28, 29.

⁹ Te taka meitaki ra e, kua mārama te pupu akaaere o mua ana e e mea tapu te toto e me kare e akonoia te au kaveinga Pipiria no runga i te reira, kua aite rai tera ki te akamori itoro me kore ki te moeaana. E āriki ana te au Kerititiano mou i teia tuatau i tera turanga. No te mea ko te au kaveinga Pipiria ta ratou e aru ra, no reira i rauka ai ia ratou te akamareka ia Iehova na roto i ta ratou au tukuanga tika no runga i te au mea e o maira te toto.

TOTO E TE PAE RAPAKAU

¹⁰ Kua āriki te Au Kite o Iehova e ko te aiteanga o te akauenga ‘auraka e kai i te toto,’ koia oki, auraka e āriki i te pamu toto e auraka e oronga me kore e akapae i to ratou uaorai toto ki roto i te vairanga no te pamu toto. No

---

8, 9. Kua tau i ainei te Atua i tona manako no runga i te oraanga e te toto i te akatumuia anga te putuputuanga Kerititiano? Akamārama mai.

10, 11. (a) Eaa ra ta te Au Kite o Iehova i mārama no runga i te toto iro koreia e te au tuanga maata e ā o te toto? (e) Eaa te au ravenga rapakau ka o mai te toto te ka tuke tuke te manako o te au Kerititiano?

KA AKAKORE TE TOTO I TE ARA

I roto i te Tuatua a te Atua, aiteite ua te toto e te oraanga. I roto i te Ture ki to Iseraela i taito, ko te tangata tei aati i te au akauenga a Iehova e tei tataaraa, kare aia e akaapaia, ka rauka ra iaia kia oronga i tetai atinga manu i runga i te atarau a te Atua. (Levitiku 4:27-31) Ka akakore teia atinga i tana ara, inara no tera taime ua.

E tika e kare e rauka i te atinga manu kia “ta-poki” takiri me kore kia akakore takiri i te ara a Adamu tei iri mai ki runga i te tangata. Inara, te akaata maira te atinga manu i te atinga te ka akakore takiri i te ara.—Ebera 10:1, 4.

Na roto “i te apai anga okotai i te kopapa o Iesu Mesia,” e rauka ai te akakore takiri i te ara. (Ebera 10:10) To Iesu Karaiti oraanga ara kore, tei akatutuia mai e ‘tona toto apinga maata, mei to te punua mamoe kino kore e te maki kore,’ kua aiteite meitaki ki te oraanga tei ngaro ia Adamu. (1 Petero 1:19) No reira, na roto i tetai mataara manea e te aroa ua, kua akatupuia ta te tuatua tika e kua rauka ia tatou te tikaanga no “te ora mutu kore.”—Ebera 9:11, 12; Ioane 3:16; Apokalupo 7:14.

to ratou akangateitei i te ture a te Atua, kare katoa ratou e āriki i te au tuanga maata e a o te toto: koia oki te *cell* muramura, te *cell* teatea, te *platelet* e te *plasma*.

¹¹ Teia tuatau, e akapaeia mai ana te au tuanga riki-riki o te toto, mei te *albumin*, *interferon*, *hemoglobin* e te vai atura, mei roto mai i te au tuanga maata o te toto tei taikuia mai i roto i te parakarapa 10, e oti e taangaangaia ai na roto i te au mataara tukeke. Ka tau ainei kia āriki

tetai Kerititiano i teia au tuanga rikiriki? Eaa ra tona manako, te irinaki ra ainei aia e e “toto” teia au tuanga rikiriki? Na te Kerititiano tataki tai uaorai e iki eaa tana ka rave. Mei tera katoa te tu no runga i te au ravenga rapakau mei te *hemodialysis*, *hemodilution*, e te *cell salvage* e o maira to tetai uaorai toto, mei te mea e kare te reira i akapaeia ki roto i tetai vairanga ke.—Akara i te Au Manako ke Mai, kapi 246-249.

¹² Me na tatou uaorai e iki e eaa ta tatou ka rave, ko te aiteanga ainei i reira e kare i te mea puapinga kia Iehova e eaa ta tatou ka iki? Kare, no te mea te inangaro maira aia kia kite e eaa to roto i to tatou manako e to tatou ngakau. (E tatau ia Maseli 17:3; 24:12.) No reira, i muri ake i te pati anga kia Iehova i tetai aratakianga e te kimikimi anga no runga i te au vairakau me kore i te au ravenga rapakau, e mea tau kia aru tatou i to tatou akava ngakau tei tereniia e te Pipiria. (Roma 14:2, 22, 23) Eiaa katoa etai ke e mārō mai kia aru tatou i to ratou akava ngakau, e eiaa katoa tatou e ui e, “Naringa ko koe teia eaa ra taau ka rave?” No runga i teia au ikianga, tei ‘runga i te Kerititiano uaorai tana apainga.’—Galatia 6:5; Roma 14:12; akara i te pia i te kapi 93 “Kua Mārama Ainei au e e Mea Tapu te Toto?”

AKAATA MAI TE TURE A IEHOVA I TONA AROA

¹³ Te akaari maira te au ture e te au kaveinga i roto i te Pipiria, e ko Iehova te Tumu o te ture, e Metua takinga meitaki aia e te manako ua maira aia i tana au tamariki. (Salamo 19:7-11) Noatu kare te akauenga “auraka e kai i ... te toto,” i orongaia mai ei ture no te rapakauanga maki, ka paruru ra te reira ia tatou mei te au maki ta te pamu

12. No runga i te au mea e o maira te akava ngakau, eaa ta tatou i mārama no runga i te reira e ka akapeea ra tatou?

13. Eaa ta te au ture e te au kaveinga a Iehova e akaari maira no runga iaia? Akatutu mai.

AKANGATEITEI I TE ORAANGA O TE MANU

Noatu kua akatika a Iehova kia tā tatou i te manu ei kai, ei kakau e ei paruru ia tatou kia kore e rokoia e te kino, kia taangaanga ra tatou i tera tikaanga na roto i te tu tau e te tu takinga meitaki. (Genese 3:21; 9:3) Kare tatou e inangaro kia aite mei ia Nimeroda te tangata kimi manu, tei tā puapinga kore ua i te manu ei tarekareka nana. (Genese 10:9) Kia aru ra tatou i to Iehova tu, no te mea te manako maira aia i te turanga o te au manu pouroa e tae ua atu ki te au manu rikiriki roa.—Iona 4:11; Mataio 10:29.

Akaariia mai to Iehova inangaro na roto i te Ture a Mose. (Exodo 23:4, 5, 12; Deuteronomi 22:10; 25:4) Kia tau ki tera Ture, te akakite ra a Maseli 12:10 e: “E akono rai te tangata tuatua-tika ra i tana ra puaka kia ora: ko te aroa ra o te aronga kino ra, ko te takinga-kino ia.” Kare e roa atu ka takoreia te aronga takinga kino pera katoa ta ratou au angaanga kino.

toto e akatupu mai ana. (Angaanga 15:20) Karanga te au taote e ko te vava’i i te aronga maki ma te kore e pamu toto, ko te ravenga meitaki rava atu te reira no te rapakauanga maki i teia tuatau. Ki te au Kerititiano mou, te akapapu maira tera i to Iehova pakari aite koreia e tona akaperepere maata.—E **tatau ia Isaia 55:9**; Ioane 14:21, 23.

¹⁴ Kua akaataia mai to te Atua manako no runga i te turanga o tona iti tangata i Iseraela i taito na roto i tana au ture. Ei akaraanga, kua akaue aia kia patuia tetai arai ki runga i te tā’uu o te au are o te ngati Iseraela ei paruru ia

14, 15. (a) Akaataia mai to te Atua aroa no tona iti tangata na roto i teea au ture? (e) Akapeea koe me taangaanga i te au kaveinga e turu ra i teia au ture?

ratou kia kore e rokoia e te tumatetenga, no te mea e maata te au angaanga e raveia ana i runga i reira. (Deuteronomi 22:8; 1 Samuela 9:25, 26; Nehemia 8:16; Angaanga 10:9) Kua akaue katoa te Atua e kia tapekaia te au puakatoro ae. (Exodo 21:28, 29) Me kare teia au umuumuanga e akonoia, te akaari maira te reira i te tu akangateitei kore no etai ke, e ka tamateia te tangata tei aati i tera ture.

¹⁵ Ka akapeea koe me taangaanga i te au kaveinga no teia au ture? Akamanako meitaki no runga i toou apinga akaoro, toou tu me akaoro i te reira, taau au manu, toou ngutuare, taau ngai angaanga, e te tu tamataora taau e rave ana. I tetai au enua, ko te tumatetenga te tumu maata rava atu no te mate i rotopu i te au mapu, no te mea kare ratou e matakite ana. Inara, e mea puapinga tikai te oraanga ki te au mapu tei inangaro kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, e kare ratou e akao atu ana ia ratou ki roto i te au angaanga te ka akatupu i te tumatetenga. Kare ratou e akavare ana ia ratou i te manako e kare te mapu e rokoia ana e te kino. Mari ra, e akaperepere ana ratou i to ratou oraanga mapu na te kopae anga i te au mea e kino ei ratou.—Koheleta 11:9, 10.

¹⁶ I roto i te mata o te Atua, e mea puapinga katoa te oraanga o te pepe tei roto rai i te kopu o te mama. I te enua o Iseraela i taito, me kino tetai vaine nui i tetai tangata e *me mate aia me kore* tana pepe, kia Iehova e ta tangata rai tera tangata, e 'e mate tona utunga.'* (**E tatau ia Exodo 21:22, 23.**) No reira, e akamanako ua ana e mei

---

* Akakite te aronga tata tikitinari e, i roto ia Exodo 21:23, "kare ko te vaine anake ua tei rokoia e te kino." E akara katoa e, kare te Pipiria e karanga ana e i akatumuia ta Iehova utunga ki runga i te pakari o te pepe.

---

16. Eaa te kaveinga Pipiria no te tiritiri pepe? (Akara katoa i te tataanga i raro.)

teaa ra to Iehova manako no runga i te manganui ua atu o te au pepe e tiritiriia nei e to ratou au mama i te au mata-iti ravarai, kia kore to ratou oraanga tau kore e tamana-manataia.

¹⁷ Akapeea i reira no runga i tetai vaine tei titiri i tana pepe i mua ake ka apii ei aia no runga i te tuatua mou o te Pipiria? Ko te aiteanga ainei i reira e kare a Iehova e aroa mai e e tangi mai iaia? Kare! Ko te tika, ka rauka i tetai tangata tei tatarara tikai kia irinaki e ka akakore a Iehova i tana ara kia tau ki te atinga oko a Iesu na roto i tona toto. (Salamo 103:8-14; Ephesia 1:7) Kua akakite te Mesia uorai e: “Kare au i aere mai e tiki i te aronga tuatua-tika, i te aronga ara ra, kia tatarara.”—Luka 5:32.

KOPAE I TE MANAKO MAKITAKITA!

¹⁸ Kare e rava ua kia kore e takino i etai ke, mari ra, te inangaro maira a Iehova ia tatou kia takore takiri i te tu makitakita mei roto i to tatou ngakau. “Ko tei makitakita i tona taeake, e ta tangata ia,” i tata ai te apotetoro ko Ioane. (1 Ioane 3:15) Tera tu tangata kare e rava ua e kia riri aia i tona taeake, ka inangaro ra aia kia mate takiri tona taeake. Penei ka kitea tona tu makitakita na roto i tana tuatua akakino me kore i te tapepe pikikaa te ka tau kia akautungatia mei te mea e e tika tana akaapaanga i tona taeake. I Iseraela i taito, ko te tangata e tapepe pikikaa ra i tona taeake, ka iri mai te utunga tana e akaapa ra i tona taeake, ki runga iaia uorai. (Levitiku 19:16; Deuteronomi 19:18-21; Mataio 5:22) E mea puapinga tikai i reira kia tauta pakari tatou i te takore takiri i tetai ua atu tu makitakita e vai ra i roto i to tatou ngakau!—Iakobo 1:14, 15; 4:1-3.

---

17. Ka akapeea koe me akapumaana i tetai vaine tei titiri i tana pepe i mua ake ka apii ei aia no runga i to te Atua au turanga?

18. Eaa ta te Pipiria e akakite maira e ko te tumu maata no te akamaringi toto?

KUA MĀRAMA AINEI AU E E MEA TAPU TE TOTO?

Kaveinga: “Auraka e kai i te . . . toto.”
—Angaanga 15:20.

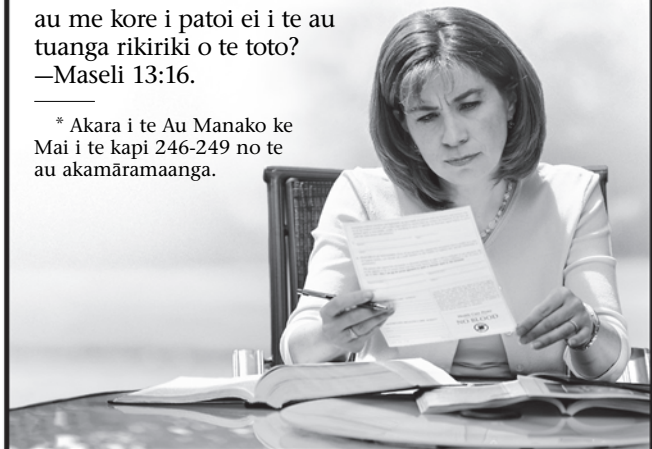
Au uianga kia ui kia koe uaorai

■ Ka akapeea ra au me akamārama i te tuke i rotopu i te au tuanga maata e a o te toto, e te au tuanga rikiriki?*

■ Eaa te tumu ka anoanoia ai e naku uaorai e iki e me ka āriki au e me ka patoi i te au tuanga rikiriki o te toto me kore i tetai au ravenga rapakau e o maira toku uaorai toto?—Roma 12:2; Galatia 6:5.

■ Ka akapeea au me akamārama ki toku taote i te tumu i āriki ei au me kore i patoi ei i te au tuanga rikiriki o te toto?
—Maseli 13:16.

* Akara i te Au Manako ke Mai i te kapi 246-249 no te au akamāramaanga.

¹⁹ Te aronga tei akaperepere i te oraanga mei ia Iehovai e tei inangaro kia noo tamou i roto i tona aroa, ka

19. Ko te tangata tei akariro i te au kaveinga Pipiria ei arataki iaia, eaa ra tana i mārama no runga ia Salamo 11:5 e Philipi 4:8, 9?

kopae katoa ratou i te au tu kino anake. Te karanga ra a Salamo 11:5 e: “Tei inangaro i te takinga-kino, kua riri roa [to Iehova] ngakau iaia.” Kare teia irava e tuatua ra no runga ua i to Iehova tu; te akakite maira ra te reira i tetai kaveinga te ka o mai te tu e noo ra tatou i to tatou oraanga. Ka akakeu te reira i te aronga tei inangaro i te Atua kia kopae i tetai ua atu tu tamataora te ka akatupu i te inangaro no te kino. Pera katoa te tuatua e e “Atua au” a Iehova, ka akakeu te reira i tona au tavini kia akaki i to ratou manako e to ratou ngakau ki te au mea rekarekaia, meitaki, paapaia, e te ka akatupu i te au.—**E tatau ia Philipi 4:8, 9.**

AURAKA E PIRI KI TE AU AKAAERENGA O SATANI

²⁰ I roto i te mata o te Atua, na Satani e tona akatereanga poritiki, tei akatutuia mai ei au puaka taae i roto i te au Tuatua Tapu, i akatupu i te mate o te mirioni ua atu tei kapiti mai i te manganui ua atu o te Au Kite o Iehova. (Daniela 8:3, 4, 20-22; Apokalupo 13:1, 2, 7, 8) Kua piri katoa atu te au akaaerenga kimi puapinga e te aronga kite taieni ou ki teia au mana tutara i te anga i te au apinga tamaki kino rava atu tei kiteia ana ei akapuapinga ia ratou uaorai. Te tika ua ra e “te vai ua nei rai to te ao ravarai i raro ake i taua vaerua kino ra”!—1 Ioane 5:19.

²¹ No te mea kare te au pipi a Iesu “i to teiane ai ao,” e kare roa ratou e piri atu ana ki te au angaanga poritiki e te au tamaki o teiane ai ao, kare i reira ratou i apa i te akamaringi i to ratou uaorai toto e to etai ke atu.* (Ioane 15:19; 17:16) No te mea te aru ra ratou i te akaraanga o te Mesia, kare ratou e tamaki atu me takinokino mai etai ke ia ratou. Mari

---

* Akara i te Pene 5, “Akatakake Mai Anga Mei Teiane Ai Ao.”

20-22. Eaa to te au Kerititiano turanga no runga i teiane ai ao, e eaa te tumu i akapera ai ratou?

Ka akapeea au me akamārama ki te taote e eaa taku tukuanga tika no runga i te au tuanga rikiriki o te toto?

ra, ka akaari ratou i te aroa no to ratou enemi, e ka pure katoa no ratou.—Mataio 5:44; Roma 12:17-21.

²² Tei maata rava atu, kare te au Kerititiano mou e akao atu ana ia ratou kia “Babulonia maata,” te patireia o te au akonoanga pikikaa o teiane ai, e te tumo o te akamaringi toto. “Tei roto iaia” e karanga ra te Tuatua a te Atua, “te toto o te au peroveta, e to te aronga tapu i te kitea anga ia, e to te aronga katoatoa i taia i teiane ai.” No reira, te akamatakiteia maira tatou e: “Ka aere ke mai ana kotou ki vao, e aku au tangata.”—Apokalupo 17:6; 18:2, 4, 24.

²³ E maata atu te o maira ki te aere ke mai anga ki vao ia Babulonia Maata. No reira, kare e rava ua kia akaatea mai koe i toou ingoa mei roto i ta ratou au rekoti. Ka ano ano katoaia kia makitakita i te au peu viivii e āriki ra me kore e turuturu ra taua akonoanga pikikaa ra—te peu akaturu a te akonoanga koia oki, te piri ki roto i te angaanga

23. Eaa te o maira ki te aere ke mai anga ki vao ia Babulonia Maata?

poritiki, e te tu noinoi kia rauka te apinganui. (**E tatau ia Salamo 97:10**; Apokalupo 18:7, 9, 11-17) E akatupu ua ana rai teia au angaanga i te akamaringi toto!

²⁴ I mua ake ka āriki ei tatou i te akamorianga mou, kua piri ana tatou ki tetai au tuanga o to Satani akatereanga, no reira i tetai tua, kua apa rai tatou i te akamaringi toto. Inara, no te mea kua tauī tatou i to tatou au tu, kua tuku i to tatou akarongo ki roto i te atinga oko a te Mesia, e kua akatapu i to tatou oraanga ki te Atua, kua rauka ia tatou te akaperepereanga a te Atua e tana paruruanga mei te au apinga te ka takino i to tatou pirianga kiaia. (Angaanga 3:19) Te akamaara maira taua paruruanga ia tatou i te au oire akapuanga i te au tuatau taito.—Numero 35:11-15; Deuteronomi 21:1-9.

²⁵ Eaa ra te angaanga a taua akanoonooanga ra? Me ka akatupu tetai tangata Iseraela i te mate o tetai ke, ka oro aia ki tetai o te au oire akapuanga. Me oti te tukuanga tika a te au akava no runga i taua turanga ra, ka anoanoia taua tangata ra kia noo i roto i te oire akapuanga e mate ua atu te taunga maata. I reira ka rauka iaia kia noo i tetai ngai ke mai. E akaraanga meitaki tikai teia no to Iehova aroa e tona akaperepere maata i te oraanga o te tangata! Aite rai taua au oire akapuanga i taito ki ta Iehova akanoonooanga tei akatumuia ki runga i te atinga oko a te Mesia, ei paruru ia tatou mei te utunga o te mate no tei aati i te au akauenga a te Atua no runga i te tu tapu o te oraanga e te toto, tei kore i rave akakoroia. Te āriki ra ainei koe i tera akanoonooanga? Ka akapeea ra koe te akaari anga e te āriki ra koe i te reira? Tetai mataara, kia pati i etai ke kia āriki i ta te Atua akanoonooanga no te paruruanga, no

---

24, 25. (a) Eaa ta te Atua akanoonooanga no tetai tangata akamaringi toto tei tatarara? (e) Eaa te akanoonooanga i te au tuatau taito ta teia e akamaara maira ia tatou?

te mea te vaitata roa mai nei te “mate maata.”—Mataio 24:21; 2 Korinetia 6:1, 2.

AKAPEREPERE I TE ORAANGA, TUTU AERE I TE KARERE PATIREIA

²⁶ Te turanga o te iti tangata o te Atua i teia tuatau, te akamaara maira te reira ia tatou i to te peroveta ko Ezeikiela ta Iehova i akaue kia tiaki i te ngutuare o Iseraela e kia akamatakite ia ratou. “E akarongo mai koe i te tuatua i toku nei vaa, ka na ko nei atu ei iaku nei i te ako ia ratou,” i akakite ei te Atua. Me kare a Ezeikiela e akono i tei akaueia atu kiaia, ka iri te toto o te aronga ka tamateia ki runga iaia uaorai me akapouia a Ierusalem. (Ezeikiela 33:7-9) Inara kua akarongo a Ezeikiela e kare atura te toto o etai ke i iri mai ki runga iaia.

²⁷ Teia tuatau, te aro atu nei tatou i te openga o to Satani ao. No reira, e apainga e e tikaanga ngateitei teia ki te Au Kite o Iehova kia akakite kapiti i to te Atua “rā akaoko anga,” e te karere o te Patireia. (Isaia 61:2; Mataio 24:14) Te piri ra ainei koe ki roto i teia angaanga puapinga? E mea puapinga tikai te angaanga tutu aere ki te apotetoro ko Paulo. No reira i rauka ai iaia kia tuatua e: “Kare rava oku viivii i te toto o te tangata katoa nei. Kare rava akenei au i uuna, kua akakite ua atu oki au kia kotou i te anoano katoa o te Atua.” (Angaanga 20:26, 27) E akaraanga meitiki tikai teia no tatou kia aru!

²⁸ E rauka ai ia tatou kia noo tamou i roto i te aroa o to tatou metua ko Iehova, kare e rava kia aru ua i to Iehova aerenga manako no runga i te oraanga e te toto. Ka anoano katoaia tatou kia vai viivii kore, me kore kia tapu i roto i tona mata mei ta tatou ka kite i roto i te pene ka aru mai.

26-28. Na roto i teea mataara i aiteite ei to tatou turanga i teia tuatau ki to te peroveta ko Ezeikiela, e ka akapeea tatou i te noo tamou anga i roto i te aroa o te Atua?

Inangaro te Atua i te Aronga mā e te Viivii Kore

‘I te tangata viivii kore ra, e tu viivii kore katoa toou.’
—SALAMO 18:26.

TE AKAPAPA ra tetai māma i tana manga tamaiti ka aere raua ki tetai ngai. Akapapu meitaki aia e kia akapā-ia te tamaiti e kia mako tona kakau e te mā. Kua kite aia e e mea puapinga te tu mā no te oraanga kopapa o tana tamaiti, e ka akaari mai te tu o te tamaiti, e mei teaa te tu o tona nga metua.

² Te inangaro maira a Iehova to tatou Metua i te rangi, kia mā ua me kore kia viivii kore tona au tavini. Te aka-kite maira Tana Tuatua e: “E teiane, e aku au akapere-

1-3. (a) Eaa te tumu ka akapapu ei tetai māma e te mako ra e te mā ra tana tamaiti? (e) Eaa te tumu i inangaro ei a Iehova i tona aronga akamori kia mā, e eaa te akakeu ra ia tatou kia vai mā ua?

pere e, tei ia tatou taua au meitaki i tuatuaia maira, e tamā ua tatou ia tatou uaorai i te au viivii katoa o te kopapa e te vaerua, ma te akaope marie i te akonoanga tapu i te matakū anga atu i te Atua.”* (2 Korinetia 7:1) E inangaro maata to Iehova ia tatou; kua kite aia e ka puapingaia tatou me mā ua tatou. Te tapapa katoa maira aia e kia riro to tatou tu mā ei Au Kite nona, ei akameitaki anga na te tangata iaia. Ae, ka riro to tatou tu mā e te tu mako ei akakakā ia Iehova e tona ingoa tapu.—Ezekiela 36:22; e tatau ia 1 Petero 2:12.

³ No te mea kua mārama tatou e te inangaro maira a Iehova i te aronga mā, na tera e akakeu ia tatou kia vai mā ua. No to tatou inangaro iaia, ka taangaanga tatou i to tatou oraanga na roto i te tu te ka apai mai i te akanga-teiteianga kiaia. Ka inangaro katoa tatou kia vai tamou rai i roto i tona aroa. No reira, ka kimi marie ana tatou e eaa te tumu ka anoanoia ai tatou kia mā, eaa te o maira ki te tāmā anga ia tatou, e ka akapeea e rauka ai ia tatou kia vai mā ua. Ka tauturu teia ia tatou kia kite e eaa te au ngai ka anoanoia tatou kia akatikatika.

EAA TE TUMU KA ANOANOIA AI TATOU KIA MĀ?

⁴ Tetai mataara e arataki ana a Iehova ia tatou, koia oki na roto i tana akaraanga. Te akamaroiroi maira Tana Tuatua e kia “aru kotou i te Atua.” (Ephesia 5:1) Teia te tumu maata ka anoanoia ai tatou kia mā ua rai: Ko Iehova, te Atua ta tatou e akamori nei, e Atua mā aia e te viivii kore e te tapu i roto i te au mea ravarai.—**E tatau ia Levitiku 11:44, 45.**

---

* Te tuatua Ereni tei uriiā ei “tamā,” te akataka maira te reira i te tu mā i te pae kopapa pera katoa te oraanga mā e te akamorianga mā.

4, 5. (a) Eaa te tumu maata i anoanoia ai tatou kia mā ua rai? (e) Akapeea te au mea tini ta Iehova i anga i te akaari mai anga i tona tu mā?

⁵ Te kitea nei to Iehova tu mā e te viivii kore, pera tona au arataa e manganui i roto i te au mea tini tana i anga. (Roma 1:20) I angaia mai te enua ei kainga mā no te ngata. Kua akanoo a Iehova i te au ravenga tei karangaia e e *ecological cycle*, ei tāmā i te mareva e te vai. I anga mai te Atua i te enua na roto i te tu umere tikai te ka rauka i te enua kia tāmā iaia uaorai e te au mea tini ravarai i roto. Te taka meitaki ua ra e e mea puapinga tikai te tu mā kia Iehova, no te mea ‘nana i anga i te enua.’ (Jeremia 10:12) E tau rai i reira e kia riro te tu mā ei mea puapinga katoa kia tatou.

⁶ Tetai tumu ke mai i anoanoia ai tatou kia vai mā ua, koia oki te umuumu maira a Iehova to tatou Tutara Nga-teitei, kia mā ua rai tona aronga akamori. I raro i te Ture ta Iehova i oronga ki to Iseraela, e pirianga vaitata tikai to te tu mā e te akamorianga. Kua akataka mai te Ture e kia pāi te taunga maata e rua taime i te Ra Tapokiangaara. (Levitiku 16:4, 23, 24) Ka anoanoia te kau taunga kia orei i to ratou rima e te vaevae i mua ake ka oronga ai i te atinga kia Iehova. (Exodo 30:17-21; 2 Paraleipomeno 4:6) E 70 tu viivii ta te Ture i akataka mai te ka riro ei ta-viivii i tetai tangata i te pae kopapa e pera katoa i tana akamorianga. Me kua viivii tetai ngati Iseraela, kare aia e akatikaia kia piri ki roto i te akamorianga—me ka piri aia ki te akamorianga i roto i tera turanga, e mate tona utunga. (Levitiku 15:31) Tetai ua atu tangata kare e inangaro kia tāmā iaia mei tei umuumuia e te Ture, tei kapiti mai te pāi anga iaia e te tāmā anga i tona kakau, “ka tipu keia ia tangata i te uipaanga nei.”—Numero 19: 17-20.

⁷ Noatu kare tatou i raro i te Ture a Mose, te tauturu

6, 7. Akapeea te Ture i te akaketaketa mai anga e ka anoanoia te aronga e akamori ra i te Atua kia tāmā ia ratou?

maira ra teia ia tatou kia mārama i to te Atua aerenga manako no runga i teia au mea e o maira te tu mā. Te taka meitaki ua ra e, te akaketaketa maira te Ture e ka anoanoia te aronga e akamori ra i te Atua, kia tāmā ia ratou. Kare a Iehova i tauī. (Malaki 3:6) Kare aia e āriki mai i ta tatou akamorianga mei te mea e kare te reira i te mea mā e te kino kore. (Iakobo 1:27) No reira, ka anoanoia tatou kia kite e eaa tana e tapapa maira mei ia tatou no runga i teia.

AU MEA E O MAIRA TE TU MĀ I MUA I TE ATUA

⁸ I roto i te Pipiria, e maata atu te o maira ki te tu mā i te pae kopapa. Ko te tu mā i mua i te aroaro o te Atua, te o maira te au tuanga ravarai o to tatou oraanga. E ā au tuanga maata ta Iehova e tapapa maira ia tatou kia mā—i roto i ta tatou akamorianga, te tu o to tatou oraanga, to tatou aerenga manako, e te pae kopapa. Ka akamanako ana tatou e eaa te o maira ki te au tuanga tataki tai.

⁹ *Akamorianga mā.* Te aiteanga o te akamorianga mā, koia oki, auraka e kapiti i te akamorianga mou ki te akamorianga pikikaa. I te akaruke anga te ngati Iseraela i te oire Babulonia e kua oki atu ki Ierusalemā, kua anoanoia ratou kia akarongo i teia ako tei akauruia mai e: “Ka aere kotou ki vao; auraka e arapaki ua atu i tetai mea viivii ra; . . . kia mā kotou.” (Isaia 52:11) Te tumu maata i oki ei te ngati Iseraela ki to ratou ipukarea, koia oki kia akamata akaou i te akamorianga a Iehova. Ka anoanoia kia mā taua akamorianga ra—auraka kia taviiviiiā e tetai ua atu au apiiangā, au angaanga, e te au peu akangateitei kore i te Atua a te au akonoanga pikikaa.

---

8. I roto i teea au tu ta Iehova e tapapa maira ia tatou kia vai mā ua? 9, 10. Eaa te aiteanga kia vai mā ua ta tatou akamorianga, e eaa ta te au Kerititiano mou ka kopae?

¹⁰ Teia tuatau, kia matakite tatou te au Kerititiano mou, auraka kia taviiviii e te akamorianga pikikaa. (**E tatau ia 1 Korinetia 10:21.**) Ka anoanoia te tu matakite, no te mea te koropiniia nei tatou e te au akonoanga pikikaa. I roto i te au enua e manganui, e pirianga to te au peu tupuna tukeke, te au angaanga, e te au akamaaraanga ki te au apianga akonoanga pikikaa. Ei akaraanga, irinaki tetai au akonoanga e e apinga tetai i roto ia ratou te ka ora atu rai me mate te tangata. (Koheleta 9:5, 6, 10) Ka kopae te au Kerititiano mou i te au peu e o maira te au irinakianga pikikaa a te au akonoanga.* Auraka tatou e akatika i tetai ke kia māro ia tatou kia akaruke i te au turanga Pipiria o te akamorianga mā.—Angaanga 5:29.

¹¹ *Oraanga mā.* Ko te oraanga mā, te o maira te kopae takiri anga i tetai ua atu au tu peu ainga viivii. (**E tatau ia Ephesia 5:5.**) E mea puapinga tikai kia mā ua tatou i roto i te au tu ravarai. Mei ta tatou ka kite i roto i te Pene 9 o teia puka, ka anoanoia tatou kia rere ke atu i te moeāana, e rauka ai kia vai tamou ua i roto i te aroa o te Atua. Ko te aronga moeāana kare e tataara, kare ratou “e noo i te basileia o te Atua.” (1 Korinetia 6:9, 10, 18) I mua i te aroaro o te Atua, ko ratou tetai i roto i “te aronga viivii.” Me kare ratou e tāmā i to ratou oraanga, ‘e tuanga ta ratou ko te rua o te mate.’—Apokalupo 21:8.

¹² *Aerenga manako mā.* Ta te tangata e manako ra, ko tana ia ka rave. Me akatika tatou i te au manako tarevake kia tupu i roto i to tatou ngakau, papu roa e ka rave tatou

---

* Akara i te Pene 13 o teia puka no tetai uriurianga no runga i te au akaepaepaanga e te au peu ka anoanoia te au Kerititiano mou kia kopae.

11. Eaa te o maira ki te oraanga mā, e eaa i puapinga ai kia vai mā ua tatou i roto i teia tu?

12, 13. Eaa te pirianga i rotopu i te manako e te rave anga i tetai mea, e ka akapeea e rauka ai kia vai mā ua to tatou aerenga manako?

*Te tu mā i te pae kopapa, te o maira te tāmā anga
i to tatou kopapa e to tatou kainga*

i tetai angaanga kino. (Mataio 5:28; 15:18-20) Mei te mea ra e ka akaki tatou i to tatou manako ki te au mea tiamā, ka akakeuia tatou kia akatupu i te au tu meitaki. (E **tatau ia Philipi 4:8.**) Ka akapeea ra e rauka ai ia tatou te aerenga manako mā? Ka anoanoia tatou kia kopae i tetai ua atu tu tamataora te ka taviivii i to tatou aerenga manako.* Tetai katoa, kia akaki i to tatou manako ki te au mea mā e te viivii kore na roto i te apii putuputu anga i te Tuatua a te Atua.—Salamo 19:8, 9.

¹³ E rauka ai ia tatou kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua, e mea puapinga kia vai mā e te viivii kore ta tatou akamorianga, to tatou oraanga e to tatou aerenga manako. E maata atu te au mea ka uriuriia no runga i teia au

---

* Me iki i te tu tamataora tau, akara i te uriurianga i roto i te Pene 6 o teia puka.

tuanga o te tu mā e te viivii kore i roto i tetai au pene ke atu o teia puka. Ka akara tatou i teiane i te ā o te tuanga —*te tu mā i te pae kopapa.*

TE TU MĀ I TE PAE KOPAPA, EAA TE O MAIRA?

¹⁴ Te tu mā i te pae kopapa, te o maira te tāmā anga i to tatou kopapa e to tatou kainga. E mea puapinga ainei ki etai ke taau uaorai ikianga kia mā ua toou kopapa e toou kainga? Ae, e mea puapinga te reira ki te aronga akamori ia Iehova. Mei tei akakiteia i mua ake, e mea puapinga te reira kia Iehova no te mea e meitaki rai te reira no tatou, e ka riro katoa te reira ei akakakā iaia. Akamanako ana i te akatutuanga i orongaia mai i te akamata anga o teia pene. Me e repo ua ana te kakau o tetai tamaiti e te mako kore, ka umere rai te tangata e mei teaa ra te tu o tona nga metua, me kare ainei? No reira, kare tatou e inangaro kia riro to tatou kakau e te tu o to tatou oraanga ei akakino anga na te tangata i to tatou Metua i te rangi, me kore ei akatupu i te tu akangateitei kore no te karere ta tatou e tutu aere ra. Te karanga ra te Pipiria e: “Kare rava i tuku i te turorianga ki te tangata ravarai, kia kore e akakinoia te taoonga nei; Te akakite ua nei ra matou ia matou uaorai e e rave angaanga na te Atua i te au mea katoa nei.” (2 Korinetia 6:3, 4) Ka akapeea i reira tatou i te tāmā anga ia tatou i te pae kopapa?

¹⁵ *To tatou uaorai tu mā e te kakau.* Noatu e tuke tuke te peu e te turanga o te oraanga i te au enua, ka rauka ua te pu’a e te vai ei tāmā ia tatou e ta tatou tamariki. Ko te tu mā meitaki, ka o mai te orei i te rima ki te pu’a e te vai

14. Eaa te tumu i puapinga ai ki etai ke ta tatou uaorai ikianga kia mā ua?

15, 16. Eaa te o maira ki te au tu mā meitaki, e mei teaa ra te tu o to tatou kakau?

i mua ake ka kaikai ei, me akapapa i te kai, me oti mai i roto i te are meangiti, e me oti i te tau i te pikipiki o te pepe e te vai atura. E mea puapinga te orei i te rima ki te pu'a e te vai, ka paruru te reira ia tatou mei te maki e mei te mate. E tupu mai ana te au tu maki mei te eke, no te mea kare e oreia ana te rima. Ka riro te orei putuputu i to tatou rima ei tauturu i te paruru ia tatou mei tera au tu maki. I te au enua kare e ngai vairanga repo tangata, e tanuia ana te reira ki roto i te one mei ta te ngati Iseraela rai e rave ana i mua ana.—Deuteronomi 23:12, 13.

¹⁶ Ka anoano katoaia kia pu'a putuputu i to tatou kakau kia mā e kia mako. Kare e inangaroia te kakau oko maata e te au vaito ou, te mea maata kia mā e te tau. (E **tatau ia 1 Timoteo 2:9, 10.**) Noatu teiea tatou, ka inangaro tatou i te tu mako o to tatou kakau 'kia akamana e i te tuatua a te Atua a to tatou Ora.'—Tito 2:10.

¹⁷ *To tatou kainga.* Penei kare to tatou are e to tatou kainga e purapura ana inara, ko te mea maata kia mā e te mako. Pera katoa to tatou au apinga akaoro e te au mea ke atu mei ta tatou puka, te kiri e te kete me aere tatou ki te uipaanga e te angaanga tutu aere. E tauta tatou kia vai mā ua teia au mea, a roto e a vao. E akamaara katoa e ka riro to tatou are e to tatou kainga mā ei ingoa meitaki no to tatou Atua. I na, te apii nei oki tatou i te tangata e e Atua mā a Iehova, e ka takore aia i te aronga e taviivii ra i te enua, e kare roa atu, ka akariro tona Patireia i te enua nei ei parataito. (Apokalupo 11:18; Luka 23:43) Kare e ekoko e ka inangaro tatou i te tu mā o to tatou are e ta tatou au apinga ei akaari ki etai ke e te akatupu nei tatou i te au tu mā te ka tau no te ao ou ta tatou e tapapa atu nei.

---

17. Eaa te tumu ka inangaro ei tatou i to tatou au are e to tatou kainga kia mā e te mako?

TE TAUTA RA AINEI AU TE RAVE I TE MEA TIKA?

Kaveinga: “Te moto nei ra au i taku kopapa kia vi: ko te riro ua aea oki au, ko tei ako ia etai ke ra, ei tangata kite koreia mai.”—1 Korinetia 9:27.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Me tupu mai te inangaro kia rave i tetai angaanga viivii, e pure ana ainei au no te vaerua o te Atua kia tauturu mai iaku i te akakore atu i te reira?—Mataio 6:13.
- Eaa ta te au tangata taku e piri ana, te au teata taku e akara ana, e te au imene taku e akarongo ana, ka akatupu ki toku akakoroanga kia akakore i te au tu viivii?—1 Petero 4:3, 4.
- No teaa ta tatou angaanga meitaki i kore ei e tau kia akariroia ei kotoeanga no te rave i te kino?—Mataio 23:25-28.
- Eaa au ka inangaro ei kia aru i te akaraanga o Iesu tei mate no te rave i te anoano o te Atua?—1 Petero 2:21; 4:1.
- Ka akapeea au me akamarama ki tetai tangata i te tumu i iki ei au eiaa e kai avaava?—Roma 12: 1, 2.
- Noatu ka rave akaou au i tetai peu viivii, kua kite ainei au e ka rauka rai iaku kia akakore i te reira me tauta atu rai au?—Roma 7:21-25.

¹⁸ *To tatou ngai akamorianga.* Na to tatou inangaro ia Iehova e akakeu ra ia tatou kia akaari i te tu akangateitei no to tatou Are Uipaanga Patireia, koia oki to tatou au ngai akamorianga. Me aere mai te aronga ou ki te are uipaanga, ka inangaro tatou kia riro to tatou ngai akamorianga ei mea marekaia e ratou. Ka anoanoia kia tāmā e kia ripea putuputu i te reira kia vai manea ua. Na te akapapu anga e kia vai meitaki ua te turanga o to tatou Are Uipaanga Patireia, te akaari ra tatou i te tu akangateitei no te reira. E tikaanga meitaki tikai kia tauturu tatou i te tāmā e te ripea i to tatou ngai akamorianga. (2 Paraleipomeno 34:10) Mei tera katoa rai te tu me uipa tatou i ko i to tatou Are Akaputuputuanga me kore i tetai au ngai ke atu e raveia ana ta tatou au akaputuputuanga e te au uruoaanga.

KOPAE TATOU I TE AU TU E TE AU PEU VIIVII

¹⁹ Kia vai mā ua tatou i te pae kopapa, ka anoanoia kia kopae tatou i te au tu e te au peu viivii mei te kai avaava, te kona kava, te kai vairakau akakona e te au apinga ka ānevaneva te manako. Kare te Pipiria i akakite tika mai i te ingoa o te au tu viivii e te tau kore pera te au peu rave matauia i teia tuatau, inara tei roto i reira te au kaveinga te ka tauturu ia tatou kia kite i to Iehova manako no runga i te reira. No te mea kua kite tatou i to Iehova manako no runga i teia au mea nei, ka riro to tatou inangaro iaia ei akakeu ia tatou kia aru i te mataara te ka mareka mai aia. Ka akamanako ana tatou e rima au kaveinga Tuatua Tapu.

---

18. Akapeea tatou te akaari anga i te tu akangateitei no to tatou Are Uipaanga Patireia?

19. Kia vai mā ua rai tatou i te pae kopapa, eaa te ka anoanoia kia kopae tatou, e akapeea te Pipiria i te tauturu anga ia tatou no runga i teia?

²⁰ *“E aku au akaperepere e, tei ia tatou taua au meitaki i tuatuaia maira, e tamā ua tatou ia tatou uaorai i te au viivii katoa o te kopapa e te vaerua, ma te akaope marie i te akonoanga tapu i te matakū anga atu i te Atua.”* (2 Korinetia 7:1) Inangaro a Iehova kia matara mai tatou mei te au peu e taviivii ra i to tatou kopapa e te riro ra ei takino i to tatou tu me kore i to tatou aerenga manako. No reira, kia kopae tatou i te au tu viivii e riro nei ei kino ki to tatou oraanga kopapa e to tatou manako.

²¹ Te oronga maira te Pipiria i tetai akakeuanga ririnui no tatou, kia ‘tamā ia tatou uaorai i te au viivii katoa.’ Me akara meitaki tatou, te na ko ra a 2 Korinetia 7:1 e: “Tei ia tatou taua au meitaki i tuatuaia maira.” Eaa ra teia au meitaki? Mei tei taikuaia mai i roto i te au irava i mua ake, kua taputou mai a Iehova e: “Naku e āriki atu ia kotou, E ei Metua au no kotou.” (2 Korinetia 6:17, 18) E akamanako ua ana ra e te taputou maira a Iehova e ka paruru, ka akono, e ka akaperepere aia ia tatou mei te metua e akaperepere i tana tamaiti me kore i tana tamaine. Inara, me ka kopae tatou i teia au viivii o te “kopapa e te vaerua,” i reira ua a Iehova e akatupu ei i teia au taputou. E manako kore tikai kia akatika i tetai ua atu tu me kore au peu viivii kia akangere ia koe i toou pirianga vai-tata e te akaperepereia kia Iehova!

²² *‘E inangaro atu koe i to Atua ia Iehova ma to ngakau katoa, e ma to oraanga katoa, e ma to manako katoa.’* (Mataio 22:37) Ko teia tei maata rava atu i te au akauenga katoa ta Iesu i iki. (Mataio 22:38) Kua tau rai kia akaari tatou i teia tu inangaro no Iehova. E rauka ai ia tatou kia

---

20, 21. Ka inangaro a Iehova ia tatou kia matara mai mei teea au tu peu, e eaa te akakeuanga ririnui tei rauka ia tatou kia akono i te reira? 22-25. Eaa te au kaveinga Pipiria te ka tauturu ia tatou kia kopae i te au tu e te au peu viivii?

inangaro atu iaia ma te ngakau katoa, te oraanga katoa, e te manako katoa, ka anoanoia tatou kia kopae i te au peu te ka akapoto ua i to tatou oraanga me kore te ka akapoiri i to tatou manako tei orongaia mai e te Atua.

²³ *“Koia [ko Iehova] uaorai oki tei oronga mai i te ora, e te a’o, e te au mea katoa.”* (Angaanga 17:24, 25) E apinga aroa te oraanga no ko mai i te Atua. No to tatou inangaro Iaia, no reira ka akaperepere tatou i tera apinga aroa. Ka akakore tatou i tetai ua atu tu me kore au peu te ka takino i to tatou oraanga kopapa, no te mea ko tera au tu, e akangateitei kore tikai i te apinga aroa o te oraanga.—Salamo 36:9.

²⁴ *“E aroa atu koe i toou tangata tupu mei te aroa ia koe uaorai.”* (Mataiao 22:39) Maataanga i te taimē, e riro ana teia au tu e te au peu viivii ei takino ia tatou e etai ke atu. Ei akaraanga, ka riro te auai e pupui maira te tangata kai avaava ki vao, ei takino i te tangata kare e kai avaava ana. Ko te tangata tei takino i etai ke, te aati ra aia i te ture a te Atua kia aroa atu i tona tangata tupu. Tera te aiteanga, te pikikaa ua ra aia e te inangaro ra aia i te Atua.—1 Ioane 4: 20, 21.

²⁵ *“E kauraro marie i te ui ariki e te aronga mana.”* (Tito 3:1) I te au enua e manganui, me kai me kore me taangaanga tetai tangata i te au vairakau akakona mei te maruana e te vai atura, te aati ra aia i te ture. Ei au Kerititiano mou, kare tatou e kai ana me kore e taangaanga ana i teia au tu vairakau tei tureia.—Roma 13:1.

²⁶ Kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia tatou kia vai mā ua i roto i te au tuanga

---

26. (a) Kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, eaa te ka anoanoia kia rave tatou? (e) Eaa i papu ei ia tatou e ko te oraanga mā i mua i te Atua te oraanga meitaki rava atu?

“E TIKA RA TE AU MEA KATOA I TE ATUA”

“E 15 rai oku mataiti,” i na Helen ei,* “e kai avaava ana au i te au ra ravarai e te kai kava i te au openga epetoma e toku au oa. I muri mai kua matau ua au i te kai i te *crack cocaine*, e toru aku tamariki i taua taime ra e kare au i akaipoipo. Marikonga kore tikai toku oraanga. Inara kua akamata au i te apii i te Pipiria, e na roto i te tauturu a Iehova, kua rauka iaku i te akamako i toku oraanga e te akakore takiri i te kai vairakau akakona. Angaanga maata tikai i te akakore i te *cocaine*. Irinaki au e naringa kare te tauturu a Iehova kare e rauka iaku i te rave i teia au tauiana. Teiane ra, ka rauka iaku kia karanga e kua kite tikai au i te tika o ta Iesu tuatua e: ‘E tika ra te au mea katoa i te Atua.’ ”—Mataio 19:26.

* Kua tauuia te ingoa.

katoatoa e o maira te tu viivii kore. Penei kare i te mea mama kia akaruke e kia kopae takiri i te au tu e te au peu viivii, inara ka rauka rai i te rave i te reira.* Kare roa e ekoko e ko teia te oraanga meitaki rava atu no te mea e apii ua mai ana a Iehova ia tatou i te mea e puapinga ai tatou. (E tatau ia Isaia 48:17.) Tei puapinga roa atu, ka rauka ia tatou te merengo mou, no te mea kua kite tatou e ka riro to tatou oraanga mā ei apai mai i te ingoa meitaki no to tatou Atua, e rauka ai ia tatou kia vai tamou i roto i tona aroa.

* Akara i te pia i te kapi 106, “Te Tauta ra Ainei au te Rave i te Mea Tika?” e te pia i runga ake “E Tika ra te au Mea Katoa i te Atua.”

E Rere ke Atu i te Moeaana

“E tenana ka tamate i to kotou au melo i te au mea o teiane i ao; te akaturi [moeaana], te tuatua viivii, te anoano viivii ra, te inangaro tika kore, e te noinoi apinga, e akamori idolo oki te reira.”—KOLOSA 3:5.

AERE tetai tangata i te tautai i ko i te ngai e aere ua ana aia. E tai ua tu ika e inangaro ra aia kia mou mai. I na kua iki aia i tetai maunu e kua akamata i te takiri. Kare i roa ana kua eta te kati e kua amingi te matira. I reira rai akamata aia i te totō mai i tana ika. Katakata ua aia no te mea kua kite aia e kua tano meitaki te maunu.

² Mei tetai 3,500 mataiti i topa, te noo ra tetai tangata ko Balaama te ingoa, e te kimi ra aia e eaa te maunu ka tano kia taangaanga aia. Tana e akakoro ra, ko te iti tangata o te Atua e puakapa ra i te au ngai ateatea ua i Moabi i runga tikai i te kena o te Enea Taputouia. Karanga a Balaama e e peroveta aia no Iehova, inara e tangata noinoi ua rai aia tei tutakiiia kia taumaa i to Iseraela. No tei taruri keia ra tona akakoroanga e Iehova, taopenga mai i reira kua akameitaki aia i to Iseraela. No te mea te akakoro ra rai a Balaama kia rauka tana tutaki, kua manako aia e ka akakoko aia i te Atua kia taumaa i tona uaorai iti tangata me ka rauka iaia i te timata ia ratou kia rave i tetai ara viivii tikai. I na kua taangaanga a Balaama i te au mapu vaine manea o Moabi ei maunu nana i te akaturori i te au tane ngati Iseraela.—Numero 22:1-7; 31:15, 16; Apokalupo 2:14.

1, 2. Eaa te ravenga kikite ta Balaama i taangaanga ei akaturori i te iti tangata o Iehova?

³ Kua puapingaia ainei teia ravenga nana? I tetai tua, ae. No te mea, e tauatini ua atu au tane Iseraela tei vare i te timataanga kia rave i te au peu moeaana ki te au vaine Moabi. Kua akamata katoa ratou i te akamori i te au atua o Moabi tei kapiti mai ia Baala-peora, te atua viivii ta ratou e akamori ra na roto i te rave anga i te au peu ainga. I te openga, e 24,000 ngati Iseraela tei tamateia i mua ua ake ka tomo ei ratou ki roto i te Enuia Taputouia. E tumatetenga maata tikai tera!—Numero 25:1-9.

⁴ Eaa ra te au mea tei taki atu ki teia tumatetenga? E manganui tei akatupu i te ngakau kino e kua akaruke ia Iehova, te Atua tikai i akaora mai ia ratou mei Aiphiti, tei angai ia ratou i roto i te metepara, e tei arataki meitaki ua atu ia ratou ki te enua taputouia. (Ebera 3:12) I te tuatua anga no runga i taua mea ra, kua tata te apotetoro a Paulo e: “Auraka katoa tatou e akaturi [moeaana], mei tetai papaki o ratou i akaturi

---

3. Kua puapingaia ainei te ravenga a Balaama i taangaanga, e i roto ra i teea tu?

4. Eaa te tumu i vare ei te ngati Iseraela i te timataanga kia rave i te au peu moeaana?

Te ngai Ateatea ua i Moabi

[moeaana] ra, e mate iora e rua ngauru e toru ara i te tausani i te rā okotai.”*—1 Korinetia 10:8.

⁵ E maata te apiianga i roto i te puka o Numero no te iti tangata o te Atua i teia tuatau tei waitata ua i te tomo ki roto i tetai enua meitaki rava atu tei taputouia mai. (1 Korinetia 10:11) Ei akaraanga, aite rai te anoano pangia kore o teianei ao no te au peu ainga ki to te iti tangata Moabi i muatangana, inara e kino rava atu to teia tuatau. E tetai, i te au mataiti ravarai, tauatini ua atu te au Kerititiano e o nei ki roto i te au peu moeaana—taua ravenga rai tei riro ei akaturori i te ngati Iseraela. (2 Korinetia 2:11) I te aru anga i te tu o Zimeri tei apai atea ua mai i tetai vaine Midiana ki roto i tona puakapa, kua aite rai tetai au tangata e piri ana ki te iti tangata o te Atua i teia tuatau ei akakeuanga kino i roto i te putuputuanga Kerititiano.—Numero 25:6, 14; Iuda 4.

⁶ Te kite ra ainei koe ia koe i roto i te ngai ateatea ua o te Moabi o teia tuatau? Te kite ra ainei koe i toou tutaki—te ao ou tei tapapaia ana no tetai tuatau roa—e waitata ua maira? Me koia iā, i na e rave i te au mea ravarai taau ka rauka kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, na te akono anga i te akauenga: “E rere ke atu i te akaturi [moeaana].”—1 Korinetia 6:18.

EAA TE MOEAANA?

⁷ I roto i te Pipiria, ko te tuatua “akaturi,” (reo Ereni, *por-nei’a*), koia oki te moeaana, no runga te reira i te au

---

* Ko te numero tei orongaia mai i roto i te puka o Numero, te kapiti maira i “te aronga mamaata ravarai i te au tangata nei” tei tamatea e te au akava, e penei kua taeria te 1,000 tangata, pera katoa te aronga ta Iehova i tamate.—Numero 25:4, 5.

5, 6. No teaa te tuatua no runga i te ara a to Iseraela i te au ngai ateatea i Moabi i puapinga ai no tatou?

7, 8. Eaa te moeaana e eaa te kino ta te aronga e rave ra i te reira i akatupu kia ratou uorai?

tu pirianga ainga i vao ake i te oraanga akaipoipo ta te Atua i akatumu. Te o maira te akaturi ki te tokorua akaipoipo o tetai ke, te pirianga ainga ki tetai kare i akaipoipo, te pirianga ainga kia tutakiia, pera katoa te taangaanga i te vaa ei tāmāiniini i te mero ainga, te ainga na roto i te ara repo, tāmāiniini i te mero ainga o tetai kare koe i akaipoipo, e i rotopu i te tane e te tane, te vaine e te vaine, e te pirianga ainga ki tetai manu me kore i te tāmāiniini i te mero ainga o tetai manu ei akatupu i te anoano tika kore.*

⁸ Taka meitaki ua te Tuatua a te Atua: Ko te aronga e rave ra i te au peu moeaana, kare ratou e noo i roto i te putuputuanga Kerititiano e kare e rauka te oraanga mutu kore. (1 Korinetia 6:9; Apokalupo 22:15) E maata katoa te au mea kino ta ratou i akatupu kia ratou uo-
rai. Ei akaraanga, kare ratou e tau akaou kia irinakiia e kia akangateiteia, tupu te pekapeka i roto i te akaipoipo, te akava ngakau kino, te nui inangaro koreia, pera katoa te maki e te mate. (E tatau ia Galatia 6:7, 8.) Eaa ra oki tetai ka aru ei i tetai tu oraanga te ka akatupu i te taitaia? Te mea tangi ra, e maata te aronga kare e akamanako ana e eaa te kino ka tupu me aru ratou i tera mataara tau kore—e e maata te taima e o mai ana te au peu viivii o te ainga.

AU PEU VIIVII O TE AINGA —TAKI ATU KI TE MOEAANA

⁹ I te au enua e manganui, e akakiteia ana te au peu

---

* Te taangaanga katoaia ra te tuatua “au mea viivii” e te “au peu kanga” i roto i te Pipiria. No tetai uriurianga no runga i te aiteanga o teia au tuatua, akara i te “Au Uianga a te Aronga Tatau” i roto i *Te Puananga Tiaki* o Tiurai 15, 2006, neneia e te Au Kite o Iehova.

9. E tika ainei e kare te au peu viivii o te ainga i te mea kino mei ta tetai aronga e karanga ra? Akamarama mai.

viivii o te ainga ki roto i te nuti pepa, na roto i te imene, na runga i te tivi, e kua totoa ua te reira na runga i te Initaneti.* E tika ainei e kare te reira i te mea kino mei ta tetai aronga e karanga ra? Kare tera i te tika! Te aronga e akarakara ana i teia au peu viivii o te ainga, penei ka matau ua ratou i te titoitoi me kore i te tāmā-iniini i to ratou uaorai au mero ainga e te rave “i te anoano viivii,” te ka akatupu i te kaki pangia kore no

* Ko te “au peu viivii o te ainga” e taangaangaia ra i konei, te tua-tua ra no runga i te akaariari anga na roto i te au tutu, au puka, au pukapukaanga tei tukuia mai na roto i te tereponi me kore i te komupiuta te ka riro ei akatupu i te kaki ainga. Penei ka o mai te tutu o tetai tangata e rave ra i te au tu peu viivii roa atu o te ainga i rotopu i tetai nga tangata me kore i tetai pupu tangata.

RAUKA TE MAROIROI KIA AKAKORE I TE AU PEU AKATURI

“Toku mapu anga, e mea matau naku i te akarakara i te au teata peu viivii o te ainga e te titoitoi i toku mero ainga,” i karanga ai tetai mapu tane. “Irinaki toku au oa e e tu natura ua tera no te au mapu. Inara kua takino te reira i toku akava ngakau, e kua taki atu ki te oraanga akaturi. I te openga kua riro au ei tuikaa no toku uaorai au anoano tika kore. Inara kua rauka iaku i te akakore i teia au peu viivii noku na roto i te tauturu a Iehova e te putuputuanga. Teiane e matakite ana au e koai taku ka piri atu, no te mea kua kite au e e akakeuanga ririnui tikai to etai ke ki runga iaku. Kua kite katoa au e ka anoanoia au kia pure putuputu e kia apii ua rai i te Pipiria, kia kore au e oki akaou e rave i teia au peu viivii. Teiane kua rauka iaku te tikaanga ngateitei kia tavini ei painia tamou, e kare ei tuikaa no te au anoano tika kore.”

te ainga, te au anoano tau kore, te pekapeka i roto i te akaipoipo, e te tatara i te tokorua akaipoipo.* (Roma 1: 24-27; Ephesia 4:19) Kua akaaite tetai tangata kimi kite i te kaki pangia kore o te ainga ki te maki *cancer*. “Ka totoa ua atu rai te reira” i nana ai. “Varavara ua ake te taima ka ngaro te reira, e e mea ngata tikai i te rapakau e te takore.”

¹⁰ E akamanako ana i te au tuatua i tataia i roto ia Iakobo 1:14, 15 e na ko ra e: “Kia akatatipakeia tetai, e kia riro ua atu i te kino, kua pikikaaia te reira tangata i tona uaorai anoano tika kore. E kua to ta te anoano tika kore ra, anau maira tana ko te ara; e kia rave akaopeia te ara ra, anau maira tana ko te mate.” No reira me o te anoano tika kore ki roto i toou manako, e takore viviki atu i te reira! Ei akaraanga, me kite koe i tetai au tutu ainga, kia viviki i te akara ke me kore, e tamate i te komopiuta, me kore e tieni ki tetai porokaramu tivi ke mai. E rave i te au mea ravarai taau ka rauka kia patoi pakari i te anoano tika kore i mua ake ka riro ei na te reira e akatere ia koe!—E **tatau ia Mataio 5:29, 30**.

¹¹ Kua kite meitaki a Iehova i to tatou tu, e e tumuanga tau tona kia ako mai e: “E tenana ka tamate i to kotou au melo i te au mea o teiane ai; te akaturi [moeaana], te tuatua viivii, te anoano viivii ra, te inangaro tika kore, e te noinoi apinga, e akamori idolo oki te reira.” (Kolosa 3:5) E tika e penei ka riro te reira ei mea ngata i te rave. Inara e akamaara e ka rauka ia tatou kia pati tauturu ki to tatou Metua aroa e te akakoromaki.

---

* Uriuriia te peu titoitoi me kore te peu tāmāiniini i roto i te Au Manako ke Mai i te kapi 249-250.

10. Na teea au mataara e rauka ai ia tatou te taangaanga i te kaveinga i roto ia Iakobo 1:14, 15? (Akara i te pia i te kapi 115.)

11. Me tamate atu i te au anoano tika kore, akapeea tatou i te akaari anga e te irinaki ra tatou ia Iehova?

*E mataara meitaki kia taangaanga i te Initaneti
i tetai ngai ka kite te katoatoa*

(Salamo 68:19) No reira e pati viviki i tana tauturu me o mai te au mea kino ki roto i toou manako. E pure kia rauka “te mana maata” atu e kia manako no runga i tetai au mea ke atu.—2 Korinetia 4:7; 1 Korinetia 9:27; akara i te pia i te kapi 118, “Akapeea au me Akakore i Taku Peu Viivii?”

¹² Kua tata te tangata kite pakari a Solomona e: ‘I te au mea katoa taau ka paruru, kia maata taau paruru anga i to ngakau; ko te tumu oki te reira o te ora.’ (Maseli 4:23) To tatou “ngakau,” ko to tatou uaorai tu tikai ta te Atua e kite maira. Te mea puapinga Kiaia ko to tatou tu i roto i te ngakau—kare ko ta etai ke e kite maira—na te reira e akapapu mai e me ka rauka ia tatou te ora mutu kore e me kare. Taka meitaki ua. E mea puapinga katoa ra te reira no te mea, te o maira to tatou

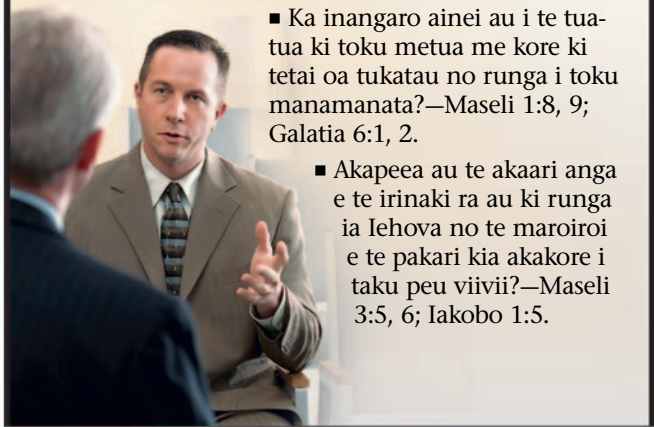
12. Eaa ra to tatou “ngakau,” e no teaa tatou ka paruru ei i te reira?

AKAPEEA AU ME AKAKORE I TAKU PEU VIIVII?

Kaveinga: “Ko kotou, tei inangaro ia Iehova, kia rikarika i te kino.”—Salamo 97:10.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Te kopae ra ainei au i te au turanga te ka akatupu i te au anoano tika kore?—Mataio 5:27, 28.
- E akamanako meitaki ana ainei au e eaa te openga kino ta te anoano tika kore ka akatupu?—Maseli 22:3.
- Eaa te ka anoanoia kia rave au i te akakore i taku peu viivii?—Mataio 5:29, 30.
- Ka inangaro ainei au i te tua-tua ki toku metua me kore ki tetai oa tukatau no runga i toku manamanata?—Maseli 1:8, 9; Galatia 6:1, 2.
- Akapeea au te akaari anga e te irinaki ra au ki runga ia Iehova no te maroiroi e te pakari kia akakore i taku peu viivii?—Maseli 3:5, 6; Iakobo 1:5.

oraanga. E akaraanga meitaki tikai a Iobu no tatou! Kia kore aia e akara atu i tetai vaine ma te akainangaro, kua papau aia i tetai koreromotu ki tona mata. (Iobu 31:1) Kua akaari mai tetai tangata tata taramo i roto i tana pure e mei te reira katoa tona manako i te na ko anga e: “E akaariu ke i toku mata kia kore e akara i te mea pua-pinga kore.”—Salamo 119:37.

IKIANGA TAREVAKE A DINA

¹³ Mei ta tatou i kite i roto i te Pene 3, ka riro to tatou au oa ei akakeuanga meitaki me kore ei akakeuanga kino ki runga ia tatou. (Maseli 13:20; e **tatau ia 1 Korinetia 15:33.**) Ka akamanako ana i te akaraanga o Dina, e tamaine na Iakoba te tavini tiratiratu o Iehova. Noatu kua apii meitakiia aia i tona tamarikianga, kua akaoa atu rai a Dina ki te au tamariki tamaine o Kanaana. Kua kite matauia te iti tangata o Kanaana no to ratou tu akono kore i te Atua. (Levitiku 18:6-25) I roto i te mata o te au tane Kanaana, pera katoa a Sekema, ko “tei akangateiteiia” i te ngutuare katoa o tona metua, kia ratou ka inangaro ua a Dina i te pirianga ainga kia ratou mei te au tamariki tamaine rai o Kanaana.—Genese 34:18, 19.

¹⁴ Te kite anga a Dina ia Sekema, kare roa ona manako inangaro i te ainga kiaia. Kareka a Sekema, kua rave aia i ta te au tane Kanaana e manako ana e e mea natura ua me tupu to ratou kaki ainga. Noatu kua tauta a Dina i te patoi, kua puapinga kore ua tana patoiainga no te mea, ‘kua opu iora a Sekema ia Dina e kua moe atura kiaia, e kua taakaaka iora iaia.’ I te akaraanga kua “inangaro atura” a Sekema ia Dina, inara kare te reira i akakore ana i te kino tana i rave kia Dina. (**E tatau ia Genese 34:1-4.**) E kare ko Dina ua tei o atu ki roto i te kino tei tupu. Kua riro tana ikianga no runga i tona au oa ei taakama, e ei apai mai i te ingoa kino ki runga i tona ngutuare tangata katoa.—Genese 34:7, 25-31; Galatia 6:7, 8.

¹⁵ Me e apiianga puapinga tetai i mou mai ia Dina,

---

13. Koai ra a Dina, e no teaa i tarevake ei tana ikianga i tona au oa?
14. Akapeea ta Dina ikianga no runga i tona au oa i te akatupu anga i te kino?

15, 16. Ka akapeea e rauka ai ia tatou te pakari mou? (Akara katoa i te pia i te kapi 125.)

no muri roa ake te reira i tona rokoia anga e te kino. Te aronga tei inangaro e tei akarongo kia Iehova, kare e tumuanga tau no ratou kia na roto i te reira turanga. No te mea e akarongo ana ratou ki te Atua, kua iki rai ratou 'kia kapiti katoa ki te aronga pakari.' (Maseli 13:20a) Kua marama ratou i "te au mataara memei-taki," e kua rauka i te kopae i te au manamanata e te mamae ngakau.—Maseli 2:6-9; Salamo 1:1-3.

¹⁶ Ko te pakari no ko mai i te Atua, ka rauka i te aronga tei inangaro i te reira e tei akamerengo i to ratou anoano na roto i te pure, te apii putuputu i te Tuatua a te Atua e te au apinga tei orongaia mai e te tavini akono meitaki e te pakari. (Mataio 24:45; Iakobo 1:5) E mea puapinga katoa te tu akaaka e akaataia maira na roto i te aru anga i te ako a te Pipiria. (2 Ariki 22:18, 19) Ei akaraanga, penei ka āriki tetai Kerititiano e e pikikaa ana rai te ngakau. (Jeremia 17:9) Inara me aro atu aia i tetai turanga tei tau kia akoia aia, ka taakaaka ainei aia iaia e ka āriki i te ako te ka orongaia mai ei tauturu iaia?

¹⁷ E tamanako ua ana i teia turanga. Kare tetai pāpā e akatika i tana tamaine e tetai mapu tane Kerititiano

---

17. Akataka mai i tetai turanga te ka tupu mai i roto i tetai ngutuare tangata, e oti akakite mai akapeea tetai metua i te uriuri marie anga i te reira ki tana tamaine.

kia aere ki tetai ngai ko raua anake ua. Karanga atu te tamaine e: “Pāpā, kare koe e irinaki ana iaku? Kare a maua apinga tarevake e rave!” Penei e inangaro tona ia Iehova e te meitaki ua ra tona manako inara, te aru ra ainei aia i te pakari no ko mai i te Atua? Te rere ke atura ainei aia i te moeaana? Me e neneva rai aia i te ‘irinaki ua i tona uaorai ngakau?’ (Maseli 28:26) Penei ka maara ia koe tetai au kaveinga ke mai te ka tauturu i te metua e tana tamaine kia uriuri marie no runga i teia mea.—Akara ia Maseli 22:3; Mataiao 6:13; 26:41.

ORO KE A IOSEPHA MEI TE MOEAANA

¹⁸ E mapu meitaki ua a Iosepha te tungane o Dina, tei oro ke atu mei te moeaana no tona inangaro i te Atua. (Genese 30:20-24) Kua kite tikai a Iosepha i te kino ta te tarevake a tona tuaine i akatupu. Kare e ekoko kua riro tei tupu e pera katoa to Iosepha anoano kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua, ei paruru iaia i te au mataiti e tuikaa ra aia i Aiphiti. Kua titau te vaine a tona pu i te akavare iaia “i tera rā i tera rā.” E mea okoia mai a Iosepha e tona pu ei tuikaa, e kare o tetai tuikaa tikaanga kia akaruke i tona pu i tetai ua atu taime ka inangaro aia. Kua tauta a Iosepha i te rave i te mea tau ma te pakari e te ngakau toa. Kua rave aia i teia na te patoi putu-putu ua anga i te vaine a Potiphara e i te openga, kua oro ke atu aia mei taua vaine ra.—**E tataua ia Genese 39: 7-12.**

¹⁹ E akamanako ua ana ra: Naringa a Iosepha i manakonako ua no runga i taua vaine ra me kore no runga i te ainga, ka rauka ainei iaia kia vai tiratiratu ua? Kare paa. Kare a Iosepha i akamou ana i tona manako ki

---

18, 19. Eaa te timataanga tei tupu i roto i te oraanga o Iosepha, e eaa tana i rave?

runga i teia au mea kino no te mea ko tona pirianga kia Iehova te mea puapinga maata rava atu kiaia, e te taka meitaki ra te reira i roto i tana tuatua ki te vaine a Potiphara. “I na oki toku pu,” i nana ai, “e kare roa ana apinga i tāpu iaku, mari ra ko koe, ko te vaine nana uaorai: eaa oki au e tika’i kia rave i tenana kino maata, e te ara i te Atua?”—Genese 39:8, 9.

²⁰ E akamanako ua ana i to Iehova rekareka iaia e akara ra i teia mapu tane ia Iosepha, i te tamou ngaueue kore anga ki tona tu tiratiratu i tera rā e i tera rā noatu te mamao iaia mei tona ngutuare tangata. (Maseli 27:11) I muri mai, kua rave a Iehova i tetai au ravenga kia akamataraiia mai a Iosepha mei te are tapekaanga e kia akariiro katoaia aia ei tangata maata i Aiphiti e ei tangata akaaere i te kai! (Genese 41:39-49) E tika atura te tuatua i roto ia Salamo 97:10 e: “Ko kotou, tei inangaro ia Iehova, kia rikarika i te kino ra; te tiaki ra aia i te vae-rua o tona aronga tapu ra; te akaora ra aia ia ratou i te rima o te aronga kino ra”!

²¹ Mei tera rai i teia tuatau, e maata te au tavini o te Atua e akaari ana e te ‘rikarika ra ratou i te kino, e te inangaro ra i te meitaki.’ (Amosa 5:15) Ei akaraanga, kua maara i tetai taeake mapu i Aperika, tetai tamaine apii tei akakite tika mai e me ka tauturu aia i taua tamaine ra i roto i tana tarere, ka akatika tera tamaine kia ai raua. “Kua patoi viviki atu au i tona manako,” i nana ai. “Na te tamou marie anga i toku tu tiratiratu, kua vai rai toku tu akangateitei, ko tei puapinga roa atu i te auro e te ario.” E tika e penei ka akatupu te ara i te “navenave poto ua,” inara e mamae ngakau ua rai ta

20. Eaa ta Iehova i rave kia akamataraiia mai ia Iosepha?

21. Eaa ta tetai taeake mapu i Aperika i rave i te akaari i tona tu ngakau toa kia vai tiratiratu ua?

tera tu e akatupu ana. (Ebera 11:25) E tetai, e mea puapinga kore ua rai te reira me akaaiteia atu ki te mataora mou e rauka mai ana no te akarongo kia Iehova.—Maseli 10:22.

ĀRIKI I TE TAUTURU A TO TATOU ATUA AROA

²² No to tatou tu apa ua, e ngata ana ia tatou pouroa i te akakore i te au anoano tika kore o te kopapa e kia rave i te mea tika i mua i te aroaro o te Atua. (Roma 7:21-25) Kua kite a Iehova i teia no te mea 'te manako ra aia e, e one ua tatou nei.' (Salamo 103:14) I tetai au taimera, penei ka rave tetai Kerititiano i tetai ara kino. E turanga puapinga kore ua ainei tona? Kare! E tika rai e penei ka kokoti te tangata tei ara i te ua kino tana i ruru, mei te Ariki ko Davida te tu. Noatu ra, kua tika ia Iehova kia "akakore mai i te ara" a te aronga tei tatarara e tei "aaki" atea ua i ta ratou ara.—Salamo 86:5; Iakobo 5:16; e **tatau ia Maseli 28:13**.

²³ Tetai katoa, kua oronga aroa ua mai te Atua i te aronga pakari i roto i te putuputuanga Kerititiano—e au tiaki tukatau teia i te tauturu i te au taeake. (Ephesia 4: 8, 12; Iakobo 5:14, 15) To ratou akakoroanga, kia tauturu i tetai tei rave i te ara i te akamou akaou i tona pirianga ki te Atua kia "rauка iaia te pakari" kia kore aia e rave akaou i te ara.—Maseli 19:8.

KIA RAUKA TE NGAKAU PAKARI

²⁴ Te tuatua ra te Pipiria i te au tangata "manako kore" e te aronga tei 'rauка te pakari.' (Maseli 7:7) No te

---

22, 23. (a) Me rave tetai Kerititiano i tetai ara kino, no teaa tona turanga i kore ei i te mea puapinga kore ua? (e) Eaa te tauturu ka rauka i tetai tangata tei rave i te ara?

24, 25. (a) Akapeea te mapu tane tei taikua mai i roto ia Maseli 7: 6-23 i te akaari anga e e tu "manako kore" tona? (e) Ka akapeea e rauka ai ia tatou te ngakau "pakari"?

mea kare aia i mārama tikai e kare e tukatau ana i roto i te angaanga a te Atua, penei kare te tangata “manako kore” e kite i te akamanako meitaki. Mei te mapu tane rai tei taikuaia i roto ia Maseli 7:6-23, penei ka māma ua iaia i te rave i tetai ara kino. Kareka ra “tei rauka iaia te pakari,” ka kimikimi marie aia i roto i tona ngakau na roto i te apii putuputu i te Tuatua a te Atua ma te pure. E ka tauta pakari aia i te ka rauka iaia noatu tona tu apa ua kia akarotai i tona aerenga manako, anoano, manako ngakau, e tona au akakoroanga i roto i te oraanga, kia tau ki ta te Atua e mareka ra. Tera i reira, te aroa ra aia iaia uaorai, e “ka rauka iaia te meitaki.”—Maseli 19:8.

²⁵ E ui kia koe uaorai e: ‘Te irinaki pu tikai ra ainei au e e tika to te Atua au turanga? Te irinaki ngaueue kore ra ainei au e ka riro te akono anga i te reira ei apai mai i te mataora maata?’ (Salamo 19:7-10; Isaia 48:17, 18) Me te ekoko ra koe i tetai mānga iti ua, e tauta i te akakore i te reira. Akamanako meitaki no runga i te kino ka tupu no te kopae i te au ture a te Atua. Tetai, “ka tongi ana kia kite i te meitaki o Iehova” na te akarotai anga i toou oraanga ki te tuatua mou e na te akaki anga i toou manako ki te au mea tau—te au mea mou, tika, viivii kore, rekarekaia, e te meitaki. (Salamo 34:8; Philipi 4: 8, 9) Mea papu roa e ko te maata atu i taau akapera, ko te maata atu ia i toou inangaro i te Atua, te inangaro i tana e inangaro ra e te rikarika i tana e rikarika ra. Kare a Iosepha i te tangata apa kore. E oti akera, kua rauka iaia i te “rere ke atu i te akaturi [moaana]” no te mea kua akatika aia ia Iehova kia apii iaia i te au mataiti e manganui kia rauka iaia i te akamareka i te Atua. E kia akapera katoa rai koe.—Isaia 64:8.

AU IRAVA KIA AKAMANAKO MEITAKI

“Ko kotou, tei inangaro ia Iehova, kia rikarika i te kino.”—Salamo 97:10.

“Ko tei akara ua atu i te vaine ei akatupu i te inangaro, kua akaturi takere ia aia i taua vaine ra i tona uaorai ngakau.”—Mataio 5:28.

“Ko te tangata ra i akaturi [moeaana] ra, kua takinga-kino ia i tona uaorai kopapa.”—1 Korinetia 6:18.

“Te moto nei ra au i taku kopapa kia vi: ko te riro ua aea oki au, ko tei ako ia etai ke ra, ei tangata kite koreia mai.”—1 Korinetia 9:27.

‘Ko ta te tangata e ruru ra, ko tana ra ia e kokoti. Ko tei ruru i ta tona uaorai kopapa, ka rauka iaia te kino i taua kopapa ra; kareka te ruru i ta te vaerua, ko te ora mutu kore tana e rauka i te vaerua.’—Galatia 6:7, 8.

“E tenana ka tamate i to kotou au melo i te au mea o teiane ai; te akaturi, te tuatua viivii, te ano ano viivii.”—Kolosa 3:5.

“Kia kite kotou ravarai e pini ua ake i te vaio i tona uaorai āriki ma te tapu e te ngateitei; Auraka i te inangaro tika kore.”—1 Tesalonia 4:4, 5.

²⁶ Kare te Atua i anga mai i to tatou au mero anau tamariki ei apinga kangakanga, mari ra kia rauka ia tatou i te anau tamariki e kia rauka te pirianga reka-reka i rotopu i te nga tokorua akaipoipo. (Maseli 5:18) Ka uriuriia to te Atua aerenga manako no runga i te oranga akaipoipo i roto i te nga pene ka aru mai.

26. Eaa te tumu manako puapinga te ka uriuriia i roto i te nga pene ka aru mai?

Akaipoipo—E Apinga Aroa no ko Mai i to Tatou Atua Akaperepere

“Te taura e toru enui ra, kare ia e motu vave.”

—KOHELETA 4:12.

E REKA ana rai koe i te aere ki te akaipoipo? E maata te aronga e reka ana, no te mea e au atianga mataora tikai te reira. Ka kite koe i te nga tokorua kua akamana meitaki ia raua. Kare ko tera ua, te akaari katoa maira to raua mata katakata i to raua mataora! E rā mataora tikai teia no raua, e i te akara anga e maata te au mea meitaki ta raua ka tapapa atu i roto i to raua oraanga akaipoipo.

² Inara ko te tika, e maata te au manamanata e tupu nei i roto i te oraanga akaipoipo i teia tuatau. Noatu te inangaro nei tatou kia mataora e kia puapingaia te oraanga o te au tokorua ou i akaipoipo, i tetai au taima ra penei ka umere rai tatou e: ‘Me ka mataora rai teia akaipoipo? Me ka tae rai ki te openga?’ Ko te pauanga ki teia nga uianga tei runga te reira i te tane e te vaine, me ka irinaki e me ka akono raua i te ako a te Atua no runga i te akaipoipo. (E tatau ia Maseli 3:5, 6.) Ka anoania raua kia akapera me ka inangaro raua kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua. Ka akamou tatou i teiane ki runga i te pauanga a te Pipiria ki teia au uianga e ā: Eaa te tumu ka inangaro ei tetai i te akaipoipo? Me ka akaipoipo koe, koai ra taau ka iki ei tokorua noou? Ka akapea

1, 2. (a) No runga i te au tokorua ou i akaipoipo, eaa ra ta tatou e umere ana i tetai au taima, e no teaa ra? (e) Eaa te au uianga ta tatou ka uriuri i roto i teia pene?

ra koe i te akateateamamao anga ia koe no te akaipoipo? E eaa ra te ka tauturu i tetai tokorua kia vai mataora ua i roto i to raua akaipoipo?

EAA TE TUMU KA AKAIPOIPO EI?

³ Irinaki tetai aronga e ka anoanoia kia akaipoipo e rauka ai te mataora, e kare koe e mareka me kare ouu tokorua. Kare tera i te tika! Kare a Iesu i akaipoipo, kua karanga aia e ko te turanga o te tangata kare i akaipoipo, e apinga aroa te reira, e kua akamaroiroi aia i te aronga tei rauka ia ratou teia tikaanga kia akapuapinga i te reira. (Mataio 19:11, 12) Kua uriuri katoa te apotetoro a Paulo no runga i te puapinga o te turanga o te tangata kare i akaipoipo. (1 Korinetia 7:32-38) Kare a Iesu e kare a Paulo i maani ana i tetai ture e auraka tetai kia akaipoipo; e tika ra oki e ko “te akakore anga i te akaipoipo,” e apiianga te reira na “te au demoni.” (1 Timoteo 4:1-3) Noatu ra, e tikaanga meitaki tikai to te tangata kare i akaipoipo kia tavini ia Iehova ma te kore e tamanamana-ta. No reira kare i te mea meitaki kia akaipoipo no tetai tumu puapinga kore ua, ei akaraanga, mei te taomianga a te au oa.

⁴ I tetai tua, e au tumu tau ainei tetai kia akaipoipo? Ae. E apinga aroa katoa te akaipoipo no ko mai i to tatou Atua akaperepere. (**E tatau ia Genese 2:18.**) E maata ua atu te puapinga e te mataora ka rauka. Ei akatauanga, ko te oraanga akaipoipo mataora te tango meitaki rava atu no te oraanga ngutuare tangata. Ka anoanoia tetai oraanga tinamou no te tamariki e te au metua meitaki ei utuutu ia ratou, ei akaperepere, ei apii e ei arataki

---

3. Eaa te tumu i kore ei i te mea meitaki kia akaipoipo no tetai tumu puapinga kore ua?

4. Eaa te tango ta te oraanga akaipoipo meitaki ka akamou no te utuutu tamariki?

ia ratou. (Salamo 127:3; Ephesia 6:1-4) Inara, kare ko te utuutu tamariki ua te tumu okotai no te akaipoipo.

⁵ E akamanako ana i te irava tumu o teia pene e te au turanga o roto: “E meitaki nga tangata toko rua i te takitai; no te mea e tutaki meitaki ta raua i ta raua angaanga. Kia inga oki tetai ra, na te tokorua e rave e akatu ki runga; te tangata okotai ra kia inga ra, e ae oki aia, kare oki ona e tokorua ei akatu iaia ki runga. Nga tangata toko rua oki kia moe ra, e maana ia; eaa ra oki e maana’i te takitai? Maroiroi maata to te tangata kia rave mai i tetai ra, e tika ia raua katoa kia rave atu iaia ra; e te taura e toru enui ra, kare ia e motu vave.”—Kohheleta 4:9-12.

⁶ Te mea maata i teia irava, no runga i te puapinga o te pirianga oa. I roto i te akaipoipo, te o maira te pirianga oa waitata rava atu. Mei ta teia irava e akaari maira, ka riro teia pirianga ei oronga mai i te tauturu, te akapumaana, e te paruruanga. Ka ketaketa roa atu te akaipoipo me kapitiia mai tetai mea ke ki roto i te pirianga o tetai tokorua. Te akaari maira teia irava e ka motu vave ua te taura e rua enui. Inara me iri kapitiia e toru taura, kare te reira e motu vave. Me ko te akamareka anga ia Iehova te mea maata roa atu i roto i te oraanga o te tane e tana vaine, kua aite rai to raua akaipoipo ki tera taura e toru enui. Me akariro raua i te akamorianga taokotai ia Iehova ei tuanga puapinga i roto i to raua oraanga, ka tinamou roa atu to raua pirianga akaipoipo.

⁷ Te ngai tau ua rai no te akamerengo i to tetai ano-

5, 6. (a) Mei ta Kohheleta 4:9-12 e akakite ra, eaa te au puapinga ka rauka i roto i tetai pirianga oa waitata? (e) Akapeea ra tetai akaipoipo i te aite anga mei te taura e toru enui?

7, 8. (a) Eaa te ako ta Paulo i tata no te au Kerititiano kare i akaipoipo e tauta ra i te akakoromaki i te inangaro ainga? (e) No runga i te akaipoipo, eaa ta te Pipiria e akakite maira e ko te mea tau kia rave tatou?

ano no te ainga koia oki, i roto i te oraanga akaiipoipo. I roto i teia akanoonooanga, ka tau kia karangaia e e mea rekareka tikai te pirianga ainga. (Maseli 5:18) I roto i te oraanga o tetai mapu kare i akaiipoipo, me pou te tuatau kare e pakari akaou ana te inangaro ainga, penei ka ngata rai iaia kia akakoromaki i tona anoano no te ainga. Me kare e akakoreia, ka riro taua au anoano ra ei akatupu i te au peu viivii e te tau kore. Kua akauruia a Paulo e te vaerua o te Atua kia tata i teia ako no te aronga kare i akaiipoipo i te na ko anga e: “Kia kore ra e tika ia ratou ra, ka akaiipoipo ratou: e mea meitaki te akaiipoipo i te ka ua.” —1 Korinetia 7:9; Iakobo 1:15.

⁸ Noatu eaa te tumu i inangaro ei tetai tangata kia akaiipoipo, kia akamanako meitaki aia e eaa tikai te o maira. Mei ta Paulo e karanga ra, ko te aronga tei akaiipoipo, ka kite ratou i te ‘pekapeka i te kopapa nei.’ (1 Korinetia 7:28) Te aronga kare i akaiipoipo, kare ratou e aro atu i te au tu akaaoanga ta te aronga tei akaiipoipo e aro atu ana. Me ka iki ra koe kia akaiipoipo, eaa ra taau ka rave kia kore e maata te manamanata e kia maata atu te mataora e te rekareka? Tetai mataara koia oki kia akamanako meitaki me iki i tetai tokorua.

KOAI RA TE KA TAU EI TOKORUA AKAIPOIPO NOOU?

⁹ Kua akauruia a Paulo e te vaerua o te Atua kia tata i tetai kaveinga puapinga kia akamanakoia me iki i tetai tokorua akaiipoipo: “Auraka kotou e kapitiia ma te tau kore i te aronga akarongo kore.” (2 Korinetia 6:14) I

9, 10. (a) Akapeea a Paulo i te akatutu mai anga i te kino o te akamou i tetai pirianga ki te aronga kare e tavini ana ia Iehova? (e) Eaa te tupu ua ana no te kopae i te ako a te Atua kia kore e akaiipoipo i tetai tangata kare e tavini ana ia Iehova?

EAA TE AU TU TAKU KA INANGARO I ROTO I TETAİ TOKORUA?

Kaveinga: “Ka riro oki raua ei kopapa okotai.”
—Mataio 19:5.

**Au uianga kia ui kia koe
uaorai**

■ Eaa i riro ei ei mea puapinga kia tiaki kia pou te tuatau kare e pakari akaou ana te inangaro ainga i mua ake ka akaipoipo ei?—1 Korinetia 7:36; 13:11; Mataio 19:4, 5.

■ Noatu kua tau toku mataiti no te akaipoipo, eaa te puapinga ka rauka kia noo ua au no tetai tuatau kare e akaipoipo vave?
—1 Korinetia 7:32-34, 37, 38.

■ Me ka iki au kia akaipoipo, eaa i riro ei te tuatau i tavini tiratiratu ei toku tokorua ia Iehova ei mea puapinga?—1 Korinetia 7:39.

■ Akapeea teia au irava i te tauturu anga i tetai tuaine kia kite i te au tu ka anoanoia i roto i tetai taeake?—Salamo 119:97; 1 Timoteo 3:1-7.

■ Akapeea a Maseli 31:10-31 te tauturu anga i tetai taeake Kerititiano kia aka-manako meitaki me iki i tetai tokorua akaipoipo nona?

akatumuia tana akatutuanga ki runga i tetai mea e rave-ia ana i roto i te oraanga tanutanu. Me kapitiia e rua nga manu kare e aiteite ana to raua maatamaata e te ririnui, mei te puakatoro e te atini, e maata te kino ka tupu ki nga manu roa ai. Mei te reira rai te oraanga akaipoipo. Me akaipoipo tetai Kite o Iehova i tetai tangata kare i roto i te tuatua mou, kare e ekoko e ka tupu te manamanata. Me inangaro tetai tokorua kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua e kare tetai e inangaro ana, kare ia e aiteite to raua manako no runga i te mea puapinga roa atu kia raua i roto i te oraanga, e e maata te manamanata ka tupu. No reira a Paulo i akamaroiroi ei i te au Kerititiano kia akaipoipo ua i te au oa i roto i te tuatua mou.—1 Korinetia 7:39.

¹⁰ Tetai au turanga, e manako ana tetai au Kerititiano e e ngari ake i te akaipoipo i tetai tangata kare i roto i te tuatua mou i to te noo maromaroa ua. Kua iki tetai aronga kia kopae i te ako a te Pipiria e kua akaipoipo i tetai tangata kare e tavini ana ia Iehova. Te maataanga o te taime e taitaiā ua rai te tupu ana. Kua akaipoipo ratou i tetai tangata kare e rauka ia ratou kia tuatua atu no runga i te au mea puapinga roa atu i roto i te oraanga. Penei e maata roa atu to ratou maromaroa i teiane i ta ratou i kite ana i mua ake ka akaipoipo ei ratou. Te mea mataora ra, e manganui ua atu te au Kerititiano kare i akaipoipo tei irinaki i te ako a te Pipiria no runga i teia turanga e tei aru tiratiratu ua i te reira. **(E tatau ia Salamo 32:8.)** Noatu te manakonako ra ratou kia akaipoipo a tetai tuatua, kua akakoromaki rai ratou kia kitea roaia tetai tokorua no ratou i roto i te aronga e akamori ra ia Iehova.

¹¹ Inara kare mei te mea e ka tano ua te au tavini ravarai o Iehova ei tokorua tau no tetai e tetai. No reira

---

11. Eaa ra te ka tauturu ia koe kia iki i tetai tokorua akaipoipo ma te akamanako meitaki? (Akara katoa i te pia i te kapi 130.)

me te manako ra koe i te akaipoipo, e kimi i tetai tokorua tei aiteite ua to korua tu, au akakoroanga no te tavini ia Iehova, e mei ia koe katoa te tu i te inangaro i te Atua. E maata te au atikara ta te tavini akono meitaki e te pakari e oronga maira no runga i teia tumu manako, no reira kia akamanako meitaki koe no runga i te ako a te Pipiria na roto i te pure, e kia akariro i te reira ei arataki ia koe i te rave anga i teia ikianga puapinga.*—E tataua ia **Salamo 119:105**.

¹² I roto i te au enua e manganui, e peu matauia e na te nga metua e iki i tetai tokorua no ta raua tamaiti. Kua kite atea uaia i roto i taua au enua ra e e maata atu te kite e te pakari o nga metua i te rave i tetai ikianga puapinga mei tera te tu. Te au akaipoipo na te nga metua e iki i te tokorua o ta raua tamaiti, e puapingaia ana te reira mei te tuatau rai o muatangana. Te akaraanga o Aberahama i te tononanga i tona tavini kia kimi i tetai vaine na Isaaka, e apiianga meitaki tera no te au metua i roto i te turanga mei tera te tu. Kare ko te moni e te taonga te mea puapinga kia Aberahama. Mari ra kia rauka tetai vaine na Isaaka mei roto i te iti tangata e akamori ana ia Iehova.[#]—Genese 24:3, 67.

---

* Akara i te pene 2 o te puka *The Secret of Family Happiness*, neneia e te Au Kite o Iehova.

[#] Tetai au tavini tiratiratu o Iehova i mua ana mei ia Aberahama e Iakoba, e maata ta ratou vaine. I te au tuatau e arataki ra a Iehova i teia au tavini tiratiratu e te ngati Iseraela, kua akatika ua aia i ta ratou e rave ra noatu kare aia i āriki ana i ta ratou peu. Kare nana i akatumu e i akamata i taua peu ra, kua oronga ra aia i te au kaveinga ei arataki ia ratou. Inara kia akamaara meitaki te au Kerititiano e kare a Iehova e akatika akaou ana i te akaipoipo kia maata te tokorua i rotopu i tona aronga akamori.—Mataio 19:9; 1 Timoteo 3:2.

---

12. Eaa te peu matau no runga i te akaipoipo e raveia nei rai i te au enua e manganui, e eaa te akaraanga i roto i te Pipiria no runga i te reira?

AKATEATEAMAMAO IA KOE NO TE ORAANGA AKAIPOIPO MATAORA

¹³ Me te manakonako ra koe no runga i te akaipoipo, e mea tau kia ui kia koe uorai e, ‘Kua papa ainei au no te akaipoipo?’ Kare te akaipoipo i akatumu uaia ki runga i te inangaro, te pirianga ainga, te rauka anga tetai tokorua, me kore te anau tamariki. Mari ra, e au akakoroanga puapinga ke atu tetai te ka anoanoia te tane e te vaine kia akamanako.

¹⁴ Tetai mapu tane e kimi ra i tetai vaine akaipoipo nana, e mea tau kia akamanako meitaki aia no runga i teia kaveinga: “E akateateamamao i taau ra angaanga ki vao, ka akatau marie ei kia tau taau ki te kainga; ka akatu ei i toou are i muri ake.” (Maseli 24:27) Eaa ra ta teia e akakite maira? I taua au tuatau ra, me ka inangaro tetai tangata i te akaipoipo e kia akamata i tetai uanga nana, ka anoanoia aia kia ui kiaia uorai e, ‘Kua papa ainei au i te akono e i te ngaki i taku vaine e ta maua tamariki ka anau mai?’ Ka na mua aia i te angaanga i te akono i tona kainga, me kore i tana au one kai. Ka tau katoa rai teia kaveinga no tatou i teia tuatau. Tetai tangata e inangaro ra i te akaipoipo, ka anoanoia aia kia akateateamamao no teia apainga. Me te maroiroi ua ra tona kopapa, ka rauka rai iaia i te angaanga. Te akakite maira te Tuatua a te Atua e ko te tangata kare i akono i te au anoano o tona ngutuare tangata i te pae kopapa, te pae ngakau e te pae vaerua, e kino roa atu aia i te tangata kare ona akarongo!
—E tatau ia 1 Timoteo 5:8.

¹⁵ E maata katoa rai te apainga a te vaine e inangaro ra i te akaipoipo. Te akameitaki ra te Pipiria i tetai au tu e

---

13-15. (a) Akapeea te kaveinga i roto ia Maseli 24:27 i te tauturu anga i tetai mapu tane e manako ra i te akaipoipo? (e) Eaa ta tetai mapu vaine ka rave i te akateateamamao iaia no te oraanga akaipoipo?

te au tarenī memeitaki te ka anoanoia no te vaine iaia e tauturu ra i tana tane e te akono i tona ngutuare tangata. (Maseli 31:10-31) Te au tane e te au vaine tei rapurapu i te akaipoipo ma te kore e akateateamamao ia ratou no te au apainga e o maira, te manako ua ra ia ratou uaorai e kare e akamanako ana i te au anoano o to ratou tokorua. Tei puapinga roa atu ra, ka anoanoia te aronga e manako ra i te akaipoipo, kia akateateamamao ia ratou kia rauka i te taangaanga i te au kaveinga Pipiria i roto i to ratou oraanga akaipoipo.

¹⁶ I te akateateamamao anga no te oraanga akaipoipo, te o maira te akamanako meitaki anga no runga i te apainga ta te Atua i oronga mai no te tane e te vaine. Ka anoanoia te tane kia kite e eaa te o maira ki te apainga a te upoko o tetai ngutuare Kerititiano. Kare teia apainga i te tikaanga nona kia takinga kino i tona ngutuare tangata. Mari ra, kia aru aia i te akaraanga o Iesu i te rave anga i tana apainga ei upoko. (Ephesia 5:23) Pera katoa te vaine Kerititiano, ka anoanoia aia kia mārama i te apainga nga-teitei a te vaine. Ka inangaro ainei aia i te kauraro ki 'te ture a tana tane'? (Roma 7:2) Tei raro ake te vaine i te ture a Iehova e ta te Mesia. (Galatia 6:2) Te akatutu maira te tikaanga o tana tane ei upoko i roto i te ngutuare i tetai ture ke mai. Ka turu ainei aia e ka kauraro ki te tikaanga o tetai tangata apa ua? Me kare aia e mareka ana i tera turanga, e mea meitaki eiaa aia e akaipoipo.

¹⁷ Tetai, ka anoanoia nga tokorua kia akono i te au anoano takake o tetai e tetai. (**E tatau ia Philipi 2:4.**) Kua tata a Paulo e: "E aroa ra te tangata katoa i tana uaorai vaine mei te aroa iaia uaorai; e te vaine oki e kauraro, aia i tana tane." Te akauru angaia a Paulo e te vaerua o te

---

16, 17. Te aronga e akateateamamao ra no te oraanga akaipoipo, eaa te au kaveinga Pipiria te ka anoanoia ratou kia akamanako meitaki?

Atua, kua kite aia e ka anoano te tane kia kite e te aka-
ngateitei maira tana vaine iaia. E ka anoano te vaine kia
kite e te inangaro maira tana tane iaia.—Ephesia 5:21-33.

¹⁸ No reira, kare te tuatau i mua ake ka akaipoipo ei
raua, i te tuatau no te tamataora. E tuatau ra te reira no
tetai tane e tetai vaine kia kite e mei teaa ra to raua tu, e

18. Eaa te tumu ka inangaroia ai nga tokorua kia tauta pakari i te aka-
koromaki i te tuatau i mua ake ka akaipoipo ei raua?

*Te tuatau i mua ake ka akaipoipo ei, e pati ana
nga tokorua i tetai tangata kia aru ia raua
i te au ngai ta raua ka aere*

me ka tau rai kia akaipoipo raua. E taime katoa teia no te akamanako meitaki no runga i to raua inangaro i tetai e tetai! Ka riro te timataanga kia akatupu i to raua inangaro i tetai e tetai ei mea ngata i te akakoromaki—i na oki e e mea natura ua te inangaro. Inara, ko te aronga e inangaro mou tikai to ratou i tetai e tetai, ka kopae ratou i tetai ua atu peu te ka takino i te pirianga o to ratou tokorua akaperepere ki te Atua. (1 Tesalonia 4:6) No reira, i te tuatau i mua ake ka akaipoipo ei koe, tauta pakari i te akakoromaki; ka puapingaia koe me akono i teia tu i roto i toou oraanga, noatu me ka akaipoipo koe e me kare.

KIA ROA TE ORAANGA AKAIPOIPO

¹⁹ Me ka inangaro tetai tokorua kia roa to raua oraanga akaipoipo, ka anoanoia kia mārama tikai raua e eaa te o maira ki taua apainga ra. I roto i te au puka e te au teata, e karangaia ana e ko te akaipoipo te openga mataora ta te tangata e umuumu nei. I roto i te oraanga tikai e noo nei tatou, ko te oraanga akaipoipo te akamataanga kare ko te openga—ko te akamataanga o tetai oraanga ta Iehova i akakoro kia tinamou. (Genese 2:24) Te mea tai-taia rā, kare tera i te manako matauia i teia tuatau. I roto i tetai au enua, me akaipoipo tetai nga tokorua, e karanga ana te tangata e “kua tapekaia raua.” Penei kare ratou e kite ana e te akataka meitaki maira tera aerenga tuatua i te manako matauia e te tangata no runga i te akaipoipo. Mei teaa ra te tu? Noatu e ka anoanoia kia piri meitaki te taura me tapekaia, ko tetai mea puapinga ka anoanoia, koia oki kia rauka ua i te tapeka e te *tatara*.

²⁰ Ki te manganui i teia tuatau, e tuatau poto ua te oraanga akaipoipo. E akaipoipo ana ratou no te mea te tau ra te reira ki to ratou inangaro, inara me tupu te mana-

---

19, 20. Peea te manako o tetai Kerititiano no runga i te oraanga akaipoipo i tuke ei mei to te manganui i teia tuatau? Akatutu mai.

manata, inangaro ratou kia matara vave mai mei roto i tera akaipoipo. E akamaara ana ra i te akatutuanga o te taura ta te Pipiria e taangaanga ra no runga i te pirianga akaipoipo. Kua maaniia te au taura paī kia pakari e kia roa te tuatau, kia kore roa e motu i roto i tetai uriia ririnui. Mei tera katoa rai te oraanga akaipoipo, kua akakoroia te reira kia roa te tuatau. Kia akamaara e kua akakite a Iesu e: “Ta te Atua i topiri ra, auraka te tangata e akataka ke atu.” (Mataio 19:6) Me akaipoipo koe, ka anoania kia aru koe i tera aerenga manako no runga i te akaipoipo. Ka riro ainei tera apainga ei akateiaa i te oraanga akaipoipo? Kare.

²¹ Ka anoania te tane e te vaine kia takinga meitaki i tetai e tetai. Me akamou raua ki runga i te au tu memeitaki e te au tautaanga a tetai e tetai, ka riro te oraanga akaipoipo ei mea mataora e ka vai ou ua rai to raua pirianga. Ka rauka ainei ia tatou kia manako e ka rauka i tetai tokorua apa ua i te akaari i teia au tu? Ka rauka ia Iehova, no te mea e manako takinga meitaki mai ana aia ia tatou. Kua ui te tata taramo e: “Naringa koe, e Iehova, e akairo ana i te au ara nei, e te Atua, koai te ka mou?” (Salamo 130:3) Ka anoania te au tane e te au vaine kia akatupu i te manako takinga meitaki mei te reira te tu, e te akakore atu i te apa a tetai e tetai.—**E tataua ia Kolosa 3:13.**

²² Ka riro te oraanga akaipoipo ei akatupu i te mataora e te merengo maata i te au mataiti ka aereia. Te akaari maira te Pipiria i te oraanga akaipoipo o Aberahama raua ko Sara i to raua ruaineanga. E maata te au turanga ngata e te manamanata i roto i to raua oraanga. E akamanako ua ana e mei teaa ra te tu, no Sara e 60 tuma

---

21. Eaa te tu ka anoania te tane e te vaine kia akaari no tetai e tetai, e eaa te ka tauturu ia raua kia rave i te reira?

22, 23. Eaa te akaraanga meitaki ta Aberahama raua ko Sara i akanoo no te aronga akaipoipo i teia tuatau?

ona mataiti, kia akaruke i tona ngutuare taurekareka i roto i te oire apinganui o Ura e kua noo i roto i te pua-kapa no te toenga o tona oraanga. E oti akera, kua kauraro aia ki tana tane, tona upoko. Ei tauturu tau tikai no Aberahama, kua turu aia i tana tane kia puapingaia tana au tukuanga tika. E kua kauraro aia ki tana tane ma te tae tikai o tona ngakau. I “roto iaia uaorai,” kua kapiki katoa aia i tana tane ei atu nona. (Genese 18:12; 1 Petero 3:6) Tona akangateitei ia Aberahama, no roto tikai i tona ngakau.

²³ Kare ra oki mei te mea e e aiteite ua ana te manako o Aberahama raua ko Sara no runga i tetai au mea. I tetai ra, kua akakite a Sara i tetai mea kia Aberahama inara kua riri mai a Aberahama. Te tuatua anga ra a Iehova kiaia, kua akarongo a Aberahama ki te reo o tana vaine, e kua riro te reira ei akameitakianga no te ngutuare tangata. (Genese 21:9-13) Te au tane e te au vaine i teia tuatau, pera katoa te au tokorua kua roa to ratou oraanga akaipoipo, e maata te apiianga ka rauka ia ratou mei te oraanga o teia nga tokorua tiratiratu.

²⁴ I roto i te putuputuanga Kerititiano, e manganui ua atu te au akaipoipo mataora—kauraro te vaine ki tana tane, inangaro te tane i tana vaine e te akangateitei iaia, angaanga kapiti raua i te tuku i te anoano o Iehova na mua i roto i to raua oraanga. Me te manako ra koe i te akaipoipo, e akamanako meitaki me iki i toou tokorua, akateateamamao meitaki no te oraanga akaipoipo, e kia riro te au e te aroa i roto i to korua akaipoipo ei apai mai i te akangateitei ki te Atua ko Iehova. Me akapera koe, ka riro toou akaipoipo ei tauturu ia koe kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua.

---

24. Eaa te tu oraanga akaipoipo te ka apai mai i te akangateitei ki te Atua ko Iehova, e no teaa ra?

Kia Akangateitei i Toou Akaipoipo

“Kia rekareka koe i te vaine o toou ou anga.”
—MASELI 5:18.

KUA akaipoipo ainei koe? Me kua akaipoipo koe, te mataora ra ainei toou oraanga akaipoipo, me te tupu ra tetai au manamanata ngata? Te kore ua atura ainei to korua pirianga ko toou tokorua? Te akakoromaki ua ra ainei korua i to korua oraanga akaipoipo inara kare korua e mataora ana? Me ko tera te tu, ka tai-taia rai koe no te mea kua kore te pirianga inangaro ta korua i kite ana i mua ana. No te mea e Kerititiano koe, papu roa e ka inangaro koe i toou oraanga akaipoipo kia riro ei akakakā ia Iehova no toou inangaro iaia. Kare e ekoko e ka riro toou turanga i teiane ei akatupu i te manamanata e te mamae ngakau kia koe. Noatu ra, eiaa e manako e ko te openga rai ia e kare atu e ravenga.

² Teia tuatau, e maata te au tokorua Kerititiano tei akakoromaki ua ana i to ratou oraanga akaipoipo kare ra oki e matutu ana to ratou pirianga ki tetai e tetai. E oti akera kua rauka ia ratou tetai ravenga no te akaketa-keta i to ratou pirianga. Ka rauka katoa ia koe te maraka maata i roto i toou oraanga akaipoipo. Akapeea ra e rauka ai?

1, 2. Eaa te uianga ta tatou ka akamanako, e no teaa ra?

AKAPIRI VAITATA ATU KI TE ATUA E KI TOOU TOKORUA

³ Ka rauka ia koe e toou tokorua i te akapiri vaitata roa atu ki tetai e tetai me tauta pakari korua i te akapiri vaitata atu ki te Atua. No teaa ra? Ka akamanako ana ra i tetai akatutuanga: E tamanako ua ana i tetai maunga. Te tu ra te tane i tetai tua e te vaine i tetai tua mai. Kua akamata raua i te kake ki runga i te maunga. Ia raua e tu ra i raro i te tumu o te maunga, e mamao raua mei tetai ki tetai. Inara, ia raua e kake ra ki runga, ko te teitei atu ia raua ki te take o te maunga, ko te iti mai ia te atea i rotopu ia raua. Te kite ra ainei koe i te apiianga pumaana i roto i teia akatutuanga?

⁴ Ko taau tautaanga kia tavini ia Iehova, ka tau kia akaitaia ki te tautaanga ka anoanoia kia kake ki runga i tetai maunga. No toou inangaro ia Iehova, tera i reira te tauta pakari ra koe. Inara mei te mea e te atea ra korua mei tetai e tetai, penei e tua ke taau e kake ra ki runga i te maunga e tei tetai tua mai toou tokorua. Eaa ra te ka tupu me ka kake ua atu rai korua ki runga? Penei, i te akamataanga e mamao korua mei tetai e tetai. Noatu ra, ko te maata atu i ta korua tautaanga kia akapiri vaitata atu ki te Atua, ko te vaitata roa atu ia ia korua ki tetai e tetai. Ae, ko te akapiri vaitata atu anga ki te Atua te ravenga okotai te ka akapiri vaitata atu ia koe ki toou tokorua. Inara, ka akapeea e rauka ai ia koe i te rave i te reira?

⁵ Tetai mataara meitaki no te akapiri vaitata atu ki

3, 4. No teaa ka rauka ai te nga tokorua akaipoipo i te akapiri vaitata atu ki tetai e tetai me tauta raua i te akapiri vaitata atu ki te Atua? Akatutu mai.

5. (a) Eaa tetai mataara no te akapiri vaitata atu kia Iehova e ki to tetai tokorua akaipoipo? (e) Mei teaa ra to Iehova manako no runga i te oraanga akaipoipo?

toou tokorua koia oki, kia aru korua i te ako no runga i te oraanga akaipoipo i roto i te Tuatua a te Atua. (Salamo 25:4; Isaia 48:17, 18) I na ka akamanako ana i tetai tuanga puapinga o te ako a te apotetoro ko Paulo. Kua akakite aia e: “Kia akameitakiia te akaipoipo i te tangata ravarai.” (Ebera 13:4) Eaa ra te aiteanga o tana tuatua? Ko te tuatua “akameitakiia,” te akaari maira e e apinga tetai e akangateiteiia ana e e akaperepereia ana. E mei te reira tikai to Iehova manako no runga i te oraanga akaipoipo —e mea akangateiteiia te reira e te akaperepereia.

INANGARO NGAKAU TAE NO IEHOVA TE TUMU

⁶ Ei nga tavini no Iehova, kua *kite* takere korua e e mea puapinga te akaipoipo e e mea tapu katoa. Na Iehova uaorai i akatumu i te akaipoipo. (**E tatau ia Mataio 19:4-6.**) Inara me te manamanata ra to korua akaipoipo, noatu kua kite korua e e mea ngateitei te oraanga akaipoipo, kare tera e rava ua ei akakeu ia korua kia inangaro e kia akangateitei i tetai e tetai. Eaa ra i reira te ka akakeu ia korua kia akapera? Akara meitaki ana e akapeea a Paulo i te tuatua anga no runga i te akaari anga i te tu akangateitei. Kare te tuatua a Paulo e akakite maira i tona uaorai manako mari ra, te oronga maira aia i tetai akamaroiroianga e: “Kia akameitakiia te akaipoipo” me kore kia akaroiroi te akaipoipo mei tetai mea tei tau kia akangateiteiia.* Me marama meitaki te au tokorua e kare no Paulo uaorai tera manako mari ra e ako akamaroiroi, ka riro tera ei akakeu ia

---

* Me akara meitaki tatou i te katoaanga o Ebera 13:4, ka kite tatou e ko ta Paulo e tuatua ra no runga i te akaipoipo, e tuanga te reira no te au ako akamaroiroi ki te au taeake i Epera.—Ebera 13:1-5.

---

6. Eaa ta te au manako i roto i te ako a Paulo e akaari maira, e no teaa i puapinga ai kia mārama meitaki i tera ako?

*Me taangaangaia, e mana to te kite no roto i te Pipiria
i te akaketaketa i toou akaipoipo*

raua kia akatupu akaou i te tu akangateitei no tetai e tetai. Eaa to tatou kite e e ako akamaroiroi tera na Paulo?

⁷ Akamanako poto ua ana e mei teaa toou manako no runga i tetai au akauenga ke atu a te Pipiria, mei te akauenga kia akariro i te tangata ei pipi me kore i te ako kia uipa putuputu no te akamorianga. (Mataiao 28:19; Ebera 10:24, 25) E tika rai e e ngata ana i te akono i taua au akauenga ra i tetai au taime. Penei kare te aronga e tutu atura koe e ariu mai ana me kore, e roiroi ana koe me

7. (a) Eaa te au akauenga Pipiria ta tatou ka akono, e eaa te tumu?
(e) Eaa te au puppinga e rauka ana no te akono i te au akauenga?

oki mai mei taau ngai angaanga, no reira ka ngata rai i te aere ki te au uipaanga Kerititiano. Noatu ra, ka aere rai koe ka tutu aere i te karere o te Patireia, e ka aere rai koe ki te au uipaanga Kerititiano. Kare e rauka i tetai tangata kia tāpu ia koe, e kare katoa e rauka ia Satani. Eaa te tumu? No toou inangaro ngakau katoa ia Iehova, na te reira e akakeu ra ia koe kia akono i tana au akauenga. (1 Ioane 5:3) Eaa te au puapinga tei rauka? No tei piri ana koe ki te angaanga tutu e te aere ki te au uipaanga, rauka ia koe te ngakau au e te maru e te ngakau rekareka, no te mea kua kite koe e te rave ra koe i te anoano o te Atua. Na te reira i akaoki akaou mai i toou maroiroi. (Nehemia 8:10) Eaa te apiianga i konei no tatou?

⁸ I te mea e na toou inangaro ngakau katoa i te Atua e akakeu ra ia koe kia akono i te akauenga kia tutu aere e kia uipa kapiti noatu te au turanga ngata, na te reira katoa e akakeu ia koe kia akono i te ako a te Pipiria kia akangateitei i toou akaipoipo noatu te ngata. (Ebera 13:4; Salamo 18:29; Koheleta 5:4) E tetai, kua rauka ia koe te au akameitakianga a te Atua no taau tautaanga kia piri ki te angaanga tutu e te uipa kapiti, ka akameitaki katoa mai rai a Iehova i taau au tautaanga kia akaari i te tu akangateitei i roto i toou akaipoipo.—1 Tesalonia 1:3; Ebera 6:10.

⁹ Akapeea ra koe i te akariro anga i toou akaipoipo ei mea ngateitei? Ka anoanoia koe kia kopae i te au tu te ka takino i toou akaipoipo. Tetai katoa, ka anoanoia koe kia tauta pakari i te akaketaketa i toou pirianga akaipoipo.

8, 9. (a) Eaa ra te ka akakeu ia tatou kia akono i te ako no te akangateitei i te akaipoipo, e eaa te tumu? (e) Eaa te nga manako ta tatou ka uriuri i teianei?

KOPAE I TE TUATUA E TE TU TE KA TAKINO I TE AKAPOIPO

¹⁰ Tetai taime akenei kua taiku mai tetai vaine Kerititiano kua akaipoipo: “E pure ana au kia Iehova kia tauturu mai iaku kia rauka te akakoromaki.” Kia akakoromaki i teaa? Akamarama mai aia e: “E tuatua akakino ua mai ana taku tane iaku. Penei kare e ngai kino i runga i toku kopapa inara mamae tikai toku ngakau i tana au tuatua akakino mei te, ‘Tamanamanata tikai koe i toku oraanga!’ e te ‘Kare ouu puapinga kiaku!’” Te taiku maira teia vaine i tetai mea manamanata tikai —te tuatua akakino i roto i te oraanga akaipoipo.

¹¹ E mea taitaia tikai me tuatua akakino te au tokorua Kerititiano ki tetai e tetai e te akatupu i te mamae ngakau te kare e ngaro vave! Te taka ua ra e kare e akangateiteianga i roto i tetai akaipoipo me tuatua akakino nga tokorua kia raua rai. Te tupu ra ainei teia tu i roto i toou oraanga akaipoipo? Tetai mataara e kite ei koe, kia ui maru ua ki toou tokorua e, “Te riro ra ainei taku au tuatua ei akatupu i te mamae ngakau kia koe?” Me karanga mai aia e e riro ua ana taau tuatua ei tamamae iaia, kia taviviki i te tau i toou tu kia noo au ua korua.—Galatia 5:15; e **tatau ia Ephesia 4:31**.

¹² Kia akamaara meitaki e ka riro te tu e tuatua ana koe ki toou tokorua ei takino i toou pirianga kia Iehova. Te akakite maira te Pipiria e: “Te manako ra tetai tangata ia kotou e, e akono tona i te Atua, e kare i tapeka i tona arero, te pikikaa ra i tona uaorai ngakau; e

---

10, 11. (a) Eaa ra te tu e riro ana ei takino i te akaipoipo? (e) Eaa te uianga ka tau kia uriuri tatou ki to tatou tokorua?

12. Akapeea ta tetai akamorianga i te riro anga ei mea puapinga kore ua i mua i te aroro o te Atua?

akono pikikaa tona i te Atua.” (Iakobo 1:26) Taau tua-tua, e tuanga puapinga te reira no taau akamorianga. Kare te Pipiria e turu ana i te manako e, noatu eaa taau e rave ra i te kainga kare te reira i te mea puapinga roa, tera ua, me te tavini ra tetai i te Atua ko te mea maata ia. Auraka e vare i tera manako. E mea puapinga tikai teia. (**E tatau ia 1 Petero 3:7.**) Noatu toou kite e te maroiroi, me akakoro tikai koe i te tamamae i toou tokorua ki te au tuatua akakino, te taviivii ra koe i te akanoonooanga o te akaipoipo e ka puapinga kore ua taau akamorianga i mua i te aroaro o te Atua.

¹³ Ka anoano katoaia te au tokorua akaipoipo kia matakite eiaa kia akatupu manako kore ua i te mamae ngakau ki to ratou tokorua. Akamanako ana e rua akaraanga: Tetai tuaine, e tamariki tana e kare aia i akaipoipo, e ringi putuputu ana aia i tetai taeake akaipoipo i roto i te putuputuanga i te pati tauturu, e e roa ana ta raua tuatua; tetai taeake kare i akaipoipo, e tutu aere ua ana aia e tetai tuaine Kerititiano kua akaipoipo. Penei e akakoroanga meitaki ua to tera nga tangata tei akaipoipo; inara, eaa ta tera tu e akatupu ra ki to raua nga tokorua? Akakite tetai tuaine tei aro atu ana i taua turanga ra e: “Mamae tikai toku ngakau i te akara i taku tane e akapou ua ra i tona taima ki tetai tuaine ke i roto i te putuputuanga. Mei te mea ra e kare au e tau ana.”

¹⁴ Te maramaia atura e no teaa i tupu ei te mamae ngakau ki teia tokorua e etai ke atu tei na roto ana i teia

---

13. Akapeea ra tetai tokorua akaipoipo i te akatupu anga i te mamae ngakau ki tona tokorua?

14. (a) Eaa te apainga no runga i te akaipoipo e akakiteia maira i roto ia Genese 2:24? (e) Eaa ra te ka tau kia ui tatou kia tatou uaorai?

tu. Kua kopae to ratou tokorua i te kaveinga ta te Atua i akamou no te akaipoipo: “E akaruke ei te tangata i tona metua tane e tona metua vaine, *ka piri atu ei ki tana vaine.*” (Genese 2:24) E tika e ko te aronga tei akaipoipo, e akangateitei ana ratou i to ratou nga metua; inara i roto i ta te Atua akanoonooanga, ko to ratou tokorua ta ratou apainga mua. Mei tera katoa te au Kerititiano, e akaperepere ana ratou i te au oa i roto i te tuatua mou; inara ko to ratou tokorua ta ratou apainga mua. No reira, me akapou maata ua ratou i to ratou taima ki te au taeake i roto i te akarongo, ki tetai vaine me kore ki tetai tane, ka takino te reira i to ratou pirianga akaipoipo. Ko tera ainei te tumu o te manamana ta i roto i toou akaipoipo? E ui kia koe uaorai e, “Te akapou ra ainei au i toku taima, maroiroi e te inangaro ki toku tokorua?”

¹⁵ Tetai katoa, ko te au Kerititiano akaipoipo e akapou ua ana i to ratou taima ki tetai tane me kore vaine kare i te tokorua akaipoipo no ratou, te tuku ra ratou ia ratou uaorai ki roto i tetai turanga tau kore. Te mea taitaia ra, kua akainangaro tetai au Kerititiano tei akaipoipo, i tetai aronga ta ratou e kapiti ua ana. (Mataio 5:28) Tei tupu, kua riro tera tu ei takino roa atu i te akaipoipo. E akamanako ana ra i ta te apotetoro ko Paulo i akakite no runga i teia.

‘KIA VIIVII KORE OKI TE ROI’

¹⁶ I muri tika ake i te oronga anga a Paulo i te ako “kia akameitakiia te akaipoipo,” kua kapiti atu aia i

---

15. Kia tau kia Mataio 5:28, eaa te tumu ka kopae ei te au Kerititiano akaipoipo i te akapou i to ratou taima ki tetai tane me kore vaine kare i te tokorua akaipoipo no ratou?

16. Eaa te akauenga ta Paulo e oronga maira no runga i te akaipoipo?

tetai akamatakiteanga e: 'Kia viivii kore oki te roi: e akava oki te Atua i te akaturi e te moeaana.' (Ebera 13:4) Ko te "roi" ta Paulo e taiku ra, te tuatua ra te reira no runga i te pirianga ainga. E mea "viivii kore" tera tu pirianga me raveia te reira i roto anake ua i te akanoonooanga no te oraanga akaipoipo. No reira, ka

anoanoia te au Kerititiano kia akono i te Tuatua a te Atua e: “Kia rekareka koe i te vaine o toou ou anga.” —Maseli 5:18.

¹⁷ Te aronga e akaturi ra ki tetai kare i te tokorua akaipoipo no ratou, te akakoro tikai ra ratou i te akanga-teitei kore i ta te Atua au ture no runga i te pirianga akaipoipo. E tika e e manganui te tangata i teia tuatau tei irinaki e te meitaki ua ra te akaturi. Inara, noatu eaa ta tetai *tangata* e manako ra no runga i te akaturi, auraka te au Kerititiano e akatika i te reira kia tau i to ratou manako no runga i te reira. Kua kite ratou e i te opega, ‘na te Atua e akava i te akaturi e te moeaana,’ kare na te tangata. (Ebera 10:31; 12:29) No reira, e akarongo ana te au Kerititiano kia Iehova no runga i teia tumu manako. (E **tatau ia Roma 12:9.**) E akamaara e, kua tuatua te tangata tiratiratu a Iobu e: “Kua papau au i te koreromotu i oku nei mata.” (Iobu 31:1) Ae, kia rauka i te kopae takiri i tetai ua atu tu te ka taki atu ki te akaturi, e akamako ana te au Kerititiano mou i to ratou uarai mata e kare rava e akara ua atu ana ma te akanangaro i tetai kare i te tokorua akaipoipo no ratou. —Akara i te Au Manako ke Mai i te kapi 251-253.

¹⁸ I roto i te mata o Iehova, mei teaa ra te maata o te kino no te akaturi? Te tauturu maira te Ture a Mose ia tatou kia kite i to Iehova manako no runga i te reira. I roto i te iti tangata o Iseraela, e mate te utunga no te akaturi e te akamori itoro. (Levitiku 20:2, 10) Te kite ra ainei koe i te tu aiteite i rotopu i te akaturi e te akamori

---

17. (a) No teaa te aerenga manako o teiane ai no runga i te akaturi i kore ei i te mea puapinga ki te au Kerititiano? (e) Akapeea tatou i te aru anga i te akaraanga o Iobu?

18. (a) I roto i te mata o Iehova, mei teaa ra te maata o te kino no te akaturi? (e) Eaa te tu aiteite i rotopu i te akaturi e te akamori itoro?

EAA TAKU KA RAVE KIA AKAMEITAKI ATU I TOKU AKAIPOIPO?

Kaveinga: 'E aroa ra te tangata katoa i tana uaorai vaine mei te aroa iaia uaorai; e te vaine oki e kauraro aia i tana tane.'—Ephesia 5:33.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

■ Eaa te au tu meitaki o toku tokorua, e akapeea au me akaari i toku inangaro nona?—Maseli 14:1; 31:29; 1 Petero 3:1, 6; 4:8.

■ Te akangateitei ra ainei au i toku tokorua ma te tauta kia mārama tikai i tona manako?—Philipi 2:4.

■ E akakore ua ana ainei au i te tarevake o toku tokorua?—Mataio 6:14, 15.

■ Eaa te taime openga i akakite ei au i toku inangaro no toku tokorua?—E Pe'e na Solomona 2:9-14.

■ Eaa te au akakoroanga pae vaerua ta maua e umuumu nei?—Mataio 6:33, 34; 1 Korinetia 9: 24-27.

■ Eaa taku ka rave ei akamaroiroi i toku tokorua kia tatau kapiti maua i te Pipiria e te tia?

itoro? Me akamori tetai tangata Iseraela i tetai itoro, te aati ra aia i tana koreromotu kia Iehova. Mei tera katoa rai me akaturi tetai tangata Iseraela, kua aati aia i tana koreromotu ki tona tokorua. Kua riro raua roa ai ei nga tangata pikikaa. (Exodo 19:5, 6; Deuteronomi 5:9; **e tatau ia Malaki 2:14.**) No reira, e nga tangata vii-vii tikai raua i mua i te aroaro o Iehova, te Atua tuatua mou e te tuatua tika.—Salamo 33:4.

¹⁹ E tika rai e kare te au Kerititiano i raro i te Ture a Mose. Tera ra me akamaara tatou e i roto i te iti tangata o Iseraela i taito, e ara viivii tikai te akaturi, penei na tera e akamatutu i te au Kerititiano kia patoi pakari i taua peu ra. Eaa ra te tumu? E akamanako ana i teia akaraanga: Ka tomo ainei koe ki roto i tetai are pure, tuturi ki raro, e oti pure ki tetai itoro? ‘Kare rava!’

i naau ei. Inara, ka inangaro ainei koe i te rave i te reira me orongaia atu tetai moni maata naau? ‘Kare roa au e akapera!’ i naau ei. Ko te manako e kia aati i te Ture a Iehova na te akamori anga i tetai itoro, e mea viivii tikai te reira ki tetai Kerititiano mou. Kia akapera katoa te au Kerititiano i te patoi pakari i te manako kia pikikaa ia Iehova e to ratou tokorua noatu eaa te timataanga

---

19. Eaa ra te ka akamatutu i te au Kerititiano kia patoi pakari i te akaturi, e eaa te tumu?

kia akaturi. (Salamo 51:1, 4; Kolosa 3:5) Kare rava tatou e inangaro i te rave i tetai mea te ka akarekareka ia Satani e te ka riro ei akangateitei kore ia Iehova e te akanoonooanga tapu o te akaipoipo.

AKAMATUTU I TOOU PIRIANGA AKAIPOIPO

²⁰ Kapiti mai ki te kopae anga i te tu akangateitei kore i te akaipoipo, eaa te au mea taau ka rave ei akatupu akaou i toou akangateitei no toou tokorua? Ei akatutuanga, e akamanako ana i te akanoonooanga o te akaipoipo mei te are te tu. E oti, e akamanako ua e mei te au apinga akamanea rai o te are te au tuatua takinga meitaki, te au angaanga meitaki, e te au mataara tukeke e akangateitei ana te au tokorua akaipoipo i tetai e tetai. Me e inangaro tikai to korua ia korua, ka aite rai to korua akaipoipo mei tetai are tei akamaneaia ki te au apinga manea kia riro ei akapuanga mou e te aroa. Me kare to korua inangaro e pakari akaou ana, ka aite rai to korua akaipoipo mei tetai are kare e apinga akamanea i roto. No te mea te inangaro ra korua i te akono i te akauenga a te Atua “kia akameitakiia te akaipoipo,” ka riro tera ei akakeu ia korua kia akameitaki atu i to korua turanga. Ka paunaia te taimē i te akameitaki e te akaou i tetai apinga akaperepere e te ngateitei. Akapeea e rauka ai ia koe i te rave i te reira? Te akakite maira te Tuatua a te Atua e: “E patuia te are i te pakari; e e akatinamouia i te kite: E ki oki te au pia ra i te kite ki te au apinga memeitaki katoa i inangaroia ra.” (Maseli 24:3, 4) Ka akamanako ana e akapeea i tau ei teia au tuatua no te oraanga akaipoipo.

---

20. Eaa ra tei tupu i roto i tetai au akaipoipo? Akatutu mai.

²¹ Tetai o te “au apinga memeitaki” ka kitea i roto i tetai ngutuare mataora koia oki ko te au tu mei te aroa mou, te matakū i te Atua, e te akarongo ngaueue kore. (Maseli 15:16, 17; 1 Petero 1:7) Ka akatupu te reira i tetai oraanga akaipoipo ketaketa. Inara, te kite ra koe e *akapeea* te au pia tei taikuia i runga akenei i ki ei i te au apinga memeitaki? Na roto i te “kite.” Ae, me taanga-angaia, e mana to te kite no roto i te Pipiria i te akatuke i te aerenga manako o te tangata e i te akakeu ia ratou kia akatupu akaou i to ratou inangaro no tetai e tetai. (Roma 12:2; Philipi 1:9) No reira, me noonoo ua korua i te akamanako i tetai irava no runga i te Pipiria i roto i te tia, me kore i tetai atikara i roto i *Te Punanga Tiaki* e te *Awake!* no runga i te akaipoipo, mei te mea rai e te akarakara ra korua i tetai apinga manea ei akamanea i to korua are. Me na te inangaro no Iehova e akakeu ia korua kia taangaanga i taua ako ra i roto i to korua akaipoipo, te apai maira korua i taua au apinga akamanea ra ki roto i to korua au pia i na tera tuatua ai. Te ka tupu, ka riro to korua akaipoipo ei akapuanga mou e te aroa mei ta korua i kite ana i mua ana.

²² E tika rai e ka anoanoia tetai tuatau e te maroiroi kia akaoki marie akaou mai i taua au apinga akamanea ra. Inara me tauta koe i te rave i taau tuanga, ka mareka rava koe i te kite e te akono ra koe i te akauenga a te Pipiria e: ‘Kia akangateitei tetai i tetai’ na te akaari anga i te akaraanga meitaki. (Roma 12:10; Salamo 147:11) E tei puapinga roa atu, ka riro taau tautaanga kia akangateitei i toou akaipoipo ei tauturu ia koe kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua.

---

21. Ka akapeea tatou i te akaketaketa marie anga i to tatou oraanga akaipoipo? (Akara katoa i te pia i te kapi 149.)

22. Eaa te ka apai mai i te merengo mou me tauta tatou i te rave i ta tatou tuanga i te akaketaketa i to tatou akaipoipo?

Kia Tuatua i te Tuatua Meitaki te ka Akatupu i te Meitaki

“Auraka ei tuatua viivii e mama mai no roto i to kotou vaa, ei tuatua meitaki ra e tupu ei te meitaki tika ra.”

—EPHESIA 4:29.

ME KA oronga koe i tetai apinga aroa na tetai taeake, mei teaa ra toou manako me kare aia e akono meitaki i te reira? Penei kua oronga koe i tetai motoka me kore i tetai patikara matini nona, inara i muri mai kua kitea mai e koe e kua ū tetai aronga iaia no te akaoro mako kore. Kare ainei koe e manamanata?

² Ko te kite i te tuatua kia mārāma ua te tangata, e apinga aroa te reira no ko mai ia Iehova, tei oronga mai i “te au mea memeitaki i o maiia ra, e te au mea tika rava-rai.” (Iakobo 1:17) Kare te manu i tu i teia apinga aroa, kua orongaia mai teia kite no te tangata ua, kia rauka ia ratou i te akakite ki etai ke i to ratou uaorai manako e eaa to roto i to ratou ngakau. Inara, mei te apinga akaoro rai e taangaanga mako koreia ana, e mako kore ana rai te tuatua a te tangata. Kare e ekoko e e taitaia ana a Iehova me taangaanga mako koreia teia apinga aroa ei akatupu i te mamae ngakau ki etai ke!

³ Kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, ka anoania tatou kia taangaanga i teia apinga aroa mei ta Iehova

---

1-3. (a) Eaa te apinga aroa ta Iehova i oronga mai na tatou, e na roto i teea tu e taangaanga mako koreia ana te reira? (e) Kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, ka akapeea tatou me taangaanga i te apinga aroa o te tuatua?

*E mea oraora
te tuatua meitaki*

rai i akakoro. Kua akakite taka meitaki mai a Iehova i te tu o te tuatua e mareka ana aia. Te karanga ra tana Tuatua e: “Auraka ei tuatua viivii e mama mai no roto i to kotou vaa, ei tuatua meitaki ra e tupu ei te meitaki tika ra, e meitaki ei te aronga e akarongo ra.” (Ephesia 4:29) Ka uriuri tatou i te tumu i anoanoia ai tatou kia akamako meitaki i ta tatou tuatua, eaa te tuatua ta tatou ka kopae, e ka akapeea tatou me tuatua i te ‘tuatua meitaki te ka akatupu i te meitaki.’

TUMU I ANOANOIA AI KIA AKAMAKO I TA TATOU TUATUA

⁴ Tetai tumu maata ka akamako ei tatou i ta tatou ka tuatua no te mea, *e ririnui te akakeuanga o ta tatou tuatua*. Te na ko ra a Maseli 15:4 e: “Ko te arero tuatua meitaki ra, e rakau ora ia: kareka te arero tuatua kino ra, e mea mamae ia no te vaerua.” Mei te ua rai e akaoraora ana i te au rakau maemae, ka akaoraora katoa te tuatua meitaki i tetai tangata. I tetai tua, ka riro te tuatua kino a tetai ei tamamae me kore ei taakama i etai ke. E tika rava e ka riro ta tatou tuatua ei tamamae me kore ei akapumaana i tetai.—Maseli 18:21.

4, 5. Akapeea tetai au irava Pipiria i te akataka mai anga i te akakeuanga ririnui o ta tatou tuatua?

⁵ I te akataka meitaki mai anga no runga i te akakeuanga ririnui o te tuatua, karanga tetai irava ke mai e ko “te tangata vaa karea ua ra, e tau ia ki te koputaputa koke ra.” (Maseli 12:18) Te au tuatua tei tuatua manako kore uaia, ka akatupu te reira i te mamae ngakau e ka takino i to tetai pirianga ki etai ke. I tuatuaia atu ana ainei tetai au tuatua tei tamamae i toou ngakau mei te koputaputa koke rai te tengatenga? Te mea pumaana ra te karanga ra taua irava rai e: “Ko te arero ra o te aronga pakari ra, mei te vairakau ia.” Ka riro te tuatua a te tangata tei rauka te pakari o te Atua, ei akapumaana i te mamae ngakau e ei akatupu akaou i te au pirianga taeake. Te maara ra ia koe tetai atianga i riro ei te tuatua takinga meitaki a tetai tangata ei akapumaana ia koe? (E tatau ia Maseli 16:24.) No te mea kua kite tatou e e ririnui te akakeuanga o ta tatou tuatua ki runga i etai ke, papu i reira e ka inangaro tatou i te tuatua i te au tuatua te ka akamaroiroi, eiaa i te tuatua te ka tamamae.

⁶ Noatu ka tauta pakari tatou, kare e rauka ia tatou kia akamako ua rai i ta tatou ka tuatua. Teia i reira te rua o te tumu i anoanoia ai tatou kia akamako i ta tatou tuatua: *Na te ara e te tu apa ua e akatarevake ana i ta tatou tuatua.* E tupu mai ana te tuatua mei roto i te ngakau e e “kino uaorai te manako o te ngakau tangata.” (Genese 8:21; Luka 6:45) No reira i ngata ai i te tavaa i to tatou arero. (E tatau ia Iakobo 3:2-4.) Noatu e kare e rauka i te akamako rava i ta tatou au tuatua, ka rauka ra ia tatou kia tauta atu rai te akameitaki atu i ta tatou tuatua. Mei tetai tangata oe vaka rai e tauta ra i te oe i tona vaka ki uta na roto i te tai ngarungaru, ka anoanoia rai tatou kia tauta i te patoi pakari i to tatou uaorai tu ara ua i te tuatua i te mea tau kore.

---

6. Eaa te tumu i ngata ai i te akamako i ta tatou ka tuatua?

⁷ Te toru o te tumu i anoanoia ai kia akamako i ta tatou tuatua koia oki, *e apainga ta tatou i mua i te aroaro o Iehova no ta tatou ka tuatua*. No reira ka riro te tu e tuatua ana tatou ei akatuke i to tatou pirianga ki te tangata e pera katoa to tatou turanga i mua ia Iehova. Te na ko ra a Iakobo 1:26 e: “Te manako ra tetai tangata ia kotou e, e akono tona i te Atua, e kare i tapeka i tona arero, te pikikaa ra i tona uarai ngakau; e akono pikikaa tona i te Atua.” Mei ta tatou i kite i roto i te pene i mua ake, e tuanga puapinga ta tatou tuatua no ta tatou akamorianga. Me ka pururu ua mai te au tuatua akakino e te viivii kare e araiia, ka puapinga kore ua te au angaanga Kerititiano ta tatou e rave nei i mua i te aroaro o te Atua. Kare ainei tera e akaari maira i te puapinga maata o te akamanako meitaki no runga i ta tatou tuatua?—Iakobo 3:8-10.

⁸ Te taka meitaki ua ra e e tumu tau to tatou kia matakite eiaa e mako kore i te apinga aroa o te tuatua. I mua ake ka akamanako ei tatou i te au tu tuatua tau te ka akatupu i te meitaki, ka uriuri tatou i te au tu tuatua eiaa rava kia topa mai i roto i te vaa o tetai Kerititiano mou.

TUATUA TE KA TAKINO I ETAI KE

⁹ *Tuatua viivii*. I roto i teianeia ao e mea matauia te tao, te tuatua akakino e tetai atu au tuatua viivii i te au ra ravarai. E manganui te taangaanga ana i te au tuatua viivii ei akareka me kore ei akarava atu i ta ratou e tuatua ra. Te aronga takatakata i te tangata, e akariro ana ratou i te au tuatua akanoanoa ei akakata i te tangata. Inara kare

---

7, 8. Mei teaa ra te puapinga o ta tatou apainga no ta tatou tuatua i mua i te aroaro o te Atua?

9, 10. (a) I roto i teianeia ao, eaa te au tuatua tei riro ei mea matauia i te au ra ravarai? (e) Eaa te tumu i anoanoia ai tatou kia patoi pakari i te tuatua viivii? (Akara katoa i te tataanga rikiriki i raro.)

te tuatua viivii i te mea takatakata. Mei te 2,000 mataiti i topa, kua ako atu te apotetoro a Paulo i te putuputu-anga i Kolosa kia kopae i te “tuatua viivii.” (Kolosa 3:8) Kua akakite a Paulo ki to Ephesia e ko te au tuatua takatakata kino, tetai o te au mea ‘auraka rava kia akaikiia i roto ia ratou’ te au Kerititiano mou.—Ephesia 5:3, 4.

¹⁰ E mea viivii na Iehova te tuatua viivii. E mea viivii katoa te reira ki te aronga tei inangaro iaia. Ae, kia riro to tatou inangaro ia Iehova ei akakeu ia tatou kia patoi pakari i te tuatua viivii. I te tare anga i “te au angaanga a te kopapa,” kua taiku a Paulo i “te tuatua viivii” te ka o mai te tuatua akanoanoa. (Galatia 5:19-21) E mea kino tikai teia. Ka akaateaia tetai tangata mei roto i te putuputu-anga me kare aia e tatarara i te tuatua ua rai i te au tuatua viivii e taiku ra me kore e akamaroiroi ra i te au peu viivii, akangateitei kore e te tika kore.*

¹¹ *Urutoe, tapepe pikikaa.* E mea inangaro na te tangata i te tuatua no runga i etai ke e to ratou oraanga. E kino ainei ra kia tuatua no runga i te tangata? Kare i te mea kino me te tuatua ra tatou i tetai au mea puapinga me kore i tetai nuti no runga i tetai aronga ou tei papetitoia te ka riro ei akamaroiroi ia tatou e te au taeake ka anoanoia te akamaroiroi. Te au Kerititiano i te anere mataiti mua, e inangaro ana ratou kia kite e te peea ra te au

---

* Mei tei taangaangaia i roto i te Pipiria, ko te “tuatua viivii,” e maata te au mea e o maira tei kapiti mai i te au tu ara tuke tuke. Noatu kare te au tu tuatua viivii katoatoa e tau kia akaapaia, ka akaateaia tetai tangata mei roto i te putuputuanga me kare aia e tatarara i te rave ua rai i teia au *peu kanga* viivii.—2 Korinetia 12:21; Ephesia 4:19; akara i te “Au Uianganga a te Aronga Tatau” i roto i *Tē Punanga Tiaki* o Tiurai 15, 2006.

11, 12. (a) I teea taime e riro ei te urutoe i etai ke ei mea kino? (e) Eaa te tumu i anoanoia ai te aronga akamori o Iehova kia kopae i te au tuatua tapepe pikikaa?

taeake e i te akakite atu i tetai au nuti meitaki no runga i te au oa akarongo. (Ephesia 6:21, 22; Kolosa 4:8, 9) Inara me tavriviriia te tika me kore me akakite aereia tetai au mea muna, ka riro te tuatua i te tangata ei mea kino. E tei kino roa atu, ka taki atu te reira ki te tapepe pikikaa, te riro ua ana rai ei takino i etai ke. Ko te tapepe pikikaa, e “au akaapaanga pikikaa . . . te ka taviivii i te ingoa o tetai ke.” Ei akaraanga, kua titau te au Pharisea i te tapepe pikikaa ia Iesu i te taakama iaia. (Mataio 9:32-34; 12:22-24) Maataanga i te taima e akatupu ana te tuatua tapepe pikikaa i te karo.—Maseli 26:20.

¹² Kare a Iehova e mareka i te aronga e akariro ra i te apinga aroa o te tuatua ei taviivii i te ingoa o etai ke me kore ei akatupu i te ke. E mea rikarika nana te aronga e “akatupu i te karo i rotopu i te au taeake.” (Maseli 6:16-19) Te tuatua Ereni tei uriia no te “tapepe pikikaa,” e *di-a’bo·los*, tetai ingoa katoa tera o Satani. Koia te “diabolo” tei pikikaa i te Atua. (Apokalupo 12:9, 10) Papu roa e ka inangaro tatou i te kopae i te au tuatua te ka akariro ia tatou mei te tiaporo te tu. Kare e ārikiia te tuatua pikikaa te ka akatupu i te au peu a te kopapa mei te “karo” e te “pae ke” i roto i te putuputuanga. (Galatia 5:19-21) No reira i mua ake ka taiku ei tatou i tetai nuti no runga i tetai tangata, e ui kia koe uarai e: ‘E tika ainei teia? E mea tau ainei kia taikua teia tuatua? E mea tau ainei kia akatotoa atu i teia tuatua?’—E tatau ia 1 Tesalonia 4:11.

¹³ *Tuatua akakino.* Mei tei taikua i mua ake, e akakeu-anga ririnui to te tuatua kia tamamae i etai ke. E tika rai e, no to tatou tu apa ua, i tetai au taima e tuatua ana tatou

---

13, 14. (a) Eaa te kino ta te tuatua akakino ka akatupu ki te aronga e akarongo maira? (e) Akapeea te tangata e rave matau ana i te akakino e te taakama i etai ke i te tuku anga iaia uarai ki roto i tetai turanga kino?

i tetai au mea e tataara ana tatou a muri ake. Inara te akamatakite maira te Pipiria no runga i tetai tu aerenga tuatua kare takiri e tau kia tuatuaia i roto i te ngutuare Kerititiano me kore i roto i te putuputuanga. Kua ako a Paulo i te au Kerititiano e: 'Kia kopae ravaia oki te maru kore, e te rotoriri, e te makitakita, e te taumāro ra, e te tuatua akakino, e te vareae, auraka takiri ia.' (Ephesia 4:31) Ka riro te tuatua akakino—tei kapiti mai i te tuatua taakama e te akaapaapa—ei akangere i etai ke i te tu nga-teitei e i te taakaaka takiri ia ratou. E riro ua ana rai e ko te tamariki te takinoia ana e te tuatua akakino e ka vai rai te reira i roto i to ratou ngakau.—Kolosa 3:21.

¹⁴ Kua akaapa pakari te Pipiria i te peu matau o te akakino e te taakama i etai ke. Te tangata ka akariro i te tuatua akakino ei mea matau nana i te rave, ka akaateaia aia mei roto i te putuputuanga me kare aia e akarongo ki te ako e oronga putuputuia ana ei tauturu iaia. E me kare rai aia e tau i tona tu, ka ngere aia i te akameitakianga o te oraanga mutu kore i roto i te ao ou. (1 Korinetia 5:11-13; 6:9, 10) Te taka meitaki ua ra i reira e kare tatou e vai tamou i roto i te aroa o te Atua me ka akariro tatou ei peu matau i te akaiki i te tuatua tau kore, tuatua pikikaa, e te tuatua kino. Ka takino tera au tuatua i etai ke.

TUATUA MEITAKI TE KA AKATUPU I TE MEITAKI

¹⁵ Akapeea tatou me taangaanga i te apinga aroa o te tuatua mei ta Iehova i akakoro? E akamaara ana e te akamaroiroi maira te Pipiria ia tatou kia tuatua i te 'tuatua meitaki te ka akatupu i te meitaki.' (Ephesia 4:29) Ka anoanoia tatou kia akamanako meitaki me tuatua i te au tuatua te ka akatupu i te meitaki, te ka akamaroiroi, e te ka akamatutu i etai ke, e ka rekareka roa a Iehova

---

15. Mei teaa ra te tu o te tuatua te ka akatupu i te meitaki?

TE AKATUPU RA AINEI TAKU TUATUA I TE MEITAKI?

Kaveinga: “Ei tuatua aroa ua anake ta kotou.”
—Kolosa 4:6.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Eaa te taime opeanga i tuatua akameitaki ei au i etai ke?—1 Korinetia 11:2; Apokalupo 2:1-3.
- Te akaari ra ainei au i te tu akangateitei no etai ke na te akameitaki atu anga ia ratou?—Genese 13:14; Ioane 11:41.
- Me pukapuka atu ki etai ke, e inangaro ana rai au kia kite i to ratou manako, me ka tuatua ua au no runga iaku rai?—Philipi 2:3, 4; Iakobo 1:19.
- E akariro ana ainei au i taku i kite no runga i etai ke ei akamaroiro ia ratou me ei tamamae ia ratou?—Maseli 15:1, 2.
- Eaa toku manako no runga i te tuatua viivii, e eaa ta tera e akaari maira no runga i taku e manako ra i roto i toku ngakau?—Luka 6:45; Iakobo 3:10, 11.

me akapera tatou. Kare tikai a te Pipiria au ture i akanoo no tatou kia aru; e kare katoa te reira i akataka mai e eaa ua ai te au tu “tuatua mou” ka tau. (Tito 2:8) Me akaiki tatou i te au ‘tuatua meitaki te ka akatupu i te meitaki,’ kia akamaara tatou i teia au tu taka meitaki e te puapinga: Ei tuatua mou, ei tuatua tika, e ei tuatua takinga meitaki. No reira ka akamanako ana tatou i etai au akaraanga no te tuatua te ka akatupu i te meitaki.—Akara i te pia i te kapi 160, “Te Akatupu ra Ainei Taku Tuatua i te Meitaki?”

¹⁶ *Tuatua akameitaki ma te tae o te ngakau.* Kua kite a Iehova e Iesu e e mea puapinga kia tuatua tatou i te au tuatua e akaari maira i te tu akameitaki e te tu mareka. (Mataio 3:17; 25:19-23; Ioane 1:47) Ei au Kerititiano, e mea tau katoa kia akameitaki atu tatou i etai ke ma te tae o te ngakau. Eaa te tumu? No te mea te karanga ra a Maseseli 15:23 e: ‘Ko te tuatua i tuatuaia i te tuatau tau, e meitaki roa ia.’ I na, ka ui kia koe uaorai e: ‘Mei teaa ra toku manako me akameitakiia mai au? E riro ana rai tera ei akamareka e ei akamaroiroi iaku?’ Ae, me akameitakiia mai koe, te akaari maira te reira e te maara maira tera tangata e te manako maira aia ia koe e taau angaanga meitaki i rave. Ka riro tera ei akamatutu roa atu i toou irinakianga e ka akakeu ia koe kia angaanga maroiroi roa atu. I te mea e te mareka ra koe me akameitakiia mai koe, kare ainei i te mea tau kia akameitaki atu rai koe i etai ke?—**E tataua ia Mataio 7:12.**

¹⁷ E tereni ia koe uaorai kia kite i te meitaki i roto i etai ke, e oti ka akameitaki atu ei ia ratou. I roto i te putuputuanga, penei ka akarongo koe i tetai akoanga

---

16, 17. (a) Eaa te tumu ka inangaro ei tatou i te akameitaki atu i etai ke? (e) Eaa te au atianganga ka tau kia akameitaki atu i etai ke i roto i te putuputuanga e i roto i te ngutuare?

tei akapapa meitakiia, e te kite ra koe i tetai mapu e tauta ra i te akatupu i tona akakoroanga kia tavini ia Iehova, me kore i tetai taeake ruau kare e topa ana i te aere mai ki te au uipaanga noatu te au tu makimaki. Ka riro te tuatua akameitaki ei akapumaana i to ratou ngakau e ei akamatutu roa atu ia ratou kia tavini ia Iehova. I roto i te ngutuare, ka anoanoia te au tane e te au vaine kia akameitaki i tetai e tetai e kia akaari i to ratou reka-

Rekareka a Iehova me tuatua tatou i te tuatua te ka akatupu i te meitaki ki etai ke

reka no ta ratou e akarongo ra. (Maseli 31:10, 28) E mea puapinga maata katoa no te tamariki kia kite e te inangaromia maira ratou. Me akameitakiia te tamariki e me akaperepereia, ka tupu meitaki ratou e ka mataora mei te tiare rai me pīpīia ki te vai, ka tupu meitaki ua e ka orora. E te au metua, e kimi i te au atianga kia rauka i te akameitaki i ta kotou au tamariki no to ratou tu meitaki e te maroiroi. Ka riro te tuatua akameitaki ei akatupu i te tu ngakau toa e te irinaki ngaueue kore i roto i ta kotou tamariki e ka akakeu ia ratou kia tauta atu rai i te rave i te mea tika.

¹⁸ *Akamaroiroi e te akapumaana.* E akaperepere maata to Iehova i “tei akaaka.” (Isaia 57:15) Te akamaroiroi

18, 19. No teaa tatou ka tauta pakari ei i te akamaroiroi e te akapumaana i te au oa akarongo, e ka akapeea tatou me rave i te reira?

maira tana Tuatua ia tatou kia 'akapumaana i tetai e tetai' e kia "akapumaana atu i te ngakau taitaia." (1 Tesalonia 5:11, 14) Kare e ekoko e te kite maira a Iehova e te rekareka ra aia i ta tatou au tautanga kia akamaroiroi e te akapumaana i te au oa akarongo tei taitaia te ngakau.

¹⁹ Eaa ra taau ka tuatua atu i te akamatutu i tetai oa Kerititiano tei rokoia e te ngakau taitaia? Kare e anoanoia kia takore koe i te manamanata. Maataanga o te taime, e meitaki atu te tuatua ua. Akakite kiaia e te manako atura koe iaia no toou inangaro iaia. Pati kia pure kapiti korua; pati akatenga kia Iehova kia tauturu mai iaia kia kite e te inangaro maira a Iehova e tona au taeake iaia. (Iakobo 5:14, 15) Akapapu katoa atu kiaia e e taeake me kore e tuaine puapinga aia no te putuputuanga e te akaperepere maataia e te au taeake. (1 Korinetia 12:12-26) Tatau atu i tetai irava akamaroiroi ei akapapu kiaia e te manako ua maira a Iehova iaia. (Salamo 34:18; Mataio 10:29-31) Kare e ekoko e me akapou tatou i tetai taime i te akapumaana atu iaia ma te tae tikai o te ngakau, ka riro tera ei akarekareka iaia no te mea te kite ra aia e te akaperepereia ra aia.—**E tatau ia Maseli 12:25.**

²⁰ *Ako te ka akatupu i te mea tau.* No te mea e au tangata apa ua tatou, ka anoanoia rai te ako no tatou mei tera taime ki tera taime. Te akamaroiroi maira te Pipiria ia tatou e: "E akarongo i te ako, e āriki i te apii, kia pakari koe i toou openga." (Maseli 19:20) Kare ko te aronga pakari ua te ka tau kia ako i etai ke. E ako katoa ana te au metua i ta ratou tamariki. (Ephesia 6:4) Ka tau katoa te au tuaine pakari i te pae vaerua kia ako i te au vaine mapu. (Tito 2:3-5) Na to tatou aroa i etai ke e akakeu ana ia tatou kia ako atu i tetai na roto i te tu tau kia kore ratou e taitaia. Eaa ra te ka tauturu ia tatou kia aru i tera tu? E

akamanako ana i teia au mea e toru: te tu o te tangata i oronga i te ako e te akakoroanga o te ako, eaa te tumu i anoanoia ai te ako, e te mataara i orongaia ai te ako.

²¹ Te tangata nana e oronga i te ako, kia ako aia iaia na mua. E ui kia koe uaorai e, 'Eaa ra te au turanga ka māmā ua iaku i te āriki i te ako?' Me kite koe e e inangaro tikai to te tangata e ako maira i te tauturu ia koe e kare aia e akariro ua ra i te reira ei kotoeanga i te uuna i tona maraka kore ia koe, ka māmā roa atu ia koe i te āriki i te ako. No reira kia akapera rai koe me ako atu i etai ke. Te ako te ka akatupu i te meitaki, e akatumu katoaia ana ki runga i te Tuatua a te Atua. (2 Timoteo 3:16) Noatu ka tatau tikaia mai mei roto i te Pipiria e me kare, kia akapapu meitaki e e tumu tau tetai i roto i te Tuatua a te Atua i orongaia ai te ako. No reira kia matakite te aronga pakari eiaa kia māro i etai ke kia aru i to ratou uaorai manako; eiaa katoa ratou e tavriviri i te Tuatua a te Atua kia tau ki to ratou uaorai manako. Ka maata roa atu te meitaki me orongaia te ako na roto i te tu tau. Me orongaia te ako na roto i te aroa, e ngoie atu i te āriki e kare tei akoia e taakamaia.—Kolosa 4:6.

²² Kare roa e ekoko e e apinga aroa akaperepereia te tuatua no ko mai i te Atua. Ka riro to tatou inangaro no Iehova ei akakeu ia tatou kia taangaanga meitaki i teia apinga aroa, kare kia taviivii i te reira. E akamaara rai e e ririnui te akakeuanga o ta tatou tuatua ki etai ke—ka akamaroiroi te reira me kore ka tamamae. No reira kia tauta tatou i te taangaanga i teia apinga aroa mei ta Iehova i akakoro—'ei akatupu i te meitaki.' Ka riro ta tatou tuatua ei akamaroiroi e ei mea marekaia ki to tatou au taeake pera te tangata, e ka tauturu te reira ia tatou kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua.

---

22. Eaa ra taau ka tauta kia rave no runga i te apinga aroa o te tuatua?

Au Akaepaepaanga Kare te Atua e Mareka Ana

“Kia kitea ia kotou te mea mareka na te Atua.”

—EPHESIA 5:10.

‘KO TE aronga akamori tika ra,’ i akakite ei a Iesu, ‘ka akamori ratou i te Metua, ma te vaerua e te tuatua-mou: ko te tu ia o te tangata akamori ta te Metua e anoano ra.’ (Ioane 4:23) Me kitea e Iehova te aronga e inangaro ra i te akamori iaia ma te vaerua e te tuatua mou, ka akavaitata mai aia ia ratou kiaia e ki tana Tamaiti. (Ioane 6:44) E akameitakianga maata tikai teia! Inara, ka anoanoia te aronga tei inangaro i te tuatua mou ‘kia akapapu e te rave ra ratou i te au mea e mareka ai te Atua,’ no te mea kua uriia mai a Satani te pu o te pikikaa, ki runga nei i te enua.—Ephesia 5:10; Apokalupo 12:9.

² Akamanako ana i tei tupu i te Maunga i Sinai i te pati anga te ngati Iseraela ia Aarona kia maani i tetai atua itoro no ratou. Kua akatika a Aarona e kua maani aia i tetai punua puakatoro auro inara kua karanga aia e te akatutu ra te reira ia Iehova. “E rā oroa apopo no Iehova,” i akakite ei aia. I mareka ana ra a Iehova no tei kapitiia te akonoanga tika ki te akonoanga pikikaa? Kare. No te mea e 3,000 tuma aronga akamori itoro tei tamateia e Iehova. (Exodo 32:1-6, 10, 28) Eaa te apiianga

---

1. Eaa te tu tangata ta Iehova e akavaitata ana kiaia, e no teaa ratou ka akapapu ei e kia rave ua rai i te au mea e marekaia ra e te Atua?

2. Akamārama mai e mei teaa ra to Iehova manako no runga i te aronga tei kapiti i te akonoanga tika ki te akonoanga pikikaa.

no tatou? Me ka inangaro tatou kia noo tamou i roto i te aroa o te Atua, “auraka [tatou] e arapaki ua atu i tetai mea viivii,” e kia paruru pakari ia tatou uaorai mei tetai ua atu au peu viivii.—Isaia 52:11; Ezekielia 44:23; Galatia 5:9.

³ Te mea taitaia ra, i muri ake i te mate anga te au apotetoro, tei paruru i te au Kerititiano kia kore e āriki i te apiianga a te aronga tei akaruke i te akarongo, kua akamata te au Kerititiano pikikaa i te āriki i te au peu, te au akaepaepaanga e te au rā orote ta ratou e karanga ra e ka tau no te au Kerititiano. (2 Tesalonia 2:7, 10) Ia koe e akamanako ra i etai o teia au akaepaepaanga, ka kite koe e kare te reira e akaata mai ana i te tu o te Atua, mari ra i to teiane i ao. Te tu tei kite matauia i roto i te au akaepaepaanga a teiane i ao: Ko te au anoano tika kore o te kopapa tei rekaia e te tangata e akatotoa ra i te au irinakianga akonoanga pikikaa e te au peu purepure—e au peu teia e akataka maira ia “Babulonia maata.”* (Apokalupo 18:2-4, 23) E akamaara katoa e kua kite tikai a Iehova uaorai i te au angaanga akamori itoro viivii, no roto mai i reira te au peu e rave matauia nei. Kare e ekoko e e mea viivii rai kiaia te au akaepaepaanga o teia tuatau. Kare ainei e ko tona manako te mea puapinga roa atu kia tatou?—2 Ioane 6, 7.

⁴ No te mea e au Kerititiano mou tatou, kua kite tatou e kare a Iehova e mareka ana i tetai au akaepaepaanga. Inara, ka anoanoia tatou kia akapapu meitaki i roto i to

---

* Akara i te pia i te kapi 170-171, “Ka Tau Ainei Kia Piri Au ki Roto i te Akaepaepaanga?” E maata te au rā orote e te au akaepaepaanga tei rekotiia i roto i te *Watch Tower Publications Index*, neneiia e te Au Kite o Iehova.

3, 4. Eaa te tumu ka akamanako meitaki ei tatou i te au kaveinga Pipiria no runga i te au peu e te au akaepaepaanga matauia?

tatou ngakau e auraka rava kia piri atu ki tetai ua atu o te reira au peu. Me akara akaou tatou i te tumu i kore ei a Iehova e mareka i taua au akaepaepaanga, ka akaketa-keta roa atu te reira i to tatou inangaro kia kopae i tetai ua atu mea te ka arai ia tatou kia kore e vai tamou i roto i te aroa o te Atua.

KIRITIMITI—TE INGOA OU NO TE AKAMORIMORI I TE ATUA O TE RĀ

⁵ Kare takiri e tuatua i roto i te Pipiria no runga i te akamaaraanga o te rā anauanga o Iesu. E kare i kiteaia e eaa tikai tona rā anauanga. Papu ra oki e kare aia i anauia mai i te rā 25 o Titema, e tuatau anu te reira i roto i tera tuanga o teianeia ao.* Tetai tumu i papu ei ia tatou, no te mea kua tata a Luka e i te anau anga o Iesu, ‘tei roto te au tiaki mamoe i te au koro, e tiaki ra i ta ratou anana.’ (Luka 2:8-11) Mei te mea e e noo ua ana ratou i vao i te tiaki i ta ratou anana i te mataiti katoa, kare i reira e tumuanga tau kia taikuia mai e tei vao ratou i te po i anauia ai a Iesu. Inara, no te mea e tuatau ua tera e te anu i Betelehema e te maata o te kiona, kare te anana e vaooia ana ki vao i te au koro, e kare katoa te au tiaki mamoe e noo ana ki vao. Tetai katoa, i aere a Iosepha raua ko Maria ki Betelehema no te mea e akauenga tera na Kaisara Augusto kia tareia te tangata. (Luka 2:1-7) E kare katoa a Kaisara e akaue i tetai iti tangata tei makita-kita i te kavamani o Roma, kia aere ki to ratou oire anauia i roto i te tuatau anu rava atu.

---

* I roto i te rekoti no runga i te Pipiria e te tuatua enua o te tangata, kare e kore e i anauia a Iesu i te mataiti 2 M.T.N., i te marama a te ngati Iuda ko Etanima, ko Tepetema/Okotopa i roto i ta tatou karena. —Akara i te *Insight on the Scriptures*, Voriumu 2, kapi 56-57, neneiia e te Au Kite o Iehova.

---

5. No teaa ka papu ei ia tatou e kare a Iesu i anauia i te rā 25 o Titema?

⁶ Kare te akamataanga o te Kiritimiti e kiteaia i roto i te Pipiria, e akamaaraanga te reira na to Roma i taito i te akaepaepa i to ratou atua tanutanu ko *Saturn*. Kia tau ki te tamanakoanga a te aronga akamori, te akamaara ra ratou i te rā anauanga o *Mithra*, te atua o te rā, i roto ia Titema 25. “Akamata mai te Kiritimiti i te tuatau e pakari ra te akonoanga akamorimori rā i Roma” mei tetai toru anere mataiti i muri ake i te mate anga o te Mesia.

⁷ I te tuatau o ta ratou au peu akaepaepaanga, e taimēia no te oronga apinga aroa e te maani umu kai maamaata, e au peu teia e raveia ana rai i te Kiritimiti i teia tuatau. Inara, noatu e oronga apinga aroa ana te tangata i teia tuatau, kare ra ta ratou oronga anga apinga i tau ki te tu ta 2 Korinetia 9:7 e akakite ra e: “E oronga te tangata ravarai i tana i akakoro i roto i tona ngakau; eiaa ma te noinoi, e mei te mea e no te umuumu: ko te tangata oronga ma te rekareka ta te Atua e inangaro.” E oronga ana te au Kerititiano mou ma te tae o te ngakau, e kare ta ratou oronga anga i akatakaia no tetai rā okotai ua, e kare ratou e manako mai ana e kia akaokiia atu to ratou aroa. (Luka 14:12-14; e **tatau ia Angaanga 20:35.**) E tei puapinga atu, rekareka tikai ratou e kare ratou e apiapi akaou ana i te au peu o te Kiritimiti e kare e apainga teiaa akaou o te kaiou ta te manganui e akao ana ia ratou ki roto.—Mataio 11:28-30; Ioane 8:32.

⁸ Inara, penei ka karanga tetai aronga e, kare ainei te aronga akara etu i apai ana i tetai apinga aroa no te rā anauanga o Iesu? Kare. Ta ratou apinga aroa, e mataara

---

6, 7. (a) I akamata mai te maataanga o te au peu Kiritimiti kiesa? (e) Eaa te tuke i rotopu i te peu oronga apinga aroa i te tuatau Kiritimiti e ta te au Kerititiano oronga anga apinga?

8. I oronga ana rai te aronga akara etu i tetai au apinga aroa no te rā anauanga o Iesu? Akamarama mai.

*E oronga ana te au
Keritiano mou ma
te tae o te ngakau*

ua tera i te akaari i to ratou akangateitei ia Iesu no tona turanga takake, no te mea e peu matauia te reira i mua-tangana. (1 Ariki 10:1, 2, 10, 13; Mataio 2:2, 11) Tera ra, kare ratou i aere i te po i anauia ai a Iesu. I to ratou tae atu anga, kare a Iesu i roto i te ngai vairanga kai a te manu e kare aia i te pepe anau ou, mari ra kua maata mai aia e tei roto aia i tetai are.

TA TE PIPIRIA E AKAKITE RA NO TE AU RĀ ANAUANGA

⁹ Noatu e mea mataora tikai me anau mai tetai pepe, kare a te Pipiria tuatua no runga i te akaepaepaanga i te rā anauanga o tetai tavini o te Atua. (Salamo 127:3) E tarevake ainei teia? Kare, no te mea kua taikua mai

---

9. Eaa tei tupu i ko i te nga rā anauanga tei taikua mai i roto i te Pipiria?

KA TAU AINEI KIA PIRI AU KI ROTO I TE AKAEPAPAANGA?

Kaveinga: “‘E aere mai kotou ki vao,
mei roto mai ia ratou ra, kia taka ke kotou,
e auraka e rave ua atu i te mea viivii ra;’
‘e naku e āriki atu ia kotou.’”—2 Korinetia 6:17.

**Au uianga kia ui kia koe uaorai no runga i tetai aka-
epapaanga me kore i tetai peu matauia**

- I akamata mai ainei te reira mei roto i tetai angaanga akonoanga pikikaa e o maira te peu purepure?—Isaia 52:11; 1 Korinetia 4:6; 2 Korinetia 6:14-18; Apokalupo 18:4.
- Te akangateitei ra me kore te akaepapa ra ainei te reira i te tangata, i tetai akaaerenga, me kore i te reva o tetai patireia?—Jeremia 17:5-7; Angaanga 10:25, 26; 1 Ioane 5:21.
- Te akateitei ra ainei te reira i tetai patireia me kore i tetai iti tangata i runga ake i tetai?—Angaanga 10:34, 35; 17:26.
- Te akaata maira ainei te reira i ‘te vaerua o teiane i ao’ e patoi nei i te vaerua tapu o te Atua?—1 Korinetia 2:12; Ephesia 2:2.
- Me piri au ki roto, ka riro ainei te reira ei akaturori i etai ke?—Roma 14:21.
- Me iki au eiaa kia piri atu ki roto, eaa ra te tumu tau taku ka oronga kia etai ke?—Roma 12:1, 2; Kolosa 4:6.

**Penei na teia au irava ka aru mai e tauturu i te pau
i te au uianga no runga i te au akamaaraanga
matauia:**

- “Kua iropu ua [te ngati Iseraela tiratiratu kore] i roto i te au etene ra, e kua apii i ta ratou au ravenga.”
—Salamo 106:35.

■ “Ko te akono meitaki i te mea ngiti ra, kua akono meitaki katoa i te mea maata; e ko te pikikaa i te mea ngiti ra, kare katoa ia i akono i te mea maata.”

—Luka 16:10.

■ “Kare kotou i to teiane i ao.”—Ioane 15:19.

■ “Kare e tika ia kotou kia kai i te kaingakai a te Atua, e te kaingakai a te au demoni.”—1 Korinetia 10:21.

■ “To tatou oki manga tuatau i topa ake i to tatou ora anga nei, oti ra ua ia i te rave anga i to te etene inangaro, ka rave ei oki i te peu kanga ra, te inangaro tika kore, te inu nui i te wina ra, te kapiti anga kanga ra, te akakonā kava ra, e te au ravenga viivii a te idolo ra.”—1 Petero 4:3.

e rua nga rā anauanga tei akaepaepaia—to Pharao o Aiphiti e to Heroda Anitipa. (E **tatau ia Genese 40:20-22; Mareko 6:21-29.**) Inara, e mea rikarika tikai tei tupu i taua nga rā anauanga—kua tipuia te mimiti o Ioane Bapetizo i ko i tetai.

¹⁰ Akakite *The World Book Encyclopedia* e, “Ki te au Kerititiano i te anere mataiti mua, ko te akaepaepaanga i te rā anauanga o tetai ua atu tangata, e peu te reira na te aronga kare e irinaki ana i te Atua mou.” Ei akaraanga, irinaki to Ereni i muatangana e e vaerua tetai e paruru ana i te au tangata ravarai me anauia ratou e ka tiaki ua rai taua vaerua ra iaia i te au tuatau ka aereia. Ko tera

10, 11. Eaa ra te manako o te au Kerititiano o mua ana no runga i te akaepaepaanga i te rā anauanga, e no teaa ra?

AU RĀ ANAUANGA E TE AKONOANGA AKAMORIMORI IA SATANI

E mea umere tikai i te kite e ko te rā puapinga roa atu i roto i te akonoanga akamorimori ia Satani, koia oki e rā anauanga. No teaa ra? No te mea, irinaki te aronga akamorimori ia Satani e e atua te au tangata ravarai me ka inangaro ratou kia riro mai ei atua. No reira, kia akamaara i to tetai uaorai rā anauanga, tera te aiteanga te akaepaepa ra aia i te anauanga o tetai atua. E tika e kare mei te reira te manako o te maataanga o te tangata. Noatu ra, te akakite ra te puka *The Lore of Birthdays* e: “Tetai au orote, ka akarekareka te reira i te ngakau, kareka te rā anauanga, ka akamaata atu te reira i te akatietie o te ngakau.”

Te rua o te rā puapinga rava atu i roto i te karena a te aronga akamorimori ia Satani, ko te *Halloween*.

vaerua, “e pirianga tona ki te atua nona te rā anauanga i anauia mai ei tera tangata,” i karanga ai te puka *The Lore of Birthdays*. E pirianga to te au rā anauanga ki te au peu akara etu.

¹¹ Kua patoi te au Kerititiano i muatangana i te au peu rā anauanga no te mea i akatumuia te reira ki runga i te au angaanga purepure e no to ratou irinakianga katoa. No teaa ratou i akapera ai? No to ratou tu maru e te akaaka, kare i te mea puapinga kia ratou kia akaepaepaia to ratou rā anauanga.* (Mika 6:8; Luka 9:48) Mari ra kua akakakā ratou ia Iehova e kua akameitaki iaia no te apinga aroa akaperepere o te oraanga.#—Salamo 8:3, 4; 36:9; Apokalupo 4:11.

¹² Pouroa te aronga tiratiratu tei mate, ka vai rai ratou i roto i to te Atua manakonakoanga, e kua papu tikai to ratou oraanga no te tuatau ki mua. (Iobu 14:14, 15) Te karanga ra a Koheleta 7:1 e: “E meitaki maata to te rongong meitaki i to te manongi meitaki ra; e te rā e mate ei ra i te rā anau anga.” To tatou “rongong meitaki,” ko to tatou ingoa meitaki i mua i te aroaro o te Atua no ta tatou angaanga tiratiratu. E mea puapinga kia kite tatou e ko te akakoroanga ua rai tei akaueia mai no te au Kerititiano kia akamaara koia oki, ko te mate o Iesu kare

---

* Akara i te pia i te kapi 172, “Au rā Anauanga e te Akonoanga Akamormori ia Satani.”

I roto i te Ture, te umuumuia ra tetai vaine kia oronga i tetai atinga ki te Atua i muri ake i te anau anga i tana pepe. (Levitiku 12: 1-8) E akamaaraanga taitaia tikai teia e e iri ana te ara a te metua ki runga i te tamariki, e kua riro teia ture ei tauturu i te ngati Iseraela kia mārama meitaki no runga i te anauanga o tetai tamaiti, e penei kua tauturu teia ia ratou kia kore e aru i te au peu rā anauanga a te au tangata kare e irinaki ana i te Atua mou.—Salamo 51:5

---

12. Eaa ra i puapinga roa atu ei te rā o to tatou matenga, i to tatou rā anauanga?

ko tona rā anauanga, ko tona “rongo meitaki” te mea puapinga e rauka ai to tatou ora.—Ebera 1:3, 4; Luka 22: 17-20.

EASTER—PEU NA TE ARONGA KARE E IRINAKI ANA I TE ATUA MOU

¹³ Noatu kua karangaia e e akamaaraanga te *Easter* no te tuakaouanga o te Mesia, i tupu mai ra te reira mei roto i te akonoanga pikikaa. Eaa te pirianga o te uamoa ki te *Easter*? Ko te uamoa “te mea maata e taangaanga-ia ana ei akatutu mai i te oraanga ou e te akatuakaouanga,” i karanga ai te *Encyclopædia Britannica*. No reira, ko te *Easter*, e peu te reira no te anau tamariki tei akairoia ei akamaaraanga i te tuakaouanga o te Mesia.*

¹⁴ Ka āriki ainei a Iehova i tetai peu viivii mei tera te tu ei akamaaraanga i te tuakaouanga o tana Tamaiti? Kare rava! (2 Korinetia 6:17, 18) Kare te Tuatua a te Atua i akaue mai ana, e kare i oronga mai ana i tetai tikaanga kia akamaaraia te tuakaouanga o Iesu. Kia akamaara i te tuakaouanga o Iesu e oti ka kapiki ei i te reira e e *Easter*, e pikikaa tikai.

HALLOWEEN, KARE I TE PEU TAPU

¹⁵ Ko te *Halloween*, na te iti tangata *Celts* i Peritane e Ireland i akamata mai i teia peu. Kua kite matauia te reira no te au vaine tautau, te au tangata rikiriki mei te

---

* E pirianga katoa to te *Easter* ki te akamorianga i te atua vaine o te anau tamariki ko *Astarte*. E uamoa tetai o tona au itoro e akamori-moriia ana e te iti tangata Kanaana. Tuke tuke te au tiki o *Astarte* e akaari maira i tona au mero ainga me kore e akaari maira iaia e mou ra i tetai uamoa i roto i tona rima.

13, 14. I tupu mai te au peu matauia o te *Easter* mei roto i teaa?

15. Naai i akamata mai i te peu *Halloween*, e no teaa te reira rā i puapinga ai?

peneneke te tu ko tei karangaia e e *goblin*, e pera katoa tetai atu au apinga tuke akerai e akariroia ana ei akamanaea, mei te pare o te vaine tautau, te tutu o te ivi tangata mate e te vai atura. I te po mārangi o te marama tei vaitata atu kia Noema 1, e akaepaepa ana ratou i te tuatau akamaaraanga ia *Samain*, te aiteanga, “Te Opeanga o te Tuatau Vera.” Irinaki ratou e me tae ki tera tuatau, ka akaateaia te arai i rotopu i te tangata e te ao vaerua, i reira te au vaerua meitaki e te au vaerua kino e oriori aere ei i runga nei i te enua. Irinaki ratou e ka oki mai te vaerua o tei mate ki to ratou kainga, no reira e tuku ana te kopu tangata i te kai e te vai ki vao no te au tupapaku tei oki mai ei akamareka ia ratou. I teia tuatau e akamanaea ana te tamariki ia ratou mei te tupapaku me kore mei te au vaine tautau rai i te tamatakutaku i te aronga ngutuare me kare ratou e oake mai i tetai raore, ma te kite kore o te tamariki e te rave ra ratou i te au peu *Samain*.

KIA VIIVII KORE TOOU AKAIPOIPO

¹⁶ Kare e roa atu, “kare rava e akarongo akaouia i roto ia koe na,” koia oki ia Babulonia Maata, “te reo o te tane e te vaine i akaipoipo ouia.” (Apokalupo 18:23) Eaa ra te tumu? Tetai tumu, no tana au peu purepure te ka riro ei taviivii i te oraanga akaipoipo mei te rā mua mai i akaipoipo ei.—Mareko 10:6-9.

¹⁷ Tuke tuke te au peu mei tetai enua ki tetai. Penei te meitaki ua ra tetai au peu me akaraia atu, inara penei e au peu te reira e raveia ana e to Babulonia, te ka apai

---

16, 17. (a) Eaa te tumu ka anoanoia ai te au tokorua Kerititiano e manako ra i te akaipoipo, kia akamanako meitaki i te au kaveinga Pipiria no runga i te au peu akaipoipo e raveia ana? (e) No runga i te peu o te pē'i anga i te ruru tiare, eaa te ka anoanoia te au Kerititiano kia akamanako?

mai i te manuia ki te nga tokorua i akaipoipo me kore ki ta raua au manui. (Isaia 65:11) Tetai peu matauia i teia tuatau, ka pē'i te vaine akaipoipo ou i tana ruru tiare kia kapo mai ta raua au manui vaine kare i akaipoipo. Te vaine nana e kapo mai, kua irinakiia e koia te ka aru mai i te akaipoipo tane. Tupu mai teia peu i roto i te akonoanga pikikaa. Te taka ua ra e pouroa te aronga e inangaro ra kia vai tamou i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia kia patoi takiri ratou i teia au peu vii-vii.—E tatau ia 2 Korinetia 6:14-18.

¹⁸ E kopae katoa ana te au tavini o Iehova i te au peu o teiane i ao te ka takino i te tu ngateitei o te au akaipoipoanga Kerititiano e te tuatau kaikai o te akaipoipo, e te ka riro ei takino i te akava ngakau o tetai aronga. Ei akaraanga, ka kopae ratou i te aerenga tuatua e o maira te aviri, te au peu ainga, te kanga me kore i te au tuatua te ka taakama i te nga tokorua akaipoipo ou e etai ke. (Maseli 26:18, 19; Luka 6:31; 10:27) Ka kopae katoa ratou i te au umu kai e akaariari maira i “te akatietie o te ora anga.” (1 Ioane 2:16) Me te manako ra koe i te akaipoipo, auraka e akangaropoina e te inangaro maira a Iehova ia koe kia akamaara i toou rā akaipoipo ei rā pua-pinga maata e te mataora, eiaa ei rā ka tataraara koe.*

E PEU AKONOANGA ATUA AINEI TE TATĀKI KARATI?

¹⁹ Tetai peu matauia i ko i te au akaipoipo e te tamataora a muri ake, koia oki ko te tatāki karati i te akanga-

---

* Akara i te au atikara e toru no runga i te akaipoipo e te tamataoraanga i roto i *Te Punanga Tiaki* o Okotopa 15, 2006, kapi 18-31.

---

18. Eaa te au kaveinga Pipiria ka tau kia aru te nga tokorua e manako ra i te akaipoipo e pera katoa te aronga tei patiaa?
19, 20. Eaa ta tetai puka e akakite ra no runga i te peu tatāki karati, e no teaa teia peu i kore ei e tau kia āriki te au Kerititiano?

teitei i te tokorua akaipoipo ou. Akakite te *International Handbook on Alcohol and Culture* tei tataia i te 1995 e: “Ko te peu tatāki karati . . . e tuanga meangiti ua te reira no tetai peu e raveia ana i te tuatau taito me orongaia te vai akatapuia ei atinga . . . ei tutaki i te au atua no te akarongo mai ki tetai pure tei orongaia [no tetai tangata] na te tuatua anga e ‘kia roa to korua oraanga!’ me kore ‘kia manuia to korua oraanga!’ ”

²⁰ Penei e maata te tangata kare e manako ana e e peu akonoanga me kore e peu purepure te tatāki karati. Noatu ra, me tākiia te karati vai ki mua i te aroaro o te rangi, penei ka manakoia e te tukuia ra tetai patianganga ki te au vaerua i te rangi no tetai akameitakianga, te kare e rotai ana ki te au kaveinga Tuatua Tapu.—Ioane 14:6; 16:23.*

“KO KOTOU, TEI INANGARO IA IEHOVA, KIA RIKARIKA I TE KINO”

²¹ I te akaari anga i te au tu viivii o teianeia ao—e peu rave matauia teia na Babulonia Maata—e moni maata ta tetai au patireia e oronga ana ei turuturu i te au peu tamataora e raveia ana i te au mataiti. E o mai ana te au peu ura viivii e akaepaepa ra i te tu oraanga o te aronga totoma, koia oki te au peu pirianga ainga i rotopu i te tane e te tane, te vaine e te vaine. E mea tau ainei no tetai Kerititiano kia aere ki teia au angaanga me kore kia akarakara i te reira? Me ka akapera aia, te akaari ra ainei aia e te rikarika ra aia i te mea kino? (Salamo 1:1, 2; 97:10) E meitaki roa atu kia aru i te tu o te tata taramo

---

* Akara i *Te Punanga Tiaki* o Peperuare 15, 2007, kapi 30-1.

---

21. Noatu kare e pirianga o teia au peu ki te irinakianga akonoanga, eaa te au akaepaepaanga matauia ta te au Kerititiano ka kopae, e no teaa ra?

AKATUPU TE AKAMORIANGA MOU I TE MATAORA MAATA

E Atua mataora a Iehova e te inangaro maira aia kia mataora tona au tavini. Te akaariiia maira teia i roto i te au irava ka aru mai:

“Tei mataora te ngakau ra, e pokai tamou ia tana.”—Maseli 15:15.

“Kite akera au e, kare atu e meitaki i taua au mea ra, mari ra kia rekareka te tangata e kia takinga-meitaki i te ora anga nei. Kareka ra kia kai-kai anake ra te tangata e kia inu, e kia rave aia i te meitaki no tana katoa ra au angaanga; e mea o maiia mai ia e te Atua.”—Koheleta 3:12, 13.

“Kareka te tangata oronga ra, e akakoro rai i te tuatua oronga; e akatinamouia oki aia i taua tuatua oronga ra.”—Isaia 32:8.

“E aere mai kotou kiaku nei, ko te aronga katoa i roiroi, e te aronga teiaa i te apainga, naku [Iesu] e akaanga i to kotou roi. . . . Te maru nei taku amo, e te mamā nei taku apainga.”—Mataio 11:28, 30.

“Ka kite ia kotou i te tuatua-mou, e na te tuatua-mou kotou e akarangatira.”—Ioane 8:32.

“E oronga te tangata ravarai i tana i akakoro i roto i tona ngakau; eiaa ma te noinoi, e mei te mea e no te umuumu: ko te tangata oronga ma te rekareka ta te Atua e inangaro.”—2 Korinetia 9:7.

‘Ta te vaerua e akatupu, ko te inangaro ia, te rekareka, te au, te takinga-meitaki, te meitaki.’—Galatia 5:22.

‘Ta te vaerua e akatupu ra, koia te au mea meitaki ravarai, e te tuatua-tika, e te tuatua-mou.’—Ephesia 5:9.

tei karanga i roto i tana pure e: “E akaariu ke i toku mata kia kore e akara i te mea puapinga kore!”—Salamo 119:37.

²² I te au rā akaepaepaanga a to teiane i ao, kia matakite te au Kerititiano eiaa tona tu kia riro ei manakoanga na etai ke e te piri ra aia ki roto i tera akakoroanga. Kua tata a Paulo e: “Te kai ra e te inu ra oki, e te au mea ravarai ta kotou e rave na, e rave anake ia ma te akakakā i te Atua.” (1 Korinetia 10:31; akara i te pia i te kapi 181-182, “Rave i te au Ikianga Tau.”) Inara, me te taka ua ra e kare e o maira te akonoanga pikikaa ki roto i tetai peu me kore akaepaepaanga, e kare te reira i te tuanga no tetai akamaaraanga e o maira te angaanga poritiki me kore te akaepaepa enua, e kare e aati ana i te au kaveinga Pipiria, tei runga i te Kerititiano i te iki e me ka piri aia ki roto e me kare. Inara, kia akamanako katoa aia i etai ke, eiaa kia akaturori atu ia ratou.

KIA RIRO TAAU TUATUA E TAAU ANGAANGA EI AKAKAKĀ I TE ATUA

²³ E maata te tangata e manako ana e e tuatau meitaki te au rā akaepaepaanga no te kopu tangata e te au taeake kia noo kapiti. No reira, me ka manako tetai tangata e kare to tatou irinakianga e tau ana, kia akamarama maru atu tatou e e mea puapinga ki te Au Kite o Iehova kia taokotai mai te kopu tangata e te au taeake ki te ngai okotai. (Maseli 11:25; Koheleta 3:12, 13; 2 Korinetia 9:7) E mataora ana tatou i te kapiti ki te au taeake akaperepere i te au atiangā ravarai, inara no to tatou inangaro i te Atua e tona au turanga tuatua tika, kare tatou

---

22. Eaa te taime tau no tetai Kerititiano kia aru i tona akava ngakau me ka piri aia ki roto i tetai akaepaepaanga e me kare?

23, 24. Akapeea ra tatou i te akakite anga no runga i to Iehova au turanga tuatua tika?

e inangaro i te taviivii i teia au atianga mataora ki te au peu te ka akakino iaia.—Akara i te pia i te kapi 178, “Akaturu te Akamorianga Mou i te Mataora Maata.”

²⁴ Kua rauka i tetai Au Kite i te pau i te uianga a te aronga tei ui mai no runga i te akaepaepaanga, i roto i te pene 16 o te puka *Eaa Tikai ta te Pipiria e Apii Maira?** E akamaara ra e ko to tatou akakoroanga, kia akaariu mai i te ngakau o te tangata ki te akamorianga mou, kare kia akaapa atu ia ratou. No reira, kia akaari i te tu akanga-teitei, kia maru, e “ei tuatua aroa ua anake ta kotou, kia rapakauia i te tai.”—Kolosa 4:6.

²⁵ Ei au tavini no Iehova, kua apii meitakiia tatou. Kua kite tatou i te tumu i irinaki ei tatou, i akono ei tatou i tetai au mea, e i kore ei tatou e rave i tetai au mea. (Ebera 5:14) No reira e te au metua, apii i ta kotou tamariki kia kite i te akamanako meitaki no runga i te au kaveinga Pipiria. Ka riro tera ei akamatutu i to ratou akarongo, ei tauturu ia ratou kia oronga i te au pauanga Pipiria ki te aronga tei ui mai no runga i to ratou irinaki-anga, e kia akapapu kia ratou e te inangaro maira a Iehova ia ratou.—Isaia 48:17, 18; 1 Petero 3:15.

²⁶ Pouroa te aronga e akamori ra i te Atua “ma te vae-rua e te tuatua-mou,” ka kopae ratou i te au akaepaepaanga kare i tau ki te Pipiria e ka tauta katoa ratou kia tiratiratu i roto i te au tuanga ravarai o te oraanga. (Ioane 4:23) Teia tuatau, manganui tei irinaki e kare e puapinga e rauka i te akakite i te tika. Inara, mei ta tatou ka kite i roto i te pene ka aru mai, ko te au aerenga o te Atua te arataa meitaki rava atu.

---

* Neneiia e te Au Kite o Iehova.

25, 26. Akapeea te au metua i te tauturu anga i ta ratou tamariki kia matutu to ratou akarongo e to ratou inangaro no Iehova?

RAVE I TE AU IKIANGA TAU

Tetai au taime e tupu ana tetai au mea te ka riro ei timata i to tatou inangaro no lehova e to tatou mārama no runga i te au kaveinga Pipiria. Ei akaraanga, penei ka patiiia mai tetai Kerititiano e tona tokorua akaipoipo kare i roto i te tuatua mou, kia aere ki tetai kaikai akamaaraanga i tetai rā orote o teianeī ao. Tetai au Kerititiano penei ka āriki to ratou akava ngakau; kareka etai kare ratou e āriki. Me ka āriki tetai Kerititiano, kia akapapu aia e eiaa tana au peu kia akaari mai e te akaepaepa ra aia i taua rā orote, mari ra ko tona akakoroanga i tae atu ei kia mataora i te kaikai kapiti e te kopu tangata.

Kia akaari te Kerititiano i te tu pakari e te akangateitei me tuatua ki tona tokorua na mua ake, i te akamārama anga e penei ka manamanata to raua kopu tangata me kare aia e piri atu ki roto i ta ratou au peu akaepaepa. Penei ka tieni te manako o te tokorua e ka iki aia kia aere a tetai rā ke.—1 Petero 3:15.

Peea i reira me ka inangaro rai te tokorua o tetai vaine Kerititiano kia aru atu tana vaine iaia? Penei ka manako aia e no te mea ko tana tane te upoko o te ngutuare, tera i reira tei runga i tana tane te apainga no te oronga i te kai no te kopu tangata. (Kolosa 3:18) Ka raveia te kaikai ki ko i te kopu tangata o tana tane. Penei ka rauka katoa i te Kerititiano kia tuatua atu no runga i te Pipiria i ko i taua kaikai anga ra. Kare te kai i viivii no te mea ua nei e i kaingaia te reira i te rā orote o teianeī ao. (1 Korinetia 8:8) Penei ki te tuaine Kerititiano e kaikai ngutuare ua teia, e kare aia e piri atu ki roto i te au peu akaepaepa, te imene, e te akangateitei i te rā orote e te vai atura.

Tetai mea ke katoa kia akamaara, koia oki me ka aere aia ki tera kaikai, eaa ra ta etai ke ka manako mai. E mea tau kia aka-manako meitaki aia e penei me kite tetai aronga e kua piri ana aia ki te akaepaepaanga a tona kopu tangata i tera rā, penei ka akaturoriia ratou.—1 Korinetia 8:9; 10:23, 24.

E tetai, ka mārō ainei te kopu tangata iaia kia piri atu ki roto i taua peu ra? No te mea kare aia e inangaro ana kia akama, ka riro tera ei taomianga pakari ki runga iaia! No reira e mea

puapinga tikai kia akamanako meitaki i mua ake no runga i te reira, e kia akamanako katoa e eaa te kino ta te reira ka akatupu ki tona uaorai akava ngakau ei Kerititiano.—Angaanga 24:16.

Ka Tau Ainei Kia Āriki Au i Tetai Apinga Akamauruuru no te Kiritimiti?

I te tuatau Kiritimiti, penei ka oronga mai te pu o tetai Kerititiano i tetai apinga aroa akamauruuru. Ka tau ainei kia patoi te Kerititiano i te reira? Kare tikai e inangaroia kia patoi aia, tei runga ra iaia. Penei kare te pu e manako ana e te akaepaepa ra aia i te Kiritimiti me āriki aia i te apinga aroa. Penei kua tere te puapinga tei rauka i te kamupani e kua inangaro te pu i te akamauruuru i tana aronga angaanga pouroa. Penei no tona reka-reka i te angaanga meitaki a te aronga angaanga, no reira aia i akamauruuru ei ia ratou kia maroiro roa atu. Penei ka oake te pu i te apinga aroa na te aronga angaanga pouroa—te ngati luda, Muslim e etai atu—noatu e akaepaepa ana ratou i te Kiritimiti e me kare. No te mea ua nei e kua orongaia mai te apinga aroa i te tuatau Kiritimiti, kare tera i te tumuanga tau ka kore ei te Au Kite o Iehova e āriki i te reira.

Pera katoa rai me ka orongaia mai tetai apinga aroa i tetai o te au rā orote mei te Kiritimiti, kare te aiteanga e te āriki ra tera tangata i tera peu. Penei ka akakite tetai oa angaanga me kore kopu tangata ki tetai Kite e, “Kua kite au e kare koe e akaepaepa ana i teia orote, inara te inangaro nei rai au i te oronga atu i teia apinga aroa naau.” Mei te mea e kare te akava ngakau o te Kerititiano e kinokino ana, penei ka āriki aia e ka akameitaki atu i tera tangata ma te kore e taiku atu i te orote. (Angaanga 23:1) Penei e akamārama marie atu te Kerititiano i tona turanga me rauka tetai atiangā tau.

Akapeea ra me te taka ua ra e te akakoro ra rai te tangata e oronga maira i te apinga aroa i te akaari mai e kare e matutu ana te irinakianga o te Kerititiano, e penei ka āriki mai aia no te mea te inangaro ua ra aia i tera apinga? I na, ko te mea meitaki rava atu, auraka e āriki. Papu roa e ko Iehova anake rai ta tatou ka inangaro i te akamori.—Mataio 4:8-10.

Rave i te Mea Tika i te au Mea Katoa

**‘Te akakoro nei tatou kia rave i te mea tika
i te au mea katoa nei.’—EBERA 13:18.**

TE AKARUKE ra tetai māma e tana tamaiti meangiti i te toa, i na kua tāpu poitirere ua te tamaiti, akara anga manamana-tikai aia. E apinga tana e mou ra i roto i tona rima no roto i te toa. Kua ngaropoina iaia i te akaoki me kore i te pati ki tona mama kia oko mai i te reira nana. I na kua kapiki atu aia i tona mama ma te mata taitaia. Inara kua tavarenga atu te mama iaia e kua taki akaou iaia ki roto i te toa kia akaoki i taua apinga ra e kia tatarara ki te tangata tiaki toa. Reka-reka tikai te mama e te ngakau parau i tana tamaiti e tatarara ra. Eaa te tumu?

² E mataora ua ana rai te au metua i te kite e te kite ra ta ratou tamariki i te puapinga o te akakite i te tika. E mei te reira katoa to tatou Metua i te rangi “te Atua tuatua-mou.” (Salamo 31:5) Iaia e akara maira ia tatou e tupu marie ua maira to tatou pirianga kiaia, e mea rekareka nana kia kite mai ia tatou e tauta ra i te rave i te mea tika. No te mea te inangaro nei tatou i te akarekareka iaia e kia vai tamou rai i roto i tona aroa, te akaata maira tatou i te manako o te apotetoro ko Paulo e na ko ra e: ‘Te akakoro nei tatou kia rave i te mea tika i te au mea katoa nei.’ (Ebera 13:18) Ka akamou ana tatou ki runga i e ā tuanga o te oraanga te ka riro ei mea ngata i tetai au taime no tatou kia rave i te mea tika. E oti ka akamanako tatou i etai o te au akameitakianga ka rauka.

1, 2. No teaa a Iehova ka rekareka ai me kite mai e te tauta ra tatou kia rave i te mea tika? Akatutu mai.

KIA RAVE TATOU UAORAI I TE MEA TIKA

³ Ko te mea mua e ngata ana i te rave, koia oki i te teni ia tatou uaorai kia rave i te mea tika. E mea mama ua ia tatou te au tangata apa ua, kia akavare ia tatou uaorai. Ei akatauanga, kua akakite a Iesu ki te au Kerititiano i Laodikea e te akavare ra ratou ia ratou uaorai i te manako anga e e aronga apinganui ratou, ko te tikaanga tikai e aronga 'puapinga kore ua ratou, e matapo e te putaua' i te pae vae-rua—e turanga taitaia tikai to ratou. (Apokalupo 3:17) Kua riro ta ratou akavare anga ia ratou uaorai ei takino roa atu i to ratou turanga.

⁴ Me te maara ra ia koe, kua akamatakite katoa te pipi a Iakobo e: 'Te manako ra tetai tangata ia kotou e, e akono tona i te Atua, e kare i tapeka i tona arero, te pikikaa ra aia i tona uaorai ngakau; e akono pikikaa tona i te Atua.' (Iakobo 1:26) Me te manako ra tatou e ka rauka ia tatou kia taanga-anga i to tatou arero ma te tau kore e oti ka manako ei e te mareka maira a Iehova, te pikikaa ua ra tatou ia tatou rai. Ka puapinga kore ua ta tatou akamori ia Iehova e te kaimoumou taime. Eaa ra te ka paruru ia tatou mei taua arataa kino ra?

⁵ I roto i taua pene rai, te akaaite ra a Iakobo i te tuatua mou o te tuatua a te Atua ki te io. Te apii maira aia ia tatou kia akara ki roto i te ture apa kore a te Atua e kia akatika-tika i to tatou aerenga kia tau ki te reira. **(E tatau ia Iakobo 1:23-25.)** Ka rauka i te Pipiria i te tauturu ia tatou kia rave i te mea tika no runga i to tatou uaorai turanga e kia akamanako e eaa te ka anoanoia kia rave tatou kia rauka i te akameitaki atu i te reira. (Te Aue o Ieremia 3:40; Hagai 1:5) Penei e pure katoa tatou kia Iehova kia unuunumou mai ia tatou e kia tauturu mai ia tatou i te akatikatika i tetai ua atu aerenga

---

3-5. (a) Akapeea te Tuatua a te Atua i te akamatakite mai anga ia tatou no runga i te kino o te akavare ia tatou uaorai? (e) Eaa te ka tauturu ia tatou kia rave ua rai i te mea tika?

kino e vai nei i roto ia tatou. (Salamo 139:23, 24) Ko te tu pikipikikaa, e ara te reira e ka anoanoia tatou kia aru i to Iehova manako no runga i tera tu. Te na ko ra a Salamo 5:6 e: “Ka pou te aronga pikikaa ia koe: ko te ta tangata ra, e te tangata pikikaa ra, ko ta Iehova ia e rikarika.” Ka rauka ia Iehova i te tauturu ia tatou kia aru i tona aerenga manako e kia kite tikai e mei teaa to tatou tu mei tana rai e kite maira. E akamaara rai e kua akakite a Paulo e: “Te *akakoro* nei tatou kia rave i te mea tika i te au mea katoa nei.’ Kare e rauka ia tatou te tu apa kore i teiane, inara te umuumu nei tatou ma te tae o te ngakau kia rave ua rai i te mea tika.

RAVE I TE MEA TIKA I ROTO I TE NGUTUARE

⁶ E mea puapinga kia rave i te mea tika i roto i te ngutuare Kerititiano. No reira me tuatua te tane e te vaine ki tetai e tetai, kia tuatua raua i te tuatua tika. I roto i tetai oraanga akaipoipo Kerititiano, eiaa kia raveia te au peu viivii te ka akatupu i te mamae ngakau mei te akameamea atu i tetai kare i te tokorua noou, e te akamou i tetai pirianga akainangaro na runga i te Initaneti, me kore na te akao atu anga ia koe ki roto i tetai ua atu au tu peu viivii o te ainga. Kua o atu tetai au Kerititiano tei akaipoipo ki roto i taua tu peu viivii ra ia ratou e uuna ra i te reira mei to ratou au tokorua. E tu pikikaa tikai tera. Akara ana ra i te tuatua a te Ariki ko Davida e akakite ra e: “Kare au i noo i roto i te au tangata tarevakaua, kare oki i kapiti i roto i te aronga pikikaa.” (Salamo 26:4) Me kua akaipoipo koe, auraka e piri atu ki roto i tetai tu te ka timata ia koe kia uuna i taau e rave ra mei toou tokorua!

⁷ I te apii anga i ta ratou tamariki i te puapinga o te rave i te mea tika, e mea tau kia taangaanga te au metua i te au akaraanga i roto i te Pipiria. Tetai au akaraanga no te tu

6. Eaa te tumu ka anoanoia ai te au tokorua akaipoipo kia akakite i te tika ki tetai e tetai, e eaa i reira te kino ta ratou ka kopae?

7, 8. Eaa te au akaraanga Pipiria te ka tauturu i te tamariki kia kite i te puapinga o te rave i te mea tika?

pikipikikaa, tera te tuatua no runga ia Akana tei keia i tetai au apinga e oti kua tauta i te uuna i te reira; pera katoa a Gehazi tei pikikaa kia rauka tetai apinga nana; e Iuda tei keia e tei pikikaa no tona makitakita ia Iesu.—Iosua 6:17-19; 7:11-25; 2 Ariki 5:14-16, 20-27; Mataio 26:14, 15; Ioane 12:6.

⁸ Tetai au akaraanga meitaki, no runga te reira ia Iakoba. Kua raurau aia i tana tamariki kia akaoki i te moni tei kitea mai e ratou i roto i ta ratou au pute kai, no te mea kua manako aia e e tarevake ua i te tukuia anga te moni ki roto i ta ratou pute; e pera katoa a Iapheta e tana tamaine, tei akatupu i te tia a tona metua e kare i rave i tona uaorai anoano; e tera katoa to Iesu akaraanga, tei akakite atea ua mai iaia ki te pupu tangata e aere maira i te opu iaia, ei akatupu i tei totouia e ei paruru i tona au oa. (Genese 43:12; Au Akava 11:30-40; Ioane 18:3-11) Penei ka riro teia au akaraanga ei tauturu i te au metua kia akamanako i teia au apiianga puapinga i roto i te Tuatua a te Atua ei tauturu ia ratou i te apii i ta ratou tamariki kia akaperepere e kia inangaro i te rave i te mea tika.

⁹ Te tuku ra teia apiianga i tetai apainga puapinga ki runga i te au metua. Kua ui te apotetoro a Paulo e: “Ko koe oki ko tei apii atu i tetai ke ra, kare koe e apii ia koe uaorai? ko koe oki tei ako ua e, auraka e keia, te keia na oki koe?” (Roma 2:21) Tetai au metua, e apii ana ratou i ta ratou

9. Eaa ta te au metua ka kopae me ka inangaro ratou i te akanoo i te akaraanga no ta ratou tamariki no te rave i te mea tika, e no teaa te reira i puapinga ai?

Ka riro te rave i te mea tika ei tauturu ia tatou kia kopae i te tu te ka timataia tatou kia uuna

tamariki kia rave i te mea tika, inara te keia ra rai ratou e oti riro atura tera ei akaekoko i te tamariki. Penei ka maani ratou i te kotoeanga e te meitaki ua ra i te keia i te karanga anga e, “Kua kite ua te au pitiniti e ka keia rai te tangata i teia au apinga,” me kore ka karanga ratou e, “Kare e kino ana, e manga pikikaa ua rai tera.” Ko te tikaanga tikai, e keia rai te keia, e kare e kotoeanga no te keikeia, noatu eaa te moni o te apinga tei keiaia, e pikikaa rai te pikikaa noatu eaa te apinga i tuatuaia me kore eaa te tu o te pikikaa.* (E tatau ia Luka 16:10.) Ka viviki ua te tamariki i te kite i te tu pikikaa o te metua e me maatamaata mai ratou ka pikipikikaa rai ratou. (Ephesia 6:4) Inara, me kite ratou i te akaraanga meitaki a to ratou metua i te rave i te mea tika, papu roa e ia ratou e maatamaata maira ka riro to ratou tu ei akakakā ia Iehova i roto i teia ao tuatua tika kore.—Maseli 22:6.

RAVE I TE MEA TIKA I ROTO I TE PUTUPUTUANGA

¹⁰ Me kapiti atu tatou ki to tatou au oa Kerititiano, e au atiangā meitaki tera no tatou kia rave i te mea tika. Mei ta tatou i kite i roto i te Pene 12, ka anoanoia tatou kia matakite e te akapeea ra tatou me taangaanga i te apinga aroa o te tuatua tei orongaia mai e te Atua i rotopu tikai i to tatou au taeake e te au tuaine. I te au rā me pukapuka tatou, e mea mama ua te reira kia tau ki te urutoe me kore ki te tapepe pikikaa atu i etai ke! Me ka taiku ua rai tatou i tetai tuatua kare i papu tikai ia tatou, penei te tauturu ra tatou i te akatotoa i te pikikaa, no reira e ngari ake kia topiri i te vaa. (Maseli 10:19) Penei kua kite tatou e te tika ua ra tetai mea, kare ra te aiteanga e e mea tau kia tuatuaia. Ei akaraanga, penei kare o tatou tikaanga kia tuatua i tera apinga me kore kare i

---

* I roto i te putuputuanga, me akariro tetai taeake i te pikipikikaa ei peu matau nana—tei akakoroia ei tamamae i etai ke—penei ka rave te aronga pakari i tetai tukuanga tika no runga i teia.

---

10. Me tuatua tatou i rotopu i te au oa Kerititiano, eaa te au akamatakiteanga ka anoanoia tatou kia akamaara?

AU PIKIKAA A SATANI NO RUNGA I TE AU ARA KINO

No runga i te au ara kino, e maata ta Satani au pikikaa e inangaro ra kia irinaki koe. Te mea mata-ora ra, kare te au Kerititiano i te pouri no runga i te au “ravenga pakari a te diabolō.” (Ephesia 6:11) Ka akamanako ana ra e toru o taua au pikikaa ra.

“Ka rauka ua i te uuna i te ara.” Ko te tika ra, te kite ua maira a Iehova i te au mea ravarai e rave nei tatou. “Te vai ua nei ra te au mea katoa ma te maeu rava ki mua i tona mata, tei iaia te tuatua ia tatou nei.” (Ebera 4:13) I te mea e kua kite a Iehova i te au mea ravarai e tei iaia te tuatua ia tatou, eaa ra tatou ka maani ei kia ngata roa atu te turanga na te uuna anga i tetai ara kino mei tona au tavini i te enua nei?—Akara katoa ia 2 Samuela 12:12.

“Kare e rauka i te irinaki i te aronga pakari, no reira eiaa e akakite i tetai ua atu apinga kia ratou.” Kua tuatua te ariki kino ko Ahaba kia Elia na roto i teia tu: “E toku enemi.” (1 Ariki 21:20) No te mea e peroveta aia na Iehova i Iseraela, ka rauka ua ia Elia i te tauturu ia Ahaba kia akakoreia mai tana ara. I roto i te putuputuanga Kerititiano, kua oronga mai a Iesu i te aronga pakari ei apinga aroa. (Ephesia 4:8) Noatu e tu apa ua to ratou, ‘te tiaki ra ratou ia tatou,’ koia oki te akono maira ratou i to tatou turanga pae vae-rua. (Ebera 13:17) Kare ratou i te enemi; ko ratou ra ta Iehova ravenga ei tauturu ia tatou.

“Te paruru ra koe i toou oa me tauturu koe iaia kia uuna i tana au ara.” Ko te tika ra, e maata te kino ta tatou ka akatupu ki te tangata tei ara, me tauturu tatou iaia kia uuna i tana au ara. Ko te au ara kino, e akairo te reira e kua kino tona pirianga ki te Atua; na te uuna anga i te reira, aite rai i reira ki te uuna anga i to tatou maki mei te taote. (Iakobo 5:14, 15) Penei

te matakū ra te tangata tei ara e ka akoia aia; inara te akaari maira te ako i to Iehova aroa, e penei ka riro te reira ei akaora iaia. (Maseli 3:12; 4:13) E tetai, kare e kore ka riro te tangata tei ara ei takino atu i etai ke i roto i te putuputuanga. Ka inangaro ainei koe i te tauturu iaia kia akatotoa atu i tona tu tarevake tei riro ei ara nana? (Levitiku 5:1; 1 Timoteo 5:22) No reira e akapapu e kia akakite te tangata ara i tana ara ki te aronga pakari o te putuputuanga.

te tu takinga meitaki kia akakite aereia. (1 Tesalonia 4:11) Tetai aronga, me akakite tika ua mai i to ratou manako, kare ratou e akaari ana i te tu akangateitei, inara te karanga ra te Pipiria e kia riro ua rai ta tatou tuatua ei mea mareka e ei mea takinga meitaki.—E **tatau ia Kolosa 4:6**.

¹¹ E mea puapinga tikai kia akakite tatou i te tika ki te aronga pakari i roto i te putuputuanga. Tetai aronga tei o ana ki roto i te au peu tarevake, e akamaata atu ana ratou i te manamanata na te uuna anga i ta ratou ara e te pikikaa anga i te aronga pakari o te putuputuanga me uiia atu tera mea kia ratou. Teia tu aronga e tutu ua e te tavini ra ratou ia Iehova, kareka ra te rave ua ra i te ara. Ka akariro teia tu oranga pikikaa i tetai, ei tangata ngakau rua. (Salamo 12:2) Ko etai, ka akakite ua ratou i ta ratou e inangaro ra kia kite te aronga pakari e ka uuna i te tikaanga tikai o te tuatua. (Angaanga 5:1-11) E akamata mai ana teia tu pikipikikaa no te mea te irinaki ra ratou i te au pikikaa ta Satani e akatotoa ra.—Akara i te pia i te kapi 188-189, “Au Pikikaa a Satani no Runga i te au Ara Kino.”

11, 12. (a) Tetai aronga e o ana ki roto i tetai au angaanga tarevake, e akapeea ana ratou i te akamaata atu anga i te manamanata? (e) Eaa tetai au pikikaa e akatotoa ana a Satani no runga i te au ara kino, e ka akapeea tatou i te patoi anga i te reira? (ng) I roto i te akaerenga o Iehova, akapeea tatou i te akaari anga e te rave ra tatou i te mea tika?

¹² I roto i te akaaerenga o Iehova, e mea puapinga katoa kia akakite i te tika me tata i te au pauanga i roto i te au pepa uianga. Ei akaraanga, me tata i ta tatou ripoti no te angaanga orometua, kia matakite eiaa e pikikaa. Mei tera katoa me akaki tatou i tetai pepa patiangā kia tavini i tetai ngai, auraka tatou e pikikaa i te tikaanga tikai o to tatou turanga i te pae kopapa me kore i tetai ua atu au mea no runga ia tatou.—E **tatau ia Maseli 6:16-19**.

¹³ Ka anoano katoaia tatou kia rave i te mea tika i roto i te au angaanga pitiniti ma to tatou au oa Kerititiano. Tetai au taimē, e rave angaanga pitiniti kapiti ana tetai au taeake e te au tuaine Kerititiano. Kia matakite ratou eiaa kia akariro i te Are Uipaanga Patireia me kore i te ngai angaanga orometua ei ngai rave pitiniti na ratou. Penei i roto i ta raua pitiniti, e pu tetai e tangata angaanga tetai. Me te angaanga ra tetai taeake me kore tetai tuaine na tatou, kia tutaki tatou ia ratou kia tau ki te moni e te taimē tei akanooia, kapiti katoa mai i tetai atu au mea tei umuumuia e te ture, mei te tutaki ia ratou i te au rā orote e te vai atura. (1 Timoteo 5:18; Iakobo 5:1-4) No reira, me te angaanga ra tatou na tetai taeake me kore na tetai tuaine, ka rave meitaki tatou i ta tatou angaanga kia tau ki ta tatou e tutakia mai ana. (2 Tesalonia 3:10) Kare tatou e tapapa atu e kia tuke tana akono anga ia tatou no te mea e e pirianga akarongo to tatou kiaia, mei te mea ra e kua tano rai aia kia oronga mai i tetai orote, me kore i tetai au apinga kare aia e oronga ana na tana aronga angaanga ke mai.—Ephesia 6:5-8.

¹⁴ Akapeea me ka kapiti tetai nga taeake Kerititiano i ta raua nga pitiniti? Te oronga maira te Pipiria i tetai kaveinga puapinga te ka riro ei tauturu: Tata i tetai koreromotu! Ei akaraanga, te oko mai anga a Ieremia i tetai potonga enua,

---

13. Akapeea tatou me rave i te mea tika i roto i te angaanga pitiniti ma to tatou au oa Kerititiano?

14. Me ka rave kapiti tetai au Kerititiano i tetai angaanga pitiniti, eaa te ravenga ka tau kia rave ratou ei paruru ia ratou, eaa te tumu?

E AKAKITE ANA RAI AU I TE TIKA I TE AU TAIME RAVARAI?

Kaveinga: “Koai, e Iehova, te ka tuitarere i toou ra puakapa? . . . Ko te tangata aerenga tiratiratu, ko tei akono i te tuatua-tika ra; e ko tei tuatua i te tuatua-mou i roto i tona ra ngakau.”

—Salamo 15:1, 2.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Eaa i puapinga ai kia akakite ua rai au i te tika?
—Maseli 6:16, 17.
- Eaa taku ka rave kia rauka iaku i te ‘kopae i te piki-kaa’ me akaki au i tetai au pepa mei te pepa tarere o te apii, pepa no te tero e te vai atura?—Ephesia 4:25; Isaia 28:15; Mataio 22:17-21; Roma 13:1-7.
- Akapeea taku tuatua e taku au peu i te akaari mai anga e te rave ra au i te mea tika i te ngai angaanga?
—Maseli 11:1; Ephesia 4:28; Kolosa 3:9, 10.
- Me akatupu au i te anoano maata o te moni, akapeea tera tu i te takino anga i toku akakoroanga kia rave i te mea tika?—Salamo 37:21; 1 Timoteo 6:9, 10.

kua maani aia kia tataia e rua kopi o te koreromotu, kia tainai i mua i tetai au tangata, e kua tuku i te reira ki roto i tetai vairanga no te tuatau ki mua me inangaroia. (Jeremia 32: 9-12; akara katoa ia Genese 23:16-20.) Me ka taina tatou i tetai koreromotu i mua i tetai au tangata me rave pitiniti ki te au oa Kerititiano, kare te aiteanga e kare tatou e irinaki ana i tetai e tetai. Mari ra, ka tauturu te reira i te paruru ia tatou kia kore e tupu te manamanata, te pekapeka e te ke i rotopu ia tatou. Tetai ua atu Kerititiano ka rave pitiniti ki tetai au taeake i roto i te akarongo, kia akamaara e kare e puapinga e rauka kia akariro i tetai ua atu angaanga pitiniti ei takino i te tu rotai e te au o te putuputuanga.*—1 Korinetia 6:1-8.

RAVE I TE MEA TIKA I ROTO I TE NGAI ANGAANGA

¹⁵ Kare ko te putuputuanga ua te ngai ka inangaroia te Kerititiano kia rave i te mea tika. Te akakite ra a Paulo e: ‘Te akakoro nei tatou kia rave i te mea tika i te *au mea katoa nei*.’ (Ebera 13:18) E mea puapinga roa kia Iehova kia rave i te mea tika i roto i te au angaanga pitiniti. I roto anake ua i te puka o Maseli, e taikuanga maata te no runga i te “aite pikikaa.” (Maseli 11:1; 20:10, 23) I te au tuatau i mua-tangana, e mea matauia i te taangaanga i te paunu e te toka i roto i te au angaanga pitiniti ei paunu i te au apinga tei okoia mai e te moni i okoia mai ei te reira. E taangaanga ana te aronga pitiniti pikipikikaa e rua nga toka e te paunu kua kino, ei akavare e ei pikikaa i ta ratou aronga oko.[#] E mea

---

* No runga i te ka inangaroia kia rave me tupu te manamanata i roto i tetai akanoonooanga pitiniti, akara i te Au Manako ke Mai, i te kapi 253-255.

[#] E taangaanga ana ratou e tai toka no te oko mai i te apinga e tetai toka ke mai no te oko atu kia akamaata atu i ta ratou moni ka rauka. Penei ka taangaanga katoa ratou i tetai paunu, e tai rima roroa atu e te teiaa atu i tetai ei pikikaa i te tangata.

---

15. Eaa ra to Iehova manako no runga i te au angaanga pitiniti pikipikikaa, e eaa ra ta te au Kerititiano ka rave no runga i teia au peu matauia?

mea viivii na Iehova tera peu! Kia vai tamou rai i roto i tona aroa, ka anoanoia tatou kia kopae pakari i tetai ua atu angaanga pitiniti pikipikikaa.

¹⁶ No te mea ko Satani te tutara o teia ao, no reira kare tatou e poitirere ana i teia tu pikipikikaa. I te au ra rava-rai penei ka aro atu tatou i te au timataanga kia pikikaa. Me tata tetai au tangata i tetai ripoti no runga ia ratou kia rauka tetai ngai angaanga, e mea matauia i te pikikaa e te maani ua i tetai ripoti meitaki no ratou, kia rauka ta ratou e umuumu ra. Me akakiki te tangata i te au pepa no te aere ki tetai enua ke (*immigration*), no te tero, te *insurance*, e tetai atu au tu pepa mei tera te tu, e mea matau na ratou i te tata i te au pauanga pikikaa kia rauka ta ratou e inangaro ra. E maata te au tamariki apii e pikipikikaa ana i ta ratou pepa tarere. Me tata i ta ratou pepa apii e te au ripoti no te apii, e aere ana ratou ki runga i te Initaneti i te kopi mai i te apii a tetai ke ua e te pikikaa anga e na ratou rai tera apii i rave. E tetai aronga, e peta ana ratou i te aronga mana kia rauka mai ta ratou e titau ra. Kare tatou e poitirere ana i teia au peu no te mea i roto i teiane ai ao, e manganui ua atu te tangata tei 'akaperepere ia ratou uo-rai, tei noinoi, e tei akavaavaa i te tangata memeitaki ra.' —2 Timoteo 3:1-5.

¹⁷ Kua akakoro rai te au Kerititiano mou eiaa kia rave i tetai ua atu o taua au peu ra. No te mea te puapingaia ra te aronga e rave ra i tera au peu, no reira i ngata ai i te rave i te mea tika i tetai au taime. (Salamo 73:1-8) Inara, penei kare te au Kerititiano e puapingaia ana i te pae o te moni no te mea kua inangaro rai ratou kia rave i te mea tika 'i te *au mea katoa nei*.' Te paunaia ra ainei to ratou taime? Ae, kare e ekoko! Eaa ra i paunaia ai te taime? Eaa te au akameitakianga ka rauka no te rave i te mea tika?

16, 17. Eaa te au tu angaanga pikipikikaa tei matauia i teia tuata, e eaa ta te au Kerititiano mou i akakoro kia rave?

AU AKAMEITAKIANGA NO TE RAVE I TE MEA TIKA

¹⁸ E iti ua te apinga i roto i te oraanga tei puapinga atu i toou ingoa meitaki no te rave i te mea tika. (Akara i te pia i te kapi 191, “E Akakite Ana Rai Au i te Tika i te au Taime Ravarai?”) Akamanako ana i teia—ka rauka i tetai ua atu tangata i te akamou i tetai ingoa meitaki nona! Kare ra te reira e akatumuia ki runga i toou tareni, puapinga, manea, oraanga, e tetai ua atu au mea. Noatu ra, e manganui tei kore i rauka ia ratou tetai ingoa meitaki. Takitai ua ake tei rauka ia ratou. (Mika 7:2) Penei ka aviri tetai aronga me rave koe i te mea tika, kareka etai ka akangatei-tei ratou ia koe no te reira e ka irinaki ia koe. E maata te Au Kite o Iehova tei puapingaia i te pae moni no te rave i te mea tika. Kua vai rai ta ratou ngai angaanga moni, me kore kua rauka ta ratou ngai angaanga i te inangaroia mai anga tetai aronga kare e pikipikikaa ana, kareka te aronga pikipikikaa, kua akarukeia mai.

¹⁹ Noatu me ka tupu te reira kia koe e me kare, ka kite koe e ka riro te rave i te mea tika ei akameitakianga maata tikai. Ka rauka ia koe te akameitakianga o te akava ngakau mā. Kua tata a Paulo e: “Te tika nei to matou akava-ngakau.” (Ebera 13:18) Tetai, kare rava toou ingoa meitaki e ngaropoina i to tatou Metua i te rangi, e mea akaperepere oki nana te aronga tei rave i te mea tika. (**E tatau ia Salamo 15:1, 2; Maseli 22:1.**) Ae, ka riro te rave i te mea tika, ei tauturu ia koe kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, e ko tera te tutaki maata rava atu ka rauka ia tatou. Aru mai, ka akamanako tatou i tetai tumu manako mei teia rai: To Iehova manako no runga i te angaanga.

---

18. No teaa i puapinga maata ai te ingoa meitaki no te rave i te mea tika?

19. No runga i to tatou akava ngakau e to tatou pirianga kia Iehova, eaa te au akameitakianga ka rauka me rave tatou i te mea tika i roto i te oraanga?

Kia Kite Toou Ngakau i te Meitaki o Taaou Angaanga

‘E meitaki no te tangata kia kite tona ngakau i te meitaki o tana angaanga.’—KOHELETA 3:13.

NO TE manganui i teia tuatau, kare te angaanga moni i te apinga reka na ratou. Kare ratou e reka ana i te aere ki te angaanga i te au rā ravarai no te roa i te rave anga i tetai angaanga kare ratou e mataora ana i te rave. Akapeea ra e rauka ai i te akakeu i te aronga mei tera to ratou tu kia reka i ta ratou ngai angaanga e kia mareka ua i te reira?

² Te akamaroiroi maira te Pipiria i te aerenga manako tau no te angaanga pakari. Te akakite ra te reira e e apinga aroa te angaanga e te au akameitakianga e rauka mai ana. Kua tata a Solomona e: ‘Kia kaikai anake ra te tangata e kia inu, e kia rave aia i te meitaki no tana katoa ra au angaanga; e mea o maiia ia e te Atua.’ (Kohéleta 3:13) E akaperepere maata to Iehova ia tatou, te oronga ua maira aia i te au mea meitaki na tatou e te inangaro ra aia ia tatou kia mareka ua e kia rekareka i te meitaki e rauka maira no ta tatou angaanga pakari. E vai tamou ei i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia tatou kia akarotai i to tatou oraanga ki tona aerenga manako e tana au kaveinga no runga i te angaanga.—E **tatau ia Kohéleta 2:24; 5:18.**

³ I roto i teia pene, ka uriuri tatou e ā au uianga: Akapeea tatou e kite ei i te meitaki no ta tatou angaanga

---

1-3. (a) Eaa ra te manako o te tangata e manganui no runga i ta ratou ngai angaanga moni? (e) Eaa te aerenga manako no runga i te angaanga ta te Pipiria e akamaroiroi maira, e eaa te au uianga ta tatou ka uriuri i roto i teia pene?

pakari? Eaa te au tu angaanga kare e tau na te au Keritiano? Akapeea tatou i te akamako anga i ta tatou angaanga moni kia tau ki ta tatou akamorianga? Eaa te angaanga puapinga rava atu ka rauka ia tatou i te rave? Te mea mua ra, ka akamanako marie ana tatou i te akaraanga o nga taunga karape rava atu i te ao nei e pini ua ake—ko Iehova e Iesu Karaiti.

TAUNGA TEITEI RAVA ATU E TE TAUNGA KARAPE

⁴ Ko Iehova te Taunga Teitei Rava Atu. Te akakite ra a Genese 1:1 e: “I muatangana ra, kua anga iora te Atua i te rangi e te enua.” Te oti anga te au angaanga ta te Atua i anga, kua karanga iora aia e ‘te meitaki roa ra ia.’ (Genese 1:31) Tera te aiteanga kua mareka roa aia i tana au angaanga i rave i te enua nei. E Atua mataora a Iehova e kare e ekoko e e rekareka maata tei rauka iaia no tana au angaanga memeitaki i rave.—Salamo 104:31.

⁵ E Atua angaanga pakari to tatou e kare roa aia e akamutu ana i te angaanga. I muri roa ake i te anga mai anga i te enua e te au mea tini ravarai, kua karanga atura a Iesu e: “Te angaanga ua nei rai toku Metua, ka angaanga katoa oki au.” (Ioane 5:17) Eaa ra ta te Metua i rave mai ana? Mei tona ngai nooanga i te rangi, kare roa aia i akamutu ana i te angaanga, e kua angaanga ua atu rai aia i te arataki e te akono i te tangata nei. Kua anga mai aia i tetai ‘au tangata ou,’ e au Keritiano akatainuia ratou i te vae-rua te ka tutara kapiti e Iesu i runga i te rangi. (2 Korinetia 5:17) I angaanga ua ana aia i te akatupu i tona akakoroanga no te tangata—kia rauka te ora mutu kore i roto i te ao ou no te aranga tei inangaro iaia. (Roma 6:23) Kare e ekoko e kua mareka rava a Iehova i te angaanga tana i

---

4, 5. Akapeea te Pipiria i te akakite mai anga e e taunga angaanga memeitaki a Iehova?

rave no te mea e mirioni ua atu tei ariu mai ki te karere o te Patireia. Na Iehova ratou i akavaitata mai kia rauka ia ratou i te akatikatika i to ratou oraanga e kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua.—Ioane 6:44.

⁶ Kua akanoo a Iesu i tetai ingoa meitaki nona no te angaanga maroiroi tana i rave. I mua ake ka aere mai ei aia ki te enua nei, e taunga rave angaanga aia na Iehova i te anga i te au mea tini ravarai, “to te rangi, e to te enua nei.” (Maseli 8:22-31; Kolosa 1:15-17) Iaia i te enua nei, e angaanga pakari ua ana rai aia. Mei tona meangiti anga, kua apii aia i te angaanga maani apinga e kua karangaia aia e ko “te kamuta.” (Mareko 6:3) E angaanga pakari tikai teia e te o maira te au tu kite karape ravarai—i mua ake tikai i te tuatau o te au mira keke rakau, te au toa, e te au apinga uira. E akamanako ua ana ra koe ia Iesu e aere ra i te tipu mai i tana uaorai rakau—penei nana rai e tipu i te au tumu rakau e oti ka kika atu ei ki te ngai e angaanga ra aia. Te kite ra ainei koe iaia e akatu are ra—i te aka-papa e te akanoonoo i te au tarava o te are, te maani i te au ngutupa e te maani katoa i tetai au apinga akamanea are mei te roi, te nooanga e te vai atura? Kare e ekoko e kua kite tikai a Iesu e mei teaa te tu kia kite i te puapinga o tana angaanga meitaki i rave e te merengo mou ta te reira e oronga maira.

⁷ E tangata maroiroi tikai a Iesu i te rave i tana angaanga orometua. Kua pou iaia e toru e te āpa mataiti i te rave maroiroi anga i teia angaanga puapinga. No te mea kua inangaro aia kia taeria te manganui ua atu, kare aia e kaimoumou taime ana, e tu vave ana aia ki runga i te popongi i te angaanga e tae ua atu ki te turuaipo. (Luka 21: 37, 38; Ioane 3:2) E aere ana aia ‘na roto i te au oire, e te

---

6, 7. Eaa te rekoti meitaki ta Iesu i akanoo no tana angaanga maroiroi?

au vila katoa, i te tutu aere anga i te tuatua meitaki o te basileia o te Atua.’ (Luka 8:1) E na raro ua ana a Iesu me aere na runga i te au mataara pueu i te kave i te karere o te tuatua meitaki ki te tangata e e maata ua atu te au anere kiromita me aere aia.

⁸ Kua kite ainei a Iesu i te meitaki no tana angaanga pakari i roto i te angaanga orometua? Ae! Kua rūrū aia i te ua o te tuatua mou o te Patireia, e kua vaio mai i te au koro kua tau no te kokoti. Riro te rave i te angaanga a te Atua ei akamatutu ia Iesu e kua rauka iaia i te akakore i tana kai kia rauka iaia i te akatupu i te anoano o te Atua. (Ioane 4:31-38) E akamanako ua ana i te merengo mou tei rauka iaia i te openga o tana angaanga orometua i te enua nei, e tumuanga tau tikai tetai nona kia akakite ki tona Metua e: “Kua akakakā au ia koe i te ao nei: kua oti iaku te angaanga taau i o mai naku e rave.”—Ioane 17:4.

⁹ Kare roa e ekoko e ko Iehova raua ko Iesu te nga akaraanga maata rava atu o te aronga tei kite i te meitaki o ta ratou angaanga pakari. Na to tatou inangaro no Iehova e akakeu ia tatou kia aru i tana akaraanga. (Ephesia 5:1) Na to tatou inangaro no Iesu e akakeu ia tatou ‘kia aru i tona takainga vaevae.’ (1 Petero 2:21) Ka akamanako marie ana tatou e ka akapeea tatou e kite ei i te meitaki no ta tatou angaanga pakari.

TA TATOU KA RAVE KIA KITE I TE MEITAKI O TA TATOU ANGAANGA PAKARI

¹⁰ Ei au Kerititiano mou, e ngai to te angaanga moni i roto i to tatou oraanga. Ka inangaro tatou kia rauka te me-

---

8, 9. Eaa ta Iesu i rave i kite ei aia i te meitaki o tana angaanga pakari?

10, 11. Eaa te ka tauturu ia tatou kia akatupu i te tu marka ua no runga i ta tatou ngai angaanga moni?

rengo mou e kia mareka ua i ta tatou angaanga, inara ka riro teia ei mea ngata me tei roto tatou i tetai ngai angaanga moni kare tatou e reka ana. Akapeea ra e rauka ai ia tatou kia kite i te meitaki no ta tatou angaanga i roto i tetai turanga mei tera te tu?

¹¹ *Na te akatupu anga i te tu mareka ua.* Kare e rauka ia tatou kia taui ua rai i to tatou au turanga, inara ka rauka ia tatou i te taui i to tatou tu. Ka riro te akamanako oonu no runga i to te Atua aerenga manako ei tauturu ia tatou kia akatupu i te tu mareka ua no runga i ta tatou ngai angaanga. Ei akaraanga, me ko koe te upoko o te ngutuare tangata, akamanako ana no runga i taau ngai angaanga, noatu te akaaka, te tauturu ra te reira ia koe kia akono i te au anoano pae kopapa o toou ngutuare tangata. Kare te akono anga i toou au akaperepere i te mea puapinga kore ua i roto i te mata o Iehova. Te karanga ra tana Tuatua e ko te tangata kare e akono meitaki i tona uaorai ngutuare tangata, “e maata atu ia tona kino i to te tangata akarongo kore.” (1 Timoteo 5:8) Me kite koe e te oronga maira taau ngai angaanga i te mataara noou kia akatupu i taau apainga i mua i te Atua—ka tauturu te reira ia koe kia kite i te merengo mou e te akakoroanga tikai o taau ngai angaanga, tei kore i rauka i toou au oa angaanga.

¹² *Kia angaanga pakari e kia rave i te mea tika.* Ka rauka te akameitakianga me angaanga pakari tatou e me apii i te rave meitaki i ta tatou angaanga. E mea inangaro maata na te au pu angaanga ta ratou aronga angaanga pakari e te tukatau. (Maseli 12:24; 22:29) E mea puapinga katoa no tatou te au Kerititiano mou kia rave i te mea tika i roto i ta tatou ngai angaanga—eiaa e keikeia i te moni, te apinga, e te taime o to tatou pu. (Ephesia 4:28) Mei ta

12. Eaa te au mataara e rauka ana te akameitakianga no te angaanga pakari e no te rave i te mea tika?

tatou i kite i roto i te pene i mua ake i teia, e mea puapinga tikai kia rave i te mea tika e ka apai mai te reira i te akameitakianga. Te tangata ingoa meitaki tona no te rave i te mea tika, ka irinakiia aia e te pu. Noatu me ka kite mai te pu i to tatou akaraanga meitaki e me kare, ka rauka rai ia tatou te merengo mou no te 'akava-ngakau tika,' no te mea kua kite tatou e te akamareka ra tatou ia Iehova, te Atua ta tatou e inangaro nei.—Ebera 13:18; Kolosa 3:22-24.

¹³ *Kia kite e ka riro to tatou tu ei akakakā i te Atua.* Me akamou tatou i te turanga ngateitei o te tu Kerititiano i ko i ta tatou ngai angaanga moni, kare e ekoko e ka kite mai etai ke i te reira. Eaa ta te reira ka akatupu? 'Ka manea te tuatua a te Atua, to tatou Ora.' (Tito 2: 9,10) Ae, ka akakeu to tatou tu meitaki i etai ke kia kite i te tu tau o ta tatou akamorianga, te ka riro ei mea manea roa kia ratou. Akamanako ua ana e mei teaa ra toou manako me akamata tetai oa angaanga i te ariu mai ki te tuatua mou no toou akaraanga meitaki i te ngai angaanga! Te mea puapinga roa atu, e akamanako ana i teia: Eaa ra te akameitakianga tei maata atu i to te kite ua e kua riro toou tu meitaki ei akakakā ia Iehova e ei akarekareka i tona ngakau?—E tatau ia Maseli 27:11; 1 Petero 2:12.

AKAMANAKO MARIE ME IKI I TA TATOU NGAI ANGAANGA MONI

¹⁴ Kare te Pipiria i akakite tataki tai mai e eaa te ngai angaanga ka tau e eaa te kare e tau. Kare ra te aiteanga e ka tau ua kia iki tatou i tetai ua atu ngai angaanga noatu

---

13. To tatou tu meitaki i te ngai angaanga, eaa ra ta te reira ka akatupu?

14-16. Me ka anoanoia tatou kia rave i tetai ikianga no runga i ta tatou ngai angaanga moni, eaa te au uianga puapinga ka inangaroia tatou kia akamanako?

***Ka riro te taangaanga i te au kaveinga Pipiria ei tauturu ia koe
kia kite i te meitaki no taau angaanga pakari***

ea te o maira. Ka rauka i te Tuatua a te Atua i te tauturu ia tatou kia iki i te ngai angaanga ka pauna te taimē, tei tikaia e te ture, te ka akamareka i te Atua e te ka tauturu ia tatou kia kopae i te tu angaanga te ka akamareka kore iaia. (Maseli 2:6) Me rave i tetai ikianga no runga i te ngai angaanga moni, e rua nga uianga puapinga te ka inangaroia tatou kia akamanako.

¹⁵ *Me rave au i teia tu angaanga, te rave ra ainei au i tetai mea kino tei akaapaia e te Pipiria?* Te akaapa taka meitaki ua maira te Tuatua a te Atua i te keikeia, te pikipikikaa, e te maani itoro. (Exodo 20:4; Angaanga 15:29; Ephesia 4:28;

Apokalupo 21:8) Ka patoi pakari tatou i tetai ua atu ngai angaanga moni te ka umuumuia tatou kia rave i teia au peu. Kare rava to tatou inangaro no Iehova e akatika ia tatou kia āriki i tetai ngai angaanga e o maira te au peu tei aati i te au akauenga a te Atua.—E tatau ia 1 Ioane 5:3.

¹⁶ *Me rave tatou i teia angaanga, te piri ra ainei me kore te turu ra ainei tatou i tetai angaanga tarevake?* Akamanako ana i tetai akaraanga. Peea me ka orongaia mai tetai ngai angaanga na tetai Kerititiano i ko i tetai ngai okooko *lottery*? E tika e kare tana ngai angaanga e o tika atu ki te okooko tiketi *lottery*. Inara, kare ainei tana angaanga i reira e turu ra i te angaanga pere moni te ka riro ei akamaroiroi i te tu noinoi—e peu te kare e rotai ana ki te Tuatua a te Atua? (Ephesia 5:3-5) No to tatou inangaro ia Iehova, kare tatou e inangaro kia piri atu ki tetai au peu kare e rotai ana ki te Pipiria.

¹⁷ E maata te au uianga no runga i te ngai angaanga moni te ka rauka ua i te akatikatika me akamanako meitaki tatou i te pauanga ki te nga uianga puapinga i roto i te parakarapa 15 e te 16. E au mea ke katoa tetai te ka tau kia kimi meitaki i to tatou manako no runga i ta tatou ngai angaanga moni ka iki.* Kare tatou e tapapa atu e kia akakite ua mai rai te tavini akono meitaki e eaa ta tatou ka rave i te au taime pouroa ka tupu mai tetai turanga. Ko teia te taime ka anoanoia tatou kia kimikimi marie i to tatou manako no runga i tera turanga. Mei ta tatou i

---

* No tetai uriurianga taka meitaki no runga i te ngai angaanga moni kia akamanakoia, akara i *Te Punanga Tiaki* o Aperira 15, 1999, kapi 28-30.

---

17. (a) Eaa te au mea ka anoanoia tatou kia kimi meitaki i to tatou manako me iki i ta tatou ngai angaanga moni? (Akara i te pia i te kapi 203.) (e) Akapeea e rauka ai to tatou akava ngakau i te tauturu ia tatou kia rave i te au ikianga te ka akamareka i te Atua?

KA TAU AINEI KIA ĀRIKI AU I TEIA NGAI ANGAANGA?

Kaveinga: “Te au mea ravarai ta kotou e rave na,
e rave anake ia ma te akakakā i te Atua.”
—1 Korinetia 10:31.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- Te o maira ainei te au angaanga e akaapa tikaia ra e te Pipiria ki roto i taau ngai angaanga?—Exodo 20:13-15.
- Me rave au i teia angaanga, te turu ra ainei au i tetai peu tei akaapaia e te Pipiria?—Apokalupo 18:4.
- E angaanga puapinga ainei teia tei anoanoia no te tangata inara kare tikai te reira e patoi ra i te kaveinga Pipiria?—Angaanga 14:16, 17.
- Eaa ra te ka tupu me rave au i tera angaanga; ka takino ainei te reira i te akava ngakau o etai ke?—Roma 14:19-22.
- Me ka aere au ki tetai enua ke angaanga ai e ka vaoo mai i toku ngutuare tangata, eaa ra te kino ta te reira ka akatupu ki toku ngutuare tangata e to ratou pirianga ki te Atua?—Ephesia 5:28-6:4.

kite i roto i te Pene 2, ka anoanoia tatou kia apii e kia tereni i to tatou akava ngakau na te apii anga e ka akapeea me taangaanga i te Tuatua a te Atua i roto i to tatou oraanga i te au rā ravarai. Me tereniia tatou kia taangaanga i to tatou kite, ka rauka i to tatou akava ngakau i te tauturu ia tatou kia rave i te au ikianga te ka akamareka i te Atua e te ka tauturu ia tatou kia vai tamou rai i roto i tona aroa. —Ebera 5:14.

AERENGA MANAKO TAU NO RUNGA I TE ANGAANGA MONI

¹⁸ Kare i te mea ngoie kia rave i te au ikianga te ka tauturu ia tatou i te akamareka ia Iehova i teia “tuatau openga” e maata ua atura te kino. (2 Timoteo 3:1) E mea ngata tikai i te kimi i tetai ngai angaanga e kia mou rai ki taua ngai angaanga ra. Ei au Kerititiano mou, kua kite tatou e ka anoanoia tatou kia angaanga pakari i te utuutu i to tatou ngutuare tangata. Inara me kare tatou e matakite, ka riro te au taomianga i roto i te ngai angaanga me kore te aerenga manako kia maata te apinga, ei tamana-manata i ta tatou akamorianga ia Iehova. (1 Timoteo 6: 9, 10) Ka uriuri ana tatou e akapeea tatou te rave anga i te au mea ka akamareka ia Iehova e te akapapu e kia

18. No teaa i ngata ai i te rave i te au ikianga te ka akamareka ia Iehova?

Me na mua tatou i te rave i te angaanga orometua i roto i to tatou oraanga, te akaari ra tatou i to tatou inangaro no Iehova

rave tatou na mua i 'te au mea tei maata atu te puapinga.'
—Philipi 1:10.

¹⁹ *Irinaki ia Iehova ma toou ngakau katoa. (E tatau ia Maseli 3:5, 6.)* Kare ainei i reira e tau kia irinaki iaia? I na, koia te akono maira ia tatou. (1 Petero 5:7) Koia tei kite atu i ta tatou e anoano nei, e kare roa aia e tapūpu ana i te mea meitaki mei ia tatou. (Salamo 37:25) No reira, e mea tau kia akarongo tatou me akamaara mai tana Tuatua ia tatou e: "Ei noo anga noinoi kore i te apinga to kotou; kia mareka i ta kotou i rauka ra: ko te Atua oki tei tuatua mai e, 'Kare rava au e akaruke atu ia koe, kare oki au e taka ke ia koe, kare, kare rava atu.'" (Ebera 13:5) E maata tona au tavini tei iki kia rave i te angaanga orometua no to ratou oraanga katoa te ka akapapu mai e ka rauka ia Iehova i te oronga mai i te au mea tei anoanoia no te oraanga. Me tae tikai to tatou ngakau i te irinaki e ka akono a Iehova ia tatou, kare ia tatou e apiapi e ka akapeea tatou me akono i to tatou ngutuare tangata. (Mataio 6:25-32) Kare ia tatou e akariro i ta tatou ngai angaanga moni ei tamanamana-ta i te au mea e o maira ta tatou akamorianga, mei te tutu aere i te evangeria o te Patireia e te aere ki te au uipaanga. —Mataio 24:14; Ebera 10:24, 25.

²⁰ *Akamou ua ki runga i te rave anga i te anoano o te Atua. (E tatau ia Mataio 6:22, 23.)* Akakite a Iesu e ka anoanoia kia "meitaki" to tatou mata. Tera te aiteanga, ka anoanoia tatou kia akangoie ua i to tatou oraanga. Ka anoanoia te Kerititiano kia akamou i tona oraanga ki runga i te rave anga i te anoano o te Atua. Me akapera tatou, kare ia tatou e akapou ua i to tatou taime e te maroiroi i te aruaru i te au ngai angaanga moni maata e

19. Eaa ra te tumu i tau ei kia irinaki tatou ia Iehova, e eaa ta tera ka tauturu ia tatou kia kopae?

20. Eaa te aiteanga e kia "meitaki" to tatou mata? Eaa te ka tauturu ia koe kia akamou ua ki tera tu oraanga?

**“AKATUPU TAKU IKIANGA I TE
ORAANGA MATAORA E TE MAREKA UA”**

“Meitaki tikai taku apii e kua rauka tetai tikaanga noku kia aere ki tetai apii rongo meitaki i New York City, e na ratou e tutaki i taku apii i reira. Inara, kua māro mai toku au puapii kia tuku au i taku patianga ki tetai au apii teitei rongonui ke atu. Kua āriki mai tetai pae e kua oronga katoa mai tetai apii teitei rongonui roa atu i Marike e na ratou e tutaki i taku apii. Inara kua patoi au. E rua tumu i akapera ai au. Kua kite au e kare te oraanga i roto i te aua apii e rotai ana ki te au kaveinga Pipiria e te inangaro katoa ra au i te painia.

“E 20 tuma mataiti i teiane i toku painia tamou anga. E maata te au tuanga tukeke o te angaanga orometua e piri ana au ki roto. Te o maira te tavini anga i te au ngai e anoano maataia ra te tauturu, te angaanga patu Are Uipaanga Patireia e te tauturu i te au tumatetenga. Teia taime te angaanga nei au i roto i tetai pupu reo ke i New York City.

“Me akamaara au i te au mataiti i pou iaku i roto i te angaanga orometua tamou, e aka akameitakianga tikai te reira noku. Kua akatupu taku ikianga i te oraanga mataora e te mareka ua. Kare roa e rauka kia akaaiteia te au mea meitaki taku i kite e te au pirianga oa tei rauka iaku ki tetai ua atu apinga.”
—Zenaida.

te tu oraanga akatietie. Kare katoa tatou e piritia ki roto i te aruaru anga kia rauka te au apinga ou rava atu ta te aronga pitiniti e akavare maira ia tatou kia irinaki e ka anoania taua au apinga ra e rauka ai te mataora. Eaa ra te ka tauturu ia koe kia akamou ua ki runga i te rave anga i te anoano o te Atua? Auraka e akateiaa ia koe ki te

kaiou. Eiaa e akaapiapi i toou oraanga ki te au apinga te ka akapou ua i toou taime e te maroiroi i te akono. Aka-rongo ki te ako a te Pipiria kia mareka ua e ‘e kai ta kotou, e te kakau.’ (1 Timoteo 6:8) Tauta i te akangoie i toou oraanga.

²¹ *Akanoo na mua i te au mea puapinga e o maira ta tatou akamorianga e kia tamou rai ki te reira.* No te mea e iti ua to tatou taime e te maroiroi, ka anoanoia tatou kia akanoo na mua i te au mea puapinga. Te openga, ka riro te au mea puapinga kore ua ei akapou i to tatou taime, kare i reira te au mea puapinga tikai e raveia. Eaa ra te mea puapinga roa atu i roto i to tatou oraanga? Te au tangata o teiane i ao, ko te aruaru anga i te apii teitei te mea maata kia rauka ia ratou tetai ngai angaanga e maata te moni. Inara, kua raurau a Iesu i tana au pipi kia “na mua . . . i te kimi i te basileia.” (Mataio 6:33) Ae, ei au Kerititiano mou, ka tuku tatou i te Patireia o te Atua na mua i roto i to tatou oraanga. Te tu o to tatou oraanga—ta tatou ka iki, te au akakoroanga ta tatou ka akanoo e te au angaanga ta tatou e aruaru ra—kia akaari mai te reira e ko te au anoano o te Patireia e te anoano o te Atua te apinga puapinga rava atu kia tatou i to te au apinga o te kopapa e te aruaru i te au mea o teiane i ao.

ANGAANGA PAKARI I ROTO I TE ANGAANGA OROMETUA

²² No te mea kua kite tatou e te waitata roa nei tatou ki te openga o teia akatereanga, ka akamou tatou ki runga i te angaanga puapinga rava atu a te au Kerititiano mou

---

21. Eaa te tumu ka anoanoia ai tatou kia akanoo na mua i te au mea puapinga? E eaa ra te ka na mua i roto i to tatou oraanga?

22, 23. (a) Eaa te angaanga puapinga rava atu a te au Kerititiano mou, e ka akapeea tatou i te akaari anga e e mea puapinga tikai teia angaanga kia tatou? (Akara i te pia i te kapi 206.) (e) Eaa toou akakoroanga no runga i te angaanga moni?

—te tutu aere i te evangeria o te Patireia e te akariro i te tangata ei pipi. (Mataio 24:14; 28:19, 20) Mei to tatou Akaraanga rai ko Iesu, ka inangaro tatou kia akapou i to tatou maroiroi i te rave anga i teia angaanga. Akapeea ra tatou te akaari anga e e mea puapinga tikai teia angaanga kia tatou? Te maataanga i te iti tangata o te Atua, te akapou nei ratou i to ratou taime i te rave i teia angaanga tutu aere ma to ratou ngakau katoa. Kua rauka i tetai pāpāki i te akanoonoo i to ratou oraanga kia piri ki roto i te angaanga painia e te angaanga mitinari. Kua kite te au metua i te puapinga o te akanoo i tetai au akakoroanga e piri atura ki te tavini anga ia Iehova e e maata tei akamaroiroi i ta ratou tamariki kia aruaru i te angaanga orometua tamou i roto i to ratou oraanga. Te kite ra ainei te aronga tutu maroiroi i te Patireia i te meitaki o ta ratou angaanga pakari i roto i te angaanga orometua? Kare e ekoko e ae! Te tavini ia Iehova ma te ngakau katoa, ko te mataara tau rava atu te reira ki te oraanga mataora, te oraanga merengo e te akameitakianga e manganui.—E **tatau ia Maseli 10:22**.

²³ E maata ua atu te ora e pou ana i te manganui ia tatou i roto i ta tatou angaanga moni kia rauka te au apinga pae kopapa no to tatou ngutuare tangata. E akamaara ra e te inangaro ra a Iehova ia tatou kia kite i te meitaki no ta tatou angaanga pakari. Me akarotai tatou i to tatou tu e ta tatou e rave ra ki tona aerenga manako e tana au kaveinga, ka rauka ia tatou te merengo mou i roto i ta tatou angaanga. Inara, kia akapapu meitaki tatou e auraka rava kia akatika i te angaanga moni kia taruri ke ia tatou mei ta tatou angaanga puapinga rava atu—ko te akakite aere anga i te tuatua meitaki o te Patireia o te Atua. Na te tuku anga i teia angaanga na mua i roto i to tatou oraanga, te akaari ra tatou i to tatou inangaro no Iehova, i reira e rauka ai ia tatou kia vai tamou i roto i tona aroa.

E Patoi Atu i te Tiaporo e Tana au Ravenga Kikite

“E patoi atu i te diabolō, e nana e rere ke atu.”

—IAKOBO 4:7.

ME KUA tavini mai ana koe ia Iehova no te au mataiti e manganui, kare e kore e maata te au akoanga no te papetito taau i akarongo ana i ko i te au akaputu-putuanga e te au uruoanga. Inara, noatu eia taime i aere ana koe ki teia au akakoroanga, kare e kore e te pu-maana nei rai toou ngakau me kite koe i te au taeake e noo ra i mua roa me tu ki runga i te akaari e kua papa ratou no te papetito. I tera taime rai, akamata te katoa-toa i te pokarakara no to ratou rekareka. Penei ka pururu toou roimata ia koe e akara ra i teia au taeake akaperepere tei rave i ta ratou ikianga kia tavini ia Iehova. Kare e aiteia to tatou mataora i teia au atiangā!

² Penei e kite ana tatou i teia au papetitoanga i tetai au taime ua i te mataiti, kareka te au angera e maata roa atu te au atiangā e kite ana ratou i te au papetitoanga. E tamanako ua ana e mei teaa ra ‘te rekareka maata o runga i te rangi’ kia kite mai i te tauatini ua atu tangata ou i te ao katoa nei e kapitiiā maira ki to Iehova akaaerenga i te au epetoma ravarai! (Luka 15: 7, 10) Kare e ekoko e e rekareka maata tikai to te au angera i te kite i teia au tangata e aere maira ki roto i te akamorianga a Iehova!—Hagai 2:7.

1, 2. Koai ma te rekareka ana i te au atiangā ravarai e raveia ana te au papetitoanga?

**'TE AAERE NEI TE DIABOLO,
MEI TE LIONA NGUNGURU TE TU'**

³ Kareka ra i tetai tua, te akara ua maira tetai au mea ora vaerua i taua au papetitoanga e to ratou aka riri. Ootoo tikai te riri o Satani e te au temoni i te kite mai i te au tauatini ua atu tangata e patoi ra i teiane ai ao kino. E tika rava teia no te mea, kua tuatua a Satani ma te akatietie e kare te tangata e tavini ia Iehova no to ratou inangaro iaia, e kare okotai e vai tiratiratu kiaia me timataia. (E tatau ia Iobu 2:4, 5.) Te au taima ravarai ka iki tetai tangata i te akatapu i tona oraanga kia Iehova, te akapapu maira tera e e pikikaa a Satani. Mei te mea rai

3. No teaa ra a Satani i aaere ua ai “mei te liona ngunguru” te tu, e eaa tana e inangaro nei i te rave?

*Te au atiangā ka akatapu tetai iaia kia Iehova kia papetitoia,
akapapu mai tera e e pikikaa a Satani*

e te pōkaraia ra te mata o Satani i te au epetoma ravarai o te mataiti. No reira rai aia ‘e aaere ua nei, mei te liona ngunguru, i te kimi i te tangata kia pou iaia!’ (1 Petero 5:8) E aka inangaro tikai to teia “liona” i te takore i to tatou akarongo, te ka riro ei takino i to tatou pirianga kia Iehova.—Salamo 7:1, 2; 2 Timoteo 3:12.

⁴ Noatu e taae te enemi ta tatou e aro atu nei, kare e tumuanga tau no tatou kia matakū. No teaa ra? No te mea kua akaiti roa mai a Iehova i te mana o taua “liona ngunguru ra.” E rua mataara ta Iehova i rave i teia. Eaa ra te reira? Te mea mua, kua totou mai a Iehova e “e aronga maata rava” te ka ora mai mei roto i “te mate maata” e vaitata maira. (Apokalupo 7:9, 14) E tupu ua ana rai ta Iehova au totou. No reira, ka anoanoia a Satani kia kite e kare rava e rauka iaia i te takore i te iti tangata o te Atua.

⁵ Te rua, te akapapuia maira te reira e te tuatua a tetai tavini tiratiratu o Iehova i mua ana. Kua akakite te peroveta ko Azaria ki te Ariki ko Asa e: “Tei ia kotou a Iehova, ko kotou i piri mai kiaia.” (2 Paraleipomeno 15:2; e **tatau ia 1 Korinetia 10:13.**) E maata te au akaraanga tei rekotiia e akaari maira e i te au tuatau i topa kare rava i rauka ana ia Satani i te akapou i tetai ua atu tavini o te Atua tei vai tiratiratu ua kiaia. (Ebera 11:4-40) I teia tuatau, me noo vaitata tetai Kerititiano ki te Atua, ka rauka iaia i te patoi e kia autu katoa ki rungao i te Tiaporo. Te akapapu maira te Tuatua a te Atua e: “E patoi atu i te diabolō, e nana e rere ke atu.” —Iakobo 4:7.

4, 5. (a) Eaa te nga mataara ta Iehova i taangaanga i te akaiti mai i te akakeuanga a Satani? (e) Eaa te akapapuanga ka rauka i tetai Kerititiano mou?

'TE KUKUMI NEI TATOU I TE AU VAERUA KIKINO'

⁶ Kare a Satani e autu i teia tamaki, ka rauka rā iaia i te akapou ia tatou tataki tai me kare tatou e matakite. Kua kite a Satani e ka rauka iaia i te akapou ia tatou me rauka iaia i te akaparuparu i to tatou pirianga kia Iehova. Akapeea ra a Satani me rave i teia? Na te akapakari anga i tana timataanga ia tatou, na te kukumi anga kia tatou tataki tai, e na roto i tana au ravenga ki-kite. Ka uriuri ana tatou i teia au ravenga na Satani.

⁷ *Akapakari anga i te timataanga.* Kua akakite te apotetoro a Ioane e: "Te vai ua nei rai to te ao ravarai i raro ake i taua vaerua kino ra." (1 Ioane 5:19) E akamatakiteanga tetai i roto i taua au tuatua no te au Kerititiano mou. I te mea e kua rauka ke ana ia Satani i te akapou i te aronga akono kore i te Atua i te ao katoa nei, teianeia ka rauka iaia i te akapakari atu i tana timataanga ki runga i te iti tangata o Iehova tei kore i rauka ake iaia. (Mika 4:1; Ioane 15:19; Apokalupo 12:12, 17) E riri maata tikai tona no te mea kua kite aia e e taime poto ua tona e vai nei. No reira kua akapakari atu aia i tana au taomianga. Teia tuatau, te aro atu nei tatou i tana au tautaanga openga kia takore takiri i to tatou pirianga kia Iehova. No reira, te anoano pakariia nei tatou i teianeia kia kite e eaa tikai ta tatou ka rave. —1 Paraleipomeno 12:32.

⁸ *Kukumi anga kia tatou tataki tai.* Kua akamatakite mai te apotetoro ko Paulo i te au Kerititiano e: 'Te

---

6. E akapeea ana a Satani i te tamaki anga mai i te au Kerititiano tataki tai?

7. Eaa te tumu i akapakari roa atu ei a Satani i tana timataanga ki runga i to Iehova iti tangata?

8. Eaa ra te aiteanga o ta Paulo tuatua e e 'kukumianga' ta tatou ki te au vaerua kikino?

kukumi nei tatou i te au vaerua kikino i te reva nei.' (Ephesia 6:12) Eaa ra a Paulo i taangaanga ai i te kupu "kukumi"? Te akakite maira a Paulo e e tamaki anga ta tatou uaorai ki te au vaerua kino. Noatu te noo ra tatou i tetai enua tei matau ua te tangata i te irinaki i te au vaerua kino e me kare, eiaa rava tatou kia akangaropoina e i to tatou akatapuanga ia tatou uaorai kia Iehova, kua akamata rai ta tatou kukumianga. Tera i reira, mei te taima mai i akatapu ei tetai Kerititiano i tona oraanga kia tavini ia Iehova, kua piri rai aia ki roto i teia kukumianga. No reira rai a Paulo i raurau ei i te au Kerititiano i Ephesia kia vai ngaueue kore ua rai! —Ephesia 6:11, 13, 14.

⁹ *Au ravenga kikite.* Kua ako a Paulo i te au Kerititiano kia patoi i te au "ravenga pakari" a Satani. (Ephesia 6:11) E maata ua atu te au ravenga kikite e taangaanga ana te au vaerua kino. I te au tuatau tei aereia, noatu kua vai ngaueue kore ana tetai au Kerititiano i roto i tetai au manamanata, inara kare i rauka ia ratou i te akakoromaki i tetai timataanga ke. No reira, te akara ua maira te Tiaporo e te au temoni ia tatou tatakai tai, kia kite ratou e eaa to tatou ngai paruparu roa atu. I reira, ka akariro ratou i tetai ua atu tu paruparu o tatou ei takino i to tatou pirianga kia Iehova. Te mea meitaki ra, kua kite tatou i te au ravenga a te Tiaporo no te mea, te akataka meitaki ua maira te Pipiria i te reira. (2 Korinetia 2:11) I te akamataanga o teia puka, kua uriuri tatou no runga i ta Satani au ravenga, mei

---

9. (a) Eaa te tumu i taangaanga ai a Satani e te au temoni i te au "ravenga pakari" tuke tuke? (e) No teaa a Satani i titau ei i te takino i to tatou manako, e ka akapeea e rauka ai ia tatou i te patoi i tana au tautanga? (Akara i te pia i te kapi 220-221.) (ng) Ko teea ravenga pakari ta tatou ka uriuri i teiani?

te akavare i te tangata kia tuku i to ratou irinakianga ki roto i te moni e te au apinga o te kopapa, te kapitianga kino e te au peu viivii o te ainga. Ka uriuri ana tatou i teiane i tetai ravenga kikite ke mai a Satani—te purepure.

TE PUREPURE—E ANGAANGA PIKIKAA

¹⁰ Me rave tetai i te au angaanga purepure e te irinaki i roto i te au temoni, te akapiri tika atura aia iaia ki te au vaerua kino. Tetai au peu purepure, e irinaki tupapaku, tuatua ki te au vaerua kino, ui ki tei mate, tuaru i te au vaerua kino e te vai atura. Kua kite meitaki ra tatou e e mea “viivii” na Iehova te angaanga purepure. (Deuteronomi 18:10-12; Apokalupo 21:8) No te mea ka anoano katoaia tatou kia “rikarika i te kino,” e mea tau kore tikai kia akapiri atu tatou ki te au vaerua kino. (Roma 12:9) E tu taitoito tikai tera i to tatou Metua i te rangi ko Iehova!

¹¹ Inara, no te mea e e mea viivii tikai te angaanga purepure kia Iehova, te tauta pakari nei a Satani kia o atu tetai pāpāki ia tatou ki roto i tera peu. Te au atianga ravarai ka rauka ia Satani i te akanauru i tetai Keritiano kia irinaki i roto i te au temoni, e re tera nana. No teaa i riro ei tera ei re nana? Akamanako ana i teia akaaiteanga: Me ka rauka i te akakeu i tetai vaeau kia akaruke e kia pikikaa i tona nuku e kia piri ki te nuku o te enemi, ka rekareka maata roa te rangatira o te enemi. Penei ka akaariari aere aia i taua tangata pikikaa ra ei tatiaeae i tona rangatira mua. Mei tera rai me

---

10. (a) Eaa ra te purepure? (e) Eaa ra to Iehova manako no runga i te purepure, e mei teaa ra toou manako no runga i te reira?

11. Me ka rauka ia Satani i te akanauru ia tatou kia piri ki roto i te angaanga purepure, eaa tera ka riro ei ei re nana? Akatutu mai.

ka piri tetai Kerititiano ki te angaanga purepure, kua akakoro rai aia i te akaruke ia Iehova e kia tuku tika atu iaia uaorai ki raro i te akatereanga a Satani. E aka-manako ua ana e mei teaa ra to Satani aka rekareka i te akaariari aere i tera Kerititiano ei re nana! Ka inangaro ainei tetai ua atu ia tatou kia re te Tiaporo? Kare roa! Kare tatou i te pikikaa.

TAANGAANGA I TE UIANGA EI AKATUPU I TE EKOKO

¹² Me ka rikarika ua rai tatou i te angaanga purepure, kare rava a Satani e puapingaia me taangaanga aia i te reira ki runga ia tatou. No reira te kite ra aia e ka ano-anoia aia kia tau i to tatou aerenga manako. Akapeea ra? Ka kimi aia i tetai au mataara ei akaekoko i te au Kerititiano kia manako ratou e, ‘te kino ra te meitaki, e te meitaki ra te kino.’ (Isaia 5:20) E taangaanga ana a Satani i tetai ravenga e rave matau ua ana aia—kia akatupu i te ekoko.

¹³ Kua taangaanga ana a Satani i teia ravenga i mua-tangana. I roto i te kainga i Edene, kua ui aia kia Eva e: “*Koia ia [e tika rai e], kua tuatua mai te Atua e, Auraka korua e kai i to te au rakau katoa o te kainga nei?*” I te tuatau o Iobu, i te akaputuputu mai anga te au angera i runga i te rangi, kua ui mai a Satani i tetai uianga e: ‘E matakū *oko kore ua ainei* to Iobu i te Atua?’ E i te akamataanga a Iesu i tana angaanga orometua, kua timata atura a Satani iaia i te karanga anga e: ‘*Me e Tama-iti koe na te Atua, karanga atu ra ki teia au toka kia riro*

12. Eaa te ravenga ta Satani e taangaanga ana ei akaekoko i to tatou manako no runga i te angaanga purepure?

13. Akapeea ra a Satani i te akatupu anga i te ekoko na roto i te tu e taangaanga ana aia i te au uianga?

ei kai.' Akamanako ua ana ra ia Satani e aviri ra i te au tuatua tikai ta Iehova i tuatua i etai au epetoma i muao e: "*Taku Tamaiti akaperepere teia, kua mareka rava au iaia*"!—Genese 3:1; Iobu 1:9; Mataiao 3:17; 4:3.

¹⁴ I teia tuatau, te taangaanga nei rai te Tiaporo i taua ravenga ra ei akatupu i te ekoko no runga i te kino o te angaanga purepure. Te mea taitaia ra, kua rauka iaia i te akatupu i te ekoko i roto i te manako o tetai au taeake Kerititiano. Kia ratou, kare e tano e mei tera roa te kino o tetai au tu purepure. (2 Korinetia 11:3) Ka akapeea ra tatou i te tauturu anga i teia aronga kia tau i to ratou aerenga manako? Ka akapeea tatou i te akapapu anga e kare i puapingaia te ravenga kikite a Satani i te akaturori ia tatou? Ei pau i tera nga uianga, ka uriuri ana tatou e rua tuanga o te oraanga ta Satani e tauta ra kia taviivii na roto i te au peu purepure. Ko te tamataora e te pae o te rapakau maki.

AKAPAKARI ATU A SATANI I TO TATOU AU ANOANO

¹⁵ I te au enua mei ia Autireria, Nu Tireni, te pa enua Patipika e te vai atura, e manakoia ana e kare e kino o te au peu purepure mei te angaanga manamana, te irinaki tupapaku, tuatua ki tei mate, e te tuaru i te au vaerua kino ki vao. Te maata ua atura te au peu temoni e akaariia maira ei au mea reka, mako e te kino kore i roto i te au teata, puka, porokaramu tivi e te

---

14. (a) E akapeea ana a Satani me akatupu i te ekoko no runga i te angaanga purepure? (e) Eaa ta tatou ka uriuri i teianei?

15. (a) Eaa te manako o te manganui i tetai au tuanga enua no runga i te angaanga purepure? (e) Akapeea te aerenga manako o teianei ao no runga i te angaanga purepure i te akanauru anga i tetai au Kerititiano?

au tarekareka i runga i te komupiuta. E mea inangaroia e te tangata te au teata e te au puka no runga i te angaanga purepure. Taka meitaki ua e kua puapingaia te au temoni i te akanauru i te tangata kia irinaki e kare te angaanga purepure i te mea kino. Kua riro ainei te aerenga manako e kare te angaanga purepure i te mea kino, ei akanauru i te au Kerititiano? Ae, kua vare rai tetai papaki. Na roto i teea tu? Teia tetai akaraanga, i muri ake te akara anga tetai Kerititiano i tetai teata no runga i te angaanga manamana, karanga aia e, “Akara ana au i tera teata, kare ra oki au i *rave* ana i te angaanga purepure.” No teaa tera tu aerenga manako i kino ei?

¹⁶ Noatu e tuke tetai i rotopu i te rave anga i te angaanga purepure e te akara anga i te reira, kare ra oki te aiteanga e kare e kino e tupu me akarakara koe i te reira. No teaa ra? Akamanako ana i teia: Te akaari maira te Tuatua a te Atua e kare e rauka ia Satani e tana au temoni kia kite e eaa to roto i to tatou manako.* No reira, mei tei taikuia i mua ake, te akara ua ra te au vae-rua kino i ta tatou au peu, kapiti mai i te tamataora ta tatou ka iki, kia kite ratou e eaa ta tatou e manako ra, e tetai ua atu au mea e akaparuparu ra i to tatou pirianga kia Iehova. Me akaari mai te tu o tetai Kerititiano e te reka ra aia i te au teata me kore i te au puka no runga i

---

* Te au ingoa e akataka maira i te tu o Satani (Patoi, Tapepe Piki-kaa, Akavare, Timata, Pikikaa), kare te reira e karanga maira e e mana tona kia kite e eaa to roto i to tatou ngakau e to tatou manako. Kareka ra i tetai tua, te akatakaia maira e ko Iehova “tei timata i te ngakau,” e ko Iesu “tei akara matariki i te manako e te ngakau.”—Masei 17:3; Apokalupo 2:23.

---

16. No teaa i riro ei ei mea kino kia iki i te tu tamataora no runga i te au peu manamana e te vai atura?

te aronga i uruia e te vaerua kino, te angaanga mana-mana me kore i tetai ua atu mea no runga i te au temoni, te akakite ra aia i tona au tu paruparu ki te au temoni! Te ka tupu ka akapakari atu te au temoni i ta ratou kukumianga ki runga i tera Kerititiano i te akaparuparu roa atu iaia e na te autu ua atu ratou. Tetai papaki, akamata mai to ratou inangaro i te angaanga purepure na roto i te tu tamataora e akaari maira i te au peu manamana, e i te openga kua o atu ratou ki te rave anga i teia au peu purepure.—E **tatau ia Galatia 6:7.**

¹⁷ E titau ana a Satani i te akapakari roa atu i to tatou inangaro i te tamataora e pera katoa to tatou anoano kia rauka te rapakau i to tatou maki. Akapeea ra? Penei kua taitaia tetai Kerititiano tei tauta ana i te kimi ravenga kia rauka te rapakauanga no tona maki e kino ua atura. (Mareko 5:25, 26) Ka riro tera ei atiangā tau tikai no Satani e te au temoni kia akaparuparu iaia. Penei ka timata te au temoni iaia kia umuume i te rapakauanga me kore i te au ravenga e o maira te angaanga purepure. (Isaia 1:13) Me puapingaia tera ravenga kikite a te au temoni, ka riro te reira ei akaparuparu i te pirianga o te Kerititiano kia Iehova. Na roto i teea tu?

¹⁸ Kua akamatakite mai a Iehova i te ngati Iseraela e rave ra i te au angaanga purepure e: “Kia oora mai oki i to kotou rima, e puroku au i oku mata ia kotou; e kia akamaata kotou i te au pure, kare au e akarongo atu.” (Isaia 1:15) Ka inangaro ua rai tatou i te kopae i tetai ua atu apinga te ka arai i ta tatou pure e te ka akakore i

17. Na roto i teea ravenga kikite me akaparuparu a Satani i te au Kerititiano tei rokoia e te maki?

18. Eaa te au tu ravenga ta tetai Kerititiano ka patoi, e eaa te tumu?

ta Iehova tauturu ia tatou—i te tuatau tikai e maki ra tatou. (Salamo 41:3) No reira, me te o maira tetai au ravenga purepure ki roto i te rapakauanga i te maki, kia patoi pakari te au Kerititiano i te reira. (Mataio 6:13) Na roto i tera tu, papu iaia e ka tauturu mai a Iehova iaia.—Akara i te pia i te kapi 222, “E Tika Ainei e e Angaanga Purepure?”

MAATA TE AU TUA NO RUNGA I TE AU TEMONI

¹⁹ I tetai au enua, e manganui te tangata kare ratou e irinaki ana e e mana to Satani, kareka i tetai au ngai i teiane ai ao e tuke rai to ratou manako. I tera au ngai, e manganui ta te Tiaporo i akavare kia irinaki e e mana maata tona. Tetai au tangata, e matakū tikai to ratou i te au vaerua kino. E maata te au tua no runga i te au angaanga ririnui a te au temoni. E

*Āriki i te tauturu
a Iehova i te au tuatau
ka rokoia e te maki*

mea reka na te tangata i te akakite aere i te au tua mei tera te tu; e umere ana ratou i te reira. Ka tau katoa ainei kia akakite aere tatou i tera au tua? Kare, e kopae ana te au tavini o te Atua mou i te rave i te reira. E rua tumu i akapera ai ratou.

²⁰ Te mea mua, na te akakite aere anga i te au tua no

19. (a) Eaa ta te Tiaporo i akavare i te manganui o te tangata kia irinaki no runga i tona mana? (e) Eaa te au tua ka tau te au Kerititiano kia kopae?

20. Akapeea ra tetai i te akatotoa kite kore ua anga i te nuti pikikaa a Satani?

KIA MATAKITE I TE RAVENGA KIKITE A SATANI!

No te au tauatini ua atu mataiti tei aereia mai ana, kua rauka ia Satani te pu o te pikikaa, i te ‘akapoiri i te ngakau o te aronga akarongo kore.’ (2 Korinetia 4:4) E kare katoa aia i akamutu ana i te taviivii i te manako o to Iehova au tangata akamori. Eaa ra te tumu? No te mea kua mārama a Satani e ko ta tatou e manako ra, ko tera rai ta tatou ka rave. Kua kite aia e me ka rauka iaia i te taruri ke i to tatou manako, ka rauka katoa iaia i te akakeu ia tatou kia rave i te au mea kino.—Iakobo 1:14, 15.

E akamaara ana i te ravenga kikite a Satani i te pikikaa anga ia Eva. Kua tata a Paulo e: “Te matakū nei ra au, ko te akakinoia aea to kotou ngakau kia kore atu te tavaitai ua e tau i te Mesia nei, mei ta te ovi i pikikaa atu ia Eva i tona pakari.” (2 Korinetia 11:3) Na roto i tetai ovi kikite, kua akavare a Satani ia Eva kia aru i tetai arataa kino. Kua titau aia kia taviivii e kia taruri ke i tona manako. E kua puapingaia tana ravenga. No te mea kua akarongo a Eva, kua tau i takiri tona aerenga manako e kua noi-noi iora i tetai apinga kare ona tikaanga kia rave. I te atianga tikai i o ei te kino ki roto i tona manako, mama ua i te akanauru iaia kia rave i te ara.—Genese 3:1-6; Apokalupo 12:9.

Taua tu rai a Satani, kare aia i tau. Taua ravenga kino rai ana: Takinoia te manako, te ka aru mai e au angaanga kino. I akanoo a Satani i teia akatereanga o te pae poritiki, akonoanga, te kimi puapinga e te tamataora, ei akatotoa i tana au apiianga pikikaa. (Ioane 14:30) Kua rauka iaia i te taviiviri i te manako o te manga-nui, e kua riro ei tau i to ratou tu e to ratou aerenga manako. Te au peu tei manakoia ana ei au tu ara i mua ana—mei te moe-aana, te noo kapiti ua kare i akaipoipo e te anau tamariki i vao ake i te akanoonooanga o te akaipoipo—e mea āriki uaia i teiani e e mea inangaroia. Kua puapingaia ainei a Satani i te akavare i te tangata? Te karanga ra te Pipiria e: “Te vai ua nei rai to te ao ravarai i raro ake i taua vaerua kino ra.”—1 Ioane 5:19.

Kare tatou te au Kerititiano i akamatarai mai mei ta Satani au ravenga. (1 Korinetia 10:12) No te mea kua kite aia e e tuatau poto ua tona e vai nei, e “iri maata” tikai to Satani, e ko te iti ta-

ngata tikai o te Atua tana e akakoro nei i te akavare. (Apokalupo 12:12) Me kare tatou e matakite, ka riro te au apianga pikikaa a Satani e te manganui o te aronga pikikaa e taangaanga nei aia, ei takino i to tatou aerenga manako e te akanauru ia tatou kia o ki roto i te ara.—Tito 1:10.

Ei akaraanga, e akamanako ana i te aerenga manako o teianei ao no runga i te akaipoipo. Te apii maira te Pipiria e e mea tapu te oraanga akaipoipo, auraka kia akatakakeia. (Mataio 19:5, 6, 9) Kareka te au teata e te au porokaramu tivi, te akatutu maira te reira e e pirianga poto ua to te oraanga akaipoipo te ka rauka ua i te akakore. No reira, ka anoanoia tatou te au Kerititiano kia matakite meitaki e auraka teia au pikikaa a Satani kia taviivii i to tatou manako. Me kare e takoreia, ka taruri ke teia pikikaa i to tatou aerenga manako te ka riro ei takino i ta tatou i koreromotu ki to tatou tokorua akaipoipo. Me tupu te au manamanata i roto i te akaipoipo, penei ka timataia tatou kia kimi i te tauturu a te aronga i vao ake i to tatou akaipoipo. Kite ake koe i reira, kua akatupu koe i tetai pirianga akainangaro ki tetai oa angaanga me kore ki tetai oa Kerititiano. Me akatika tatou i teia tu pirianga akainangaro kia tupu, penei ka akao atu tatou ia tatou ki te rave anga i tetai ara.

Tetai akaraanga akaou, e akamanako ana i te tu o te aerenga manako e ka rauka ua i te tangata i te akatere ia ratou uaorai, te totoa ua nei teia tu i roto i to Satani ao. Manganuianga o te tangata, e tu mārokiakia to ratou e te ngakau akateitei. (2 Timoteo 3:4) Me ka takinoia to tatou aerenga manako e tera tu, ka taruri ke katoaia to tatou tu kauraro e te akarongo. Me ōia tetai taeake e teia tu, penei ka akavaavaa aia i te ako a te aronga pakari. (Ebera 12:5) E penei kare katoa tetai tuaine e āriki i te akanoonooanga no te taoonga upoko, ta te Atua i akanoo.—1 Korinetia 11:3.

E mea tau kia akameitaki tatou ia Iehova no te akamatakite mai ia tatou no runga i ta Satani au ravenga. (2 Korinetia 2:11) Kia vai ngaueue kore tatou auraka rava kia akatika i ta Satani au pikikaa kia takino i to tatou aerenga manako. Kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua, ka anoanoia tatou kia 'akamou i to tatou ngakau ki te au mea i runga.'—Kolosa 3:2.

runga i ta te au temoni au peu e rave ana, te tauturu ra tera tangata i te au angaanga a Satani. Mei teaa ra te tu? Te akapapu maira te Tuatua a te Atua e e mana to Satani i te rave i te au ravenga ririnui, e te akamata-kite maira te reira e e taangaanga ana aia i te au “akairo, e te au ravenga pikikaa tu ke.” (2 Tesalonia 2:9, 10) No te mea koia te pu o te pikikaa, kua kite ua aia e ka akapeea me akanauru i te manako o te aronga e reka ana i te angaanga purepure e te akakeu ia ratou kia irinaki i te au mea kare i te tika. Penei te irinaki tikai ra tetai aronga e kua kite ana ratou e kua akarongo ana i tetai au apinga e penei ka akakite aere ratou e e tika tera au mea. I te au taima ka aereia me akakite putuputuia, ka totoa roa atu teia au tua. Me ka akatoota tetai Kerititiano i teia au tua, te rave ra aia i te anoano o te Tiaporo—‘te metua

E TIKA AINEI E E ANGAANGA PUREPURE?

Kaveinga: “Te au angaanga a te kopapa, kua kitea meitakiia ia; koia oki . . . te purepure, . . . te pae ke, . . . ko te aronga e rave i te reira au peu, kare ratou e noo i te basileia o te Atua.”

—Galatia 5:19-21.

Au uianga kia ui kia koe uaorai

- E peu ainei taku e rave nei te o maira te au irinakianga pikikaa a te au akonoanga?—2 Korinetia 6: 16, 17.
- E au apinga ainei taku e taangaanga nei e piri tika atura ki te au peu purepure?—Angaanga 19:19.
- E au ravenga rapakau ainei taku e kimi ra te o maira te angaanga purepure me kore te angaanga manamana?—Levitiku 19:26.

o te pikikaa.' Tera i reira, te akatotoa ra aia i te nuti pikikaa a Satani.—Ioane 8:44; 2 Timoteo 2:16.

²¹ Te rua, noatu e kua na roto ana rai tetai Kerititiano i te au manamanata e o maira te au vaerua kino i te tuatau i topa, kare aia e akakite aere i teia au tua ki te au oa Kerititiano. Eaa te tumu? Te akoia maira tatou e: 'Kia akara tamou tatou kia Iesu i te tumu e te akaoti i to tatou akarongo.' (Ebera 12:2) Ae, kia akapou tatou i to tatou taime e te maroiroi ki runga ia Iesu Karaiti, eiaa ki runga ia Satani. E mea puapinga kia kite tatou e ia Iesu i te enua nei, kare roa aia i tuatua ana ki tana au pipi no runga i te au vaerua kino, noatu e ka rauka ua iaia kia tuatua atu no runga i to Satani au tu kikite. Mari ra, kua akapou a Iesu i tona taime i te akakite aere i te karere o te Patireia. No reira, kia rauka ia tatou i te aru i te akaraanga o Iesu e te au apotetoro, ka inangaro tatou kia tuatua ua no runga i te au "peu taka ke a te Atua."—Angaanga 2:11; Luka 8:1; Roma 1:11, 12.

²² E tika rai e e tuke tuke ta Satani au ravenga kikite e taangaanga ana tei kapiti mai i te angaanga purepure i te titau anga kia takore i to tatou pirianga kia Iehova. Inara, me rikarika tatou i te au mea kino e me mou ngaueue kore i te au mea meitaki, kare tatou e oronga i tetai atianga no te Tiaporo kia akaparuparu i to tatou akakoroanga kia patoi i te au tu peu purepure. (**E tataua ia Ephesia 4:27.**) E akamanako ua ana e mei teaa ra te 'rekareka maata o runga i te rangi' me 'patoi ua atu rai tatou i te au ravenga pakari a te diabololo' e kore ua atu aia!—Luka 15:7; Ephesia 6:11.

---

21. Eaa ta tatou ka akamou i ta tatou au tuatua ki runga?

22. Eaa ta tatou ka rave kia maata ua atu rai te 'rekareka o runga i te rangi'?

Akamatutu i to Kotou Akarongo

‘E akamatutu i to kotou uaorai akarongo, kia noo tamou kotou i roto i te aroa o te Atua.’—IUDA 20, 21.

KA INANGARO tatou pouroa kia maroiroi tatou e kia meitaki ua to tatou oraanga kopapa. Inara, e rauka ai ia tatou kia tupu maroiroi e kia meitaki te oraanga kopapa, ka anoania tatou kia kai i te au kai meitaki, kia rava te akaetaeta i te kopapa e kia akono meitaki ia tatou. Ka anoania tatou kia tauta pakari, inara no te mea e ka riro teia ei akatuke i to tatou oraanga i teianei e no te tuatau ki mua, kare tatou e tuku i te au. E apinga ke atu rai tetai te ka anoania tatou kia akatupu. Eaa ra taua mea ra?

² Kua tuatua ana a Iuda no runga i te reira i tona akamaroiroi anga i te au Keritiano i te na ko anga e: ‘Kia noo tamou kotou i roto i te aroa o te Atua,’ e kua akakite katoa aia i roto i taua irava rai e ka akapeea me rave i te reira: ‘E akamatutu i to kotou uaorai akarongo.’ (Iuda 20, 21) Eaa taau ka rave ei akaketaketa roa atu i toou akarongo kia vai tamou rai i roto i te aroa o te Atua? E toru tuanga ka anoania tatou kia akamou i to tatou manako ki runga.

AKAMATUTU I TOOU AKARONGO I ROTO I TA IEHOVA AU UMUUMUANGA

³ Te mea mua, ka anoania tatou kia akaketaketa i to

1, 2. Eaa ta tatou ka rave kia tupu maroiroi tatou e kia meitaki ua to tatou oraanga kopapa, e no teaa ra te reira i puapinga ai?

3-5. (a) Eaa ra te manako tarevake ta Satani e inangaro ra i te akavare ia koe kia irinaki no runga i ta Iehova au umuumuanga? (e) Mei teaa ra to tatou manako no runga i ta Iehova au umuumuanga, e eaa ra te tu manako ta te reira ka akakeu i roto ia tatou? Akatutu mai.

tatou akarongo i roto i te au umuumuanga a te Atua. Ia koe e apii ra i teia puka, e maata rai ta Iehova au umuumuanga tuatua tika i apii ana koe no runga i te tu o te tangata e ta ratou peu. Eaa ra toou manako no runga i ta Iehova au umuumuanga? Ka inangaro a Satani i te akavare ia koe kia manako e te arai ra ta Iehova au ture, tana au kaveinga, e tona au turanga i te au mea memeitaki mei ia koe. I rave ua ana a Satani i teia au ravenga mei te taima roa mai i akavare ei aia ia Eva i roto i te kainga i Edene. (Genese 3:1-6) Ka vare ainei koe i tana au ravenga kikite? Tei runga ua te reira i toou aerenga manako.

⁴ Ei akatutu: E akamanako ua ana e te aere ra koe na roto i tetai ngai manea i na, kua kite atu koe i tetai aua teitei e arai ra i tetai tuanga o tera ngai kia kore te tangata e aere ki roto. E ngai manea tikai oki tera i auia. Penei ka manako koe e e arairai tikai teia aua ia koe kia kore koe e tae ki tetai tua mai. Inara, ia koe e akara meitaki atura na roto i te aua, kua kite atu koe i tetai akariona taetaevao e ai'ai ra i tetai manu! Teiane kua mārama koe i reira e eaa te tumu i pātuaia ai tera aua—ei paruru ia koe. E enemi taae ainei tetai e ai'ai maira ia koe i teiane? Te akamatakite maira te Tuatua a te Atua e: “E akono meitaki, e matakite, te aere nei oki to kotou enemi ko te diabolō, mei te liona ngunguru ra, i te kimi anga i te tangata e pou iaia.”—1 Petero 5:8.

⁵ E taae tikai a Satani. No te mea kare a Iehova e inangaro ana kia mou tatou ki roto i te ereere a Satani, kua akanoo aia i tetai au ture ei paruru ia tatou mei te au “ravenga pakari” a taua vaerua kino ra. (Ephesia 6:11) No reira, i te au taima ravarai ka akamanako oonu tatou no runga i te au ture a te Atua, kia kite tatou e te akaata maira taua au ture ra i te aroa maata o to tatou Metua i

te rangi. Me manako akapera tatou, ka riro tana au ture ei akapuanga e ei rekarekaanga no tatou. Kua tata te pipi a Iakobo e: 'Ko te akara ra ki roto i te ture tika rava o te rangatira ma te tamou tikai, ka akameitakiia aia i te rave anga i te reira.'—Iakobo 1:25.

⁶ Te mataara meitaki rava atu i te akaketaketa i to tatou akarongo i roto ia Iehova te tumu o te ture e ki roto i te pakari o tana au ture koia oki, kia akarotai i to tatou oraanga ki tana au akauenga. Ei akaraanga, ko "te ture a te Mesia," te o maira te akauenga kia apii i etai ke i "te au mea katoa [tana] i akaue atu." (Galatia 6:2; Mataio 28:19, 20) E akono katoa ana te au Kerititiano i te akauenga kia akaputuputu ua rai no te akamorianga e no te akamaroiroi i tetai e tetai. (Ebera 10:24, 25) Te kapiti katoa maira te akauenga a te Atua i te akoanga kia pure putuputu ua rai kia Iehova ma te ngakau tae. (Mataio 6:5-8; 1 Tesalonia 5:17) Ia tatou e akarotai ra i to tatou oraanga ki taua au akauenga ra, ka kite taka meitaki roa atu tatou e e au aratakianga mou tikai teia no tatou. Me akono tatou i te reira, ka rauka ia tatou te reka-reka e te merengo aite koreia te kare roa e rauka ia tatou i roto i teia ao manamanata. Ia koe e akamanako oonu ra i te puapinga e rauka ana ia koe no te akaau i toou oraanga ki te au ture a te Atua, kare ainei te reira e akaketaketa roa atu i toou akarongo?

⁷ Tetai au taima e manamanata ana tetai aronga e kare e rauka ia ratou i te akono i ta Iehova au ture a te au mataiti ka aereia. E matakū ana ratou e kare e rauka ia

---

6. Eaa te mataara meitaki rava atu i te akamatutu i toou akarongo i roto i ta te Atua au ture e tana au kaveinga tuatua tika? Oronga mai i tetai akaraanga.

7, 8. Akapeea te Tuatua a te Atua i te akapumaana anga i te aronga e manamanata ra e kare e rauka ia ratou i te aru i te arataa tuatua tika a Iehova a te au tuatau ka aereia?

ratou i te rave i te reira. Penei ake e ka manako akapera koe, kia akamaara i teia au tuatua: “Ko au toou Atua ra ko Iehova, ko tei akakite ia koe i te mea e puapinga’i koe na; ko tei arataki ia koe na te arataa e tau ei kia aere koe ra. Angairi koe i akarongo mai ki te au akauenga naku! kua riro ĩa toou au mei te vai ta’e ra; e taau tuatua-tika mei te ngaru moana ra.” (Isaia 48:17, 18) Me noo ua koe i tetai au taime, kare ainei teia au tuatua akamaroiroi e akapumaana ana ia koe?

⁸ Te akamaara mai nei a Iehova ia tatou e ka puapingaia tatou me akarongo kiaia. E rua akameitakianga tana e taputou maira me akarongo tatou kiaia. Te mea mua, ka aite rai to tatou au mei te kauvai ta’e marie —marino ua, kare e pou e ka ta’e ua rai kare e akamutu. Te rua, ka aite rai to tatou turanga tuatua tika mei te ngaru o te moana. Me tu ua koe i taatai i te akara i te ngaru e popoki maira, kare e ekoko e ka kite koe i te tu ponuiaau e te tinamou. Kua kite koe e ka aatu ua mai rai te ngaru e ka popoki ua rai ki runga i te one i taatai e tuatau ua atu. Te karanga maira a Iehova e ka aite rai toou arataa tuatua tika mei tera te tu. Me tauta ua rai koe kia vai tiratiratu kiaia, kare rava aia e tuku ua ia koe kia ngaueue! (E tatau ia Salamo 55:22.) Kare ainei teia au taputou pumaana nana e akamatutu ana i toou akarongo i roto ia Iehova e tana au umuumuanga tuatua tika?

‘AERE KI MUA I TE PAKARI MOU’

⁹ Te rua, ka anoanoia tatou kia aru i teia au tuatua akauruia: “E aere rai tatou ki mua i te pakari mou.”

9, 10. (a) No teaa i riro ei te aruaru anga i te pakari mou ei akakoroanga meitaki tikai no te au Kerititiano? (e) Akapeea to te Atua aerenga manako i te tauturu anga ia tatou kia mataora?

(Ebera 6:1) No te au Kerititiano, e akakoroanga meitaki tikai kia aruaru i te pakari mou. Ka rauka ua te pakari mou, kareka te tu apa kore, kare te reira e rauka i teiane. E tetai, i to ratou akarongo e pakari maira, te kite ra te au Kerititiano i te rekareka maata i te tavini anga ia Iehova. Eaa te tumu?

¹⁰ Ko te Kerititiano tei rauka iaia te pakari mou, ka akatumu ua rai aia i tona aerenga manako ki runga i te pakari o ta Iehova tuatua mou. (Ioane 4:23) Kua tata a Paulo e: 'Te aronga oki i tau i ta te kopapa nei, te akono ra i ta te kopapa; kareka te aronga i tau i ta te vaerua ra te akono ra ia i ta te vaerua.' (Roma 8:5) Kare e mataora e rauka i te aerenga manako o te kopapa, no te mea ka akamou ua te tangata ki runga i tona uaorai anoano, te meitaki ka rauka i teiane e te au mea o te kopapa. Kareka to te Atua aerenga manako, e mea mataora ia no te mea te akamou ra te reira ki runga ia Iehova te Atua mataora. Ko te Kerititiano tei rauka iaia te pakari mou, e mea inangaro nana i te akamareka ia Iehova e ka mataora ua aia noatu me rokoia e te timataanga. Eaa

te tumu? No te mea te oronga maira te au timataanga i te atiangā no tatou kia akapapu e e pikikaa a Satani, e kia akatupu tatou i te tu tiratiratu te ka riro ei akarekareka i to tatou Metua i te rangi.—Maseli 27:11; e **tatau ia Iakobo 1:2, 3.**

¹¹ Ka rauka te pakari mou na roto i te tereni anga ia tatou. Akamanako ana i teia irava: 'Kareka te kai pakari ra, na te aronga pakari ia, na te aronga tei mātau i te taangaanga e tei tereniia kia kite i te mea meitaki e te mea kino.' (Ebera 5:14) Te tuatua anga a Paulo no runga i te tereni anga ia tatou kia kite i te mea meitaki e te mea kino, kua taangaanga aia i te kupu Ereni tei matauia i te tuatua no runga i te au tangata e tereniia ra no tetai tarekareka. Ka akamanako ana e eaa ra te o maira ki tera tu terenianga.

¹² To tatou anau mai anga, kare to tatou kopapa i tereniia no tetai angaanga. Ei akaraanga, kare te pepe varevare e kite i te taangaanga i tona nga rima e tona nga vaevae. Me tāki aia i tona rima, tetai taime ka u ki runga i tona mata e ka itirere te pepe e ka aue. Inara, me taangaanga putuputuia, ka matau i reira tona kopapa. Ka akamata te pepe i te totoro, me āpakari mai ka akamata aia i te aere, e me maata mai ka akamata aia i te oro. Mei te mea e ko tera te tu, akapeea i reira te tangata e tereni ra i roto i te ngai akaetaeta uaua? Me kite koe i tera tu tangata e rere ra ki runga e oti takaviriviri i tona kopapa i roto i te reva, kare e ekoko i roto i toou manako e kua tereni meitakiia te kopapa o tera tangata. Kare tona karape i te rave i te reira i te mea tupu

---

11, 12. (a) Eaa ta Paulo i tuatua no runga i te kite o te Kerititiano i te akataka i te tuke i rotopu i te mea meitaki e te mea kino, e eaa te aiteanga o te tuatua 'tereniia'? (e) Eaa te tu terenianga tei anoanoia no tetai pepe e tetai tangata akaetaeta uaua?

ua mai—e maata te au ora tei anoanoia kia tereni iaia kia tau meitaki no tera tarekareka. Te akakite ra te Pipiria e “e puapinga mea ngiti ua to te reira” tu tereni anga. E maata rava atu te puapinga kia tereniia tatou kia kite i te mea meitaki e te mea kino!—1 Timoteo 4:8.

¹³ I roto i teia puka, e maata ta tatou i uriuri ana te ka riro ei tauturu ia koe kia tereni i toou kite no runga i te tuke i rotopu i te mea meitaki e te mea kino kia rauka ia koe i te tavini tiratiratu ia Iehova ei Kerititiano pakari mou. E akamanako marie no runga i ta Iehova au kaveinga e tana au ture e kia pure no runga i te reira ia koe e rave ra i taau au ikianga i te au rā ravarai. Te au ikianga pouroa taau ka rave, e ui kia koe uaorai e: ‘Eaa ra te au ture me kore te au kaveinga Pipiria e o maira? Ka akapeea ra au me taangaanga i te reira? Eaa ra te ka akarekareka i toku Metua i te rangi?’ (E **tatau ia Maseli 3:5, 6; Iakobo 1:5.**) Te au ikianga ravarai taau ka rave na roto i te akamanako anga i te au ture e te au kaveinga Pipiria, ka tereni te reira ia koe kia kite i te tuke i rotopu i te mea meitaki e te mea kino. Ka riro tera tu terenianga ei tauturu ia koe kia riro mai ei Kerititiano pakari mou.

¹⁴ Noatu e ka rauka ua te tu pakari mou, tera ra ka anoanoia tatou kia pakari ua atu rai i roto i te tuatua mou. E tupu ei tatou ki te pakarianga, ka anoanoia te kai. No reira a Paulo i karanga ai e: ‘Kareka te kai pakari, na te aronga pakari ia.’ Tetai mea puapinga ka anoanoia kia akamatutu i toou akarongo koia oki, kia taangaanga ua rai i te kai pakari i roto i te Tuatua a te Atua. Ia koe e taanga-

---

13. Ka akapeea tatou me tereni ia tatou kia kite no runga i te tuke i rotopu i te mea meitaki e te mea kino?

14. Eaa te tu kaki te ka anoanoia kia akatupu tatou kia pakari ua atu rai i roto i te tuatua mou, e eaa te akamatakiteanga ka anoanoia tatou kia akamaara?

*Tangata
akaetaeta uaua
e tereni ra i tona
kopapa*

anga ra i taau i kite, ka riro iā koe ei tangata pakari, e te na ko maira te Pipiria e: “Ko te pakari rai te mea meitaki.” No reira ka ano-anoia tatou kia akatupu i te kaki no te au tuatua mou ta Iehova e oronga maira ma te tae tikai o to tatou ngakau. (Maseli 4: 5-7; 1 Petero 2:2) E tika e kare te rauka anga o te kite

e te pakari o te Atua i te tumu tau no tatou kia akatietie. Ka anoanoia tatou kia akara matatio ia tatou uorai, ko te tupu aea te parau me kore tetai atu tu paruparu i roto i to tatou ngakau. Kua tata a Paulo e: “E kimi matatio ia kotou uorai i to kotou akarongo; e akara matariki ia kotou uorai.”—2 Korinetia 13:5.

¹⁵ Penei kua oti tetai are i te pātu, inara ka aere ua atu rai te angaanga kare e akamutu. Ka anoanoia te akono e te ripea i te are, e penei ka inangaroia kia maani akaou i tetai pia ke mai me tau i te au turanga o te ngutuare. Eaa te ka anoanoia no tatou kia rauka te pakari mou e kia akamatutu i to tatou akarongo? Te mea maata rava atu, ko te aroa. Ka anoanoia kia matutu ua rai to tatou inangaro no Iehova e to tatou au oa Kerititiano. Me kare o tatou aroa, ka puapinga kore ua to tatou kite e ta tatou au angaanga—mei te anga tini varaoa pakapaka rai, kare apinga o roto. (1 Korinetia 13:1-3) Me e aroa tetai, ka rauka ia tatou te pakari mou o te Kerititiano e ka tupu matutu ua atu rai.

15. Eaa i anoanoia ai te aroa kia matutu to tatou akarongo?

AKAMOU I TOOU MANAKO KI RUNGA I TE MANAKONAKOANGA TA IEHOVA E ORONGA MAIRA

¹⁶ Ka akamanako ana tatou e tai tuanga toe o taau angaanga i te akamatutu i toou akarongo. Kia rauka ia koe i te akamatutu ia koe uaorai ei pipi mou na te Mesia, ka anoanoia koe kia paruru i toou aerenga manako. E kikite tikai to Satani te tutara o teia ao i te akatupu i te ekoko i roto i te manako o te tangata, te manako taitaia, te tu irinaki kore e te matakū. (Ephesia 2:2) Ka akatupu tera aerenga manako i te kino ki tetai Kerititiano mei te rakau pē rai e akatupu ana i te kino ki tetai are, ka ngaa-nga ua te are e ka pururu ki raro. Te mea mataora ra, kua oronga mai a Iehova i tetai apinga ei paruru ia tatou —ko te manakonakoanga.

¹⁷ Te akakite maira te Pipiria i te au tuanga tukeke o te rakei a te Atua tei anoanoia no ta tatou tamaki anga ia Satani e teia ao. Tetai tuanga puapinga o teia rakei ko te pare, “te manako ora,” koia oki te manakonakoanga o te ora. (1 Tesalonia 5:8) I muatangana, kua kite ua te vaeau e kare aia e ora i roto i te tamaki me kare ona pare. E maaniia ana te pare ki te auri tei auaroia ki te pākiri manu me kore ki tetai apinga marūrū mei te vavai rai. Na te pare e paruru i tona upoko kia kore e kino me veroia mai ki te kō e ki tetai apinga ke atu. Mei te pare rai e paruru ana i te upoko, ka paruru katoa te manakonakoanga i toou manako e toou aerenga manako.

¹⁸ Kua akanoo a Iesu i te akaraanga meitaki rava atu

---

16. Eaa te aerenga manako ta Satani e akatupu nei, e eaa te paruru ta Iehova i oronga mai no tatou?

17. Akapeea te Tuatua a te Atua i te akaari mai anga i te puapinga o te manakonakoanga?

18, 19. Eaa te akaraanga ta Iesu i akanoo i te paruru anga i tona manakonakoanga, e ka akapeea tatou i te aru anga i tana akaraanga?

i te paruru anga i tona manakonakoanga. E akamaara ana e eaa tei tupu kiaia i te po openga o tona oraanga i te enua nei. Kua pikikaaia aia e tetai oa piri tikai no te moni ua nei. Kua karanga katoa tetai mai oa e kare aia i kite ia Iesu. Kua akaruke etai iaia e kua oro. E kua kopae katoa tona iti tangata iaia i te manono anga e kia akatatauro te au vaeau Roma iaia kia mate. Ka tau rai kia karangaia e e kino rava atu te au timataanga tei tupu kia Iesu i tetai ua atu ta tatou ka aro atu. Eaa tei tauturu iaia? Te pau maira a Ebera 12:2 e: “Ko tei akakoromaki i te satauro, kare i akono i te akama, i te meitaki i tukuia mai ki mua i tona aroaro, e te noo ra i teiane i te pae katau i te terono o te Atua.” Kare rava a Iesu i akangaropoina ana “i te meitaki i tukuia mai ki mua i tona aroaro.”

¹⁹ Eaa ra te meitaki tei tukuia ki mua ia Iesu? Kua kite aia e na te akakoromaki anga i te au timataanga, te piri ra aia ki te akatapuanga i te ingoa tapu o Iehova. Te oronga ra aia i te akapapuanga maata rava atu e e pikikaa a Satani. Kare atu e manakonakoanga rekareka mei teia te tu no Iesu! Kua kite katoa aia e ka akameitaki mai a Iehova i tona arataa tiratiratu—e kare i mamao rava te tuatau e rekareka ai aia i te taokotai akaou anga e tona Metua i te rangi. Kua akamou ua rai a Iesu i tona manako ki runga i taua manakonakoanga mataora i te au tuatau ngata rava atu. Ka anoania tatou kia akapera no te mea, e manakonakoanga mataora katoa tei mua ia tatou. Te akameitaki maira a Iehova ia tatou tataki tai no ta tatou tuanga i roto i te akatapuanga i tona ingoa ngateitei. Ka rauka katoa ia tatou i te akapapu e e pikikaa a Satani me iki tatou ia Iehova ei Tutara Ngateitei no tatou e kia noo meitaki ua i roto i te aroa o to tatou

Metua, noatu eaa te au turanga ngata e te au timataanga ta tatou ka aro atu.

²⁰ Te inangaro ua ra a Iehova i te akameitaki i tona au tavini tiratiratu. (Isaia 30:18; e **tatau ia Malaki 3:10.**) E mea mataora na Iehova i te akatupu i to ratou au anoano. (Salamo 37:4) No reira, kia akamou ua rai i toou manako ki runga i te manakonakoanga e vai maira i mua ia koe. Auraka e tuku ua atu ki te aerenga manako ekoko, viivii e te pikikaa o to Satani ao. Me kite koe e te o maira te vaerua o teiane i ao ki roto i toou manako me kore i toou ngakau, e pure akatenga kia Iehova no “te au o te Atua, ko tei maata ua atu i te kite tangata.” Ka riro te au o te Atua ei paruru i toou ngakau e toou manako.—Philipi 4:6, 7.

²¹ E manakonakoanga mataora tikai teia noou kia akamanako! Me ko koe tetai i roto i te pupu o te “aronga maata rava” te ka “aere mai mei roto i te mate maata,” e akamanako no runga i te oraanga te ka rauka ia koe.

20. Eaa te ka tauturu ia koe kia rauka te manako papu e te manakonakoanga?

21, 22. (a) Eaa te manakonakoanga umere ta te pupu o te “aronga maata rava” e akaperepere ra? (e) Ko teea tuanga o te manakonakoanga Kerititiano te mea puapinga roa atu kia koe, e eaa taau e inangaro ra i te rave?

(Apokalupo 7:9, 14) I na kua atea a Satani e tana au temoni, papu roa e ka rauka toou pumaana. Koai ra ia tatou tei kite ana i tetai oraanga *kare* e taomianga mei te au akakeuanga kino a Satani? I na me atea tera taomianga, kare e aiteia te mataora kia o atu ki te angaanga o te akariro akaou anga i te enua ei parataito, i raro i te akatereanga a Iesu e te 144,000 tana i iki kia tutara kapiti e ia i runga i te rangi! Kare e aiteia to tatou reka-reka me takoreia te maki e te au tu apikepike e te aravei anga i to tatou au akaperepere tei akatuakaouia mai e te noo anga i te tu oraanga ta te Atua i akakoro no tatou! Ia tatou e tupu marie atura ki te turanga apa kore, e akameitakianga maata rava atu ta tatou ka kite mei tei akakiteia mai i roto ia Roma 8:21—“te rangatira meitaki o te tamariki a te Atua.”

²² Inangaro a Iehova kia rauka ia koe te tu rangatira maata roa atu i taau i manako ana. Ko te mataara ki tera tu rangatira tei runga te reira i toou tu akarongo. Kare ainei e paunaia te taime kia tauta koe i teiane i te akarongo kia Iehova i te au rā ravarai? No reira, kia tauta pakari atu rai i te akamatutu i toou uaorai akarongo, kia vai tamou ua rai koe i roto i te aroa o te Atua e tuatau ua atu!

AU MANAKO KE MAI

TUMU TUATUA	KAPI
To Tatou tu ki Tetai Tangata Tei Akaateaia	237
Tapoki Upoko—Taime Tau e Eaa te Tumu?	239
Akangateitei te Reva, <i>Vote</i> e te Angaanga Tei Tukuia Mai e te Kavamani	243
Au Tuanga Rikiriki o te Toto e te au Ravenga Vava'i Maki	246
Kia Autu i Rungao i te Peu Titoitoi e te Tāmāiniini	249
Tatara e te Akatakake, to te Pipiria Manako	251
Akatikatika Anga i te au Manamanata i Roto i te Angaanga Pitiniti	253

To Tatou tu ki Tetai Tangata Tei Akaateaia

E maata atu to tatou mamae me akaateaia tetai mema o te kopu tangata me kore tetai oa piri tikai mei roto i te putu-putuanga no te marokiakia i te rave i te ara e kare e inangaro i te tatarara. Na to tatou tu ki te aratakianga a te Pipiria no runga i teia e akaari mai e mei teaa tikai te oonuanga o to tatou inangaro no Iehova e to tatou akarongo tiratiratu ki tana akanooonooanga.* Ka akamanako ana tatou i tetai au uianga no runga i teia tumu tuatua.

Mei teaa ra to tatou tu ki tetai tangata tei akaateaia mei roto i te putuputuanga? Te karanga ra te Pipiria e: “Auraka kotou e kapiti atu i te tangata e karangaia e taeake kia riro ei tangata kanga [moeaana], e te noinoi apinga, e te akamori idolo, e te akakino, e te kona kava, e te aru; auraka katoa e kai atu i te manga i reira.” (1 Korinetia 5:11) No runga i te au tangata ravarai “kare i tāpu tamou tikai i te tuatua a te Mesia,” te akakite maira te Pipiria e: “Auraka e akatomo mai iaia ki roto i to kotou au are, auraka e karanga atu iaia e, Kia ora na i te aerenga: Ko tei karanga atu oki iaia e, Kia ora na i te aerenga, kua kapiti atu ia iaia i tana au tuatua kokino.” (2 Ioane 9-11) Auraka tatou e kapiti atu ki te aronga tei akaateaia e auraka katoa e tuatua atu kia ratou no runga i te au mea e o maira ta tatou akamorianga. Akakite *The Watchtower* o Tepetema 15, 1981, kapi 25 e: “Me karanga ua ana tatou e ‘Kia Orana’ ki tetai tangata, ka taki atu tera ki te pukapuka atu anga kiaia e penei i te akaoaoa atu kiaia. Ka inangaro ainei tatou i te akaoaoa atu ki tetai tangata kua akaateaia mei roto i te putuputuanga?”

Ka anoanoia ainei kia kopae takiri tatou i te tuatua atu me kore i te kapiti atu ki te aronga tei akaateaia? Ae, e maata te

---

* Te au kaveinga Pipiria no runga i teia tumu tuatua, ka tau katoa no te aronga tei iki kia akatakake mai ia ratou uorai mei te putuputuanga.

tumu. Tai, no te mea te akaari ra tatou i to tatou inangaro tiratiratu no te Atua e tana Tuatua. Ka akarongo tatou kia Iehova i te tuatau tau e te tuatau ngata. Na te inangaro tiratiratu no Iehova e akakeu ia tatou kia akarongo ki tana au akauenga katoatoa, no te mea kua kite tatou e e Atua tuatua tika aia e te takinga meitaki e no to tatou uarai puapinga i oronga mai ei aia i tana au ture. (Isaia 48:17; 1 Ioane 5:3) Rua, me kopae tatou i te tangata ara kare i tataraara, ka paruruia tatou pera katoa te putuputuanga mei tana akaukeuanga kino e kare te ingoa meitaki o te putuputuanga e taviiviiia. (1 Korinetia 5:6, 7) Toru, penei ka riro to tatou akarongo tiratiratu ki te au kaveinga Pipiria ei tauturu i te tangata tei akaateaia. Na te turu anga i te tukuanga tika a te kumiti o te aronga pakari, penei ka akakeu tera i te ngakau o taua tangata ra tei kore i āriki mai ana i te tauturu a te aronga pakari e tae mai ki teiane. Penei ka riro te takake anga mei tona au akaperepere ei tauturu iaia kia 'rako tangata mai,' kia kite i te kino maata o tana i rave e kia oki mai kia Iehova. —Luka 15:17.

Pea ra me kua akaateaia tetai mema o te kopu tangata mei roto i te putuputuanga? Ka riro tera ei timataanga ngata tikai no to tatou akarongo tiratiratu ki te au ture a Iehova. Eaa ra i reira to tatou tu ki te mema o te kopu tangata tei akaateaia? Kare e rauka ia tatou i te uriuri i te au turanga ravarai te ka tupu mai, inara e rua mea puapinga ta tatou ka akamanako.

Tetai akaraanga, penei te noo ra rai te metua me kore te tamaiti tei akaateaia i roto i te ngutuare e tona kopu tangata. Noatu kua akaateaia aia, kare te reira e takore i tona pirianga toto ki te kopu tangata, ka piri rai aia i te rave anga i te au angaanga a te ngutuare tangata i te au rā. Inara te akaari maira tana i rave e nana rai i iki kia momotu i tona pirianga ki tona ngutuare tangata i te tavini anga ia Iehova. No reira, kare tatou e akatika i tetai mema o te kopu tangata tei akaateaia, kia piri mai ki roto i ta tatou au angaanga e o maira te akamorianga a Iehova. Ei akaraanga, kare tera tangata tei akaateaia e piri mai ki te akamorianga a te ngutuare. Inara,

mei te mea e e tamaiti ua aia e tei raro rai aia i te tikaanga a tona nga metua, na te nga metua rai te apainga no te apii e te ako iaia. No reira, kia rave te nga metua i tetai apii Pipiria na te tamaiti.*—Maseli 6:20-22; 29:17.

Tetai au akaraanga ke mai, penei kare te tangata tei akaateaia e noo ana i te kainga. Noatu e ka anoanoia kia tuatua tatou kia ratou no tetai akakoroanga kopu tangata, eiaa ra e akariro i te reira ei peu matau i te rave. Kare te au Kerititiano tiratiratu e kimi kotoeanga kia piri atu ki tetai mema kopu tangata tei akaateaia e kare aia e noo ana i te kainga. Na to ratou inangaro tiratiratu no Iehova e tona akaaerenga e aka-keu ia ratou kia akono i te au akauenga a te Pipiria no runga i te aronga tei akaateaia mei roto i te putuputuanga. Ka riro to ratou akarongo ngaueue kore, ei meitaki rai no te tangata tei akaateaia mei roto i te putuputuanga.#—Ebera 12:11.

---

* Kia maata atu te mārama ka rauka no runga i te tamariki tei akaateaia e tei raro rai i te tikaanga a to ratou nga metua, akara i *Te Punanga Tiaki* o Okotopa 1, 2001, kapi 16-17.

Kia maata atu te mārama ka rauka no runga i to tatou tu ki te au mema kopu tangata tei akaateaia mei roto i te putuputuanga, akara i te ako a te Pipiria i roto i *The Watchtower* o Aperira 15, 1988, kapi 26-31, e *Tapetema* 15, 1981, kapi 26-31.

Tapoki Upoko—Taime Tau e Eaa te Tumu?

Eaa te taime tau e eaa te tumu ka anoanoia ai tetai vaine Kerititiano kia aao i te tapoki upoko i roto i tana akamorianga? Ka akamanako ana tatou i ta te apotetoro ko Paulo i tata no runga i teia tumu tuatua. Te oronga maira aia i te aratakiana tei anoanoia no tatou kia rauka ia tatou i te rave i te au ikianga tau te ka akangateitei i te Atua. I roto ia 1 Kori-netia 11:3-16 te akakite maira a Paulo e toru au apinga kia akamanako meitakiia. (1) Te *au angaanga* te ka anoanoia te vaine kia aao i tetai tapoki upoko, (2) te *au turanga e o maira*

e te ngai ka anoanoia aia kia tapoki i tona upoko, e te (3) te *tumu* ka anoanoia ai aia kia aru i teia kaveinga.

Te angaanga. E rua angaanga a Paulo e taiku maira: te pure e te ako. (Irava 4, 5) Ko te pure, e tuatua akangateitei te reira kia Iehova. Teia tuatau ko te ako, te o maira tetai ua atu apii-anga no roto i te Pipiria ta tetai orometua Kerititiano e rave ana. Te karanga maira ainei a Paulo e kia tapoki te vaine i tona upoko i te au taima ravarai ka pure aia e me apii aia i te tuatua mou o te Pipiria ki etai ke? Kare. Na te turanga e pera katoa te ngai e pure ra me kore e apii ra tetai vaine e akari mai e, me ka anoanoia aia kia tapoki i tona upoko e me kare.

Te au turanga e te ngai. Te akaari maira te au tuatua a Paulo e rua nga turanga e te ngai e o maira—te ngutuare tangata e te putuputuanga. Akakite aia e: “To te vaine ra upoko, ko te tane ia; . . . Ko te vaine katoa ra e pure, e e ako oki, ma te upoko tapoki koreia ra, kua taakaaka ia i tona upoko.” (Irava 3, 5) I roto i te akanoonoanga no te ngutuare tangata, ko te tane ta Iehova i akamana ei upoko no te vaine. Me kare te vaine e akangateitei i te tikaanga o tana tane, ka taakama aia i tana tane me rave aia i te au apainga ta Iehova i akamana i tana tane kia rave. Ei akaraanga, me ka anoanoia aia kia rave i tetai apii Pipiria e tei reira tana tane, ka akangateitei aia i te tikaanga o tana tane na te aao anga i te tapoki upoko. Ka rave aia i te reira noatu e kua papetitoia tana tane e me kare, no te mea ko te tane te upoko o te ngutuare tangata.* Me ka pure me kore me ka rave aia i tetai apiianganga e tei reira tana tamaiti mapu tamariki ua kua papetitoia, ka aao rai aia i tetai tapoki upoko, kare no te mea e e upoko te tamaiti no te ngutuare tangata, mari ra no te tikaanga tei orongaia ki te au tane papetitoia i roto i te putuputuanga Kerititiano.

---

* Kare i te mea matauia no tetai vaine Kerititiano kia akamaata i tona reo me pure i mua i tana tane Kerititiano, mari ua mei te mea e kua rokoia tana tane e te maki e kare e rauka i te tuatua.

Te taiku ra a Paulo i te turanga i roto i te putuputuanga i te na ko anga e: “Kia inangaro ra tetai tangata i te taumāro, kare ia peu ia matou nei, kare katoa i te au ekalesia a te Atua.” (Irava 16) I roto i te putuputuanga Kerititiano, kua orongaia te taoonga upoko no te au tane kua papetitoia. (1 Timoteo

2:11-14; Ebera 13:17) Ko te au tane ua tei akamanaia kia riro ei aronga pakari e ei tavini tauturu, ko ratou tei orongaia te apainga kia akono i te anana a te Atua. (Angaanga 20:28) I tetai au taime ua ake, penei ka tupu mai tetai au turanga te ka inangaroia tetai vaine Kerititiano kia akono i tetai apainga e riro ana na tetai tane kua papetitoia e rave. Ei akatauanga, penei ka inangaroia aia kia akono i te pupu no te angaanga tutu aere no te mea kare e tane papetitoia i reira. Me kore, me aere aia e tetai tane kua papetitoia* ki te apii Pipiria i ko i te kainga o tetai tangata e nana na te tuaine e rave i te apii. No te mea e tuanga teia angaanga no te akanoonooanga a te putuputuanga Kerititiano, ka aao aia i tetai tapoki upoko ei akaari e te rave ra aia i te tuanga angaanga a tetai tane papetitoia.

I tetai tua, e maata te au tuanga o te akamorianga kare e inangaroia tetai tuaine kia aao i tetai tapoki upoko. Ei akaraanga, kare aia e anoanoia kia tapoki i tona upoko me paupau i ko i te au uipaanga Kerititiano, me piri ki roto i te angaanga tutu aere e tana tane me kore e tetai tane kua papetitoia, me kore me apii e me pure kapiti aia e tana au tamariki kare i papetitoia. E tika e penei e au uianga ke tetai ka tupu mai, e me kare tetai tuaine i papu no runga i tetai

---

* I ko i tetai apii Pipiria tei akanoo takereia, kare tetai tuaine e anoanoia kia aao i te tapoki upoko me rave i te apii Pipiria e tei reira tetai papuritia tane kare i papetitoia ake, e kare ko tana tane taua papuritia ra.

mea, kia rave aia i tetai kimikimianga.* Me kare rai aia i papu e me te akakeu ra tona akava ngakau iaia kia aao i tetai tapoki upoko, kare tera i te mea tarevake mei tei akaariia mai i roto i te tutu.

Te tumu i anoanoia ai. I roto i te irava 10, ka kite tatou e rua nga tumu ka inangaro ei tetai vaine Kerititiano i te aao i tetai tapoki upoko: “Ei tapoki to te upoko o te vaine e tika’i, no te au angela.” Tai, akara ana i te tuatua, “ei tapoki to te upoko.” Me aao tetai vaine i te tapoki upoko, te akaari ra aia e te ariki ra aia i te tikaanga ta Iehova i oronga no te au tane kua papetitoia i roto i te putuputuanga. Te akaari ra aia i reira i tona inangaro no Iehova e tona tu tiratiratu kiaia. Te rua o te tumu, ka kitea te reira i roto i te au tuatua, “no te au angela.” Me aao tetai vaine i tetai tapoki upoko, eaa ra ta te reira ka akatupu ki taua au angera ririnui ra?

E umere ana te au angera me kite mai ratou e te akanga-teiteiia ra to Iehova mana i roto i tona akaaerenga i te rangi e i te enua nei. Ka puapinga katoaia ratou i te kite mai i te akaraanga a te au tangata apa ua i te akangateitei i to Iehova mana. I na ka anoano katoaia ratou kia kauraro ki ta Iehova akanoonooanga—ko tei kore i rauka i tetai au angera i te rave i te au tuatau i topa. (Iuda 6) Teiane, i roto i tetai au akaraanga, te kite ra te au angera e e tukatau atu te vaine e e maata atu tona kite e tona karape i to tetai tane kua papetitoia i roto i te putuputuanga; e oti akera, e kauraro puareinga ua ana aia ki te taoonga upoko o te tane. I tetai akaraanga ke mai, e tuaine Kerititiano akatainuia te vaine, koia tetai te ka tutara kapiti e Iesu i runga i te rangi i roto i tetai taoonga teitei atu i to te au angera. E akaraanga meitaki tikai tera no te au angera kia akara mai i teia taime! E tikaanga ngateitei tikai to te au tuaine ravarai kia akaari i te tu akaaka e te akarongo na roto i to ratou tu kauraro tiratiratu i mua i te aroaro o te mirioni ua atu au angera akarongo mou a Iehova!

---

* Kia maata atu te mārama ka rauka, akara i *Te Punanga Tiaki* o Pepe-ruare 15, 2015, kapi 30; Tiurai 15, 2002, kapi 26-27.

Akangateitei te Reva, *Vote* e te Angaanga Tei Tukuia Mai e te Kavamani

Akangateitei te reva. Irinaki te Au Kite o Iehova e ko te tupou ki mua i te reva, te akangateitei i te reira e te imene akaepaepa enua, e peu akamorimori te reira e akameitaki ra i te au kavamani e te au arataki no te ora e kare e akameitaki ana i te Atua. (Isaia 43:11; 1 Korinetia 10:14; 1 Ioane 5:21) Tetai arataki mei te reira rai, ko Nebukanesa te Ariki o Babulonia. Ei akatietie anga nana i tona mekameka i mua i te tangata kia akamoriia aia, kua pātu teia ariki mana ririnui i tetai itoro maatamaata e kua akaue i tona iti tangata kia tupou ki mua i te reira e te akatangiiia ra te imene akaepaepa enua i taua taime rai. Inara, kare te au mapu Epera—a Sadaraka, Meseke, e Abedenego—i tupou ana ki mua i te itoro noatu kua kite ratou e ka akautungaia ratou.—Daniela, pene 3.

I to tatou nei tuatau, “ko te reva te apinga maata e akamoriia ana” i tata ai a Carlton Hayes te tangata tuatua enua. “E akapae ana te au tane i to ratou pare me apaiia mai te reva na mua ia ratou; e tata ana te aronga atu pe’e i te au pe’e no te reira, e e imene ana te tamariki i te au imene pure ei akangateitei i te reva.” Karanga katoa aia e “e au rā orote” rai tetai tei akatakaia no te peu akaepaepa enua. Te raveia anga tetai akaepaepa anga enua i Brazil, akakite te minita o te au vaeau i roto i tana tuatua e: “E akangateiteiia ana te reva e e akamoriia ana . . . mei te Enuu Anau rai e akamoriia ana.” Ae, “e mea tapu te reva, mei te *cross* rai,” i akakite ei *The Encyclopedia Americana*.

Kare i roa akenei, kua akakite taua *encyclopedia* rai e ko te au imene akangateitei i te reva, “e au tuatua akaepaepa enua te reira e o maira te patianganga ki te Atua kia arataki e kia paruru i te iti tangata e to ratou au tutara.” No reira, e tumuanga tau to te Au Kite o Iehova kia irinaki e e au peu akamorimori teia au angaanga akaepaepa enua e o maira te akangateitei i te reva e te imene akaepaepa. I te tuatua anga no runga i te tamariki a te Au Kite o Iehova no tei patoi i te akangateitei

i te reva i roto i te au apii i Marike, akakite te puka *The American Character* e: “Ko teia au peu, e au peu akamorimori atua e kua akapapua mai te reira e te Akavaanga Teitei i roto i tetai au oroanga tei raveia ana.”

Noatu kare ratou e piri ana ki roto i teia au peu, e akanga-teitei ana ra te iti tangata o Iehova i te tikaanga o etai ke kia rave i te reira. Kare ratou e taitoito ana i te reva o te enua, āriki ra ratou e e “aronga mana taoonga” te au tutara o te au kavamani e tavini ra i te Atua e te tangata. (Roma 13:1-4) No reira te Au Kite o Iehova i akarongo ei ki te ako kia pure no “te ui ariki, e te aronga mana katoa.” To tatou akakoroanga, “kia noo kanga koreia mai tatou, ma te au, ma te akono i te Atua, e te au mea tika tikai.”—1 Timoteo 2:2.

Vote i roto i te ikianga kavamani. E akangateitei ana te au Kerititiano mou i te tikaanga o etai ke kia *vote*. Kare ratou e taitoito ana me kore e akavaavaa ana i te au ikianga kavamani, e kauraro ana ratou ki te au ture a te aronga mana tei ikiia. Inara, ka vai ngaueue kore rai ratou ki to ratou turanga eiaa kia o atu ki roto i te au angaanga poritiki o te pa enua. (Mataio 22:21; 1 Petero 3:16) Eaa ra ta tetai Kerititiano ka rave me te noo ra aia i roto i tetai enua tei umuumuia aia e te ture kia *vote* me kore i roto i tetai turanga e patoi pakari ra te tangata i te aronga kare e aere ana i te *vote*? Penei ka maara iaia a Sada-raka, Meseka e Abedenego, kua aere ratou ki Dura i te ngai i akatu ei a Nebukanesa i tona tiki auro kia akamori te tangata e penei ka manako aia e mei tera rai teia turanga e ka aere aia ki te ngai *vote* me tika i tona akava ngakau. Inara, ka akapapu meitaki aia e kare aia e *vote*. E mea tau kia akamanako meitaki aia i teia au kaveinga e ono:

1. Ta Iesu au pipi, ‘kare ratou i to teiane ai ao.’—Ioane 15:19.
2. E komono te au Kerititiano no Iesu Karaiti e no te Pati-reia o te Atua.—Ioane 18:36; 2 Korinetia 5:20.
3. Rotai te irinakianga o te putuputuanga Kerititiano e na te aroa mei to Iesu te tu i taokotai i tona au mema.—1 Korinetia 1:10; Kolosa 3:14.

4. Te aronga ka iki i tetai tangata ei akaaere no ratou, tei runga rai ia ratou te apainga no tana ka rave.—E akamanako ana i te au kaveinga e o maira i roto ia 1 Samuela 8:5, 10-18 e 1 Timoteo 5:22.

5. I roto i te mata o Iehova, kua kopae to Iseraela Iaia i to ratou inangaro anga kia iki i tetai tutara no ratou.—1 Samuela 8:7.

6. Ka anoanoia te au Kerititiano kia tuatua ma te matakore no runga i te Patireia o te Atua ki te au tangata tuke tuke to ratou irinakianga poritiki.—Mataio 24:14; 28:19, 20; Ebera 10:35.

Angaanga tei tukuia mai e te kavamani. I tetai au enua, e umuumu mai ana te Kavamani i te aronga tei patoi i te angaanga vaeau kia piri ki roto i tetai au angaanga ta ratou ka tuku mai no tetai tuatau. Me aro atu tatou i tetai ikianga e o maira teia tu, kia pure tatou no runga i te reira e kia tuatua atu ki tetai oa Kerititiano pakari e oti, akatumu i ta tatou ikianga ki runga i to tatou akava ngakau e ta tatou i kite.—Maseli 2:1-5; Philipi 4:5.

Te akakite maira te Tuatua a te Atua 'kia akarongo tatou ki te aronga akava, e akatika i te au angaanga memaitaki ravarai, kia maru.' (Tito 3:1, 2) Ia tatou e akamanako ra i te reira, penei e ui kia tatou uaorai i teia au uianga: 'Me āriki au i teia tu angaanga, ka takino ainei te reira i toku turanga papakitai kore ei Kerititiano me kore ka akao atu ainei te reira iaku ki roto i te akamorianga pikikaa?' (Mika 4:3, 5; 2 Korinetia 6:16, 17) 'Me rave au i teia angaanga, ka riro ainei te reira ei mea ngata noku kia rave i taku au apainga Kerititiano me kore ei arai iaku kia kore e rauka i te akatupu i te reira?' (Mataio 28:19, 20; Ephesia 6:4; Ebera 10:24, 25) 'I tetai tua, me piri au ki teia angaanga ka rauka ainei tetai tuatau noku i te rave i te au mea e o maira taku akamorianga penei mei te piri ki roto i te angaanga orometua tamou?'—Ebera 6:11, 12.

Me kua tau i te akava ngakau o tetai Kerititiano kia rave i te angaanga tei tukuia mai e te kavamani i to te peke ki roto i te

are auri, kia akangateitei te au oa Kerititiano i tana ikianga. (Roma 14:10) Me ka manako aia e kare aia e rave i tera tu angaanga, kia akangateitei katoa rai te au taeake i tana tika. —1 Korinetia 10:29; 2 Korinetia 1:24.

Au Tuanga Rikiriki o te Toto e te au Ravenga Vava'i Maki

Au Tuanga Rikiriki o te Toto. Te au tuanga rikiriki o te toto, no roto mai te reira i te au tuanga maata e ā o te toto—te au *cell* muramura, au *cell* teatea, au *platelet* e te *plasma*. Ei akaraanga, te *protein hemoglobin* no roto mai te reira i te *cell* muramura. E taangaangaia ana te au apinga e rauka mai ana mei roto i te *hemoglobin* o te tangata me kore o te manu, ei rapakau i te aronga maki tei pou poitirere ua to ratou toto me kore e maata to ratou toto i pou.

Plasma—e 90 patene vai—e pera katoa te *hormone*, te miti kare e *carbon* i roto, te *enzyme*, te *nutrient*, kapiti mai i te *mineral* e te tuka. E au apinga akapupuru toto katoa to roto i te *plasma*, e au *antibody* ei paruru i te kopapa kia kore e maki, pera te au *protein* mei te *albumin* te tu. Me kare tetai tangata i paruruia mei tetai maki, penei ka pātia te taote iaia ki te *gamma globulin* tei kiritiia mai no roto i te *plasma* o tetai tangata tei roto takere iaia te au *antibody*. Ko te *cell* teatea, no roto mai i reira te *interferon* e te *interleukin* te taangaangaia ana ei rapakau i te au maki mei te *viral infection* e te *cancer*.

Ka tau ainei kia āriki te au Kerititiano i te au tu rapakauanga e taangaanga ana i te au tuanga rikiriki o te toto? Kare te Pipiria i akataka tataki tai mai e eaa te ka rave, no reira tei runga i te tangata tataki tai i te rave i tana uaorai ikianga kia tau ki tona uaorai akava ngakau i mua i te Atua. Tetai aronga, ka patoi ratou i te au tuanga rikiriki o te toto no te mea karanga ratou e i raro i te Ture a te Atua ki to Iseraela,

KARE AU E ARIKI	TOTO IRO KOREIA			
	Cell Muramura	Cell Teatea	Platelet	Plasma
KIA IKI TE KERITITIANO	Au tuanga rikiriki o te <i>cell</i> muramura	Au tuanga rikiriki o te <i>cell</i> teatea	Au tuanga rikiriki o te <i>platelet</i>	Au tuanga rikiriki o te <i>plasma</i>

me akata'eia te toto o tetai mea ora, ka anoanoia kia 'akata'e i te reira ki raro i te one.' (Deuteronomi 12:22-24) Ko etai, noatu kare ratou e inangaro kia pāmu i te toto iro koreia me kore i te au tuanga maata e ā o te toto, penei ka āriki ratou i te tu rapakau e o maira tetai o te au tuanga rikiriki. Penei ka karanga ratou e me akatakakeia mai tetai au tuanga rikiriki mei roto i te toto o tetai tangata, kare nona akaou te oraanga i roto i tera toto.

Me rave i tetai au ikianga no runga i te au tuanga rikiriki o te toto, e akamanako i teia au uianga: Kua kite ainei au e me patoi au i te au tuanga rikiriki pouroa o te toto, tera te aiteanga kare au e āriki i tetai au vairakau e o maira te au apinga paruru maki me kore te ka tauturu i te akapupuru i te toto kia kore e ta'e ua? Ka rauka ainei iaku i te akamārama ki te taote e eaa te tumu i okotai ua ai me kore i maata ai te au tuanga rikiriki o te toto taku i patoi me kore i āriki?

Au ravenga no te vava'i maki. Te kapiti maira teia i te *hemodilution* e te *cell salvage*. Te *hemodilution*, ka akata'eia tetai au rita toto mei roto i te kopapa ki roto i tetai vairanga e oti, ka pamuia te *saline solution* tei kapikiia e e *volume expander* ki roto i te tangata maki e i muri mai ka akaoki akaouia tona toto ki roto iaia. Ko te *cell salvage*, ka akangoteia te toto e ka akaoki akaouia i te taime e vava'iia ra. Ka akaoki akaouia te toto mei roto i te ngai e vava'iia ra me kore mei roto i tetai puta, ka tamāia me kore ka tā'auia, e oti ka pāmu

akaouia ki roto i te tangata maki. No te mea e tukeke te mata-ara e taangaanga ana te au taote i teia ravenga, no reira e mea tau kia tuatua te Kerititiano ki tona taote e kia ui atu e eaa ta te taote ka rave.

Me rave i tetai au ikianga no runga i teia au ravenga, e ui kia koe uaorai e: “Me ka akata’eia toku toto ki vao ake i toku

AU UIANGA KIA UI KI TE TAOTE

Me ka anoanoia te vava’i ia koe me kore ka inangaromia tetai rapakauanga e o maira te toto, akapapu meitaki e kua oti ia koe i te akaki i te au pepa akamanaia mei te Health Care Proxy tei akakoroia ei paruru ia koe mei te pāmu toto. Tetai katoa, penei e ui koe ki toou taote i teia au uianga ka aru mai:

- Kua kite ainei te au taote e te au neti e tetai atu aronga e o maira e, ei Kite no Iehova, te akaue atu nei au e *auraka rava kia pamuia te toto* (te toto iro koreia, te *cell* muramura, te *cell* teatea, te *platelet*, e te *plasma*) ki roto iaku noatu eaa te tu?

- Me akakiteia mai e e vairakau tetai ka tau kia taangaanga koe e tei roto tetai au tuanga rikiriki o te toto, e ui e eaa te maata o te vairakau i roto? Eaa te maata o te vairakau ka orongaia e ka aka-peea me oronga i te reira?

- Me ka tika i toku akava ngakau kia āriki i tetai tuanga rikiriki o te toto, eaa ra te au kino e o maira? Eaa atu tetai au rapakauanga ke ka rauka?

I mua ake ka iki ei i tetai ua atu o te au mea tei taikuaia akenei, akakite i toou manako kia Iehova na roto i te pure. Te taputou maira aia e ka oronga mai aia i te pakari no te aronga te “ka pati” i tana tauturu na roto i te akarongo.—Iakobo 1:5, 6.

kopapa e penei ka tupu mai tetai mea te ka tamanamanata i te ta'e anga o te toto no tetai atianga, ka tika ainei i toku akava ngakau kia āriki e noku rai teia toto e kare e anoanoia kia 'akata'e i te reira ki raro i te one'? (Deuteronomi 12: 23, 24) Ka kinokino ainei toku akava ngakau tei tereniia e te Pipiria me kiritiia toku toto i te taime e va'ia ra au, kairoia ki tetai apinga mei te vairakau e oti akaoki akaouia ki roto i toku kopapa? Kua kite ainei au e me patoi au i te au ravenga rapakau katoatoa e o maira te taangaanga anga i toku toto, tera te aiteanga kare au e āriki i te *blood test* e kare au e āriki kia tukuia au ki runga i te matini *dialysis* me kore ki runga i te matini no te pukuatu e te ate māmā?"

Na te Kerititiano uorai e iki e eaa tana ka inangaro kia raveia ki tona uorai toto i te taime e vava'ia ra aia. Mei te reira katoa te au *medical test* e te rapakauanga e o maira te kiriti anga i tetai manga ua o tona toto, penei i te kairo ki tetai apinga e oti pātia akaou ki roto iaia.

Kia Autu i Rungao i te Peu Titoitōi e te Tāmāiniini

E tu viivii tikai teia kia Iehova, e ko te tangata e rave ra i teia peu, te manako ua ra aia i te akanavenave iaia uorai e ko te au mea viivii ua rai tana ka akamanako. Ko tetai ua atu e rave ana i te peu titoitōi e te tāmāiniini i tona mero ainga, e manako ana aia e e apinga tarekareka ua te tangata nana ei akamerengo i tona uorai anoano tika kore. Kiaia, kare te ainga i akakoroia ei akaari anga inangaro i rotopu i te tane e te vaine mari ra, ei akamerengo i tona uorai anoano tika kore. Kareka ra, e navenave poto ua to te reira. Ko te tika, kare te peu titoitōi e tamate i te anoano tika kore o "te akaturi [moeaana], te tuatua viivii, te anoano viivii," ka akatupu mai rā te reira i te kaki ainga.—Kolosa 3:5.

Kua tata te apotetoro a Paulo e: 'E aku au akaperepere e, e tamā ua tatou ia tatou uarai i te au viivii katoa o te kopapa e te vaerua, ma te akaope marie i te akonoanga tapu i te mataku anga atu i te Atua.' (2 Korinetia 7:1) Me te ngata ra ia koe i te akono i teia au tuatua, eiaa e taitaia. E tika ua ana ia Iehova kia akakore mai i te ara e kia tauturu mai. (Salamo 86:5; Luka 11:9-13) No te mea te akaapa ra toou akava ngakau ia koe e te tauta pakari ra koe i te takore i tera peu, te akaari maira teia i toou inangaro kia autu i te reira. E akamaara katoa e "e maata te Atua i to tatou ngakau, e kua kite aia i te au mea katoa nei." (1 Ioane 3:20) Kare ko te ara anake ua ta te Atua e kite maira mari ra, ko te turanga tikai o te ngakau. I te mea e kua kite aia i te au mea ravarai no runga ia tatou, ka akarongo mai aia i ta tatou pure akatenga kia akara aroa mai ia tatou. No reira, auraka roa e akaroiroi i te pati akaaka kia Iehova kia tauturu mai ia tatou, mei tetai tamaiti rai e aere ana ki tona metua me rokoia e te manamanata. Ka oronga mai a Iehova i te akava ngakau meitaki noou. (Salamo 51:1-12, 17; Isaia 1:18) Ka anoanoia koe kia rave i te au mea taau e pati ra kia Iehova kia tau ki taau pure. Ei akaraanga, kia tauta pakari koe i te kopae takiri i te au tu peu viivii ravarai o te ainga, e kia kopae i te au kapitianga kino.*

Me kare e kore ana toou manamanata no runga i teia peu, tuatua atu ki tetai metua Kerititiano me kore ki tetai oa takinga meitaki i roto i te tuatua mou no runga i te reira.# —Maseli 1:8, 9; 1 Tesalonia 5:14; Tito 2:3-5.

---

* Tetai au mataara ei paruru ia koe me taangaanga i te komupiuta i roto i te ngutuare, e maata te au ngutuare tangata e tuku ana i te reira ki tetai ngai ka kite te katoatoa. Tetai au ngutuare tangata, e oko ana ratou i te au porokaramu komupiuta te ka tauturu i te arai i tetai ua atu au apinga tau kore te ka ata mai i runga i te komupiuta. Tera ra, kare e rauka i te irinaki i te au porokaramu ravarai.

Te au manako tauturu no runga i te peu titoitoi, akara i te atikara "*Young People Ask . . . How Can I Conquer This Habit?*" i roto i te *Awake!* o Noema 2006, e te puka *Questions Young People Ask—Answers That Work*, kapi 178-182, Voriumu 1.

Tatara e te Akatakake, to te Pipiria Manako

Te tapapa maira a Iehova i te aronga tei akaipoipo kia vai tiratiratu ki ta ratou koreromotu akaipoipo. I te topiri anga i te tane e te vaine mua i roto i te pirianga akaipoipo, akakite a Iehova e: 'Ka akaruke te tangata i tona metua tane e tona metua vaine e ka piri ei ki tana vaine e ka riro oki raua ei kopapa okotai.' Muri mai kua taiku akaou a Iesu i taua tuatua ra e kua akakite aia e: "Ta te Atua i topiri ra, auraka te tangata e akataka ke atu." (Genese 2:24; Mataio 19:3-6) No reira kia Iehova e kia Iesu, ko te pirianga akaipoipo, no te oraanga katoa te reira e ko te taime ua e ope ei, me mate tetai o nga tokorua. (1 Korinetia 7:39) I te mea e e akanoonooanga tapu te akaipoipo, eiaa te reira kia akariroia ei mea puapinga kore ua. E mea riri na Iehova te tatara i to tetai tokorua me kare e tumu tau i roto i te Tuatua a te Atua no te reira.—Malaki 2:15, 16.

Eaa ra te tumu tau i roto i te Tuatua a te Atua no te tatara i to tetai tokorua akaipoipo? E mea riri na Iehova te akaturi e te moeaana. (Genese 39:9; 2 Samuela 11:26, 27; Salamo 51:4) Ae, no to Iehova makitakita e te viivii i te moeaana i akatika ai aia kia riro te reira ei tumu tau no te tatara i to tetai tokorua akaipoipo. (No tetai uriurianga no te au mea e o maira ki te moeaana, akara i te Pene 9, parakarapa 7, no te akamāramaanga no runga i te moeaana.) Kua oronga a Iehova i te tikaanga no te tokorua tei kore i apa kia iki e me ka noo rai aia ki te tokorua tei akaturi e me ka inangaro aia kia tatara. (Mataio 19:9) No reira me ka iki te tokorua tei kore i apa kia tatara i tona tokorua, kare a Iehova e riri i te reira. Inara i taua taime rai, kare te putuputuanga Kerititiano e akamaroiroi ana i tetai ua atu kia tatara i tona tokorua akaipoipo. Penei ka tupu tetai au turanga te ka akakeu i te tokorua kare i apa kia noo rai ki te tokorua tei akaturi me kua tatararaa tikai aia. I te opeanga ra, ko te aronga e tumu tau to ratou i roto i te Tuatua a te Atua kia tatara i to ratou tokorua, tei runga ia

ratou i te rave i ta ratou uaorai ikianga e tei runga rai ia ratou te apainga no te ka tupu.—Galatia 6:5.

Tetai au turanga *kino takiri*, kua iki tetai au Kerititiano kia akatakake mai me kore kia tatara i to ratou tokorua akaipoipo noatu kare tera tokorua i rave i te moeaana. I roto i tera tu te akakite taka meitaki maira te Pipiria e “e noo ua aia auraka e akaipoipo, e kia akaongiia aia” ki tona tokorua. (1 Korinetia 7:11) Kia tau ki te Tuatua a te Atua, kare tera Kerititiano i matara kia akaipoipo akaou. (Mataio 5:32) Akamanako ana i etai au turanga kino takiri tei manako tetai aronga e e tumu tau kia akatakake.

Kare e oronga tauturu i te pae moni e te vai atura. Penei ka ngere tetai ngutuare tangata e kare e rauka te au mea tei anoania no te oraanga no te mea, kare te tane e oronga mai ana i te reira noatu ka rauka ua iaia. Te akakite ra te Pipiria e: ‘Ko te tangata oki kare e takinga meitaki i tona uaorai ngutuare, kua akaruke ia aia i te akarongo, e e maata atu ia tona kino i to te tangata akarongo kore.’ (1 Timoteo 5:8) Me kare tera tangata e tau, tei runga i te vaine i te akara e me ka anoania te tauturu a te Ture kia akatakake mai aia mei tona tokorua ei paruru iaia e te tamariki. Inara ka anoania te aronga pakari kia akamanako meitaki no runga i te akaapaanga e kare tetai Kerititiano e akono ana i tona ngutuare tangata. Me kare tetai e akono i tona ngutuare tangata penei ka akaateaia aia mei roto i te putuputuanga.

Takinga kino. Penei e pakari tikai te takinga kino a tetai tane me kore a tetai vaine i tona tokorua e ka riro ei tumate-tenga ki tona tokorua. Mei te mea e e Kerititiano aia, e mea tau kia kimi marie te aronga pakari e me e tika tera akaapaanga. Te tu roto riri e te ta ua, e tumuanga tau te reira kia akaatea i tetai tangata mei roto i te putuputuanga.—Galatia 5:19-21.

Me takino takiriia te tikaanga o tetai kia akamori ia Iehova. Penei ka kimi ravenga ua rai tetai tangata kia akamutu tona tokorua i te akamori ia Iehova me kore penei ka māro aia i

tona tokorua kia aati i te au akauenga a te Atua. Me tupu teia, tei runga i te tokorua tei takinoia kia iki e me ko te ravenga ua rai kia akarongo ki te Atua eiaa ki tona tokorua koia oki, kia aere ki te ture kia rauka iaia tetai tikaanga kia takake mai mei tona tokorua.—Angaanga 5:29.

I roto i teia au tu pouroa e o maira te au turanga kino tikai mei tei taikuia akenei, eiaa tetai ua atu kia māro i te tokorua tei takinoia kia akatakake mai me kore kia noo atu ki tona tokorua. Penei ka oronga te au oa Kerititiano e te aronga pakari i te tauturu na roto i te Tuatua a te Atua, inara kare ratou i kite e eaa tikai tei tupu i rotopu i te nga tokorua. Ko Iehova ua rai tei kite. Kare e rauka i tetai tokorua Kerititiano kia akanga-teitei i te Atua me kore i te akanoonooanga o te akaipoipo, me ka taviriviri aia i te tikaanga tikai o tona au manamanata ngutuare kia rauka iaia i te akatakake mai mei tona tokorua. Te kite ua maira a Iehova e eaa tikai te akakoroanga kia rauka i te akatakake, noatu ka tauta tetai i te uuna i te reira. Ae, “te vai ua nei ra te au mea katoa ma te maeu rava ki mua i tona mata, tei iaia te tuatua ia tatou nei.” (Ebera 4:13) Inara, me ka vai ua rai tetai turanga kino mei teia te tu, eiaa tetai ua atu tangata e akaapa atu i te Kerititiano me ka iki aia kia akatakake mai no te mea kare atu e ravenga ke. Tera ra i te opeanga “ka tu katoatoa tatou ki mua i te akavaanga a te Mesia.”—Roma 14:10-12.

Akatikatika Anga i te au Manamanata i Roto i te Angaanga Pitiniti

---

Mei tei tataia i roto ia 1 Korinetia 6:1-8, te tuatua ra te apotetoro a Paulo no runga i te au oro'anga i roto i te akavaanga i rotopu i te au taeake Kerititiano. Kua taitaia tikai aia i te kite e kare tetai au Kerititiano i Korinetia i “mataku kia akavaia ki mua i te aroaro o te aronga tuatua-tika kore.” (Irava 1) E au tumu tau anake ta Paulo i oronga mai kia kite te au Kerititiano

e no tea i kore ei e tau kia apai ratou i tetai e tetai ki te akavaanga mari ra kia aru i te kaveinga Pipiria tei orongaia mai na roto i te putuputuanga. Ka akara ana tatou i tetai au tumu i orongaia mai ei teia akoanga akauruia e oti, ka akamanako tatou i tetai au turanga kare i kapitiia mai ki roto i teia akoanga.

Me e manamanata to tatou e tetai taeake Kerititiano no runga i ta tatou pitiniti, kia na mua ua rai tatou i te aru i ta Iehova ravenga no te akatikatika i te reira, eiaa ta tatou uaorai. (Maseli 14:12) Mei ta Iesu i akaari mai, e mea meitaki kia akatikatika viviki i te manamanata i mua ake ka kino roa atu ei. (Mataio 5:23-26) Te mea taitaia ra, kua akatupu pekapeka tetai au Kerititiano e kua apai i to ratou manamanata ki roto i te akavaanga a te aronga kare i kite i te Atua. Kua akakite a Paulo e: "E ara tikai tei roto ia kotou na, i te mea te akava na kotou ia kotou uaorai." Eaa te tumu i tuatua akapera ai aia? Te tumu maata koia oki ka taviivii te reira i te ingoa meitaki o te putuputuanga e te ingoa meitaki o Iehova to tatou Atua. No reira kia akamaara tatou i roto i to tatou ngakau i te uianga a Paulo: "Eaa kotou i kore ei i akakoromaki i te kino?"—Irava 7.

Kua akakite katoa a Paulo e kua akatumu te Atua i tetai akanoonooanga meitaki i roto i te putuputuanga no te akatikatika i te au manamanata. Ko te aronga pakari, e au tane Kerititiano ratou tei rauka te pakari no to ratou kite i te tuatua mou i roto i te Tuatua a te Atua e kua akakite a Paulo e ka 'rau ka ia ratou kia akataka i te tuatua a to ratou au taeake' no runga "i te au mea no teianei ora anga." (Irava 3-5) Te akaari maira a Iesu e ko te au manamanata e o maira te au tarevake kino mei te tapepe e te rävenga pikikaa, kia akatikatikaia te reira na roto i teia au takainga e toru: tai, kia tauta pakari te aronga e o maira i te akaau viviki i te manamanata; rua, me kare e puapingaia te takainga mua, e apai mai e tai me kore e rua nga kite mata; e te toru, me kare rai te reira e puapingaia, e apai atu i te manamanata ki te putuputuanga na roto i te aronga pakari, ko ratou oki te mata o te putuputuanga.—Mataio 18:15-17.

Kare te aronga pakari i te au rōia me kore i te au tangata pitiniti e kare to ratou akakoroanga e kia akamārama atu no runga i te ture e te pitiniti. Kare na ratou e tuku i te au turanga no te akatikatika i te manamanata i rotopu i te au taeake e ta ratou pitiniti. Ka tauta ratou i te tauturu i te au taeake e o maira kia aru i te au kaveinga Pipiria kia rauka tetai ravenga au ua. Mei te mea e e ngata roa te manamanata, penei ka ano-anoia ratou kia tuatua ki te akaaere tutaka me kore ki te opati manga o te Au Kite o Iehova. Inara, te vaira tetai au turanga kare i kapitiia mai ki roto i te ako a Paulo. Eaa ra te reira au mea?

I roto i tetai au turanga, penei ka anoanoia kia aere ki te akavaanga kia rauka tetai openga meitaki e te au. Ei akatau-anga, penei ko te akavaanga ua rai te ravenga e rauka ai tetai pepa tatara, tetai tikaanga kia akono i tetai tamaiti, tetai moni na tetai vaine me kore tane kua tatarai e tona tokorua, tetai moni *insurance*, tetai tikaanga kia o atu ki roto i te aronga kua ouia te moni koia oki te au *creditor* i roto i tetai oro'anga *bankruptcy* e te akamana anga i tetai *will* a tetai tangata tei mate. I roto i tetai au turanga, penei ka manako tetai taeake e ka ano-ano katoaia aia kia apai i tona taeake ki te akavaanga ei paruru iaia uaorai i roto i tetai oro'anga.*

Me ka raveia te reira oro'anga na roto i te tu au ua, penei kare raua e patoi ana i te akakoroanga tikai o ta Paulo ako-anga.[#] Noatu ra, ko te mea puapinga roa atu e te mea mua ki tetai ua atu Kerititiano koia oki, ko te akatapuanga i te ingoa o Iehova. Te akairo maata roa atu tei akataka mai e koai te au pipi a Iesu Karaiti ko to ratou aroa, e 'kare te aroa e kimi i te meitaki nona uaorai.'—1 Korinetia 13:4, 5; Ioane 13:34, 35.

---

* Tetai taime ua ake, penei ka rave tetai Kerititiano i tetai apa kino ki tetai mai—mei te tō vaine, te moto i tetai tangata, te ta tangata, me kore te aru. Ko teia au apa, kare i te tarevake kia apai i te reira ki te ture noatu ka taopenga mai ki roto i te akavaanga me kore ki roto i tetai oro'anga na tetai akavaanga *jury* e tuku i te tika.

[#] No tetai au akakiteanga maata atu, akara i *Te Punanga Tiaki* o Mati 15, 1997, kapi 17-22, e Okotopa 15, 1991, kapi 25-28.

No tetai akakiteanga maata atu, aere ki te www.jw.org, me
kore tata ki te Au Kite o Iehova ki te ngai nooanga i raro